

Bijlagenrapport Werkwijze naar type buurtsportcoach

De buurtsportcoach als nieuwe professie

Redactie: Caroline van Lindert & Anouk Brandsema

Bijlagenrapport

Werkwijze naar type buurtsportcoach

De buurtsportcoach als nieuwe professie

Bijlagerapport bij evaluatierapport (Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017) met subsidie van het ministerie van VWS

Redactie: Caroline van Lindert & Anouk Brandsema

Suzanna Overtoom & Ad Hoogendam

Mulier Instituut & Hogeschool Windesheim, Lectoraat Bewegen, School en Sport

Bake Dijk & Alien van der Sluis

Hanzehogeschool Groningen, Lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap

Anneke von Heijden-Brinkman

Fontys Sporthogeschool, Lectoraat Move to Be

Erik Puyt & Arnoud van de Ven

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Expertiseteam Sporteconomie & Strategisch Sportmanagement

Liset Schrijvers

De Haagse Hogeschool, Lectoraat Gezonde leefstijl in een stimulerende omgeving

Ester Wisse & Bouwe Postma

HZ University of Applied Sciences, Lectoraat Healthy region

Anne de Schutter-Bulsink

Hogeschool Inholland i.s.m. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Kracht van Sport

M.m.v. studenten Sportkunde-opleidingen stagiairs en onderzoekers Mulier Instituut

© Mulier Instituut

Utrecht, oktober 2017

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	9
2.	Buurtsportcoach voor kinderen tot 12 jaar	13
2.1	Samenvatting	13
2.2	Inleiding	14
2.3	Het profiel van de buurtsportcoach	15
2.4	Organisatie en doelen van het werk	16
2.5	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	24
2.6	Factoren	31
2.7	Resultaten	37
2.8	Monitoring en evaluatie	39
2.9	Conclusies en aanbevelingen	42
	Praktijkvoorbeeld: Vakleerkrachten in het bewegingsonderwijs	45
3.	Buurtsportcoach voor jongeren van 12 tot 18 jaar	47
3.1	Samenvatting	47
3.2	Inleiding	49
3.3	Het profiel van de buurtsportcoach	49
3.4	Organisatie en doelen van het werk	51
3.5	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	55
3.6	Bevorderende en belemmerende factoren	59
3.7	Resultaten van de aanpak	62
3.8	Conclusies en aanbevelingen	68
	Praktijkvoorbeeld: “Booster”	71
	Praktijkvoorbeeld: “Dendron beweegt in de regio”	73
4.	Buurtsportcoach voor kwetsbare burgers	75
4.1	Samenvatting	75
4.2	Inleiding	76
4.3	Het profiel van de buurtsportcoach	77
4.4	Organisatie en doelen van het werk	78
4.5	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	83
4.6	Bevorderende en belemmerende factoren	90
4.7	Resultaten van de aanpak	94
4.8	Monitoring en evaluatie	97
4.9	Conclusies en aanbevelingen	98
	Praktijkvoorbeeld: “Schitterende Vrouwen”	103
	Praktijkvoorbeeld: “Buurtsportcoach en jongerencoach krijgen jongen uit sociaal isolement door sport”	105

5.	Buurtsportcoach voor de wijk- en buurtbewoners	107
5.1	Samenvatting	107
5.2	Inleiding	108
5.3	Het profiel van de buurtsportcoach	109
5.4	Organisatie en doelen van het werk	109
5.5	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	115
5.6	Bevorderende en belemmerende factoren	121
5.7	Resultaten van de aanpak	126
5.8	Monitoring en evaluatie	129
5.9	Conclusies en aanbevelingen	131
	Praktijkvoorbeeld: “De pannenkoekmethodiek - Buurtbewoners als activiteitenbegeleiders”	135
	Praktijkvoorbeeld: “Van ‘stoute jongen’ tot rolmodel in de wijk”	137
6.	Buurtsportcoach voor mensen met een beperking, chronische aandoening of overgewicht	139
6.1	Samenvatting	139
6.2	Inleiding	139
6.3	Het profiel van de buurtsportcoach	140
6.4	Organisatie en doelen van het werk	141
6.5	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	143
6.6	Belemmerende en bevorderende factoren	145
6.7	Resultaten van de aanpak	148
6.8	Monitoring en evaluatie	150
6.9	Conclusies en aanbevelingen	151
	Praktijkvoorbeeld: “Een kijkje in de keuken”	155
7.	Buurtsportcoach voor ouderen	157
7.2	Het profiel van de buurtsportcoach	157
7.3	Organisatie en doelen van het werk	158
7.4	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	162
7.5	Bevorderende en belemmerende factoren	173
7.6	Resultaten	179
7.7	Monitoring en evaluatie	181
7.8	Conclusies en aanbevelingen	184
	Praktijkvoorbeeld: “Bewegen voor 50+, gezonde en gezellige activiteiten in Haarlem”	187
8.	Buurtsportcoach voor sportverenigingen	189
8.1	Samenvatting	189
8.2	Inleiding	190
8.3	Het profiel van de buurtsportcoach	190
8.4	Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach	197
8.5	Belemmerende en bevorderende factoren	202
8.6	Resultaten van de aanpak	210

8.7	Monitoring en evaluatie	213
8.8	Reflectie, conclusie en aanbevelingen	215
	Afkortingen- en begrippenlijst	219
	Referenties	221
	Consortium onderzoek naar (student)onderzoekers	223
	Lijst met benoemde interventies door buurtsportcoaches	225

1. Inleiding

In dit bijlagenrapport beschrijven we de resultaten van het kwalitatieve onderzoek naar buurtsportcoaches (2017) voor zeven typen buurtsportcoaches. De uitvoerders van de Brede impuls combinatiefuncties, de buurtsportcoaches, staan hier centraal. Zij geven op microniveau invulling aan het gemeentelijke beleid en vertalen doelstellingen naar activiteiten voor einddoelgroepen. Het kwalitatieve onderzoek in dit bijlagenrapport maakt onderdeel uit van het evaluatieonderzoek naar de lokale implementatie en opbrengsten van de Brede impuls combinatiefuncties dat het Mulier Instituut en de Sportkunde-opleidingen in 2016 en 2017 met subsidie van het ministerie van VWS hebben uitgevoerd. De resultaten van het volledige onderzoek, inclusief een meta-analyse van de beschrijvingen in dit bijlagenrapport, zijn te vinden in het evaluatierapport (Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017).

Op basis van de diverse deelstudies naar typen buurtsportcoaches, beantwoorden we onderzoeksvraag vier van het evaluatieonderzoek: ‘hanteren buurtsportcoaches specifieke al dan niet onderbouwde aanpakken voor doelgroepen en wat zijn de lokale opbrengsten van de inzet?’ (zie paragraaf 2.2 van het evaluatierapport voor de onderzoeksvragen).

We zijn met de buurtsportcoach in dialoog gegaan over zijn of haar werk, met oog voor de diversiteit en uitdagingen in zijn/haar dagelijkse praktijk. We maakten bij de interviews onderscheid in buurtsportcoaches naar doelgroep, omdat we concludeerden dat de manier van werken per doelgroep verschilt (zie evaluatierapport, hoofdstuk 5).

We spraken uitgebreid met de buurtsportcoaches over wat hen in hun werk plezier brengt, hoe een gemiddelde werkdag eruit ziet en met wie zij binnen het team en de gemeente samenwerken. De kern van het gesprek ging over wat zij doen om een beoogde doelgroep of doelstelling te bereiken (aanpak) en waarop zij hun aanpak of werkwijze baseren. Is al dan niet sprake van doelbewust handelen en werken ze op basis van voorkennis, ervaring, intervisie of bestaande interventies? Hebben zij zicht op de resultaten van hun handelen en zien zij welke factoren hun resultaten mogelijk positief dan wel negatief beïnvloeden? Tot slot: koppelen ze hun werkwijze en resultaten ook terug, hoe en met wie dan?

Op basis van een groot aantal face-to-facegesprekken (291, zie tabel 1.1) is een rijk beeld ontstaan van het werk van de buurtsportcoach, hun activiteiten en de door henzelf benoemde resultaten. In dit bijlagenrapport is per type buurtsportcoach naar doelgroep, een uitgebreide beschrijving opgenomen van de resultaten van de interviews. Op deze deelrapportages is een meta-analyse uitgevoerd en de resultaten daarvan zijn in hoofdstuk 6 van het evaluatierapport opgenomen. In paragraaf 2.3 en bijlage B2.5 van het evaluatierapport wordt de methode van het onderzoek uitgebreid beschreven.

Methoden

Vierdejaars studenten van de verschillende hbo-Sportkunde-opleidingen in Nederland en stagiaires/junior onderzoekers van het Mulier Instituut hebben in totaal 294 buurtsportcoaches geïnterviewd en de interviews vervolgens getranscribeerd. De namen van de (student)onderzoekers zijn achter in het bijlagenrapport te vinden, in het consortium onderzoek. Om de uniformiteit in het onderzoek zoveel mogelijk te waarborgen, is een onderzoeksprotocol ontwikkeld op basis waarvan de onderzoekers de interviews hebben afgenomen.

Tevens zijn cursusdagen georganiseerd, waar de jonge onderzoekers met het onderzoeksprotocol konden oefenen, zodat zij met dezelfde informatie en houding de interviews afnamen. Daarnaast zijn proefinterviews gehouden om te toetsen of het protocol aansloot bij de ervaringen van buurtsportcoaches in de praktijk. Tijdens de uitvoering van het onderzoek vond intervisie plaats tussen de onderzoekers en kregen zij begeleiding van de bij het onderzoek betrokken docenten van de Sportkunde-opleidingen en onderzoekers van het Mulier Instituut. Verschillen in interviewstijl en interpretatie van de gegeven antwoorden zijn ondanks deze voorzorgen niet geheel uit te sluiten. In totaal zijn voor de diverse typen buurtsportcoaches 191 interviews gehouden, waarvan 189 (verdeeld over zeven typen) in de kwalitatieve analyse zijn meegenomen (zie tabel 1.1). De meeste interviews vonden in de 34 gemeenten plaats die aan het evaluatieonderzoek deelnamen; enkele interviews vonden plaats buiten deze selectie van gemeenten.

Tabel 1.1 Aantal afgenomen interviews en selectie voor kwalitatieve analyse naar typen buurtsportcoaches (in aantallen)

	Aantal respondenten	Selectie voor kwalitatieve analyse
1. Kinderen tot 12 jaar	100	28*
2. Jongeren vanaf 12 jaar (incl. 16 bsc's die zich op zowel kinderen als jongeren richten)	45	29**
3. Kwetsbare burgers (waaronder mensen met laag inkomen/lage sociaaleconomische status (SES), migratieachtergrond)	28	28
4. Wijk/buurtbewoners (diverse doelgroepen in de buurt, waaronder ook mensen uit het bedrijfsleven)	38	38
5. Mensen met beperking en/of chronische aandoening en/of een gezondheidsrisico	33	19***
6. Ouderen/senioren	29	29
7. Sportverenigingen (waar de bsc ondersteuning aan geeft)	18	18
Totaal	291	189

Bron: Interviews buurtsportcoaches (Mulier Instituut/opleidingen Sportkunde, 2017)

* Selectie o.b.v. kwaliteit interviews, grootte gemeenten, aantal fte gemeenten, regionale spreiding, aantal uur werkzaam.

** Alleen jongeren vanaf 12 jaar zijn meegenomen.

*** Aselecte steekproef rekening houdend met gemeentegrootte.

De steekproef is niet representatief voor de verspreiding van de verschillende typen buurtsportcoaches in Nederland, maar dient om te achterhalen op welke manier een type buurtsportcoach te werk gaat.

Analyse

De verschillende vragen die betrekking hadden op één onderwerp zijn gezamenlijk geanalyseerd met behulp van de vooraf geformuleerde codeboom. Deze codeboom was leidend voor de analyses en is op basis van de inhoud van de interviews en het theoretisch kader (zie paragraaf 2.3 in het evaluatierapport) door de verschillende onderzoekers aangevuld.

In deze codeboom stonden de volgende hoofdlabellen centraal:

- Organisatie (aansturing, verdeling werkzaamheden, vrijheid in het werk en helderheid taken)
- Draagvlak (waardering van ouderen, steun van de leidinggevende en cofinanciering)
- Samenwerken (met andere buurtsportcoaches en betrokken partijen)
- De buurtsportcoach (persoonlijke eigenschappen en persoonlijke achtergronden)
- Beïnvloedende factoren (bevorderende en belemmerende factoren)
- Doelen
- Aanpak
- Resultaten
- Bereik doelgroep
- Monitoring en evaluatie

Elke hogeschool heeft een type gekozen en zelf de analyse uitgevoerd, specifiek voor dit type. De onderzoekers hebben in de tekst een onderscheid gemaakt in doelen en resultaten op activiteiten-, prestatie- en effectniveau. De onderzoekers hebben de antwoorden van respondenten ingedeeld volgens een vooraf afgesproken definiëring van deze begrippen (zie begrippenlijst).

Hoewel onderzoekers van het Mulier Instituut en docenten van de hogescholen *peer feedback* op de concepthoofdstukken hebben gegeven, is niet het vier-ogenprincipe met betrekking tot de data-analyse toegepast. Dit in verband met de tijdsplanning van dit onderzoek en de omvang van de kwalitatieve data. De data zijn steeds door één of twee onderzoekers geanalyseerd. Door gezamenlijke afstemming over het onderzoeksprotocol, gebruik van een uniforme invoertool voor de data en dezelfde codeboom, en regelmatig met de onderzoekers bijeen te komen, is zoveel mogelijk de kwaliteit van het onderzoek gewaarborgd.

Leeswijzer

Vanwege de leesbaarheid wordt in dit bijlagenrapport elke respondent als buurtsportcoach aangeduid, ook wanneer hij/zij werkzaam is onder een andere naam (combinatiefunctionaris, beweegmakelaar, ed.). De volgorde van de hoofdstukken is gelijk aan de indeling van tabel 1.1, op basis van de doelgroepen waarop deze buurtsportcoaches zich richten. De conclusies en meta-analyse op deze deelrapporten worden in hoofdstuk 6 van het evaluatierapport besproken. De uitspraken van buurtsportcoaches die in dit bijlagenrapport ter illustratie worden gebruikt, zijn geanonimiseerd en aangepast om de leesbaarheid te verhogen, zonder de inhoud aan te tasten. De respondenten hebben per hoofdstuk een nummer gekregen, dat herleidbaar is naar de data van het onderzoek. Ter illustratie zijn tussen de hoofdstukken praktijkvoorbeelden van buurtsportcoaches opgenomen. Deze voorbeelden zijn uitgewerkt door de betrokken (student)onderzoekers van de Sportkunde-opleidingen en het Mulier Instituut. Veelgebruikte afkortingen en door buurtsportcoaches genoemde interventies zijn opgenomen en toegelicht in de bijlage van dit rapport.

2. Buurtsportcoach voor kinderen tot 12 jaar

“Plezier staat voorop”

Suzanna Overtoom (Mulier Instituut) & Ad Hoogendam (Hogeschool Windesheim, Lectoraat Bewegen, School en Sport)

2.1 Samenvatting

In deze deelrapportage wordt naar de aanpakken en de lokale opbrengsten gekeken van de buurtsportcoaches die zich richten op de doelgroep kinderen tot 12 jaar. Er zijn honderd buurtsportcoaches met deze specifieke doelgroep geïnterviewd. Voor deze deelrapportage is een representatieve selectie van 28 interviews gemaakt op basis waarvan de analyse is gedaan.

Profiel

De buurtsportcoaches voor kinderen zijn vooral jonge werknemers en de meerderheid werkt parttime. Acht op de tien buurtsportcoaches heeft een hbo-opleiding gevolgd en ruim drie kwart heeft een sportgerelateerde achtergrond. De leukste aspecten van het werk zijn volgens de buurtsportcoaches de afwisseling, de diversiteit van het werk, het plezier dat ze eraan beleven en het plezier dat ze kinderen kunnen geven.

Organisatie en doelen

Vrijwel alle buurtsportcoaches zijn actief in het onderwijs. Hier wordt de doelgroep vooral gevonden, daarna volgen sportorganisaties en de buurt. In grote lijnen worden de taken en doelen vaak op hoger niveau vastgesteld, maar de praktische invulling ervan bepalen de buurtsportcoaches in afstemming met de teamleider of zelfstandig. De buurtsportcoach voor kinderen werkt veel samen in teamverband en is daar grotendeels tevreden over. Typerend is dat ze veel onderweg zijn, waardoor deze samenwerking plaatsvindt in de wandelgangen of buiten de deur. De doelen die de buurtsportcoaches hanteren zijn veelal op activiteitsniveau. Dit zijn doelen gericht op het creëren van naschools aanbod, het organiseren van sportdagen of het aanbieden van verschillende sporten.

Aanpak en activiteiten

Dit type buurtsportcoach heeft over het algemeen weinig moeite om de doelgroep te bereiken. Ze organiseren veel activiteiten, zowel onder schooltijd als na schooltijd. Dit betreft het geven van bewegingsonderwijs en clinics en het ondersteunen en coachen van leraren. Zichtbaarheid voor de kinderen onder schooltijd is volgens de buurtsportcoaches zeer belangrijk. Onder de buurtsportcoaches bevinden zich vooral uitvoerders, maar ook verbinders.

Factoren

Kennis, inlevingsvermogen en het kunnen achterhalen van de hulpvraag worden belangrijk gevonden, maar de belangrijkste factor blijkt enthousiasme te zijn. Ervaring daarentegen wordt niet heel belangrijk gevonden. Naast persoonlijke factoren wordt het werk van de buurtsportcoach beïnvloed door interne en externe factoren. Wat betreft interne factoren werken een open houding, goede sfeer binnen het team en regelmatige contactmomenten bevorderend. Gebrek aan tijd en kunde, contact- en overlegmomenten, persoonlijke verschillen en snel verloop van collega's werken belemmerend. Wat de bevorderende externe factoren betreft, noemen de buurtsportcoaches 'het leggen van mooie verbindingen' en het vrijkomen van financiële mogelijkheden door externe samenwerking.

Belemmerende factoren in de externe samenwerking zijn opnieuw gebrek aan tijd en kunde, en gebrekkige communicatie.

Resultaten

Veel buurtsportcoaches zijn trots op specifieke projecten of activiteiten die ze hebben georganiseerd, geïnitieerd of uitgevoerd. Ook zijn veel buurtsportcoaches trots op het feit dat ze kinderen aan het bewegen hebben weten te krijgen. Verder wordt de toenemende aandacht voor gezondheid, sporten en bewegen als belangrijk resultaat genoemd. Dit geldt ook voor bekendheid en zichtbaarheid van de buurtsportcoach bij de doelgroep.

Monitoring en evaluatie

De meeste buurtsportcoaches registreren hun activiteiten en het aantal deelnemers dat ze ermee bereiken. Twee vijfde evalueert zijn of haar inzet, maar evaluatie samen met de doelgroep wordt niet of nauwelijks gedaan. De buurtsportcoaches benoemen zelf dat ze nog weinig bewust bezig zijn met registratie en evaluatie. De drijfveer om te monitoren, komt vaak vanuit de gemeente of vanwege het verantwoorden van subsidies.

Conclusie

De buurtsportcoaches voor kinderen hanteren vaak in de eerste plaats pedagogische doelen, die niet altijd matchen met de beleidsdoelen van de gemeente. Naast lessen bewegingsonderwijs, worden daarvoor vooral naschoolse sport- en beweegactiviteiten als ‘interventie’ ingezet. Buurtsportcoaches werken ook soms met erkende interventies, zoals van de Menukaart Sportimpuls. De vraag is in hoeverre ‘eenmalige’ kennismakingsactiviteiten buiten de context van de vereniging wel effectief genoeg zijn als het gaat om het bevorderen van structurele sportdeelname. Programma’s van de buurtsportcoaches die uitgaan van een ‘doorlopende leerlijn’ zijn wellicht effectiever.

Geconcludeerd kan worden dat de buurtsportcoaches voor kinderen een belangrijk doel van de Bic hebben gerealiseerd, te weten: *“het organiseren van naschoolse activiteiten in samenwerking met sportverenigingen en het beter benutten van sport- en speelmogelijkheden in en om de (brede) school, de opvang en in de wijk.”* (Ministerie van VWS, 2007). In hoeverre het andere doel van de Bic is gerealiseerd, het zorg dragen van structurele samenwerking tussen sport, onderwijs en andere lokale organisaties, is op basis van deze data moeilijk te zeggen.

2.2 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de aanpak van buurtsportcoaches die zich richten op de doelgroep ‘kinderen tot 12 jaar’.

Binnen deze doelgroep zijn honderd buurtsportcoaches geïnterviewd, veruit de grootste doelgroep van het kwalitatieve onderzoek. Om een algemeen beeld van deze groep te vormen, is eerst gekeken naar de totale groep van honderd buurtsportcoaches die zich richten op kinderen tot 12 jaar. Op basis van deze gegevens is bekeken hoe deze groep te verdelen is. Daarna is voor de verdiepende analyses een steekproef genomen.

In dit hoofdstuk wordt voor deze doelgroep de derde hoofdvraag van het evaluatieonderzoek buurtsportcoaches beantwoord: *hanteren buurtsportcoaches voor kinderen (tot 12 jaar) specifieke al dan niet onderbouwde aanpakken voor doelgroepen en wat zijn de lokale opbrengsten van hun inzet?*

Onderwerpen die worden besproken zijn: profiel van de buurtsportcoach, organisatie en doelen, aanpak en activiteiten, factoren die van invloed zijn op het werk van de buurtsportcoach, resultaten van de aanpak en monitoring en evaluatie. Om de leesbaarheid te verhogen, wordt in dit hoofdstuk 'kinderen tot 12 jaar' als kinderen aangeduid.

In deze paragraaf gaan we eerst beknopt in op de wijze waarop de steekproef is getrokken voor de kwalitatieve analyse van de interviews.

Selectie steekproef

In totaal richten honderd van de geïnterviewde buurtsportcoaches zich op de doelgroep kinderen tot en met 12 jaar. Omdat dit een te grote dataset levert voor analyse, is een gerichte selectie gemaakt. Allereerst is een aantal antwoorden gescand die zijn gegeven op de open vragen over de aanpak die buurtsportcoaches hanteren. De interviews zijn tevens gemarkeerd op kwaliteit. Onder kwaliteit wordt hier verstaan: een interview dat rijk is aan data. Vervolgens is gekeken naar grootte van gemeenten, aantal fte buurtsportcoaches en regionale spreiding. Om vervolgens een representatieve spreiding te bereiken, zijn drie interviews van matige kwaliteit toegevoegd, één uit een kleine gemeente, en twee uit een grote gemeente.

Tenslotte is gekeken naar het aantal uur dat de geïnterviewde werkzaam is voor de doelgroep. Alle deelnemers met twaalf of minder uur per week voor de doelgroep zijn uitgesloten. Met uitzondering van één respondent die aangaf tien uur voor de doelgroep te werken, maar uit een kleine gemeente kwam. Bij het maken van de verdeling is ook gelet op de functies van respondenten. De steekproef omvat zowel combinatiefunctionarissen, buurtsportcoaches, JOGG-regisseurs en respondenten die uitdrukkelijk aangaven (als vakleerkracht) in het bewegingsonderwijs te werken. De uiteindelijke dataselectie bestaat uit 28 interviews: vijf interviews uit kleine gemeenten, zeven uit een middelgrote gemeente en zestien uit een grote gemeente, waarvan tien uit zeer grote gemeenten. De citaten die in dit hoofdstuk worden aangehaald, zijn afkomstig van de geselecteerde 28 buurtsportcoaches die zich richten op de doelgroep kinderen.

2.3 Het profiel van de buurtsportcoach

In deze paragraaf bespreken we de profielkenmerken van de buurtsportcoaches voor kinderen. Eerst gaan we in op de kenmerken van de totale groep van honderd geïnterviewde buurtsportcoaches, vervolgens lichten we de selectie van 28 buurtsportcoaches uit en bespreken we in hoeverre de buurtsportcoaches van de selectie lijken op de totale groep.

Twee derde van alle geïnterviewde buurtsportcoaches (n=100) die zich richten op de doelgroep kinderen, is man. De buurtsportcoaches zijn vaak jonge werknemers, de grootste groep (ruim twee vijfde) is jonger dan 30 jaar, twee vijfde is 31-45 jaar en ruim een tiende is ouder dan 46 jaar. Iets meer dan een derde van de geïnterviewden werkt 36 of meer uur. De meerderheid heeft een parttime contract van tussen de 20-36 uur (vier vijfde) en de overige buurtsportcoaches werken minder dan 20 uur per week (een vijfde). Op het totaal geeft bijna een vijfde aan dat zij 36 of meer uur per week beschikbaar zijn voor de doelgroep kinderen. Ruim twee vijfde besteedt tussen de 20 en de 36 uur aan de doelgroep en ruim een derde is minder dan 20 uur per week beschikbaar voor de doelgroep. Bij een vijfde van de buurtsportcoaches is het aantal uur dat zij beschikbaar zijn voor de doelgroep gelijk aan hun contracturen.

De afwisseling in en diversiteit van het werk wordt door velen als leukste aspect van hun werk genoemd. Ook het plezier in het werk of het bijdragen aan het plezier van kinderen in bewegen, worden als belangrijke drijfveren genoemd.

Acht op de tien buurtsportcoaches geeft aan een diploma op hbo-niveau of hoger te hebben behaald. Bijna een vijfde heeft een mbo-opleiding of lager afgerond. Ruim drie kwart heeft een sportgerelateerde opleiding gevolgd, bijvoorbeeld een CIOS- of ALO-opleiding. De buurtsportcoaches voor kinderen noemen zichzelf, vergeleken met alle voor het onderzoek geïnterviewde buurtsportcoaches (voor andere doelgroepen), relatief vaker combinatiefunctionaris (ruim de helft resp. twee vijfde) dan buurtsportcoach.

Negen op de tien keer wordt de doelgroep kinderen via het onderwijs bereikt, maar ook de sportorganisaties en de buurt worden in ongeveer een derde van de interviews genoemd als *setting* van waaruit de buurtsportcoaches werkzaam zijn. Welzijn en Jeugdzorg worden weinig genoemd (beide ongeveer een tiende) en kinderopvang, ouderenzorg, eerstelijnszorg, bedrijfsleven, VluchtelingenWerk en gehandicaptenzorg worden slechts in enkele gevallen genoemd als *setting* waarbinnen de doelgroep wordt bereikt. Drie kwart van de respondenten heeft een vast contract. Bijna een derde gaf aan een tijdelijk contract te hebben (waarvan een persoon zowel vast als tijdelijk heeft aangegeven), twee werken als zzp'er.

De samenstelling van de selectie

De selectie van respondenten voor de verdiepende analyse (n=28) wijkt voor wat betreft geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, soort opleiding en contract nauwelijks af van de totale groep (n=100). Op twee na, hebben alle buurtsportcoaches binnen de selectie een aanstelling van 24 uur of meer, dat is iets meer dan in de totale steekproef. Gemiddeld hebben zij een aanstelling van 31 uur, waarvan gemiddeld 26 uur voor de doelgroep. De buurtsportcoach met het minste aantal uur voor de doelgroep heeft tien uur beschikbaar, de buurtsportcoach met het meeste aantal uur heeft 36 uur beschikbaar. Van de 28 geselecteerde buurtsportcoaches werkt een vijfde in niet tot matig stedelijk gebied, twee vijfde werkt in stedelijk gebied en twee vijfde in sterk stedelijk gebied.

2.4 Organisatie en doelen van het werk

In deze paragraaf bespreken we eerst hoe de buurtsportcoach is ingebed in de organisatie en vervolgens welke doelen hij of zij nastreeft met, of heeft meegekregen voor, zijn werk. Bij de doelen maken we onderscheid tussen verschillende niveaus en verschillende typen doelen. Deze indeling is gemaakt door de onderzoekers en berust op een interpretatie van wat de geïnterviewden als doelen van hun werk aangeven.

Organisatie

Plek in organisatie

De buurtsportcoach voor kinderen zit qua werkveld vaak tussen gemeente, onderwijs, en soms vereniging en buurt in. Daardoor heeft hij te maken met veel verschillende partijen die invloed hebben op zijn werkzaamheden. De buurtsportcoach werkt dan ook vaak met deze partijen samen. Daarnaast hebben buurtsportcoaches (afhankelijk van hun activiteiten en doelen) vaak te maken met of werken ze samen met onder andere wijkteams, (jeugd)zorginstellingen en politie.

De buurtsportcoach voor kinderen werkt in ieder geval vaak in of met het onderwijs. De meesten van hen geven aan dat de gemeente de opdrachtgever is, sommigen geven aan dat de school waar zij (het meeste) werken ook opdrachtgever is.

Materieel werkgever

De buurtsportcoaches noemen verschillende organisaties die het materieel werkgeverschap¹ vervullen. Van de 28 buurtsportcoaches uit de selectie geven zes personen aan dat de gemeente werkgever is, drie noemen het gemeentelijk sportbedrijf en twee een gemeentelijk samenwerkingsverband. Vijf van hen werken voor een provinciaal sportservicebureau, drie bij een onderwijsinstelling en drie bij een sportorganisatie/vereniging. Zeven van de geselecteerde buurtsportcoaches werken bij een welzijns- of gezondheidszorginstelling, waarmee ze in vergelijking met de totale groep (n=100) enigszins zijn oververtegenwoordigd. Opvallend is dat ook in de totale groep (n=100) maar weinig buurtsportcoaches de onderwijsinstelling als materieel werkgever noemen, terwijl veel van hen in de onderwijscontext werkzaam zijn.

Transities

Een aantal buurtsportcoaches dat al langer werkzaam is, heeft transitie meegemaakt of maakt die op dit moment mee. De twee belangrijkste en meest genoemde veranderingen, zijn de overgang van combinatiefunctionaris naar buurtsportcoach en de overgang van aanbodgericht werken naar vraaggestuurd werken. Vanaf 2012 bestaat de mogelijkheid om cofinanciering af te spreken met bijvoorbeeld het onderwijs of een welzijnsinstelling. Ook is de functie van combinatiefunctionaris uitgebreid en wordt deze sinds 2012 buurtsportcoach genoemd. Hier is verschillend mee omgegaan. Sommige gemeenten hebben alle functies dezelfde naam gegeven, maar deze inhoudelijk niet veranderd; andere gemeenten hebben juist duidelijk onderscheid gemaakt tussen de combinatiefunctionaris en de buurtsportcoach. Weer andere gemeenten hebben dit moment aangegrepen om in beide functies, of juist alleen in de functie van buurtsportcoach, meer vraaggericht in plaats van aanbodgericht te werken. Hoe precies met deze transitie binnen elke gemeente is omgegaan, is helaas niet af te leiden uit de interviews, en daarom niet een-op-een te relateren aan de antwoorden die buurtsportcoaches gaven. Buurtsportcoaches deden wel uitspraken over veranderingen in de werkzaamheden en over de verschillen of juist de voor- of nadelen van vraaggestuurd werken (t.o.v. aanbodgericht werken).

“Ja, die veranderingen [van cf naar bsc] heb ik wel meegemaakt. Juist die transitie van aanbodgericht naar vraaggericht, dat is echt een hele grote geweest. En daar zijn we nog lang niet. Dat is iets wat wij ook weer moeten leren. [...] ik ervaar dat als prettig. [...] Het gaat niet altijd even soepel en het loopt ook weleens hoog op. [...] Meer vanuit aanbod naar vraaggericht werken, dat is eigenlijk nu echt wel de grootste doelstelling voor ons.” (2R10, man, 27 jaar)

¹ Een materieel werkgever is een partij die de opdracht en taken/activiteiten voor de buurtsportcoach vaststelt, eventueel bijstelt en de buurtsportcoach aanstuurt. Dit kan een andere partij zijn dan de formele werkgever

Uit bovenstaand citaat blijkt dat transitie tijd en moeite kosten, maar door de buurtsportcoach wel als positief worden ervaren. In paragraaf 2.5, kopje *Externe factoren* staan we uitgebreider stil bij de invloed van transitie op het werk van de buurtsportcoaches.

Aansturing, verdeling van taken en verantwoordelijkheden

De meeste buurtsportcoaches hebben een teamleider. Deze teamleiders zijn vaak betrokken bij het jaarplan, maar hebben verder geen grote rol in de aansturing of het formuleren en verdelen van taken en verantwoordelijkheden. De overkoepelende taken en doelen worden vaak hoger in de organisatie bepaald, de praktische verdeling van taken op de dagelijkse werkvloer gaat vaak in overleg tussen de buurtsportcoaches en hun teamleider. Bij de verdeling van taken wordt vaak gekeken naar wie bijvoorbeeld de kortste lijntjes heeft met betrokken partijen of wie het meest geschikt is voor de taak.

Vaak stelt de gemeente brede doelen, waarbinnen subdoelen en taken worden vastgesteld. Dit gebeurt soms door een teamleider, soms in overleg en soms door de buurtsportcoach zelf. Enkele buurtsportcoaches vertellen dat zij zelf de subdoelen en taken opstellen aan de hand van wat zij in de wijk of voor de doelgroep nodig achten.

Over het algemeen zijn buurtsportcoaches tevreden over het verloop van de aansturing. Wel valt op dat hoe groter de gemeente en hoe meer partijen als werkgever dan wel opdrachtgever betrokken zijn, hoe complexer de aansturing verloopt en hoe minder duidelijk de taken en verantwoordelijkheden van de buurtsportcoaches worden. Ook de frequentie van contact met de teamleider verschilt. Een aantal buurtsportcoaches geeft aan dat zij dagelijks contact hebben, anderen wekelijks of maandelijks. Hier zijn geen duidelijke lijnen in te trekken, omdat de frequentie van het contact met de teamleider lang niet in alle interviews is besproken.

Wanneer buurtsportcoaches minder tevreden zijn over de aansturing, heeft dit vaak te maken met de vrijheid, helderheid van taken en/of de communicatie. Enkele voorbeelden die genoemd worden wanneer buurtsportcoaches minder of niet tevreden zijn met de aansturing zijn: gebrek aan binding en betrokkenheid van de teamleider, gebrek aan persoonlijke interesse en weinig stimulering van en ondersteuning bij persoonlijke ontwikkeling. Ook de kloof tussen management en de werkvloer en uitvoering, en te veel partijen die betrokken zijn bij coördinatie en opzet, worden genoemd.

2R24 (uit een grote gemeente) geeft aan dat de aansturing niet altijd even goed verloopt:

“Dat blijft gedoe in gemeente x, ze zijn bezig dat te veranderen. Je hebt wijkspportteams, daar heb je een beweegmakelaar op zitten die in principe alles coördineert en opzet, wel in overleg met de combinatiefunctionaris, en dat is ook afhankelijk van welk team en welke beweegmakelaar je hebt. Ik heb in meerdere teams gezeten dus ik weet dat daar verschil in zit: de één doet dat echt in overleg met jou en de ander die zegt: je moet dit gewoon doen. En er zijn ook mensen die daar een middenweg in zoeken. Daarvandaan komt de aansturing van die 60 procent, en vanuit de vereniging komt het vooral van de voorzitter. Die geeft aan wat hij wil. Over het algemeen ben ik al een stap verder en geef ik aan wat ik wil en vindt hij dat een mooi plan en gaan we het doen, maar dat heeft te maken met wie ik ben.” (2R24, man, 26 jaar)

2R18 vindt juist dat de aansturing heel goed verloopt. Een belangrijk aspect daarbij is dat je met iemand regelmatig kan overleggen.

“Onze leidinggevende is wel iemand waarmee je ideeën kan uitwisselen en hij behoedt je op momenten als het minder gaat of voor bepaalde fouten die veel gemaakt zijn in het verleden. Maar het is ook een partner waarmee je je ideeën goed kan vertellen en over kan sparren. [...] Hij stuurt vraagsgewijs en dat zorgt ervoor dat je jezelf ontwikkelt en dat je wel scherp blijft op momenten waar het eventueel fout kan gaan. [...] Als ik een idee heb, dan ga ik naar hem toe en opper ik dat. Dan hoor ik vanzelf wel binnen een uur of het goed is en anders zet ik het op de mail en dan krijg ik het ook wel terug. Dus de aansturing is echt wel dagelijks.” (2R18, man, 27 jaar)

Dit citaat geeft aan dat de wijze van leidinggeven een bepalende factor is voor de tevredenheid over de aansturing. Bovendien blijkt dat zijn leidinggevende ervoor zorgt dat eerder opgedane kennis en ervaring geborgd blijft.

Over de helderheid van de taken vertelt de volgende buurtsportcoach dat hij veel heeft aan de eerder opgedane kennis en ervaring van zijn collega's.

“Voor mij is het wel duidelijk wat mijn taken zijn. In het begin was ik zoekende naar wat ik precies moest doen en wat mijn taken daarin waren. [...] Er was niet echt een duidelijk functieprofiel over wat ik nu precies moest doen. Vooral in contact komen met mensen en naar afspraken gaan met collega's [hielp om minder zoekende te worden]. In het begin ben ik vaak mee geweest met andere collega's om te kijken wat nu precies zijn functie was en wat hij doet. Op die manier heb je snel door wat je kan doen. Je moet kansen creëren en zien.” (2R18, man, 27 jaar)

Uit het citaat blijkt dat niet alleen in de aansturing door de leidinggevende, maar ook collega's binnen het team eraan bijdragen dat eerder opgedane kennis wordt doorgegeven.

Vrijheid

Bijna alle (25 van de 28) respondenten geven aan veel vrijheid te ervaren. De meesten zijn hier tevreden over en ervaren dit als prettig. Enkelen geven aan dat zij meer behoefte hebben aan duidelijke richtlijnen en wat minder vrijheid. Ook ziet een enkeling dat zijn of haar collega's niet goed met de vrijheid kunnen omgaan en 'de kantjes er vanaf lopen'.

Wat opvalt is dat de buurtsportcoaches diverse definities hanteren wanneer zij over vrijheid spreken. In het onderzoek is niet gevraagd wat zij onder vrijheid verstaan, maar of zij vrijheid ervaren. Iedere respondent geeft aan een zekere mate van vrijheid te ervaren. De antwoorden zijn in te delen in grofweg vier verschillende betekenissen bij het woord vrijheid:

- Mate van controle op hoe tijd wordt besteed;
- Wel of niet zelf bepalen van doelen en/of taken;
- Zelf kunnen bepalen hoe doelen worden nagestreefd en/of hoe taken worden uitgevoerd;
- Mate van verantwoording moeten afleggen bij voortgangsgesprek dan wel (jaarlijkse) beoordeling.

In praktische zin is er dus veel verschil in de definitie van en de ervaren vrijheid. Dit heeft ook uitwerking op de mate waarin buurtsportcoaches zelf hun doelen bepalen, hun resultaten bijhouden en in monitoring en evaluatie. In de volgende paragrafen gaan we dieper op deze onderwerpen in. Doordat de betekenis/definitie van vrijheid niet is besproken, zijn geen harde uitspraken mogelijk over de mate waarin de ervaren vrijheid van invloed is op de werkzaamheden van de buurtsportcoaches en de opbrengsten van deze werkzaamheden. Duidelijk is wel dat de ervaren vrijheid mede wordt bepaald door de wijze van aansturing door de gemeente. In veel gevallen is de gemeente ‘opdrachtgever’² van het gemeentelijk sportbedrijf, provinciale sportserviceorganisatie of de welzijnsinstelling waar de buurtsportcoaches in dienst zijn. De gemeente stelt dan de algemene kaders vast in de vorm van algemene doelen of resultaatafspraken. De uitvoerende instelling maakt op basis hiervan (vaak in dialoog met de gemeente) de werkplannen, die richtinggevend zijn voor het werk van de buurtsportcoach. Voor buurtsportcoaches geeft dit de gewenste duidelijkheid, zoals uit onderstaand citaat blijkt.

“Wij krijgen altijd een opdracht van de gemeente. Een soort van aanbesteding. Wij schrijven een offerte, maar de gemeente stelt vrij algemene doelen. We merkten in de afgelopen jaren dat de doelen die gesteld werden wel leidend waren, maar dat er nog zo veel keus binnen gemaakt moest worden, dat daar zo veel overleg voor nodig was. Dus nu hebben wij zelf een concreter plan aan de gemeente voorgelegd, natuurlijk afhankelijk van de doelen die ze hebben gesteld. We hebben dat met hun helemaal ingevuld. Dus nu is het vrij duidelijk wat we gaan doen de komende jaren. Daar is niet super veel speling meer in en dat vinden we eigenlijk wel prettig omdat er dan geen discussie meer mogelijk is. Dat was er eerst wel en veel collega’s die vroegen te pas en te onpas of wij even konden ondersteunen, of wij even een project konden draaien voor de gemeente. Daardoor werd het heel veel hapsnapwerk, zonder dat we echt goed langetermijndoelen konden geven. Dat kunnen we nu met deze visie, die wij zelf hebben geschreven, beter.” (2R2, vrouw, 30 jaar)

Uit dit voorbeeld blijkt dat er een grens zit aan de gewenste mate van vrijheid. Te veel vrijheid (door te algemene doelen vanuit de gemeente) is niet altijd praktisch. Gebrek aan duidelijkheid rond de doelen kan resulteren in ‘verkeerde’ inzet van de buurtsportcoach als uitvoerder of ondersteuner bij projecten, zonder dat met die inzet wordt gewerkt aan langetermijnresultaten. Minder vrijheid (door het vastleggen van een concreet jaarplan) kan de efficiëntie juist ten goede komen. Aan de andere kant lijken deze buurtsportcoaches toch ook veel vrijheid te hebben, omdat zij zelf een plan voor de gemeente schrijven, of daarbij betrokken zijn.

Interne samenwerking

Buurtsportcoaches voor kinderen werken veel samen. In het onderzoek is onderscheid gemaakt tussen interne samenwerking (samenwerking met collega’s, overige leden van het (beweeg)team en de teamleider/coördinator) en externe samenwerking (samenwerking met andere partners die zich inzetten voor kinderen, zoals Jeugdzorg, welzijnsinstellingen, onderwijs, verenigingen etc.).

² Sturingsrol voor gemeenten, waar sturing door ‘afdwingen’ plaatsvindt (Span et al., 2009). Vanuit een visie formuleert de gemeente een opdracht, waarbij het doel wordt geoperationaliseerd en de planning en in te zetten middelen worden gespecificeerd.

In paragraaf 2.4 gaan we dieper in op de externe samenwerking en in paragraaf 2.5 gaan we in op de factoren die samenwerking bevorderen dan wel belemmeren.

Op vier na geven alle geselecteerde buurtsportcoaches aan dat zij in teamverband werken en regelmatig contact hebben met hun collega's. Dit gebeurt vooral 'in de wandelgangen' omdat buurtsportcoaches vaak de hele dag op pad zijn, waardoor zij geen tijd hebben voor reguliere overleggen. Ze werken veel samen met andere buurtsportcoaches die dezelfde doelgroep hebben of in dezelfde wijk werken. Daarnaast werken veel buurtsportcoaches in een team, waar zij regelmatig (variërend van wekelijks tot maandelijks) overleggen met de buurtsportcoaches die een andere doelgroep hebben of in andere wijk werken. Zo stemmen ze met de anderen af over methoden en activiteiten. Ook wordt vaak binnen het team samengewerkt aan grotere (jaarlijkse of eenmalige) evenementen. Verder geeft een aantal buurtsportcoaches aan dat zij een WhatsApp-groep hebben waarin activiteiten en nieuwtjes worden gedeeld.

Over het algemeen zijn de buurtsportcoaches tevreden over de interne samenwerking. Buurtsportcoaches die nog niet of in mindere mate samenwerken, geven aan dat ze graag meer zouden willen samenwerken. Vooral meer overleg en uitwisseling zijn gewenst. In paragraaf 2.5 gaan we in op de factoren die bij de samenwerking een rol spelen.

Doelen

Bepalen van doelen

De meeste respondenten geven aan dat er wel doelen worden gesteld. Maar wanneer is doorgevraagd naar voorbeelden, en wat voor soort doelen dat zijn, noemen de meesten van hen geen concrete voorbeelden. Dit heeft enerzijds te maken met de methodiek van het onderzoek. Een aantal respondenten geeft aan dat zij de doelen 'wel ergens hadden', maar deze niet konden reproduceren tijdens het interview en niet bij de hand hadden. Anderzijds wordt meermaals aangegeven dat er 'ergens' 'vast wel' doelen zijn, maar dat deze niet letterlijk bekend zijn bij de respondent. Uit de antwoorden in de interviews is moeilijk af te leiden wie de doelen precies geformuleerd heeft en hoe elk doel tot stand is gekomen. Vaak geven respondenten aan dat er vanuit de gemeente/opdrachtgever algemene doelen zijn. Als deze bij de buurtsportcoach bekend zijn, dan zijn dit meestal doelen gericht op cijfers, activiteiten, of vage doelen (zoals 'welzijn vergroten'). Enkel van hen geven aan dat de doelen duidelijk en SMART geformuleerd zijn.

Als er doelen zijn, worden deze doelen ook in veel gevallen geformuleerd door de buurtsportcoaches zelf of hun teamleiders, vaak in overleg met gemeente, opdrachtgever of samenwerkingspartners. Een aantal buurtsportcoaches geeft aan dat er spanning is tussen de verschillende partijen doordat ze aan de ene kant in hun aanpak en doelen worden vrijgelaten, maar aan de andere kant wel worden geacht om de plannen van de werkgever uit te voeren, ook als dat niet binnen hun eigen doelen past. Een buurtsportcoach vertelt dat hij zijn eigen doelen en aanpak mag bedenken.

"Dat mag ik helemaal zelf weten. Als ik ervoor kies om elke acht weken precies hetzelfde te doen, dan zal er geen haan naar kraaien." (2R5, man, 32 jaar)

Over de totstandkoming van doelen vertelt 2R8.

“Begin van het jaar heb ik een gesprek met de teamleidster, daarin [bespreken we de] doelen van de afdeling Sportservice. We kijken hoe we die doelen kunnen behalen, hoe we eraan werken. Meestal zijn het algemene doelen die naar mijn idee te makkelijk te halen zijn. Daarnaast kan je nog eigen doelen formuleren, halverwege het jaar wordt besproken, of je goed op weg bent en op het einde van het jaar wordt bekeken of je je doelen hebt behaald. Dat is voor ieder persoonlijk. Een voorbeeld van een afdelingsdoel is: we moeten 120.000 kinderen bereiken met sport/bewegen na school. Een voorbeeld van een eigen doel is: ik wil in elke wijk waar ik zit twee activiteiten hebben gedaan per jaar. Dat kan wijkoverstijgend zijn, als maar alle wijken betrokken zijn bij wat ik doe.” (2R8, man, 31 jaar)

Dit citaat laat enerzijds zien dat de buurtsportcoach ruimte en vrijheid heeft om eigen doelen te formuleren, anderzijds blijkt hieruit ook dat doelen van de gemeente die al vaststaan te makkelijk te behalen zijn. Dit is iets wat vaker door buurtsportcoaches werd genoemd.

Niveau van doelen

In het onderzoek wordt onderscheid gemaakt in doelen op (zie tekstkader 2.1): activiteitsniveau, prestatieniveau en effectniveau. Veruit de meerderheid van de doelen is op activiteitsniveau gemaakt. Voorbeelden zijn het creëren van naschools aanbod, het organiseren van een voetbaltoernooi of sportdag(en), het introduceren van verschillende sporten. Voorbeelden van doelen op prestatieniveau zijn: ‘x-aantal kinderen moeten een beweegttest halen’ of ‘x-aantal kinderen door laten stromen naar verenigingen’. Voorbeelden van doelen op effectniveau zijn: ‘mensen aan het bewegen krijgen, en houden’, ‘het versterken van de motorische ontwikkeling’, ‘het vergroten van plezier’ of ‘het bereiken van intrinsieke motivatie om te bewegen’.

Doelen op prestatieniveau kunnen ook gekoppeld zijn aan doelen op activiteitsniveau, bijvoorbeeld wanneer deze betrekking hebben op het aantal kinderen dat met activiteiten bereikt dient te worden. 2R18 noemt bijvoorbeeld als prestatiedoelen:

“Ik wilde dit jaar minimaal 2.000 [deelnemers] halen, ik zit nu op 1.700, ik twijfel een beetje of het gaat lukken. Dat is een heel specifiek doel. Wat er ook eentje is, is de [dag in het teken van sport en cultuur] die ik aan het organiseren ben. Daar wil ik ook minimaal 150 deelnemers voor halen en minimaal zes verenigingen en zes culturele activiteiten neerzetten, dus in totaal twaalf activiteiten neerzetten.” (2R18, man, 27 jaar)

Buurtsportcoaches vragen zich vaak af hoe zinvol het is om dergelijke kwantitatieve doelen te stellen. Een veel besproken kwestie die zij aankaarten is dat wanneer je de aantallen moet registreren, er niet naar kwaliteit wordt gekeken. Zo worstelt een aantal buurtsportcoaches met de vraag wat meer waard is: een bepaald aantal kinderen bereiken met een eenmalige activiteit, of drie kinderen uit een achterstandssituatie of met obesitas aan het bewegen krijgen?

Dit zien we bijvoorbeeld terug in het antwoord van 2R19 op de vraag wanneer haar inzet geslaagd is.

“Als ik de goede kinderen te pakken heb gekregen, die het ook echt nodig hebben. Er zitten ook kinderen bij die alles leuk vinden en overal komen, maar het eigenlijk niet nodig hebben. Die zitten dan bijvoorbeeld al bij een vereniging. Dat is niet erg, maar ik vind het ook mooi als we echt de juiste kinderen te pakken hebben die het ook echt nodig hebben. [...] Dus voor mij het is het mooiste als ik de juiste kinderen te pakken kan krijgen en ze ook nog de goede kant op kan sturen.” (R19, vrouw, 31 jaar)

Het gaat veel buurtsportcoaches dus niet zozeer om het bereiken van zoveel mogelijk kinderen, maar vooral om de juiste kinderen.

“Doelen zijn niet het allerbelangrijkste, het ligt er ook aan welke doelgroep. Kinderen is de makkelijkste doelgroep. Die zitten al op een basisschool en daar kan je heel makkelijk contact leggen. Maar als het gaat om moeilijkere doelgroepen, dan is het al geslaagd als je bij wijze van spreken vijf mensen bij elkaar hebt en die aan het bewegen krijgt en houdt. Dus dan is het voor mij al geslaagd. Dan hou je dat grotere doel zeg maar echt wel in ogenschouw.” (2R20, vrouw, 27 jaar).

Tekstkader 2.1 Voorbeelden van doelen

Doelen op activiteitsniveau:

- Organiseren van naschools aanbod/pauzeaanbod
- Organiseren van een voetbaltoernooi of sportdag(en)
- Introduceren van verschillende sporten

Doelen op prestatieniveau:

- Verbindingen leggen tussen vereniging, wijk en onderwijs
- x-aantal kinderen moet een beweegttest halen
- x-aantal kinderen door laten stromen naar verenigingen
- Kinderen kennis laten maken met verschillende sporten

Doelen op effectniveau:

- Mensen aan het bewegen krijgen, en houden
- Versterken van de motorische ontwikkeling van kinderen
- Vergroten van plezier bij kinderen
- Bereiken van intrinsieke motivatie om te bewegen bij kinderen
- Sport toegankelijker maken voor gehandicapten
- Versterken bewegingsonderwijs
- Versterken vereniging

Type doelen

Bij type doelen kan in de eerste plaats een onderscheid worden gemaakt in ‘sport als doel’ en ‘sport als middel’. Een ruime meerderheid ziet het bevorderen van structurele deelname (sport als doel) als hoofddoel. Bijna de helft geeft echter ook aan sport als middel (vooral op sociaal gebied) te zien. Ook worden vaak doelen genoemd die meer ‘instrumenteel’ of ‘randvoorwaardelijk’ van karakter zijn, zoals het versterken van het bewegingsonderwijs of het creëren van een naschools sportaanbod. Ook ‘het versterken van (het aanbod van) sportverenigingen’ past in deze categorie, evenals ‘het leggen van verbindingen’.

Daarnaast noemen veel buurtsportcoaches ook doelen die zich meer richten op verandering in gedrag of attitude, zoals kinderen enthousiasme en plezier in bewegen bijbrengen, of het vergroten van de intrinsieke motivatie. Vooral plezier wordt veelvuldig als doel genoemd. Ook zijn doelen genoemd die gericht zijn op de ontwikkeling van kinderen, zoals het vergroten van motorische vaardigheden of het ontdekken of ontwikkelen van de talenten van kinderen. Deze laatste twee categorieën zijn meer pedagogisch van aard en liggen in het verlengde van die van het (bewegings)onderwijs.

Een voorbeeld van een pedagogisch doel komt van 2R31. Hij heeft als doel om kinderen ‘in hun kracht te zetten’, door hen en hun omgeving te helpen hun talenten te ontdekken:

“Kinderen worden tegenwoordig veel gediagnosticeerd. [...] Dan zie ik een kind bij dans ontzettend mooi in het ritme dansen. Dan zie je die leerkracht zeggen: hij/zij heeft een storing op het autistisch spectrum. Maar die ziet vervolgens dat kind erg op het ritme dansen. Dat een leerkracht ook ziet: dit kind heeft andere talenten. Dat zou ik willen bereiken dat kinderen hun talent ontdekken, en dat ook ouders en leerkrachten dat zien, dat is een belangrijk doel.” (2R31, man, 60 jaar)

Dergelijke pedagogisch doelen zijn moeilijk SMART te formuleren. Dat geldt overigens ook voor meer maatschappelijk doelen (sport als middel), zoals uit onderstaand voorbeeld van 2R10 blijkt. In de gemeente waar deze buurtsportcoach werkt wordt sport vooral als middel ingezet om andere doelen te bereiken:

“[...] Het is niet zo dat wij bij sport een doel hebben ‘binnen nu en anderhalf jaar moet 80 procent van de basisschoolkinderen op een sport zitten’. [...] Tuurlijk doe je je werk met een doel, alleen dat is de transitie naar welzijn geweest. We zijn allemaal buurtwerkers met als specialisatie sport. Dus sportgerelateerde doelstellingen hebben we niet echt. Het zijn meer doelstellingen die de leefbaarheid vergroten. Het sociaal welbevinden. Sport niet meer als doel inzetten maar als middel. En om buurtbewoners die eenzaam zijn door middel van sport aan elkaar te verbinden waardoor ze gelukkiger gevoel ervaren. Dat is niet in cijfers ofzo uit te drukken, dat is gewoon mijn werk.” (2R10, man, 27 jaar)

2.5 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

In deze paragraaf bespreken we wat de buurtsportcoaches doen om de doelgroep kinderen te bereiken en aan het bewegen te krijgen. Hebben we een specifieke werkwijze en hoe zijn ze tot hun aanpak gekomen? Wat doen ze precies? Met wie werken zij daarbij samen om de doelgroep te bereiken? Wat zijn de verwachtingen die buurtsportcoaches hebben bij de aanpak die ze hanteren?

Bereiken doelgroep

De meeste buurtsportcoaches die werken voor de doelgroep kinderen zijn gelinkt aan het onderwijs. Dat kan zijn als een buurtsportcoach naast het geven van lessen bewegingsonderwijs, ook verantwoordelijk is voor het naschools aanbod. De buurtsportcoaches kunnen ook vanuit of namens sportverenigingen losse clinics tijdens de lessen bewegingsonderwijs, de pauze en naschools sportkennismakingsaanbod verzorgen. Dit type buurtsportcoach heeft over het algemeen dan ook weinig moeite om hun doelgroep te bereiken. Alle kinderen gaan immers naar school.

Verder geeft de meerderheid aan dat zij uiteenlopende communicatiemiddelen benutten om de doelgroep te bereiken en activiteiten te promoten. Posters, flyers (uitgedeeld in de gymlessen), sociale media, advertenties in wijkbladen en e-mails zijn veel genoemde strategieën. De belangrijkste strategie is de directe face-to-face communicatie via de gymlessen. Het grote voordeel is dat de buurtsportcoach voor de kinderen op die manier een bekend gezicht is, waardoor kinderen ook eerder naar de naschoolse activiteiten komen.

Over het algemeen is de doelgroep dus makkelijk via het onderwijs te bereiken. Contact met ouders komt in sommige gevallen moeilijker tot stand. Daarbij is het soms nog wel zoeken wat de juiste ingang is, zeker bij ouders met een migratieachtergrond.

“Omdat ze een duidelijke vindplaats hebben. Scholen zijn erg betrokken, dus daar kunnen we alles doen [en zeker de 4-12-jarigen] die moeten naar school. [...] Ouders is lastig. Daar leggen we nu pas de focus op voor de komende jaren, dat is achtergebleven de afgelopen jaren. Al merk ik wel door het enthousiasme van veel partijen, dat er nu veel meer ingangen opploppen. De moskee waar we veel geprobeerd hebben contact te krijgen, dat ging niet. Terwijl nu iemand van de moeders aangesloten is die daar in het bestuur zit. Die zegt: 'dat gaan we regelen'. Zij zien ons [...] als degene die met de vinger komt wijzen van: 'dat is ongezond, daar zit veel suiker in'. Doordat wij de afgelopen jaren de boodschap naar buiten hebben gebracht van: 'nee dat doen we niet', maar we kunnen bijvoorbeeld wel aansluiten met een standje waarbij kinderen gezonde traktaties kunnen maken en ouders meteen het goede voorbeeld zien en ideeën kunnen opdoen. Meer vanuit die gedachtengang, die boodschap, dat zien partijen nu en dan denken ze: 'op die manier kunnen we wel goed aanhaken, het is niet een concept van roken is slecht dus dat mag niet meer'.” (2R7, vrouw, 26 jaar)

Het bereiken van de kinderen wordt moeilijker als de buurtsportcoaches voor de school (bijvoorbeeld vanuit een sportvereniging) maar niet op de school moeten werken (wanneer ze op school een werkplek hebben), of als de samenwerking moeizaam loopt. Een algemeen probleem is om de inactieve en soms eenzame kinderen te bereiken. Niet iedere buurtsportcoach benoemt dat letterlijk zo, maar enkele buurtsportcoaches verwoorden het treffend. Zo vertelt een van hen:

“Als je kijkt naar echt de eenzame mensen, dat kunnen kinderen, ouderen, volwassenen zijn. Die komen niet naar je activiteit, natuurlijk niet. Die komen niet zelfstandig in actie. Die zal je bijna achter de voordeur vandaan moeten trekken en misschien willen ze dan nog niet eens, omdat ze het nut niet zien. Die zal ik ook niet gaan bereiken. Dat heb ik inmiddels wel opgegeven, want het werkt niet zo. En dan heb je zoveel meer samenwerking nodig met bijvoorbeeld huisartsen, GGZ en dergelijke. En die hebben daar geen tijd en geld voor.” (2R2, vrouw, 30 jaar)

Uit bovenstaand citaat kan worden opgemaakt dat voor het bereiken van inactieve of eenzame kinderen mogelijk een andere aanpak nodig is en dat het de buurtsportcoach aan tijd en middelen ontbreekt om zo'n aanpak te hanteren. Toch lukt het een aantal van de buurtsportcoaches wel om juist die kinderen te bereiken. Zij geven aan daar dan ook veel energie uit te putten. Deze buurtsportcoaches kunnen echter vaak geen grote aantallen kinderen bereiken en hebben dan ook soms problemen met het halen van prestatiedoelen. Zij worstelen met het dilemma: wat is meer waard, vijf kinderen met overgewicht aan het sporten krijgen of vijfhonderd kinderen die naar een eenmalige activiteit komen?

Activiteiten van de buurtsportcoach

Vrijwel alle buurtsportcoaches geven aan veel activiteiten te organiseren. Een zeer groot deel geeft veel lessen op scholen, zowel onder schooltijd als naschools. Ze zien een groot voordeel in het onder schooltijd lesgeven, omdat ze dan zichtbaar zijn voor alle kinderen. Daardoor komen kinderen ook makkelijker naar andere activiteiten.

De meest genoemde activiteiten zijn het geven van bewegingsonderwijs en het geven van clinics in de gymlessen. Het versterken van het bewegingsonderwijs door buurtsportcoaches uit zich op twee manieren: buurtsportcoaches geven zelf de lessen bewegingsonderwijs en/of buurtsportcoaches ondersteunen de leerkrachten en coachen hen in het lesgeven.

Op die manier wordt getracht de kinderen een zo gevarieerd en goed mogelijk aanbod in de gymles te bieden, en hen in hun motorische ontwikkeling maximaal uit te dagen en te stimuleren.

Ook het verzorgen van pauzesport en naschools aanbod zijn veel genoemde activiteiten.

Buurtsportcoaches vertellen dat zij op vaste tijden en locaties beweegaanbod verzorgen voor kinderen van een bepaalde school of uit een bepaalde wijk. Zo vertelt 2R22 over de buurtsport:

"Dat is een vast moment voor kinderen uit de wijk die willen hockeyen. Want we hebben gemerkt dat als je een lesje geeft op school en dan lid moet worden van de club dat een hele grote afstand is. Dat is bijna niet te doen, vooral hockey is een onbekende sport. Dat geldt ook voor tennis. Het is een dure sport, wat veel ouders uit deze wijk niet kunnen betalen. En het cultuurverschil is ook anders. Daarom zijn we drie jaar geleden vanuit de Sportimpuls gestart met de BuurtSportVereniging. Dan kunnen ze voor een lager tarief een keer per week bij ons trainen. Ze worden wel lid van de club maar niet van een bond." (2R22, vrouw, 28 jaar)

In bovenstaand citaat is sprake van nieuw aanbod, waarbij kinderen kennismaken met sporten, waar zij normaal niet zo snel mee in aanraking zouden komen. Met de BuurtSportVereniging wordt gestreefd om de kloof tussen school en vereniging te overbruggen. Hiermee wordt bereikt dat kinderen die anders niet zouden sporten, nu wel een keer in de week kunnen sporten.

Belangrijkste rol van de buurtsportcoach

De respondenten werden gevraagd om aan te geven wat zij zelf als hun belangrijkste taak zien. Zij konden kiezen uit: 'verbinder', 'doorverwijzer', 'organisator', 'ondersteuner' of 'uitvoerder'. Als respondenten geen keuze konden maken, dan konden zij aangeven dat zij meerdere taken hebben. Ongeveer een derde (10) van de respondenten geeft aan een verbinder te zijn. Acht gaven aan meerdere taken te hebben en geen keuze te kunnen maken. Drie respondenten zagen zichzelf als uitvoerder, drie als doorverwijzer, één persoon zag zichzelf als organisator en één persoon als ondersteuner. De uitvoerders geven vooral lessen. Degenen die zichzelf primair als 'verbinder' zien doen dat in mindere mate en brengen vooral partijen samen die vervolgens de uitvoering zelf moeten doen. Bij nadere analyse van de data blijkt dat het accent bij veel buurtsportcoaches vooral ligt op de uitvoering. Ruim de helft heeft voornamelijk een uitvoerende rol. Dit verschil in de interpretatie van de eigen rol is mogelijk te verklaren doordat het samenwerken met andere partijen bij de uitvoering ook als 'verbinden' wordt gezien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het volgende citaat:

“Vorig jaar hebben we samen met de Beachvereniging de Beachweek opgezet en vormgegeven. [We hebben afgestemd] wat zouden jullie nu willen en wat willen wij graag en hoe kunnen we dat dan aanvliegen?”. Doordat we dat samen gedaan hebben, hebben wij daar heel veel profijt van gehad door materiaalkosten en extra dingen en zij hebben daar gewoon 45 jeugdleden aan overgehouden. Nou ja, dat zijn hele mooie verbindingsfactoren waardoor als je dat samen doet, dat soort dingen bewerkstelligd worden.” (2R10, man, 27 jaar)

In bovenstaand citaat is sprake van samenwerking of co-creatie, met een duidelijke meerwaarde in de praktijk. De buurtsportcoach heeft in dit voorbeeld zelf een actieve rol in de uitvoering. Er zijn ook buurtsportcoaches die vertellen dat hun werk vroeger meer uitvoerend was, maar dat zij nu meer moeten optreden als verbinder.

“Belangrijk vind ik de uitvoerder, maar hier [gemeentebreed] zoeken ze meer naar de verbinder, de regisseursrol. Het klaarzetten en dat [anderen dat] verder op gaan pakken. We doen wel projecten dat we zelf met hen beginnen en één jaar samen doen, tweede wat minder en derde jaar moeten ze het zelf doen. Ik merk dat dat lastig is en meer tijd kost dan twee tot drie jaar. Zelf vind ik de uitvoering belangrijker. Niet dat ik alles zelf wil doen, maar dan is de connectie eerder gelegd en heb je meer band met degene waarmee je bezig bent. Dan krijg je ook meer gedaan van de mensen als je iets wil.” (2R8, man, 31 jaar)

Met ‘verbinder’ of ‘regisseur’ wordt hier (door de gemeente) bedoeld: het stimuleren dat partijen samen gaan werken, zodat zij samen de uitvoering doen. Dit voorbeeld laat zien dat het in de praktijk nog zoeken is naar de juiste rol. Wanneer neem je als buurtsportcoach zaken zelf ter hand en op welk moment treed je meer terug en laat je de uitvoering aan anderen over? Daarbij moet worden aangetekend dat veel buurtsportcoaches, zeker degenen die zijn opgeleid als leraar lichamelijke opvoeding, niet vertrouwd zijn met (en opgeleid zijn voor) deze rol als ‘regisseur’ of ‘facilitator’.

Gevraagd naar wat zij het leukste aspect in hun werk vinden, noemt een groot deel van de buurtsportcoaches de afwisseling. Dit wil zeggen dat het werk een combinatie biedt van zowel beleid, organisatie, netwerken, als uitvoeren. Ze koppelen dit allemaal aan het type mens dat ze zijn en dat ze dit prettig vinden werken. Zo blijft het uitdagend. Een groot aandeel noemt ook het in beweging krijgen van inactieve kinderen, of het helpen van iemand die het moeilijk heeft, als motivatie waaruit ze zelf ook veel energie putten.

Externe samenwerking

Zoals in de vorige paragraaf duidelijk werd, brengen buurtsportcoaches in hun werk partijen samen of werken ze vanuit hun rol samen met externe partijen. De samenwerking met externe partijen hangt sterk samen met de taken die buurtsportcoaches hebben en met hun positie in de organisatie. Afhankelijk van de taken en de betrokken partijen, is er meer of minder samenwerking met externe partijen. In kader 2.2. staat voorbeelden van partijen waarmee wordt samengewerkt.

Tekstkader 2.2 Voorbeelden van partijen waarmee de buurtsportcoach voor kinderen samenwerkt

<ul style="list-style-type: none">• Jeugdzorg• Politie• Jeugd- of welzijnswerkers• Welzijnsinstellingen• Sportverenigingen• Vrijwilligers• Verenigingen	<ul style="list-style-type: none">• Scholen• Docenten• Ouders• Wijkbewoners• Wijkwerkers• Wijkteams
---	--

Buurtsportcoaches geven aan dat samenwerking met verenigingen anders is dan samenwerking met professionele organisaties, zo blijkt uit volgend citaat:

“Je moet zelf wel veel halen. Verenigingen zijn vaak veel vrijwilligers dus het is anders als je in een professionele organisatie werkt, denk ik. Dus je moet als combinatiefunctionaris veel kunnen brengen en zelfstandig te werk gaan, maar die rol gaat super en mensen zijn enthousiast over wat ik doe en weten me te vinden als ze me nodig hebben.” (2R24, man, 26 jaar)

Buurtsportcoaches zijn over de externe samenwerking over het algemeen tevreden. Verbeterpunten zitten vooral in het doen van dubbel werk (zie verder bij paragraaf 2.5 *Factoren*).

Onderbouwing van de aanpak

In de interviews is gevraagd naar hoe buurtsportcoaches op hun aanpak zijn gekomen en waar zij hun verwachtingen over de resultaten op baseren. Niet elk interview is hier diep op ingegaan. Daar waar deze vraag wel is beantwoord, geven buurtsportcoaches aan dat zij gebruikmaken van een al bestaande aanpak of hun aanpak baseren op eigen ervaring of ervaringen van collega's, op wat in de praktijk werkt, op kennis uit de opleiding en onderling overleg. Het beeld dat hieruit ontstaat, is dat in veel gevallen wordt voortgeborduurd op reeds bestaande aanpakken, met als voornaamste reden 'dat we het nu eenmaal altijd al zo gedaan hebben'. Dit wordt in het volgende citaat geïllustreerd:

“We hebben het eigenlijk altijd al zo gedaan, al tien jaar misschien. Ik heb zelf de BOS gedaan en ik heb... De meeste scholen vinden sporten wel belangrijk dus die gaan altijd medewerking geven.” (2R14, man, 46 jaar)

Sommige buurtsportcoaches weten niet waar een bepaalde aanpak vandaan komt of hoe deze is ontstaan, zoals uit volgend citaat naar voren komt.

“Ik moet je eerlijk zeggen dat ik het niet precies weet hoelang [de gemeente] schooljudo al doet. Ik denk... ik ben zelf pas vorig jaar oktober begonnen, dus ik zit hier ongeveer anderhalf jaar bij Sportservice. Ik denk dat ze ongeveer een jaar zes of zeven geleden hiermee begonnen zijn. Dus daar heb ik zelf niet echt inzicht in hoe dat is ontstaan.” (2R28, vrouw, 45 jaar)

Een ruime meerderheid van de buurtsportcoaches geeft aan een goed onderbouwde aanpak wel belangrijk te vinden.

Redenen om wel met erkende interventies of methoden te werken, is dat de buurtsportcoaches weten dat het werkt. De interventies of methoden zijn volgens hen bewezen of erkend, en vaak zien buurtsportcoaches zelf effect van het gebruik van de methoden. Erkende interventies of methoden worden desondanks niet altijd gebruikt. Het grootste bezwaar om met een erkende interventie te werken zijn de kosten en het feit dat ze niet altijd flexibel te gebruiken zijn. 2R8 vertelt dat hij geen gebruikmaakt van interventies.

“De meeste dingen die we doen zijn uit het verleden zo doorgevoerd of hebben we zelf opgezet. [...] Gewoon zo doorgegroeid en in verleden niks mee gedaan. We zijn er wel steeds meer naar aan het kijken [naar erkende interventies en methoden]. Ook omdat er dan geld voor is met de SportImpuls. Daarom heb ik met collega’s Walking Football opgestart, vanuit de SportImpuls. Dat is dan wel een interventie. Met het project bewegingsonderwijs [heb ik] wel gekeken naar aantal interventies of we daar wat mee kunnen, maar die lagen net iets te ver van ons af. Dat is nog lastig. We willen bijvoorbeeld metingen doen op basisscholen, die interventie is er wel. Dan moet je dat doen via sport... huppeldepup, maar we willen een andere meting gebruiken [...]. En die zit niet in de interventie, dus die kunnen we niet toepassen. Dat vind ik het nadeel van interventies, je kunt ze wel aanpassen maar aan sommigen ben je wel gebonden.” (2R8, man, 31 jaar)

Enkele buurtsportcoaches gaven aan met Rots en Water te werken. Andere interventies die gebruikt worden zijn B-Fit, Club Extra en BAAS (*Be Active After School*). Verder wordt gewerkt met onderwijsmethoden, zoals ‘methode basislessen van Van Gelder’ en de STAR-methode (Sportiviteit, Teamwork, Acceptatie en Respect). Bij verenigingen wordt ook wel gebruikgemaakt van trainingsmethoden vanuit de sport. 2R27 vertelt dat hij vroeger bij het geven van trainingen gebruikmaakte van *Hockeyfactory* waar hij bestaande methoden en oefeningen vandaan haalde. Tegenwoordig werkt hij bij een andere vereniging en werkt hij meer ‘op gevoel’.

“Ja, ik kijk bij de hockeysites, maar ik had twee jaar geleden bij een andere vereniging toegang tot Hockeyfactory. Daar heb je allerlei trainingen. En dan ga je kijken op elke categorie. Dan klik je op de F en dan zie je allerlei trainingen voor de F. De E, de C, de B. Tot senioren. Dan kijk je en dan heb je gewoon ideeën eigenlijk. Nu heb ik geen toegang, [...] en echt details, ja, [...] voor mij is het nu op gevoel.” (2R27, man, 46 jaar)

Buurtsportcoaches denken verschillend over het al dan niet gebruiken van bestaande (erkende) interventies en methoden. Wat vooral opvalt is dat deze methoden en interventies volgens veel buurtsportcoaches niet leidend moeten zijn. Zij gaan eerder af op hun eigen kennis en ervaring, op wat in een specifieke situatie naar hun oordeel nodig is, of wat de vraag is vanuit de school, verenigingen of de kinderen zelf.

2R17 geeft gymlessen en vertelt dat hij de methode die hij in zijn lessen gebruikt niet zo belangrijk vindt.

“De methode vind ik niet zo belangrijk, als je jaarplanning maar klopt. Daar kan ik niet over twisten. Ik vind wel dat je vrij moet zijn binnen je baan of binnen je gymlessen. Wat we wel doen, we hebben elke maand kort overleg met zijn tweeën of drieën hier, van: waar zijn we mee bezig? Wat zijn we aan het doen en in hoeverre doen we dingen waarbij de kinderen ook beter worden? Wij kijken wel naar onze plannings, het is niet dat we daar een boek van hebben, van moeten we nou dit en dan na die les moet dat gebeuren, we kijken puur naar de behoefte van de kinderen.” (2R17, man, 31 jaar)

2R11 vertelt dat van methoden en interventies wisselend gebruik wordt gemaakt, maar dat vooral naar aanleiding van een vraag vanuit de school, ouders en of wijk wordt gewerkt.

“[Voor het bewegingsonderwijs volgen ze de] methode basislessen van Van Gelder. Dan weet je dat alle leerlijnen aan bod zijn gekomen. In de wijk waar ik zit, is [de interventie] BAAS geweest en is vanuit ouders de vraag geweest: gaat het plaatsvinden, mijn kinderen willen er wel naartoe. [...] dat heb ik aan de hand van de vraag van die ouders opgepakt. En vanuit de scholen kwam [de vraag]: die kinderen hangen rond school op woensdagmiddag, kunnen we daar niet iets mee? Ik heb het nu zo ingekleed dat stagiaires wat opzetten, die krijgen ook opdrachten vanuit school. Dat zit meer op wat leeft er binnen de doelgroep, wat zijn trendsporten, ook in samenwerking met verenigingen. Wijk x heeft veel eigen verenigingen dus dat ze daar ook een keer een clinic kunnen geven om die kinderen naar die verenigingen te krijgen. [Dat is] meer vanuit de vraag vanuit de wijk dus niet op een bekende interventie. In mijn eigen wijk is het vanuit het stukje bewegingsonderwijs, maar er is bijvoorbeeld een andere wijk, die hebben het aan de hand van die gegevens ook gedaan, van dat kunnen we meer samenvakken dan dat we op elke school apart iets gaan doen, dus daar is ook een BAAS-activiteit.” (2R11, vrouw, 36 jaar)

Uit bovenstaand citaat kan worden opgemaakt dat interventies en methoden niet standaard worden gebruikt, maar vooral wanneer het past bij de vraag en de situatie.

2R21 heeft duidelijke kritiek op het gebruik van erkende interventies:

“Een interventie waar we volgend jaar gebruik van maken, is geloof ik B-Fit. We zijn nu aan het onderzoeken ‘gaan we er gebruik van maken en hoe gaan we daar gebruik van maken’. Ik ben daar kritisch over, over interventies zoals B-Fit, omdat ik denk dat wij dat zelf zouden kunnen doen samen met onze samenwerkingpartners. Als ik zo iets zie en hoe het in elkaar steekt, zo’n sportfederatie verdient daar goed aan en ik vind dat zonde van de subsidie, dat kunnen wij zelf ook.” (2R21, man, 60 jaar).

Voor de kosten lijken een bezwaar voor 2R21 te zijn om gebruik te maken van een erkende interventie.

Buurtsportcoaches zien ook duidelijk voordeel in het gebruik van bepaalde methoden. Zo is 2R24 (man, 26 jaar) juist positief over het gebruik van de erkende lesmethode STAR. Deze biedt meer dan enkel het aanleren van de technische en tactische vaardigheden.

“De manier van lesgeven is gebaseerd op lesmethode STAR [...]. Ik geef aan dat ik van alle kinderen wil dat zij een basketbal-STAR zijn en dat ben je niet omdat je alle ballen raak gooit, omdat je heel goed kan basketballen of alles wint, een STAR ben je als je je goed gedraagt. [...] En dat is een bewezen methode, of bewezen dat weet ik eigenlijk niet, maar een erkende methode en ik weet uit ervaring dat het goed werkt, het sluit goed aan bij kinderen. Twee weken geleden stond ik op een middelbare school, tweede klas. Kinderen die mij twee, drie jaar niet hebben gezien of clinics hebben gehad, die wisten nog steeds alle woorden, etc. Dat vind ik bizar, na één keer drie clinics krijgen, dat je dat nog steeds weet. Dus dat heeft wel impact gehad. Dat is de reden dat we voor die methode kiezen, omdat we/ik kinderen meer bijbreng(en) dan alleen basketbal. Wat ik belangrijk vind als je naar een school gaat: er moet een meerwaarde zijn los van dat je kinderen kennis laat maken met een sport.” (2R24, man, 26 jaar).

Dit citaat laat zien dat buurtsportcoaches niet altijd goed weten of een methode erkend of bewezen is, maar dat ze vooral kijken naar de resultaten in de praktijk.

2.6 Factoren

In deze paragraaf bespreken we welke factoren van invloed zijn op de werkwijze van buurtsportcoaches voor kinderen. Dit kan enerzijds gaan om interne factoren die te maken hebben met de wijze waarop het werk van de buurtsportcoach is georganiseerd. Denk aan de arbeidsomstandigheden, steun en waardering vanuit het team en interne samenwerking. Ook spelen externe factoren een rol, zoals de samenwerking met externe partijen. Tot slot spelen factoren een rol die met de persoon van de buurtsportcoach zelf te maken hebben, zoals kennis, kwaliteiten, ervaring, visie en vaardigheden. Factoren kunnen bevorderend of belemmerend werken, en eenzelfde factor kan per persoon of situatie verschillend werken.

‘De’ buurtsportcoach als factor

De buurtsportcoaches zijn gevraagd om te beschrijven welke kwaliteiten, vaardigheden, kennis, ervaring en visie nodig zijn om een goede buurtsportcoach te zijn. Allereerst is het van belang te weten dat het onderscheid tussen deze vijf punten niet altijd expliciet bevraagd is, ten tweede blijkt dat veel buurtsportcoaches hier geen duidelijke definities van hadden waardoor antwoorden door elkaar liepen. Later in het gesprek is gevraagd in hoeverre buurtsportcoaches vinden dat zij zelf aan de door hen beschreven eigenschappen en vaardigheden voldoen. De meerderheid geeft aan te voldoen aan de eigenschappen die hij of zij van belang vindt voor een goede buurtsportcoach. Zeven buurtsportcoaches geven aan dat zij wel verbeterpunten zien. Slechts één persoon heeft het idee dat hij/zij niet voldoet aan de eigenschappen van een goede buurtsportcoach. De meeste buurtsportcoaches geven aan over voldoende strategieën en initiatief te beschikken om zelf deze eigenschappen te verbeteren wanneer zij dat nodig achten.

Kennis vinden alle buurtsportcoaches wel van belang (zowel van de doelgroep en van de wijk, als van methoden/sport). Ook ‘meegaan met de tijd’ werd een aantal keer genoemd. Daarnaast komen inlevingsvermogen en het kunnen achterhalen van de hulpvraag vaak naar voren.

Op twee na, geven alle buurtsportcoaches aan dat enthousiasme de belangrijkste succesfactor is.

Dit is een persoonlijke eigenschap, waarvoor je niet kunt worden opgeleid en waarbij weinig onderbouwing of aantoonbaar effect komt kijken. Toch lijkt het een logische kwaliteit, want een persoon die geen enthousiasme uitstraalt zal minder in staat zijn om anderen te kunnen motiveren.

Andere genoemde kwaliteiten, vaardigheden of eigenschappen die een goede buurtsportcoach nodig heeft, zijn een open houding (voor mensen, kansen en mogelijkheden), goed contact kunnen leggen, kunnen netwerken, flexibel zijn, kennis hebben van organiseren en kunnen organiseren, inlevingsvermogen hebben, geduldig zijn en sterk in je schoenen staan. Zo vertelt 2R24 dat er soms verschillende organisaties zijn *“die allemaal aan je trekken en allemaal wat willen. Je moet dan sterk in je schoenen staan en nee kunnen zeggen, iets wat voor zijn collega’s soms wat lastiger is.”* (2R24, man, 26 jaar)

Ervaring wordt niet als vereiste gezien. Voor een aantal respondenten is de functie van buurtsportcoach de eerste baan. Buurtsportcoaches geven wel vaker aan dat ervaring van collega’s wordt doorgegeven en dat buurtsportcoaches al doende leren. Onderlinge uitwisseling en informatievoorziening worden als belangrijk ervaren, maar volgens 2R8 zijn hierin nog wel verbeteringen mogelijk.

“Dat [meer richtlijnen van bovenaf] zou mij handiger lijken en duidelijker. Je hoeft niet alles hetzelfde te doen, nu kan iedereen doen wat hij wil. Als je bij kennisdagen komt waar meerdere buurtsportcoaches bij elkaar komen, vertellen sommigen hun succesverhaal. Maar dat past bij sommige gemeenten niet, dus dan is die koppeling niet te maken. Een spreker vertelde een mooi verhaal, maar dan hoor je ook tegengeluid zoals: ‘bij ons werkt dat niet en wij doen het zo’. Dat is ook logisch, want ieder werkt op een andere manier. Als je meer structuur hebt [door] bepaalde sectoren waarin je [de buurtsportcoach] kan werken bij elkaar te brengen, dat zou logischer en duidelijker zijn. Nu komt iedereen bij elkaar, iemand die bij een vereniging buurtsportcoach is en iemand die met ouderen werkt, die hebben niets aan het verhaal van elkaar. [Het zou fijn zijn] als je meer mensen van een bepaalde doelgroep of kader bij elkaar brengt in plaats van ‘de buurtsportcoaches’, want dat is zo breed, dat kan iedereen zijn.” (2R8, man, 31 jaar)

Dit citaat geeft duidelijk weer dat er behoefte is aan meer specifieke en gerichte informatie en uitwisseling.

Punten die buurtsportcoaches zelf aandragen om nog te (willen) verbeteren zijn documentatie, verslaglegging en borging van de activiteiten. Daarnaast worden genoemd: kennis over project-/procesmanagement, communiceren via nieuwsbrieven en websites en *time management*. Respondenten noemen ook het vergroten van bestuurskundige en beleidsmatige kennis of het bereiken van doelgroepen. Situaties waarin buurtsportcoaches niet de gewenste resultaten behalen, hebben veelal te maken met een gebrek aan tijd of omdat ze taken uit handen geven.

Interne factoren

Bij interne factoren kan het gaan om de samenwerking binnen het eigen team. Goede samenwerking en afstemming binnen het team is volgens buurtsportcoaches erg belangrijk. Factoren die bevorderend werken in de samenwerking zijn volgens de buurtsportcoaches onder andere een open houding en goede sfeer binnen het team, regelmatige contactmomenten (op kantoor of in het veld) en het hebben van WhatsApp-groepen om op de hoogte te blijven als overleg niet mogelijk is.

Gebrek aan tijd en soms gebrek aan kunde, leidt soms tot belemmeringen in de samenwerking en daar is volgens buurtsportcoaches verbetering mogelijk. Andere factoren die de samenwerking belemmeren zijn het hebben van weinig kantooruren en weinig contact- en overlegmomenten met collega's doordat buurtsportcoaches vaak buiten de deur zijn. Ook persoonlijke verschillen en snel verloop van collega's kunnen de samenwerking belemmeren.

De frequentie van overleg noemen buurtsportcoaches dan ook meermaals als belangrijke factor. Te weinig overleg leidt tot inefficiëntie. 2R24 (man, 26 jaar) geeft aan dat meer overleg leidt tot minder dubbel werk. Mensen kunnen dan documenten en ideeën uitwisselen voor bijvoorbeeld het werven van vrijwilligers. Ook 2R22 (vrouw, 28 jaar) geeft aan dat regelmatig vergaderen helpt om zicht te houden op wat is gedaan en wat nog moet gebeuren. 2R19 (vrouw, 31 jaar) geeft aan dat ze binnen het team van plan zijn om meer overlegmomenten te creëren, omdat ze nu *“langs elkaar heen lopen”*.

Een goede samenwerking in een team leidt tot betere afstemming.

“We [ons team] begonnen in 2015, dat vond ik goed want voorheen waren alle combinatiefunctionarissen op een eilandje bezig. Toen wist ik bijvoorbeeld niet dat om de hoek ook een activiteit was van een andere combinatiefunctionaris, dus liepen we eigenlijk elkaar in de weg. Dus het was wel een uitkomst dat we nu met een team gingen samenwerken, en ook van elkaar weten van: ‘jij geeft op dinsdag al om 16:00 uur basketbal, dan ga ik niet dinsdag 16:00 uur basketbal geven maar dan doe ik dat woensdag bijvoorbeeld’. Zodat het niet allemaal tegelijk valt en dat iedereen de kans krijgt om succesvolle activiteiten te organiseren.” (2R22, vrouw, 28 jaar)

Het ontbreken van een vast kantoor of werkplek, doordat buurtsportcoaches vaak op scholen of locaties zijn, kan de samenwerking belemmeren. Het wordt daardoor lastiger om elkaar ‘even aan te schieten’. Omgekeerd, als de buurtsportcoaches frequenter contact hebben, beïnvloedt dit de samenwerking meestal positief. Vooral het hebben van een gezamenlijk kantoor vergemakkelijkt het contact. 2R15 vertelt dat het vele werken op verschillende locaties kan zorgen dat er weinig gezamenlijke contact- en overlegmomenten zijn:

“Ik vind het enige nadeel, dat als iedereen zo vaak op een school staat, dan zie je elkaar gewoon bijna niet. We hebben nou ik zei één keer in de maand, maar het is in elke vakantie één keer, dus dat is niet elke maand. [...] Het zou wel fijner zijn als je elkaar vaker ziet. Je weet wel waar iemand mee bezig is, maar dat je elkaar echt ziet [...] dan heb je meer contact samen en kun je meer met elkaar uitwisselen.” (2R15, vrouw, 25 jaar)

Een belemmerende factor kan de positie in een team zijn. Zo geeft 2R24 aan dat het werken als zzp'er een nadeel heeft. Hierdoor werkt hij regelmatig alleen en mist hij daardoor gezelligheid en de mogelijkheid om even met iemand te sparren. Het elkaar regelmatig treffen is belangrijk om kennis en ervaring uit te wisselen. Daar moet dan wel binnen overlegmomenten de ruimte voor zijn, zoals volgend citaat illustreert.

“We hebben zelf aangegeven een tijd terug dat we vinden dat de gesprekken te veel over de uitvoering gaan en te weinig over wat nou onze succesfactor is als combinatiefunctionaris, dat je elkaar juist gaat helpen dus daar zijn we mee bezig. Er sluit nu ook van [organisatie x] een verenigingsondersteuner aan om op het verenigingsvlak te ondersteunen en ervoor te zorgen, denk ik, dat het wijk-sportteam ook gaat over de connectie leggen tussen verenigingen en wat er speelt en hoe je elkaar kan helpen en wat daarin kan helpen. Want ik ben al lang bezig met vrijwilligers werven, dingen goed opzetten en mijn collega's bij de omnivereniging (voetbal/tennis/hockey) wilden daar ook mee aan de slag. Maar omdat we het er nooit over gehad hadden, wisten ze niet dat ik daar ook mee bezig ben, terwijl je die mensen wel één keer in de twee of drie weken in overleg ziet.” (2R24, man, 26 jaar)

Een open houding en goede sfeer binnen het team zijn volgens de buurtsportcoaches factoren die bevorderend werken bij de interne samenwerking. Ook betrokkenheid vanuit de leiding is van groot belang. 2R6 geeft aan dat de samenwerking met de collega's goed verloopt, maar dat het van 'bovenaf' nog beter kan:

“De samenwerking verloopt wel goed. Tussen de collega's wordt gespard en worden vragen gesteld en projecten worden met elkaar besproken en verdeeld. Van bovenaf mag wel meer interesse en steun komen.” (2R6, man, 33 jaar)

Naast samenwerking als interne factoren, zijn interne steun en waardering volgens buurtsportcoaches bevorderend voor hun werk. Een andere interne factor die een rol speelt bij het werk van de buurtsportcoach heeft betrekking op de afstemming tussen de verwachtingen van de gemeente en wat de buurtsportcoach zelf belangrijk vindt. Buurtsportcoaches ervaren een kloof tussen kwantitatieve en kwalitatieve doelen. Zo geeft 2R2 aan dat het lastig te meten is wat nu de opbrengst is van haar inzet als buurtsportcoach en dat het lastig is om de doelen van de gemeente te behalen.

“Ik denk dat ik vooral bezig ben om dat te laten zien. De gemeente vraagt vaak cijfers en dat vind ik vaak heel moeilijk om aan te geven. Omdat cijfers voor mij lang niet alles zeggen. Dat is denk ik het lastige van het werk als buurtsportcoach. Je kunt heel makkelijk een sportdag organiseren voor vijfhonderd kinderen die super enthousiast zijn, maar het is veel interessanter om een activiteit te organiseren voor tien kinderen die het echt nodig hebben. En die tien kinderen, daar haal ik mijn geluk uit.” (2R2, vrouw, 30 jaar).

In paragraaf 2.6 komen we hierop terug.

2R2 geeft ook aan dat onduidelijkheid in de verwachtingen van de gemeente het werk moeilijker kan maken.

“Enerzijds zegt de gemeente heel duidelijk: jullie zijn de experts dus doe maar wat jullie denken dat goed is. Anderzijds gebeurt het ook regelmatig dat de gemeente met een bepaald plan komt dat wij gewoon hebben uit te voeren. We merken dat nu bijvoorbeeld bij het [voetbaltoernooi]. Dat draait in meerdere gemeentes. Dat is een landelijk toernooi waarvan de gemeente heel graag wil dat het uitgevoerd wordt in de [gemeente]. Ze hebben alleen geen onderzoek gedaan of er vraag naar is. En wij werken wel vraaggericht in principe, of we prikkelen de vraag een beetje. Maar nu wil de gemeente dit per se, dus gaan we dit doen. We merken nu dat we veel te weinig aanmeldingen krijgen omdat er blijkbaar geen vraag naar is.

We hebben er alles aan gedaan. Dan is het een beetje de vraag: ligt het dan aan ons of ligt het aan de gemeente? Dat zijn discussies die altijd wel moeizaam zijn, omdat wij denken dat de gemeente dit zo graag wil en aan de andere kant de gemeente kritische vragen stelt bij onze uitvoering. Dus dat zijn wel discussies die leiden tot een bepaald spanningsveld” (2R2, vrouw, 30 jaar).

In dit geval is vooral sprake van onduidelijkheid over de rol van de gemeente en de vrijheid die de professionals al dan niet krijgen. Belemmeringen kunnen echter ook binnen de eigen organisatie of het team liggen. Zo geeft 2R22 (vrouw, 28 jaar) aan dat veel wisselingen in het team de geloofwaardigheid kunnen schaden.

Externe factoren

De samenwerking met externe partijen kan de werkwijze van de buurtsportcoach beïnvloeden. Buurtsportcoaches zijn over het algemeen tevreden met de samenwerking met externe partijen. Zo vertelt 2R10 (man, 27 jaar) volop succesvolle samenwerkingen te hebben. Het voordeel van een succesvolle samenwerking is volgens hem dat mooie verbindingen worden gelegd en dat voor bijvoorbeeld het organiseren van een evenement vanuit de vereniging meer budget of materiaal beschikbaar is en dat de vereniging nieuwe leden krijgt. Samenwerking kan ook financiële voordelen hebben, dat budget beschikbaar komt voor andere zaken, zoals uit het voorbeeld van 2R10 blijkt:

“Ook een mooie samenwerking is met een EHBO-vereniging hier in [gemeente]. Als een evenement, wat eigenlijk georganiseerd wordt vanuit de KVLO [...] wij krijgen zoveel duidend euro om dat te organiseren. Dus hebben we ruimte om mensen te betalen voor hun diensten. En doordat we daar de EHBO-vereniging van [gemeente] inhuren, kunnen we voor de ‘summer-break’ gratis gebruik van ze maken. Want de ‘summer-break’ is weer een evenement voor en door minimegezinnen. Dat is dat evenement van zes dagen met achthonderd deelnemers per dag waar vier activiteiten zijn, wat eigenlijk 30.000 euro kost maar, waar we een budget hebben van 4000 euro. Al die andere gelden worden gesponsord of in diensten in natura. Dus dat zijn hele mooie samenwerkingen.” (2R10, man, 27 jaar)

2R7 vertelt dat het werken aan een gezamenlijk doel of project de onderlinge betrokkenheid en de uitwisseling tussen verschillende partijen bevordert:

“[De samenwerking loopt] eigenlijk goed. De eerste jaren was denk ik gezondheid nog niet zo’n hoog thema. Als ik kijk naar 2013, dan is dat een heel verschil met wat het nu is en wat het voor hype nu wel is en toen niet was. Dus je merkt dat er meer betrokkenheid is bij de beleidsmatige kant. Mijn collega’s hier, we hebben een heel hecht team dus dat was eigenlijk steeds een één-tweetje. Dus dat is heel fijn. [...] regelmatig hebben we een buurtsportcoachoverleg waarin we taken bespreken, wat iedereen raakt en in de rondvraag licht iedereen toe waar ze mee bezig zijn en dan kunnen we eventueel aanhaken wat we niet van elkaar wisten waar we mee bezig waren. En de JOGG-regisseur werkt veel samen met externe partners. Die hebben ook een aantal overlegmomenten in een jaar waar dan ook mijn collega-buurtsportcoaches bij aansluiten als JOGG-partner vanuit de gemeente.” (2R7, vrouw, 26 jaar)

Net als bij de interne samenwerking, kunnen gebrek aan tijd en kunde redenen zijn waardoor de samenwerking met externe partijen wordt bemoeilijkt. Buurtsportcoaches noemen dit vaak als verbeterpunt. Een andere belemmerende factor in de samenwerking is de gebrekkige communicatie. Zo geeft 2R13 (man, 27 jaar) aan dat activiteiten soms erg laat doorgegeven worden en dat ze deze activiteiten daardoor nauwelijks meer op de scholen kunnen promoten.

Als reden voor de stoeve samenwerking met scholen wordt gewezen op de druk die er op scholen is, zoals het voorbeeld van 2R12 laat zien:

“Ja, wij werken met bepaalde doelen, bijvoorbeeld nu dat alle basisscholen een groen schoolplein hebben. Dat is gewoon fantastisch. Maar soms heb je weleens doelen die je niet waar kunt maken, omdat je afhankelijk bent van basisscholen. Basisscholen worden over het algemeen gewoon doodgegooid met informatie. We willen graag dat je dit doet en dat doet en er is nu ook een basisschool die daadwerkelijk even de deur heeft dichtgegooid.” (2R12, man, 30 jaar)

Buurtsportcoaches geven een aantal keer aan dat verschillen in verwachtingen en vragen van betrokken partijen (gemeente, scholen, vereniging, etc.) de samenwerking kan bemoeilijken. Deze verschillen in verwachtingen komen voort uit de verschillende belangen en rollen (die vaak ook te maken hebben met de wijze van (co)financiering).

Volgens 2R28 is het soms moeilijk om de juiste veranderingen bij verenigingen op gang te brengen:

“Het minst trots... Ja dat er gewoon in sommige gevallen gewoon afspraken niet na te komen zijn, omdat er geen wil is vanuit de vereniging voor veranderingmanagement. Ik zit op een vereniging in [wijk] en die wil wel heel veel, maar alles omdat te bereiken wordt gezien als een enorme berg. Hij wil ledengroei, maar hij wil dan niet alle tools gebruiken om tot ledengroei te komen. En dat is gewoon heel frustrerend dat je niet dat veranderingmanagement op gang kan brengen.” (2R28, vrouw, 45 jaar)

Het binnenkomen op scholen waar de buurtsportcoach de leerlingen niet kent en waar de school zijn zaken niet op orde heeft, kan het werk van de buurtsportcoach enorm belemmeren.

“Soms ga je naar scholen en dan heb je je dag niet [...]. Ik heb volgens mij twee keer [gehad] dat ik dacht van: ik pak mijn spullen en ik ga weg. Midden in de les. Ik stop er mee. En dan vind ik het ook heel vervelend voor mij en ook voor de kinderen. [...] Soms is de discipline ver te zoeken en dan ben je als gastdocent, en je komt specifiek voor hockey [...] en ben je eigenlijk meer bezig met de veiligheid en het opvoeden. [...] kinderen die met elkaar vechten en je ziet dat de gymdocent niks doet. En dan ga je iets doen. Soms ga je iets harder. En er komt de gymdocent van: ‘dat doen we niet hier’. Oké, zoek het uit. Dat zijn echt de momenten van mij in mijn carrière tot nu toe, dat vind ik echt heel vervelend.” (2R27, man, 46 jaar).

2R27 kon hier niet doen waar hij eigenlijk voor kwam: een clinic hockeytraining geven, kinderen enthousiast maken, kennis laten maken en eventueel te verbinden met de hockeyclub.

Steun en waardering vanuit externe partijen spelen als externe factor een rol in het werk van de buurtsportcoach. Door de onbekendheid van het beroep buurtsportcoach bij externe partijen ervaren sommige buurtsportcoaches echter dat de buitenwacht niet altijd voldoende waardering heeft voor wat de buurtsportcoach doet.

Een externe factor die in kleine gemeenten een rol speelt, is dat de buurtsportcoach vaak te maken heeft met verschillende dorpskernen met kleine verenigingen. Ook de fysieke afstand speelt daarin mee. Verschillende buurtsportcoaches geven aan dat het lastig is om goede verbindingen te leggen als zij hiermee te maken hebben. Zo ook 2R4.

“Lastig. Misschien dat die verbinding met de vereniging en scholen niet goed van de grond is gekomen. Dat had je toch graag gezien, maar dat blijft toch een puntje daar blijf je tegenaan hikken. [...] Steeds meer clubs moeten zich open gaan stellen. In deze gemeente blijft het lastig omdat je allemaal kleine dorpjes hebt. Het is ook moeilijk om een sport te zijn die niet zo groot is. Kijk, voetbalverenigingen blijven wel bestaan, maar ik zou het ook heel leuk vinden als ook die kleine verenigingen blijven bestaan of groter worden.” (2R4, man, 30 jaar)

2.7 Resultaten

Veel buurtsportcoaches zijn trots op specifieke projecten of activiteiten die ze hebben georganiseerd, geïnitieerd of uitgevoerd. Ook zijn veel buurtsportcoaches trots op het feit dat ze kinderen aan het bewegen hebben weten te krijgen. Daarnaast wordt een aantal keer de toenemende aandacht voor en vanzelfsprekendheid van gezondheid, sporten en bewegen genoemd, zeker ook in de context van het onderwijs. Verder noemen veel buurtsportcoaches dat ze trots zijn dat ze goed vindbaar zijn. Ze hebben ervoor gezorgd dat alle kinderen hen kennen, en dat mensen (doelgroep, verenigingen en organisaties) weten waar ze hen kunnen vinden en wat ze aan hen hebben. Bekendheid en zichtbaarheid worden dan ook veel genoemd als belangrijk resultaat van de inzet van de buurtsportcoaches. Dat heeft het voordeel dat kinderen dan eerder aan naschoolse activiteiten deelnemen. Maar het gaat ook verder dan dat. Buurtsportcoaches bouwen zo een pedagogische relatie met kinderen op: *“Naschools ben ik er trots op dat ze mij allemaal weten te vinden, ook als er problemen zijn. Dat je toch iets meer bent dan alleen een gymjuf.” (2R19, vrouw, 31 jaar)*

Buurtsportcoaches geven als belangrijkste resultaten vooral het plezier of enthousiasme aan dat onder de doelgroep wordt bereikt. Ook succesvolle samenwerkingen en succesvolle activiteiten worden vaak genoemd. Verder wordt af en toe verbetering in motoriek en verbetering van kwaliteit in het bewegingsonderwijs genoemd. *“Verder vind ik het ook mooi als ik kinderen zie groeien, ook qua motoriek. Dat als iets niet lukt en het later wel lukt, dat is wel binnen de gymlessen.” (2R19, vrouw, 31 jaar)*

Veel buurtsportcoaches meten hun succes vooral af aan het plezier dat kinderen ervaren en niet zozeer aan het aantal kinderen dat ze weten te bereiken. In paragraaf 2.3 kwam al naar voren dat plezier in sport en bewegen ook voor veel buurtsportcoaches het belangrijkste doel is.

2R8 vertelt ook dat plezier zijn hoofddoel en taak is. Zijn resultaat meet hij aan de reactie van de kinderen.

“We kunnen ons wel richten op aantallen etc., maar in hoeverre kun je dat goed meten. Als er tachtig zijn geweest, maar de helft is alweer naar huis gegaan. Dus tachtig bereikt, jippie. Maar als ik er tachtig heb gezien die plezier hebben, dat heb ik liever dan dat er honderd, honderdvijftig zijn geweest waarvan de helft maar wat heeft gedaan, dat het plezier er niet is. Plezier is wel mijn hoofddoel/-taak. Want als ze plezier hebben, dan zijn ze er de volgende keer ook weer.” [...] Veel kinderen zijn van de scholen die ik lesgeef. Ik geef twee scholen les. En daar komen ook de meeste kinderen van. Op die flyer staat ook mijn naam. Ze vragen nu ook wanneer beginnen we weer?” (2R8, man, 31 jaar)

Het feit dat de kinderen vragen wanneer ze weer beginnen is voor 2R8 dus een signaal dat wat hij doet werkt en dat hij zijn doel (plezier) bereikt.

Sommige buurtsportcoaches gaan zelfs nog een stapje verder. Zo is 2R2 er trots op wanneer ze merkt dat kinderen een stukje gelukkiger worden.

“Ik ben onlangs bij een bijeenkomst geweest en daar zeiden ze: buurtsportcoaches brengen geluk. Dat vond ik zo mooi! Dat is inderdaad mijn bedoeling, om een beetje geluk te brengen! Daar ben ik wel trots op. Klinkt misschien heel cliché. Als ik mensen op een dag direct of indirect een klein beetje gelukkig kan maken, dan ben ik wel trots.” (2R2, vrouw, 30 jaar)

Ook voor 2R1 is het geluk dat mensen ontlenen aan het plezier in bewegen een belangrijk resultaat.

“Dat ik heel veel mensen gelukkig heb gemaakt. Ik denk dat er echt wel mensen zijn, die door mijn activiteiten gelukkiger zijn geworden. Die zijn begonnen met bewegen, die zijn blijven bewegen en die er elke week weer blij van worden. Die zijn misschien wel elke dag daar de resultaten van aan het ondervinden. Dat vind ik heel erg mooi. Kinderen die misschien nooit gesport hadden en niet wisten dat het Jeugd sportfonds bestond en die nu gewoon elke week met hun voetbalclub de gaafste dingen doen. Ik denk dat ik daar wel verschil in heb gemaakt. En ik hoop dat ik dat nog heel vaak kan gaan doen. Ik denk dat dat wel de essentie is van wat ik heb gedaan. Als ik hoor van mensen dat ze sporten en bewegen altijd stom vonden, maar sinds ik het met jou doe, vind ik het eigenlijk best leuk. Dan heb ik dat toch voor elkaar. En als ik kijk hoeveel kinderen en volwassenen en ouderen er in beweging komen door activiteiten van mij en mijn collega's per week, dat is echt superleuk!” (2R1, vrouw, 30 jaar)

Als meer zichtbare/tastbare resultaten worden bijvoorbeeld genoemd: aantal deelnemers dat een activiteit doet, het aantal interventies in een school of wijk, de toename van het aantal leden bij verenigingen en uitkomsten van een motorische test.

Het wordt ook als belangrijk resultaat gezien als andere partijen zaken meer zelf oppakken. *“Ze willen nu kooklessen voor de vier JOGG-scholen voor groepen drie, vier, vijf gaan organiseren en het enige wat ik hoef te doen is de scholen mailen 'willen jullie?', de informatie doorgeven, locatie regelen en het is geregeld. In het begin deed je meer zelf en nu doen partijen het zelf.” (2R7, vrouw, 26 jaar)*

Tenslotte kan een resultaat ook zijn, dat kinderen leren spelen en dat begeleiders weten wat ze met de kinderen kunnen doen, zoals het voorbeeld van 2R11 laat zien.

“Bijvoorbeeld een speeltuin, daar staan allerlei speeltoestellen, maar hoe kun je dat nu gebruiken? Dat soort dingen. Dat ze naar buiten gaan en denken: ‘hé, dat hebben we toen gedaan, dat kunnen we ook zelf doen, daar heb ik de juf niet bij nodig’. Ik weet dat één keer in een wijk, dat ze zeiden: ‘we zijn blij dat jullie komen, want als jullie er niet zijn weet ik niet wat ik moet doen’. Dat vind ik verschrikkelijk om te horen, want die dingen die wij doen qua spelletjes en activiteiten kunnen jullie toch ook doen als wij er niet zijn. ‘Oh ja’, dat hadden ze zelf totaal niet bedacht. Dat vind ik toch wel ernstig om te horen.” (2R11, vrouw, 36 jaar)

2.8 Monitoring en evaluatie

In deze paragraaf gaan we in op de vraag of buurtsportcoaches hun resultaten bijhouden of evalueren en hoe zij dat doen.

Registratie en documentatie

Twee vijfde van de buurtsportcoaches (11 van de 28) geeft aan dat zij registreren hoeveel en welke activiteiten ze uitvoeren. Twee derde (18) van de buurtsportcoaches houdt bij hoeveel mensen zij bereiken. Twee vijfde (12) van de buurtsportcoaches geeft aan dat zij de gevolgen of uitwerking van hun inzet evalueren. Vijf buurtsportcoaches hebben aangegeven dat zij de activiteiten met hun deelnemers evalueren. Bijna de helft (13) van de buurtsportcoaches hebben evaluatiemomenten met hun team, teamleider of de gemeente.

De meeste buurtsportcoaches vinden zelf dat ze te weinig registreren. Zo geeft 2R16 een voorbeeld waaruit blijkt dat hij nog te weinig bewust bezig is met registratie en evaluatie.

“Wat ik net ook al zei met die bewegen-plus-groep naar de volleybalvereniging en tafeltennisvereniging, dat is niet iets waar ik uren mee bezig ben geweest, maar dat zijn af en toe wat belletjes en mensen bij elkaar weten te brengen. Vervolgens lukt dat. Maar dat zijn niet dingen die ik meeneem in mijn verslaglegging of in mijn verantwoording. En dat moeten we eigenlijk denk ik wel gaan doen. Een stukje administratie of bewustzijn.” (2R16, man, 37 jaar)

Doorstroming naar structureel sportaanbod wordt vaak genoemd als iets dat heel moeilijk gemeten kan worden. Daar waar wel wordt geregistreerd, gaat het vooral om cijfers, zoals de registratie van activiteiten en deelnemersaantallen. Het gaat dan vooral om deelname aan naschoolse activiteiten, aangezien dit voor veel buurtsportcoaches het gemakkelijkst te registreren is. Ook bij grote, eenmalige of tijdelijke projecten of evenementen wordt vaker geregistreerd en gedocumenteerd, vooral bij de jaarlijkse evenementen. Ook de motorische ontwikkeling wordt vaak bijgehouden, vermoedelijk met 0- en 1-metingen. De JOGG-monitor, het leerlingvolgsysteem en het onlineprogramma Regas worden vaker genoemd als registratie- en monitoringtools. Ook het VIP-paspoort wordt een aantal keer genoemd.

“Als ik kijk naar de gymlessen dan zijn we bezig met een leerlingvolgsysteem, dat wordt dus momenteel nog niet vastgelegd, maar daar zijn we wel mee bezig om dat begin volgend schooljaar op te gaan pakken. Want dan heb je ook hele mooie statistieken, feitjes en weetjes die het nut van een gymdocent laat zien. Dan kun je dat ook makkelijk terugkoppelen naar de ouders, scholen en gemeente. Daar liggen nog kansen en daar zijn we mee bezig om dat te doen.” (2R18, man, 27 jaar).

Het doel hiervan is om de motorische ontwikkeling van leerlingen bij te kunnen houden, maar ook om dit naar belanghebbenden (ouders, school en gemeente) terug te kunnen koppelen en zodoende het nut van het vak te kunnen aantonen.

Buurtsportcoaches geven als reden om wel te registreren dat de gemeente of het management vraagt om veel te documenteren, of omdat het input geeft voor subsidieaanvragen. Gemeenten eisen steeds vaker jaar-, halfjaar- en kwartaalrapportages, om zodoende de (afgesproken) resultaten te kunnen monitoren. Een aantal buurtsportcoaches noemt deze verplichting naar de gemeente de belangrijkste reden voor het monitoren. Een groot aantal noemt echter ook het belang ervan voor de kwaliteit van het werk. Naast cijfers zoeken buurtsportcoaches ook naar andere manieren om de resultaten van hun inspanningen inzichtelijk te maken, zoals uit het volgende citaat blijkt.

“Ik probeer nu wel steeds vaker combinaties te maken van cijfers en beeld. Of cijfers en een persoonlijk verhaaltje. Dat we toch begrepen hebben ook in de gemeente, maar ook landelijk wat de tendens is, dat beeldend schrijven toch wel heel belangrijk is. Dat ik naast een verslag over hoeveel cijfers er zijn geweest, ook een foto aanlever van iemand met een quote erbij of net even iets meer. Bijvoorbeeld over het [project] gaan we nu proberen een klein filmpje te maken en in dat filmpje de cijfers proberen te verwerken. Dus daar ben ik nu mee aan het stoeien om dat op een passende manier te doen.” (2R2, vrouw, 30 jaar)

Evaluatie

Door de meerderheid van de buurtsportcoaches is aangegeven dat zij wel evalueren, maar met wie, hoe en hoe vaak is zeer verschillend. Kwalitatieve registratie en evaluatie met deelnemers komt nauwelijks voor. Wel evalueren veel buurtsportcoaches zelf, informeel en op kleine schaal. Bijvoorbeeld door gesprekjes in de wandelgangen met leraren of de schooldirecteur en ook door veel informeel contact met collega's. De uitkomsten daarvan worden volgens de respondenten ook daadwerkelijk gebruikt als input voor aanpassing van de aanpak. Ze bespreken deze uitkomsten (zaken die goed en slecht gingen) binnen het team, bijvoorbeeld door ze aan elkaar te presenteren of door erover in gesprek te gaan, en verbeteren op basis daarvan de aanpak. Buurtsportcoaches zien dit als normaal onderdeel van hun werk; na een activiteit zijn ze standaard bezig met erover te spreken en na te denken, maar het wordt meestal niet vastgelegd (anders dan in verslagen van team overleggen, etc.).

Buurtsportcoaches zijn voortdurend bezig een beeld te krijgen van de activiteiten om zodoende hun aanpak daarop aan te passen.

“Kennelijk is sport x populair genoeg dat ze bereid zijn een groter stuk te reizen, dat is wel de conclusie die ik onder andere daaruit getrokken heb door dat contact. [Met locatie bedoel je...?] Afstand van huis tot de locatie waar gesport wordt. Bij sport x komen ze makkelijker bepaalde barrières in afstanden over dan bij sport y. Maar ook daarin zie je verschil tussen scholen, tussen type mensen, type wijk en weet ik steeds beter waar ik iets wel/niet kan aanbieden en wanneer ik wel/niet effectief ben als ik iets ergens aan wil bieden. Dat is constant reflecteren op wat je doet.” (2R24, man, 26 jaar)

In de vorige paragraaf kwam aan de orde dat buurtsportcoaches veel (moeten) registreren. Registratie kan ook als evaluatie worden gebruikt. Zo wordt bij een buurtsportcoach in een grote stad geregistreerd op unieke deelnemers, maar ook op het soort activiteit. Zo is veel informatie beschikbaar die kan worden uitgesplitst naar wijk, school, etc. Dit wordt gebruikt als input voor evaluatiegesprekken met de buurtsportcoaches.

“Wat zijn de trends in de wijk van het afgelopen jaar? Wat zijn in je wijk opvallende positieve ontwikkelingen, wat zijn voor jou pareltjes geweest? Wat liep minder goed dan verwacht, hoe komt dat? Dus vanuit de teamleider gaan we met onze bereikte resultaten team Onderwijs & Sport. Iedereen moet z’n gegevens invullen, kijken we hoe iedereen ervoor staat en bespreken we dat met elkaar. [...]. Wat het mooie is: door het systeem wat ik gemaakt heb, kan ik zien hoeveel kinderen combinatiefunctionaris A in vergelijking tot combinatiefunctionaris B heeft gemaakt en ik kan het gesprek met hem of haar aangaan van: hoe zouden we meer kinderen kunnen bereiken?” (2R23, vrouw, 29 jaar)

2.9 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal: ‘Hanteren buurtsportcoaches die zich richten op kinderen tot 12 jaar specifieke al dan niet onderbouwde aanpakken voor deze doelgroep en wat zijn de lokale opbrengsten van hun inzet?’ De volgende onderwerpen zijn daarbij aan de orde gekomen: profiel van de buurtsportcoach, organisatie en doelen, aanpak en activiteiten, interne en externe samenwerking, factoren die van invloed zijn op het werk van de buurtsportcoach, resultaten van de aanpak en monitoring en evaluatie.

De buurtsportcoaches die zich richten op kinderen tot en met 12 jaar vormden veruit de grootste groep onder alle respondenten van het onderzoek (100 van de 294 geïnterviewden). Dat is niet vreemd, aangezien de Impuls brede scholen, sport en cultuur, gestart in 2008, primair gericht was op het tot stand brengen van verbindingen tussen sport, onderwijs en/of cultuur. Kinderen waren daardoor voor de combinatiefunctionarissen een relatief grote doelgroep. Veel van de geïnterviewde buurtsportcoaches in dit deelonderzoek noemen zichzelf nog steeds combinatiefunctionaris, al is sprake van een duidelijke tendens van het gebruik van de term buurtsportcoach. Daarom is het voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag relevant om in ogenschouw te nemen wat destijds het idee was achter deze nieuwe functie. De combinatiefunctionarissen hadden namelijk tot taak de samenwerking tussen de sportsector en het onderwijs te versterken, om zodoende optimale sport- en beweegmogelijkheden voor kinderen te realiseren. Hoewel ook wel sprake is van een taakverbreding, bijvoorbeeld naar andere doelgroepen, bestaat het belangrijkste deel van het werk van de meeste van deze combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches, naast het verzorgen van lessen bewegingsonderwijs en het ondersteunen en coachen van de groepsleerkrachten bij de gymlessen, uit het creëren van naschoolse sport- en beweegaanbod en het ondersteunen van sportverenigingen. Geconcludeerd kan worden dat buurtsportcoaches hiermee een belangrijk doel van de Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur hebben gerealiseerd, te weten: *“het organiseren van naschoolse activiteiten in samenwerking met sportverenigingen en het beter benutten van sport- en speelmogelijkheden in en om de (brede) school, de opvang en in de wijk”* (VWS, 2007).

Doelen en aanpak

De buurtsportcoaches vinden vooral ‘plezier’ en het verbeteren van de motorische vaardigheden belangrijk. Daarmee hanteren buurtsportcoaches vaak in de eerste plaats pedagogische doelen en die zijn niet altijd goed te rijmen met de - vaak meer kwantitatief geformuleerde - beleidsdoelen van de gemeente. Naast lessen bewegingsonderwijs worden daarvoor voornamelijk naschoolse sport- en beweegactiviteiten als ‘interventie’ ingezet. Deze interventies bestaan vooral uit kennismakingsactiviteiten, zoals clinics. Daarbij worden de kinderen vooral in aanraking gebracht met voor hen onbekende sporten, of sporten waarmee kinderen in een bepaalde buurt of school niet zo snel thuis mee in aanraking zijn gekomen. Er is echter nog weinig onderzoek naar het effect van dergelijke ‘interventies’ gedaan (Pot, 2014). Naast deze algemene aanpakken, werken buurtsportcoaches soms met bestaande erkende interventies, zoals B-fit. Vanuit de Menukaart Sportimpuls zijn wel erkende (goed beschreven) interventies bekend, maar de effectiviteit is ook nog niet bewezen. We weten dus nog weinig over wat in de praktijk werkt en waarom. Pot wijst er wel op dat het bij sportstimulering belangrijk is om zowel te focussen op het gericht ontwikkelen van specifieke vaardigheden en kennis van de sport, als op de sociale en culturele context waarin sport plaatsvindt. Kinderen moeten niet alleen de bewegingsvaardigheden en spelregels van een bepaalde sport leren, maar ook kennis hebben van ‘de sociale omgangsvormen op een sportclub’. Dat zou betekenen dat ‘eenmalige’ kennismakingsactiviteiten (zoals naschoolse clinics) buiten de context van de vereniging mogelijk weinig effectief zijn als het gaat om het bevorderen van duurzame sportdeelname.

Programma's daarentegen die uitgaan van een zogenaamde 'doorlopende leerlijn', bestaande uit de introductie van een sport binnen de gymlessen, via een naschoolse (nadere) kennismaking, naar een kennismaking bij de sportclub, zijn mogelijk effectiever (zie voor een voorbeeld van een doorlopende leerlijn: Hoogendam, 2010; Van Leeuwen, 2010). Nader onderzoek is nodig om te achterhalen of een dergelijke aanpak inderdaad beter werkt.

Een belangrijke beleidsvraag die bij sportstimuleringsprogramma's speelt is: moeten deze programma's worden gericht op alle kinderen, of alleen op kinderen die het nodig hebben? Een reden om voor het tweede te kiezen, is dat aangenomen mag worden dat kinderen die reeds 'van huis uit' over een groot 'sportkapitaal' (Pot, 2014) beschikken vanzelf wel hun weg naar de sportvereniging of sportschool zullen vinden. Het is niet zo vreemd dat veel buurtsportcoaches in dit onderzoek aangeven het belangrijker te vinden om de 'juiste' kinderen te bereiken, dan hoeveel kinderen ze weten te bereiken. Deze wens staat los van de betekenis van bewegingsonderwijs als 'leervak' voor alle kinderen, dat tot doel heeft kinderen toe te rusten voor en te introduceren in de sport- en beweegcultuur.

De buurtsportcoach als verbinder

Een ander doel van de Brede Impuls, Sport en Cultuur was dat combinatiefunctionarissen zorg zouden dragen voor *structurele* samenwerking tussen sport, onderwijs en andere lokale organisaties. Of dat ook is gelukt, is vanuit dit deelonderzoek moeilijk te zeggen. Zeker, bij het naschools sport- en beweegaanbod werken buurtsportcoaches ontegenzeggelijk samen met andere organisaties en hebben ze zodoende een verbindende rol. Maar of hierbij sprake is van '*boundary spanning*' (Williams, 2013) is de vraag. Volgens Williams gaat het daarbij in de kern om een 'verbinding van uiteenlopende belangen rond een gezamenlijk doel'. Als dit al gebeurt, dan vindt dat op een ander niveau (en door andere personen) plaats en hebben deze buurtsportcoaches daar niet of nauwelijks een rol in. Maar uitzonderingen zijn er ook, zoals het voorbeeld van de BuurtSportVereniging laat zien. Daar ontstaat mogelijk wel een duurzaam samenwerkingsverband dat verder gaat dan de medewerking van verenigingen bij het verzorgen van kennismakingclinics. Ook in andere gemeenten zien we dergelijke initiatieven (Burghart, 2015). Burghart beschrijft een voorbeeld van een schoolsportvereniging, bedoeld om in de leemte te voorzien in het verenigingsaanbod in een betreffende wijk. Waar ook meer structurele samenwerking ontstaat, is bij grotere overkoepelende projecten, zoals Jongeren Op Gezond Gewicht. Daar zorgt de integrale aanpak ervoor dat partijen meer met elkaar moeten samenwerken en afstemmen. Dat neemt niet weg dat buurtsportcoaches, juist door hun uitvoerende rol, een belangrijke bindende figuur in het geheel zijn. Dat heeft alles te maken met hun zichtbaarheid. In de eerste plaats voor de kinderen, maar ook voor scholen, ouders, verenigingen en andere relevante partijen. In die zin zijn buurtsportcoaches zeker de 'verpersoonlijking' van de samenwerking geworden, zoals het ministerie van VWS (2007) zich dat voorstelde.

Uit het onderzoek is gebleken dat de buurtsportcoaches die zich op kinderen richten voor een belangrijk deel een uitvoerde rol hebben. Hoewel dit niet is onderzocht, zou verondersteld kunnen worden dat dit een belangrijke kwaliteitsimpuls heeft gegeven aan zowel het bewegingsonderwijs, als aan het naschools sport en beweegaanbod. Dit roept de vraag op of het verstandig is dit beleid voort te zetten, of dat het beter is om buurtsportcoaches vooral een meer verbindende rol te geven. En kan het één wel zonder het ander? Volgens de Tijdelijke Commissie Brede Analyse (TCBA), die voorafgaande aan de Bic, onderzoek liet verrichten naar de voorwaarden die nodig zijn om in en rond het onderwijs meer ruimte te creëren voor sport en bewegen, is het eerste een voorwaarde voor het tweede:

“Aangezien samenwerking tussen scholen en sportinstellingen gering is en er voorafgaande aan die samenwerking verbetering noodzakelijk is op aspecten van partijen afzonderlijk, lijkt het adequaat om eerst in te zetten op versterking van de afzonderlijke partijen. Dit heeft meer direct effect op het beweeggedrag van kinderen. Daarna zou de samenwerking meer gestimuleerd kunnen worden. Voorwaarde daarvoor is het ontwikkelen van initiatieven om onderwijs mede probleemeigenaar te maken voor de mate van bewegen van kinderen.” (TCBA, 2007, p. 25)

De buurtsportcoaches die zich op kinderen in de basisschoolleeftijd richten, hebben beide gedaan: ze hebben zich ingezet om het bewegingsonderwijs en het naschoolse sport en beweegaanbod te versterken en sportverenigingen te ondersteunen, maar ook om samenwerking tot stand te brengen. In de toekomst zou dit echter ook op een andere wijze vorm gegeven kunnen worden. Bijvoorbeeld door (al dan niet verplichtende) maatregelen die ervoor zorgen dat het bewegingsonderwijs in het primair onderwijs geheel of gedeeltelijk door vakleraren wordt verzorgd. Daarbij zou in overweging genomen kunnen worden om de taken van deze vakleerkrachten te verbreden en uit te breiden met het coördineren en/of (deels) uitvoeren van naschools sport en beweegaanbod en de implementatie van leefstijlprogramma's, zoals De Gezonde School. Met de komst van dergelijke vakleerkrachten 'nieuwe stijl' zouden buurtsportcoaches zich meer kunnen toeleggen op verbinden (met name in de wijk) en/of specifieke doelgroepen.

Praktijkvoorbeeld: Vakleerkrachten in het bewegingsonderwijs

Teuntje Voermans, HZ University of Applied Sciences

Roosendaal - De basisscholen in Gemeente Roosendaal krijgen door de Brede impuls combinatiefuncties de mogelijkheid om via Sportservice Noord-Brabant buurtsportcoaches, die de functie uitoefenen als vakleerkracht, voor het bewegingsonderwijs in te zetten. Deze inzet van de vakleerkrachten begon als een pilot, wat al snel ontwikkelde tot een groot succes.

De vakleerkracht in het beweegteam

De basisscholen zetten de vakleerkrachten van Sportservice Noord-Brabant in, waar zij het beweegteam vormen en onder andere het bewegingsonderwijs op de basisschool verzorgen. Door de inzet van de vakleerkracht in het onderwijs worden naast de actieve kinderen ook de kinderen die niet of minder graag sporten en bewegen bereikt. Voorheen werden alleen de kinderen die graag sporten en bewegen bereikt, omdat zij toch wel op de activiteiten afkomen die door Sportservice Noord-Brabant in de wijken worden georganiseerd.

Het proces is in 2014 gestart, waarna de pilot in september 2015 op drie basisscholen van start is gegaan. In het schooljaar 2016/2017 hebben de eerste betalende basisscholen deelgenomen. Dat jaar zijn in totaal vijftien basisscholen bijgekomen, waardoor de teller op achttien basisscholen staat.

Takenpakket

Iedere basisschool is vrij om het takenpakket van de vakleerkracht invulling te geven, denk hierbij aan:

- Bewegingsonderwijs;
- Pauzesport;
- Aanbod na schooltijd;
- Organiseren dagen m.b.t. sport;

Bewegingsonderwijs

De vakleerkrachten worden als professionals gezien. Zowel de vakleerkrachten als de leerkrachten geven één keer per week gymles. De vakleerkracht richt zich op het aanleren van de motorische aspecten en de leerkrachten geven spellessen. Bij de gymles van de

vakleerkracht is de leerkracht ook aanwezig, zodat zij van de vakleerkracht kunnen leren.

Pauzesport

Het is belangrijk dat de kinderen ook tijdens de pauzes bewegen. Daarom wordt steeds vaker pauzesport georganiseerd. Onder leiding van de vakleerkracht wordt bijvoorbeeld een spel op het schoolplein uitgezet waar alle leerlingen aan mee mogen doen. Op die manier kan iedereen verantwoord bewegen en wordt voorkomen dat kinderen worden buitengesloten.

Aanbod na schooltijd

Op veel scholen wordt ook nog een naschoolse activiteit aangeboden. Hier kunnen alle leerlingen zich vrijwillig voor opgeven. Deze activiteiten zijn vooral gericht op samen plezier maken door middel van een sport- en beweegactiviteit. Hier maken de kinderen kennis met verschillende sporten en spellen waar tijdens de gymles vaak geen tijd meer voor is.

Organiseren dagen m.b.t. sport

Aangezien de vakleerkracht de professional is, vinden veel basisscholen het belangrijk dat de vakleerkrachten verschillende dagen organiseren die gericht zijn op sport en bewegen. Denk hierbij aan de sportdag, een voetbaltoernooi, een atletiektoernooi en de Konings spelen. De vakleerkracht neemt dan de leiding om van deze dagen onvergetelijke dagen te maken.

Succesfactor

De basisscholen zijn razend enthousiast, waardoor er onderling mond-tot-mondreclame ontstaat. Zo melden zich steeds meer

basisscholen om deel te nemen. Sportservice Noord-Brabant krijgt op deze manier te maken met enthousiaste directeuren. Dit leidt vaak tot fijne gesprekken en samenwerkingen.

Ook kunnen de basisscholen gebruikmaken van subsidies en komen de vakleerkrachten niet op de eigen loonlijst te staan. Dit is erg aantrekkelijk voor de basisscholen.

Tip

Doordat de vakleerkrachten op de scholen worden ingezet, zijn ze weinig aanwezig op het kantoor bij de werkgever Sportservice Noord-Brabant. Om op de hoogte te blijven en te communiceren, is het van belang om regelmatig contact te houden. Dit kan bijvoorbeeld door een maandelijkse vergadering.

3. Buurtsportcoach voor jongeren van 12 tot 18 jaar

“Een actieve benadering die zorgt voor plezier”

Bake Dijk & Alien van der Sluis

Hanzehogeschool Groningen, Lectoraat Praktijkgerichte Sportwetenschap

3.1 Samenvatting

Het onderzoek naar de lokale opbrengsten van de inzet van buurtsportcoaches, richt zich in deze deelrapportage op buurtsportcoaches met als doelgroep ‘jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar’. De bevindingen in dit deelonderzoek zijn gebaseerd op 46 interviews die met deze buurtsportcoaches zijn afgenomen. 29 van de 46 interviews zijn geanalyseerd.

Het profiel van de buurtsportcoach

Als gekeken wordt naar de achtergrond van de buurtsportcoaches, dan zijn de buurtsportcoaches uit de onderzoeksgroep vrij jong (gemiddeld 33 jaar oud) en zijn mannen in de meerderheid (zeven op de tien). Tevens heeft het grootste gedeelte van deze buurtsportcoaches een hbo-opleiding, meestal in de richting van sport (CIOS, ALO, Sportkunde).

Organisatie van het werk

Voor de meeste buurtsportcoaches is de gemeente de werkgever, gevolgd door een welzijns- of gezondheidsorganisatie. Het grootste gedeelte van de buurtsportcoaches heeft een vaste aanstelling of een tijdelijk contract (beiden bijna de helft van de respondenten). Een relatief groot gedeelte van de buurtsportcoaches (vier op de tien) is langer dan vijf jaar werkzaam met de doelgroep jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Tevens geven de meeste buurtsportcoaches aan dat ‘ervaring’ (in het werken met de doelgroep) belangrijk is. Het gaat dan met name om levenservaring of ervaring met het werken met de doelgroep.

De buurtsportcoaches organiseren het werk in samenwerkingsverbanden tussen sportorganisaties, gemeenten, onderwijs en/of (jeugd)zorginstellingen. Dit doen zij op een zeer diverse manier. Zo zijn er buurtsportcoaches die in dienst zijn van een gemeente, maar werken op een middelbare school. En anderzijds zijn er buurtsportcoaches die in wijkteams samenwerken met maatschappelijk werkers en jeugdhulpverleners.

De doelen van de buurtsportcoaches worden vooral op prestatieniveau (bijvoorbeeld dit jaar moet ik een x-aantal deelnemers hebben bereikt met mijn activiteiten) en effectniveau (bijvoorbeeld een x-percentage van de deelnemers aan mijn activiteiten sport op een duurzame manier of is doorgestroomd naar een sportclub) geformuleerd. Dit is bij beiden niveaus bij ongeveer zes op de tien. In het realiseren van deze doelstellingen wordt sport met name als doel én als middel ingezet. Dit is volgens het grootste gedeelte van de ondervraagde buurtsportcoaches het geval. Ten slotte geven de buurtsportcoaches ook aan dat de doelen op het effectniveau lastig hard gemaakt kunnen worden. Zij zien dat sport en bewegen voor jongeren belangrijk is, maar dat het lastig is om hard te maken wat het directe effect is van de aanpak en activiteiten die zij hanteren.

Hoewel de meeste buurtsportcoaches worden aangestuurd vanuit het team waarin zij werken, ervaart acht op de tien buurtsportcoaches veel vrijheid om zelf te bepalen wat hun taken zijn en hoe zij die uitvoeren. De meeste buurtsportcoaches vinden die vrijheid erg prettig. Tegelijkertijd is het voor bijna alle buurtsportcoaches duidelijk welke taken hij/zij dient uit te voeren. De doelen van de buurtsportcoaches worden meestal op hoofdlijnen vastgesteld en binnen die kaders weet de buurtsportcoaches goed zijn eigen taken vorm te geven.

Aanpak

De buurtsportcoaches hanteren veelal dezelfde aanpak in het bereiken van de jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Door een actieve benadering van organisaties in de wijk (de vindplaatsen: scholen, sportverenigingen en wijkorganisaties) trachten zij met de jongeren in contact te komen. Als dit is gelukt, wordt geprobeerd vertrouwen te creëren om vervolgens vraaggericht activiteiten aan te kunnen bieden.

De aanpakken van de buurtsportcoaches komen meestal tot stand door uit te proberen wat in een bepaalde context het beste werkt en daar goed op te reflecteren met collega's en/of samenwerkende organisaties uit de wijk. De buurtsportcoaches gebruiken voor de aanpak niet altijd een theoretische onderbouwing.

Resultaten

De verandering bij de jongeren tussen de 12 en 18 jaar komt tot stand doordat de buurtsportcoaches de jongeren weten te bereiken. De activiteiten die zij met de doelgroep ondernemen zijn zeer divers. Van wekelijks de buurt schoonmaken, tot voetballen of kickboksen. Vaak worden deze activiteiten in de buurt in samenwerking met het onderwijs en sportverenigingen aangeboden. Deze activiteiten leiden tot prestaties op het gebied van bijvoorbeeld 'de gezonde school', wat een randvoorwaarde is voor het uiteindelijk verbeteren van de gezondheid van de jongeren of 'een betere samenwerking tussen scholen', wat uiteindelijk moet leiden tot een hogere sportparticipatie. De buurtsportcoaches vinden het belangrijkste resultaat dat zij een band op kunnen bouwen met de jongeren en dat de jongeren plezier beleven aan het deelnemen aan de activiteiten.

Effecten

Op het niveau van effecten geven de buurtsportcoaches resultaten aan zoals 'gevoel van veiligheid', 'vertrouwen' en 'trots'. Daarnaast geven de buurtsportcoaches ook aan dat zij deelnemers aan het sporten hebben gekregen of dat deelnemers lid van een sportvereniging zijn geworden. Volgens de buurtsportcoaches is de rode draad dat het voor hen lastig is om de resultaten heel expliciet te maken, omdat het soms om hele kleine veranderingen bij de jongeren gaat. Deze verandering is soms heel klein, maar vaak ook lastig om direct toe te schrijven aan de activiteiten van de buurtsportcoach alleen.

Belemmerende en bevorderende factoren

De rol van de buurtsportcoach als verbinder in de wijk is zowel een bevorderende als een belemmerende factor voor het werken met de jongeren van 12 tot 18 jaar. De buurtsportcoaches vinden dat zij als spin in het web een grote waarde in de wijk vervullen, maar tegelijkertijd brengt deze rol met zich mee dat zij het gevoel hebben overvraagd te worden en daardoor moeite hebben om een balans tussen kwaliteit en kwantiteit van de activiteiten te houden.

Kennis over de (cultuur) van de doelgroep en goede communicatie worden tevens als bevorderende factoren beschouwd voor het werken met jongeren van 12 tot 18 jaar. Daar staat tegenover dat de buurtsportcoaches ruimte zien voor het vergroten van hun kennis via scholing. Een groot gedeelte van de buurtsportcoaches wenst de kennis te vergroten en aan hun vaardigheden te werken.

Monitoring en evaluatie

Zeven op de tien buurtsportcoaches registreert met name de aantallen activiteiten en zes op de tien registreert de deelnemersaantallen. Tegelijkertijd geven veel buurtsportcoaches aan dat het lastig is om het effect van hun aanpak en activiteiten inzichtelijk en meetbaar te maken. De resultaten van de activiteiten zijn niet altijd even goed meetbaar te maken want de uitkomsten van de activiteiten bestaan vaak uit een ervaren gevoel van veiligheid, vertrouwen en trots.

Vanuit de registratie en evaluatie worden de succesvolle aanpakken door de buurtsportcoaches op verschillende wijzen gedocumenteerd en vastgelegd.

3.2 Inleiding

Deze deelrapportage richt zich op buurtsportcoaches met als doelgroep 'jongeren van 12 tot 18 jaar'. Naar aanleiding van hoofdvraag vier (zie hoofdstuk 1) wordt in de volgende paragrafen ingegaan op welke wijze en met welke doelen de buurtsportcoaches zich voor deze doelgroep inzetten, met wie zij samenwerken om doelen te bereiken, welke resultaten zij behalen, hoe zij die monitoren en wat beïnvloedende factoren zijn bij het al dan niet behalen van doelen.

Doordat veel buurtsportcoaches in Nederland zich richten op de doelgroep 'jongeren van 12 tot 18 jaar' (zie evaluatierapport, hoofdstuk 5, Van Lindert, Brandsema, Scholten & Van der Poel, 2017) zijn in de evaluatie van de Bic ook relatief veel interviews afgenomen met buurtsportcoaches die zich op deze doelgroep richten. Van het totaal aantal interviews van 291 die in deze evaluatie zijn meegenomen, zijn 46 interviews afgenomen met buurtsportcoaches die zich richten op de doelgroep 'jongeren van 12 tot 18 jaar' en buurtsportcoaches die zich richten op zowel jongeren als kinderen ('jongeren van 0 tot 22 jaar'). 29 van de 46 interviews zijn geanalyseerd totdat er een verzadigingspunt werd bereikt. Uiteindelijk zijn enkel interviews geanalyseerd met buurtsportcoaches die zich specifiek richten op de doelgroep 'jongeren van 12 tot 18 jaar'.

3.3 Het profiel van de buurtsportcoach

In deze paragraaf bespreken we een aantal kenmerken van de buurtsportcoaches uit de onderzoeksgroep. Als eerste gaan we in op de achtergrondkenmerken, vervolgens welke aanstelling zij hebben om te eindigen met een analyse van de ervaring van de buurtsportcoaches die zich richten op jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Achtergrondkenmerken van de buurtsportcoach

De buurtsportcoach uit de onderzoeksgroep richt zich op jongeren tussen de 12 en 18 jaar en is gemiddeld 33 jaar oud, waarbij bijna de helft van de respondenten jonger dan 30 jaar is.

Ongeveer zeven op de tien ondervraagde buurtsportcoaches is man. Tevens heeft het grootste gedeelte van deze buurtsportcoaches een hbo-opleiding (ruim zeven op de tien) of wo-opleiding (ruim één op de tien) afgerond. Als we kijken in welke sectoren de buurtsportcoaches een opleiding hebben genoten, dan richten deze opleidingen zich met name op sport (CIOS, ALO, Sportkunde).

Aanstelling

Buurtsportcoaches die zich richten op jongeren van 12 tot 18 jaar hebben verschillende vormen van een aanstelling. Zo geeft ruim vier op de tien aan werkzaam te zijn als buurtsportcoach en een even groot gedeelte als combinatiefunctaris. Bijna drie op de tien ondervraagde buurtsportcoaches heeft een andersoortige aanstelling, bijvoorbeeld als coördinator van buurtsportcoaches, buurtwerker of brede vakdocent in het middelbaar onderwijs.

Als gevraagd wordt naar de werkgever van de buurtsportcoaches, blijkt de gemeente voor de meeste buurtsportcoaches de werkgever te zijn (vier op de tien), gevolgd door een welzijns- of gezondheidsorganisatie (twee op de tien). Verder zijn vele andere typen werkgevers mogelijk zoals onderwijsinstellingen of bedrijven (beiden één op de tien). Het gemeentelijk sportbedrijf of gemeentelijk samenwerkingsverband als werkgever komen het minst vaak voor.

Van de ondervraagde buurtsportcoaches heeft bijna de helft een vaste aanstelling of een tijdelijk contract. Slechts een klein gedeelte, minder dan één op de tien van de buurtsportcoaches, is werkzaam als zzp'er.

Kijken we naar de omvang van de aanstelling, dan heeft bijna de helft van de buurtsportcoaches een aanstelling van 20 tot 25 uur en heeft een kleiner gedeelte een aanstelling van minder dan 20 uur (drie op de tien) of 36 uur of meer (twee op de tien). Binnen hun aanstelling zijn de buurtsportcoaches uit de onderzoeksgroep gemiddeld 21 uur per week werkzaam voor de doelgroep waardoor het lijkt dat dit type buurtsportcoach zich 'exclusief' richt op de doelgroep van jongeren tussen de 12 en 18 jaar.

Ervaring

Vier op de tien buurtsportcoaches is langer dan vijf jaar werkzaam met de doelgroep jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Tevens geven de meeste buurtsportcoaches aan dat 'ervaring' belangrijk is. Het gaat dan met name om levenservaring of ervaring met het werken met de doelgroep.

“Ik denk zelf dat wanneer iemand uit de situatie, de achterstandswijk komt zoals ik, dat dat het werk wel iets makkelijker maakt, dan wanneer iemand is afgestudeerd en een heel goede thuissituatie heeft gehad. [...] Ik denk als jezelf in de situatie zat als de jongeren, en je vroeger een beetje hetzelfde hebt meegemaakt, dat dat de jongeren wel meer triggert dan wanneer iemand uit een beter gezin komt of het thuis heel goed heeft gehad.” (3R18, man, 30 jaar)

“Ik denk dat ervaring heel veel helpt. Ik begrijp dat iedereen die hier komt werken nog niet zo veel ervaring heeft, maar je merkt wel hoe langer ik dit doe hoe beter ik erin word.” (3R7, man, 32 jaar)

Daarnaast geven enkele buurtsportcoaches bij de start van de interviews aan het lastig te vinden om over dé buurtsportcoach te praten. Volgens een aantal respondenten is er geen blauwdruk op te stellen voor de buurtsportcoach en/of de aanpak van de buurtsportcoaches.

“Het begint ermee dat ik de term buurtsportcoach een containerbegrip vind. Er bestaat geen buurtsportcoach. Als ik alleen naar mijn eigen team kijk, dan is iedereen daar buurtsportcoach, maar er zijn ook mensen die gymlessen geven. Ik vind iemand die gymlessen geeft al heel wat anders als iemand die evenementen organiseert.” (3R12, man, 30 jaar)

Samenvatting

De buurtsportcoach uit de analyse richt zich op jongeren tussen de 12 en 18 jaar en is vrij jong (gemiddeld 33 jaar oud). Zeven op de tien buurtsportcoaches is man. Tevens heeft het grootste gedeelte van deze buurtsportcoaches een hbo-opleiding afgerond, meestal in de richting van sport (CIOS, ALO, Sportkunde).

Voor de meeste buurtsportcoaches is de gemeente de werkgever, gevolgd door een welzijns- of gezondheidsorganisatie. Het grootste gedeelte van de buurtsportcoaches heeft een vaste aanstelling of een tijdelijk contract. Een relatief groot gedeelte van de buurtsportcoaches is langer dan vijf jaar werkzaam met de doelgroep jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Tevens geven de meeste buurtsportcoaches aan dat ‘ervaring’ (in het werken met de doelgroep) belangrijk is. Het gaat dan met name om levenservaring of ervaring met het werken met de doelgroep.

3.4 Organisatie en doelen van het werk

In deze paragraaf is te lezen welke doelen de buurtsportcoaches hanteren in het benaderen van de jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar. We starten met het bespreken van de organisatie van de werkzaamheden van de buurtsportcoaches, op welke wijze zij worden aangestuurd en in welke mate zij vrijheid ervaren in het uitvoeren van hun taken.

Organisatie

Zoals te lezen is in paragraaf 3.3, hebben de buurtsportcoaches verschillende werkgevers. Ook in de organisatie van het werk en de verdeling van de taken komt deze grote verscheidenheid terug. Buurtsportcoaches die zich richten op jongeren tussen de 12 en 18 jaar organiseren het werk in samenwerkingsverbanden tussen sportorganisaties, gemeenten, onderwijs- en/of (jeugd)zorginstellingen. Op de vraag hoe de buurtsportcoaches hun werk organiseren volgt een zeer diverse uitleg. Zo zijn er buurtsportcoaches die in dienst zijn van de gemeente, maar op een middelbare school werken. En anderzijds zijn er buurtsportcoaches die in wijkteams samenwerken met maatschappelijk werkers en jeugdhulpverleners.

“In principe werk ik vanuit de gemeente. Ik sta nog wel onder contract bij een ander bedrijf, waar ik mijn salaris van krijg. Mijn opdrachtgever is de gemeente en die belasten weer de middelbare school, waarvoor ik mijn opdrachten weer uitvoer. Het is een mix van de gemeente en de middelbare school.” (3R17, man, 26 jaar)

“Hier in het wijkteam zit echt alles, ik heb ongeveer 60 collega's. Er zit jeugdhulpverlening bij, een maatschappelijk werker, juridische dienstverleners... Noem het maar op, van alles. Dat valt onder één organisatie en die heeft één wijk, in dit geval dus de [naam wijk], die ze moeten bedienen. Dat doe ik vanuit het wijkteam, doe ik dan op het gebied van sport.” (3R26, man, 28 jaar)

Binnen de samenwerkingsverbanden is wel onderscheid te maken tussen personen/organisaties die uiteindelijk de taakverdeling bepalen. Ook hier geven buurtsportcoaches zeer diverse antwoorden, waarbij ruim zes op de tien buurtsportcoaches aangeeft zelf de taakverdeling te bepalen. Maar een bijna even groot gedeelte van de buurtsportcoaches geeft aan dat een opdrachtgever/samenwerkingsorganisatie de taakverdeling bepaalt.

Door het werken in samenwerkingsverbanden komt het voor dat de taakverdeling nogal omslachtig kan verlopen. De volgende uitspraak van een buurtsportcoach illustreert dit goed:

“We moeten zelf een uitvoeringsplan schrijven, voor elk jaar, en dat wordt goedgekeurd door de stuurgroep. We hebben een stuurgroep, een werkgroep en een team. In de stuurgroep zit dan de wethouder en de manager van [onderwijsorganisatie] en de bovenscholse directeuren zitten daarin. Die keuren ons plan goed.” (3R29, vrouw, 36 jaar)

De buurtsportcoaches werken niet alleen samen met andere organisaties, er wordt ook veel samengewerkt met andere buurtsportcoaches (die zich op verschillende doelgroepen richten). Negen op de tien buurtsportcoaches in de onderzoeksgroep werkt binnen de gemeente of organisatie samen in een team van meerdere buurtsportcoaches. Daarbij geeft drie kwart van de buurtsportcoaches aan intensief samen te werken en een vijfde van de buurtsportcoaches geeft aan af en toe samen te werken met andere buurtsportcoaches en/of combinatiefunctionarissen.

“Wij zijn in dienst van [provinciale sportserviceorganisatie] en we zijn met zijn vieren gedetacheerd hier in de gemeente. Dan zijn er een aantal samenwerkingspartners, dat is een onderwijsstichting en daar zitten ook twee buurtsportcoaches, die dus bij [provinciale sportserviceorganisatie] werken maar hier in dienst zijn. Ik zit zelf bij de gemeente en ben coördinator van de buurtsportcoaches en verenigingsondersteuning, en dan zitten we hier bij [onderwijsorganisatie]. En daar zit ook een buurtsportcoach, dus we zijn met zijn vieren één team maar we zitten wel bij allemaal verschillende organisaties.” (3R29, vrouw, 36 jaar)

Aansturing

Ook al bepaalt ruim zes op de tien van de buurtsportcoaches de eigen taakverdeling, de buurtsportcoaches worden toch veelal aangestuurd. Aansturing vindt grotendeels minstens maandelijks plaats door een teamleider of leidinggevende. Een kwart van de buurtsportcoaches ervaart geen aansturing.

De buurtsportcoaches worden meestal aangestuurd door iemand die nauw contact heeft met het team waar de buurtsportcoach in werkt. Dat kan een beleidsmedewerker zijn of een ambtenaar van de gemeente. De aansturing wordt niet altijd even direct ervaren. Bijvoorbeeld: in het geval van aansturing door een ambtenaar van de gemeente, zien de buurtsportcoaches dit meer als sturing op afstand en heeft de aansturing meer een coördinerende functie dan inhoudelijke aansturing.

“We hebben een persoon die het hele team aanstuurt. Dat is een van de beleidsmedewerkers en daarboven zit natuurlijk gewoon de teamleider en het management. Binnen het team sportconsulenten van acht, één iemand die over het geheel het overzicht houdt.” (3R17, man, 26 jaar)

“Nou ik zie het meer wel als een coördinator, gewoon de ambtenaren van openbare orde en veiligheid die coördineren. Van echte aansturing is geen sprake. Het is wel ‘ik heb een klachtenmelding, ken jij die en die en kun je daar eens naar kijken?’. Een beetje op die manier. Het is niet zo... Je moet echt daar en daar, het is meer coördineren, zij doen meer een coördinerende rol zeg maar.” (3R25, man, 38 jaar)

Vrijheid

Hoewel in de meeste gevallen sprake is van aansturing en afstemming van de doelen met leidinggevend, ervaart acht op de tien buurtsportcoaches veel vrijheid om zelf te bepalen wat hun taken zijn en hoe zij die uitvoeren. De meeste buurtsportcoaches vinden die vrijheid erg prettig.

“Ja, de taken kan ik in principe zelf bepalen. Natuurlijk zit ik bij sommige projecten gebonden aan tijd, wanneer iets moet gebeuren. Voor de rest kan ik zelf bepalen hoe en met wie ik mijn projecten uitvoer. Daar heb ik wel heel veel vrijheid in. Dat is ook wel fijn.” (3R17, man, 26 jaar)

“Ik vind mijn vrijheid zeker gewenst, omdat ik gewoon mijn eigen weg kan invullen binnen een bepaald kader. Ik heb een doel, en hoe ik het ga bereiken en binnen hoeveel weken of dagen is heel vrij.” (3R18, man, 30 jaar)

Ondanks dat de buurtsportcoaches een grote mate van vrijheid ervaren, is het voor bijna elke buurtsportcoach die zich richt op jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar is het duidelijk welke taken hij/zij dient uit te voeren. De doelen van de buurtsportcoaches worden meestal op hoofdlijnen vastgesteld en binnen die kaders weet de buurtsportcoach goed zijn eigen taken vorm te geven.

“De grote lijnen, de doelen word je wel op gestuurd, die liggen wel gemeentelijk en landelijk vast. In principe ben je wel vrij binnen deze doelen. Als ik zeg, ik wil het op een andere manier doen, dan kan dat. Goed, er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. Qua taken en inzet is dat nog wel redelijk vrij.” (3R13, man, 34 jaar)

“We hebben een plan van aanpak met een aantal doelen en zolang daar vooruitgang in zit, of kan worden uitgelegd waarom er geen vooruitgang in zit [...]. En iedereen blijft daar tevreden over: dan doe ik mijn werk goed.” (3R20, man, 36 jaar)

Doelen werkzaamheden

De doelen van de buurtsportcoaches die zich richten op jongeren tussen de 12 en 18 jaar worden met name op prestatie- en effectniveau geformuleerd (beiden zes op de tien). Terwijl drie op de tien buurtsportcoaches doelen op het niveau van activiteiten heeft geformuleerd. In het realiseren van voorgenoemde doelstellingen wordt sport met name ingezet als doel én als middel. Dit is volgens zes op de tien ondervraagde buurtsportcoaches het geval. Voor iets meer dan de helft van de buurtsportcoaches is het belangrijkste doel het versterken van sportverenigingen of het versterken van naschools sport- en beweegaanbod.

Een aantal buurtsportcoaches geeft aan dat zij hele concrete doelstellingen formuleren op activiteiten- of prestatieniveau. Toch geeft de meerderheid van de buurtsportcoaches in de interviews aan dat de doelstellingen op effectniveau vrij breed worden geformuleerd. Dit doen zij om zelf zoveel mogelijk ruimte in het realiseren van de doelstellingen te houden.

“We moeten zoveel uur sportactiviteiten gaan doen, vanuit de gemeente en vanuit de Cruyff foundation. Als je kijkt vanuit het Cruyff-veldje, dan moet ik een aantal activiteiten daar gewoon organiseren. Een jaarprogramma met sportactiviteiten. Voor de jeugd, jongeren en ouderen.” (3R19, man, 31 jaar)

“Qua doelstellingen zijn we heel algemeen ingestoken, om vooral ook die creativiteit te houden om op allerlei onderwerpen te kunnen meedoen en niet te veel af te bakenen. Misschien kan het wel scherper op bepaalde onderwerpen, het werkt in ieder geval wel voor ons op deze manier.” (3R24, man, 46 jaar)

“Onze doelstellingen, dat is eigenlijk het projectplan dat er ligt. Daarin hebben we de doelen beschreven en daar houd ik me aan. Dat is ook weer heel breed, ‘daar houd ik me aan’, maar die kunnen in de loop van het jaar ook weer veranderen. Sommige dingen die niet haalbaar blijken te zijn. Sommige dingen die wel haalbaar zijn of dat er een ander idee bij komt. Daar probeer ik zoveel mogelijk naar te streven.” (3R17, man, 26 jaar)

Tijdens de interviews geven de buurtsportcoaches het voorbeeld van doelen op het effectniveau die zij niet hard kunnen maken. De buurtsportcoaches geven aan dat zij wel zien dat sport en bewegen heel belangrijk is voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar, maar dat het heel lastig is om meetbaar te maken wat het directe effect is van de aanpak en activiteiten die zij hanteren.

“Wat de meetbare doelen zijn? Ik ben meer een gevoelsmens. Het is gewoon heel lastig. Ik besteed soms heel veel tijd om iemand naar een sportvereniging toe te krijgen. Dan breng ik er een jongere naar toe en, terwijl je het niet in de gaten hebt, vallen er tien jongeren af. Dat maakt het heel lastig, ook om meetbare resultaten te krijgen. Maar ik ben er nog steeds heilig van overtuigd dat ik goed werk doe. En op het moment dat dat werk weg zou vallen, dat je dan echt een gat hebt in het onderwijs.” (3R8, man, 47 jaar)

“Uiteindelijk is het resultaat het belangrijkste. Dat je aan het einde van het jaar weet: ik heb zoveel leerlingen die misschien naar een vereniging zijn gegaan. Of: ik heb zoveel leerlingen die af zijn gevallen. Maar cijfers zijn niet meer het belangrijkste als we ook kijken naar de kwaliteit [...]. Het gaat er ook om dat je soms wat minder leerlingen helpt, maar grotere doelen hebt bereikt.” (3R13, man, 34 jaar)

Samenvatting

De buurtsportcoaches organiseren het werk in samenwerkingsverbanden tussen sportorganisaties, gemeenten, onderwijs en/of (jeugd)zorginstellingen. Dit doen zij op een zeer diverse manier. Zo zijn er buurtsportcoaches die in dienst zijn van de gemeente, maar op een middelbare school werken. En anderzijds zijn er buurtsportcoaches die in wijkteams samenwerken met maatschappelijk werkers en jeugdhulpverleners.

Bijna een derde van de buurtsportcoaches bepaalt de eigen taakverdeling, maar worden toch veelal aangestuurd. De aansturing vindt in bijna twee derde van de gevallen minstens maandelijks plaats door een teamleider of leidinggevende. Als de aansturing van iemand uit het team komt, dan is dit meestal directere aansturing (op de werkzaamheden) dan aansturing door iemand die verder van de buurtsportcoach afstaat. In dit laatste geval heeft de aansturing meer het karakter van coördinatie. Hoewel de meeste buurtsportcoaches worden aangestuurd, ervaart acht op de tien buurtsportcoaches veel vrijheid om zelf te bepalen wat hun taken zijn en hoe zij die uitvoeren. De meeste buurtsportcoaches vinden die vrijheid erg prettig. Tegelijkertijd is het voor bijna alle buurtsportcoaches duidelijk welke taken hij/zij dient uit te voeren. De doelen van de buurtsportcoaches worden meestal op hoofdlijnen vastgesteld en binnen die kaders weet de buurtsportcoaches goed zijn eigen taken vorm te geven.

De doelen van de buurtsportcoaches worden met name op prestatieniveau (bijvoorbeeld dit jaar moet ik een x-aantal deelnemers hebben bereikt met mijn activiteiten) en effectniveau (bijvoorbeeld een x-percentage van de deelnemers aan mijn activiteiten moet doorstromen naar een sportclub) geformuleerd (beide meer dan de helft). In het realiseren van deze doelstellingen wordt sport met name als doel én als middel ingezet. Dit is volgens bijna twee derde van de ondervraagde buurtsportcoaches het geval. Ten slotte geven zij ook aan dat de doelen op het effectniveau lastig hard gemaakt kunnen worden. De buurtsportcoaches zien dat sport en bewegen heel belangrijk is voor jongeren, maar vinden het heel lastig is om meetbaar te maken wat het directe effect is van de aanpak en activiteiten die zij hanteren.

3.5 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

In deze paragraaf staan de aanpak en de activiteiten van de buurtsportcoaches centraal. Als eerste wordt de aanpak beschreven, vervolgens de onderbouwing van de aanpak en er wordt afgesloten met een beschrijving van de samenwerking met partners en externe partijen.

Aanpak

De aanpak van buurtsportcoaches bij jongeren tussen de 12 en 18 jaar kenmerkt zich door een actieve benadering van de doelgroep (zie ook tekstkader 3.1). De buurtsportcoaches gaan zelf op zoek naar de doelgroep, hebben actief contact met scholen, sportverenigingen en wijkcentra en zorgen ervoor dat zij zelf in contact komen met de jongeren. In het contact met de jongeren is het volgens de buurtsportcoaches belangrijk dat zij luisteren naar de wensen van de jongeren en niet direct beginnen over het organiseren van sportactiviteiten. Vaak wordt eerst met de jongeren een persoonlijk praatje over andere onderwerpen aangeknoopt om op die manier contact te krijgen. Pas later wordt gevraagd welke sport- of beweegactiviteiten de jongeren graag in de wijk zien.

Tekstkader 3.1 Voorbeelden van aanpakken in het bereiken van jongeren tussen de 12 en 18 jaar

- Actief contact met scholen, sportverenigingen en wijkcentra om contact te krijgen met jongeren
- Contact zoeken met jongeren
- Herkenbaar zijn als buurtsportcoach
- Persoonlijke aandacht en vertrouwen wekken
- Vraaggericht activiteiten aanbieden
- Laagdrempelig leiden naar vereniging via kennismakingslessen of deeltijdlidmaatschap

“Ik werk heel veel samen met jongerenwerk. Vanuit hen zijn er signaleringen dat jongeren in het jongerencentrum komen, dan ga ik naar het jongerencentrum toe en met de jongeren praten. Over wat ze doen, hoe het op school gaat, gewoon een praatje maken. Heel simpel, vragen wat hun interesses zijn, wat ze willen zien in de wijk, wat ze er misschien zelf willen organiseren met de jeugd of met hun eigen doelgroep en vrienden.” (3R18, man, 30 jaar)

“Echt gewoon bezoeken op hun plek, dus echt langsgaan op de hangplekken waar ze zijn. Elke week hebben we een schoonmaakproject op heel veel plekken, dus dan gaan we bezems lenen in de buurt en gaan we schoonmaken. Dan spreek ik nog even af: wat willen jullie deze maand doen naast het kickboksen wat we altijd al doen?” (3R25, man, 38 jaar)

“Wat bij deze doelgroep werkt is ze letterlijk aanspreken. In groepjes, of één-op-één. Omdat zij in de klassen ook vaak beïnvloed worden door elkaar, positief en negatief. Als er soms een jongere de hand op steekt, dan steken anderen ook vaak de hand op. Op het moment dat een leerling minder goed in de groep ligt, maar hij wel heel graag wilt, dan zou die niet zo snel zijn hand op steken in de klas, in deze doelgroep. Dus ik merk dat ik meer voor elkaar krijg wanneer ik leerlingen één-op-één aanspreek, dan de hele groep.” (3R13, man, 34 jaar)

Voor de doelgroep is het belangrijk om als buurtsportcoach herkenbaar te zijn. Met name voor specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld jongeren met een laag IQ of probleemjongeren, is het van belang om dicht bij de doelgroep te staan en veel contact met hen te hebben. Daarbij is het van belang om aan te geven dat zij buurtsportcoach zijn en de jongeren hen weten te vinden. Daarnaast geven de buurtsportcoaches aan dat het erg belangrijk is om bij de doelgroep vertrouwen te creëren.

“Hier is het heel erg belangrijk dat je contact hebt met de doelgroep zelf, maar dat ligt ook aan de school. Wij zijn een kleine school met kinderen die allemaal een rugzakje hebben en dan is het contact heel erg belangrijk. Kinderen moeten je makkelijk weten te vinden. Dus hoe het nu gaat; een stukje in de praktijk is ook wel heel belangrijk omdat ze je dan heel makkelijk weten te vinden. Kinderen moeten ook vertrouwen hebben denk ik, en door vertrouwen gaan ze met jou mee.” (3R22, vrouw, 32 jaar)

Zodra met de jongeren contact is gelegd, is het van belang om het sportaanbod zo laagdrempelig mogelijk te organiseren. Naast verschillende activiteiten in de wijk, worden ook activiteiten bij sportverenigingen georganiseerd en wordt de doelgroep laagdrempelig uitgenodigd om ook bij een sportvereniging actief te worden. Om de jongeren te betrekken worden verschillende strategieën gebruikt, bijvoorbeeld door niet met een jaarlidmaatschap van een vereniging te werken, maar blokken van tien weken lidmaatschap aan te bieden. Een andere manier is om veel met kennismakingslessen te werken.

“Bij verschillende verenigingen kennismakingslessen organiseren, want je hoort wel vaak dat mensen wel willen sporten bij de vereniging, maar dat ze niet zomaar willen instromen. Dus nu starten we bijvoorbeeld met vijf tennislessen.” (3R29, vrouw, 36 jaar)

Onderbouwing aanpak

De onderbouwing van de gehanteerde aanpak wordt door een groot gedeelte (38%) van de buurtsportcoaches belangrijk gevonden, maar is niet altijd makkelijk om aan te tonen.

Veel onderbouwing vindt plaats op basis van ‘*trial and error*’. De buurtsportcoach probeert een bepaalde aanpak, evalueert deze (eventueel samen met andere professionals) en past dan indien nodig de aanpak aan.

“Het is toch altijd een beetje kijken hoe het gaat [of de activiteiten/aanpak het gewenste resultaat oplevert]. Ook daarover praten, evalueren en feedback vragen helpt daarbij. Ik moet wel zeggen, met het beweegteam heb ik op beide scholen waar ik ook twee keer per jaar evalueer hoe het nou gaat. Ik merk dan wel dat de aanpak die we nu hanteren werkt.” (3R10, man, 26 jaar)

“Ik denk dat ‘we gaan die aanpak doen want dan krijgen we dit en dit’, dat dat meestal niet werkt. Volgens mij moet je gewoon kijken naar wie je voor je hebt. Bij G-darten vonden die gasten het leuk, maar die moest je echt motiveren. Als zij binnenkwamen met hun dartpijlen, dan gingen ze zitten. Maar daar kun je van te voren van alles op bedenken, maar ter plekke moet je gaan bedenken hoe ga je die gasten nou activeren.” (3R25, man, 38 jaar)

Een theoretische onderbouwing van de gehanteerde aanpak komt vrijwel niet voor. Alleen als de buurtsportcoaches vrij recent hun opleiding hebben afgerond, grijpen zij nog terug op literatuur over het veranderen van gedrag. Aangezien de gemiddelde leeftijd van de buurtsportcoaches die zich richten op jongeren tussen de 12 en 18 jaar vrij laag is (33 jaar), geeft een aantal buurtsportcoaches aan dat zij theoretische onderbouwing gebruiken voor hun werkzaamheden.

“Ik heb zelf de ALO gedaan, dus vanuit de opleiding en vanuit de literatuur [kijk ik naar de aanpak]. Kijk er zijn meerdere opties als je naar de literatuur kijkt. Ik zeg niet dat het ene beter werkt dan het ander, maar ik weet wel dat persoonlijk contact met speciaal onderwijs kinderen wel heel erg belangrijk is en dat staat wel in de literatuur.” (3R22, vrouw, 32 jaar)

Samenwerking met partners/externe partijen

Zoals te lezen is in paragraaf 3.4, werken de meeste buurtsportcoaches samen met verschillende organisaties. Uit de interviews blijkt dat het grootste gedeelte van de buurtsportcoaches met het onderwijs samenwerkt. Daarnaast wordt ook samengewerkt met organisaties uit de buurt, Jeugdzorg, sport- en welzijnsorganisaties.

De buurtsportcoaches geven in de interviews ook aan dat zij binnen het team van buurtsportcoaches veel samenwerken, maar ook met sportverenigingen, scholen en welzijnsorganisaties uit de wijk. Hierin geven zij aan dat het belangrijk is om met elkaar af te stemmen de doelgroep optimaal te bereiken en onder de partners draagvlak te creëren voor de te hanteren aanpak. Een goede communicatie tussen de organisaties in de wijk is belangrijk, maar het kan ook voorkomen dat de verschillende organisaties/professionals in de wijk één werkwijze afstemmen over hoe zij jongeren tussen 12 en 18 jaar proberen te bereiken.

“Hier in het wijkteam maak ik ook weer gebruik van het netwerk wat mensen hier hebben. Mijn collega's die kennen ook weer mensen in de wijk, die komen bijvoorbeeld met de vraag op het gebied van bewegen weer naar mij toe. Dan ga ik weer in gesprek met die wijkbewoner, zo proberen we telkens weer beweegactiviteiten op te zetten of mensen aan te laten sluiten bij activiteiten of, noem het maar op. Ja die samenwerking loopt goed.” (3R26, man, 28 jaar)

“Daar is het heel belangrijk dat je heel veel praat met elkaar [...]. Soms zijn dat hele kleine dingetjes, maar soms kan dat hetgeen zijn waardoor de samenwerking heel erg goed verloopt. Communicatie is heel belangrijk en mensen op de hoogte stellen. Dat is zowel in de buurt, als op de school, dat is overal wel belangrijk.” (3R22, vrouw, 32 jaar)

“In het begin waren er verschillende organisaties onder samenwerkingsverband x gevallen. Iedereen heeft een andere aanpak, zijn andere organisaties. Iemand is gewend zo te werken en iemand gewend om zo te werken. Toen kwamen we bij elkaar en werd er één werkwijze ingesteld.” (3R7, man, 32 jaar)

Samenvattende paragraaf

De buurtsportcoaches hanteren veelal dezelfde aanpak in het bereiken van de jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Door een actieve benadering van organisaties in de wijk (de vindplaatsen: scholen, sportverenigingen en wijkorganisaties) trachten zij in contact te komen met de jongeren. Als zij in contact staan met de jongeren, wordt geprobeerd vertrouwen te creëren om vervolgens vraaggericht activiteiten aan te kunnen bieden en jongeren op een laagdrempelige manier naar de vereniging te leiden. De aanpakken van de buurtsportcoaches komen meestal tot stand door uit te proberen wat in een bepaalde context het beste werkt en daar goed op te reflecteren met collega's en/of samenwerkende organisaties uit de wijk. De buurtsportcoaches gebruiken niet altijd een theoretische onderbouwing voor de gehanteerde aanpak.

3.6 Bevorderende en belemmerende factoren

In dit hoofdstuk staan de bevorderende en belemmerende factoren centraal die door de buurtsportcoaches in de aanpak van de doelgroep als relevant worden beschouwd.

Bevorderende factoren

Voor de buurtsportcoaches geldt dat zij een verbindende rol in de wijk, kennis over de doelgroep, goede communicatieve vaardigheden en waardering van de opdrachtgever als bevorderende factoren zien voor het werken met de doelgroep.

Verbindende rol in de wijk

De rol van verbinder is volgens de buurtsportcoaches een belangrijke vaardigheid. Meer dan een kwart van de buurtsportcoaches ziet zichzelf als een verbinder en een vijfde ziet zichzelf als een organisator. De buurtsportcoaches noemen het in de interviews ‘het bouwen van bruggen’ of ‘de spin in het web’ zijn.

In de interviews wordt door de buurtsportcoaches ook onderstreept hoe belangrijk hun verbindende rol in de wijk is.

“Het leukste vind ik het coördineren, het zoeken naar verbetering. Ik ben altijd op zoek naar hoe kan ik alles zo efficiënt mogelijk inplannen en hoe kunnen we zorgen dat het effect het grootste is bij die kinderen.” (3R9, man, 29 jaar)

“Het is wel belangrijk dat je wat kennis hebt van zaken en dat je ook zelf natuurlijk wel lessen of workshops of clinics kan geven, maar ik denk dat dat een ondergeschikt belang is ten opzichte van het bouwen van bruggen. Ik geef altijd aan als ik het er met andere professionals over heb: wij zijn niet aangenomen als trainer, maar wij zijn aangenomen als combinatiefunctionaris. En ‘combinatiefunctionaris’, het woord zegt het al, je legt de combinaties tussen een vereniging en een wijk en een school. Jij bent daar de bemiddelaar tussen. Ik denk dat het dus nog veel krachtiger is op het moment dat jij kan zeggen dat je daarop kan inspelen.” (3R28, man, 28 jaar)

Kennis over de doelgroep

Een bepaalde mate van inhoudelijke kennis is volgens de buurtsportcoaches belangrijk. Het is volgens hen echter nog belangrijker dat je als buurtsportcoach kennis hebt over de doelgroep (jongeren van 12 tot 18 jaar) en dat je weet hoe je met de doelgroep om moet gaan. De buurtsportcoaches dienen verstand te hebben van de verschillende culturen en achtergronden van de jongeren waar zij zich op richten.

“Kennis over de doelgroep die je uiteindelijk wil bereiken, in mijn geval zijn dat de jongeren. Die kennis is het belangrijkste in eerste instantie. De andere kennis... dat zie je bij mij ook, ik ben er leeg ingestapt en de rest leer je vanzelf wel. Maar als je die kennis van de doelgroep niet hebt, dan wordt het wel lastig.” (3R17, man, 26 jaar)

“Je moet goed weten met welke doelgroep je te maken hebt, welke culturen en achtergronden de deelnemers hebben.” (3R18, man, 30 jaar)

Goede communicatie

In eerdere paragrafen is al naar voren gekomen dat de buurtsportcoaches, die zich richten op jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar, veel met andere organisaties samenwerken in het bereiken van de doelgroep. Daardoor is goede communicatie voor hen essentieel. Dat betekent niet alleen dat de buurtsportcoaches goed met de partners moeten communiceren, maar dat over implementatie en borging van de aanpak ook duidelijke afspraken moeten worden gemaakt (zie paragraaf 3.5).

“Het gaat vooral om hele goede communicatie. Dat is soms heel lastig want je hebt met verschillende partijen te maken. Dat betekent dat je mensen ook heel erg van tevoren moet vertellen wat je gaat doen, daarmee creëer je draagvlak. Vervolgens ga je het eerst implementeren en vervolgens probeer je als dat er is, te zorgen dat het ook blijvend is, dat is heel belangrijk.” (3R22, vrouw, 32 jaar)

“Je moet makkelijk met mensen om kunnen gaan. Dus dat zijn echt kwaliteiten van je moet op verschillende niveaus met mensen om kunnen gaan. De ene keer met een bouwvakker en de andere keer met een chirurg. Je moet sociaal heel vaardig zijn.” (3R7, man, 32 jaar)

Waardering

Ten slotte geven de buurtsportcoaches aan dat de waardering die zij van hun directe leidinggevende krijgen én van samenwerkende partners, een stimulerende factor is om hun werk uit te kunnen voeren.

“De waardering die je krijgt vanuit partners als dingen goed gaan, dat geeft wel goede energie. Ook als leerlingen binnen de school enthousiast zijn. Leerlingen in beweging krijgen, terwijl ze eerder niet sporten. Dat zijn wel succesfactoren die je energie geven. Hetzelfde geldt voor verenigingen als ze zelfstandig een bepaald project draaien waar je naartoe hebt gewerkt. Dat geeft ook wel heel veel voldoening.” (3R19, man, 31 jaar)

Belemmerende factoren

De buurtsportcoaches ervaren de mogelijkheden om zichzelf te ontwikkelen als belemmerende factor voor het kunnen bieden van kwaliteit. Daarnaast maken zij zich zorgen over de voortgang van hun activiteiten doordat deze (deels) door externe geldschieters zijn gefinancierd. De werkdruk wordt als belangrijkste belemmerende factor ervaren.

Werkdruk

De buurtsportcoaches zien zichzelf als spin in het web en zijn verbinder in de wijken waar zij actief zijn. Het nadeel hiervan is dat zij soms worden overvraagd, veel moeten regelen en de werkdruk als hoog ervaren.

“Nadelig is ook dat er zoveel van je wordt gevraagd op meerdere terreinen, dat je meerdere opdrachten hebt, beperkte uren, dat het soms ook wel een beetje vanwege de werkdruk. Sommige dingen voor je gevoel niet helemaal goed weg kunt zetten of snel af moet handelen. [...] Je probeert wel een beetje te schuiven tussen kwaliteit en kwantiteit. Ik probeer wel altijd voor kwaliteit te gaan, maar je merkt wel soms dat het soms lastig is vanwege de tijdsdruk.” (3R10, man, 26 jaar)

Deze werkdruk komt ook terug in het moeten monitoren van de resultaten van de activiteiten en/of het aantal activiteiten. De tijd die de buurtsportcoaches kwijt zijn aan het monitoren gaat volgens hen ten koste van de tijd die zij kunnen besteden aan het directe contact met de doelgroep.

“Het gecontroleer eromheen. Dat is iets waar ik me af en toe een beetje aan erger. Hier moet je constant bijhouden: wat heb je gedaan? Hoeveel uur heb je daaraan besteed? Af en toe heb ik het idee dat je te veel tijd kwijt bent met het registreren en het administreren. Meer dan dat je met hetgeen bezig bent waar je eigenlijk voor bent aangesteld.” (3R29, vrouw, 36 jaar)

Ontwikkelingsmogelijkheden

Wat betreft de effectiviteit van het eigen handelen, zou bijna de helft van buurtsportcoaches de kennis graag willen vergroten en een kwart wil meer vaardigheden ontwikkelen. Dit willen de buurtsportcoaches met name doen door cursussen te volgen, collega's te raadplegen en/of door cursusedagen voor buurtsportcoaches te bezoeken.

Specifiek geven de geïnterviewde buurtsportcoaches aan dat ze zich qua thematiek meer sociaal-maatschappelijk willen verdiepen in hoe zij contact kunnen krijgen met de doelgroep. Andere buurtsportcoaches geven aan dat zij meer strategische vaardigheden willen opdoen.

“Ik denk dat ik nog wel iets meer de maatschappelijk sociale kant op zou willen. Dus nog meer met mensen in gesprek gaan. De juiste vragen stellen: tot hoever kun je gaan, mag je gaan. [...] Dat moet je gewoon leren en daar ik ben daar nooit mee opgeleid, dus daar zou ik nog wel wat meer van willen leren.” (3R28, man, 28 jaar)

“Beleidsmatig zou ik me misschien nog wel een keer willen verbeteren. Dus echt de bovenste tak, overzicht hebben, neerzetten, dat is wel een dingetje waarin je kunt leren denk ik. Daar blijf je ook in ontwikkelen. Je krijgt steeds nieuwe opdrachten, steeds meer divers, steeds meer partners, steeds meer partijen die daarbij zitten. Daarin moet je wel blijven leren.” (3R5, vrouw, 32 jaar)

Aanvullend wordt door de buurtsportcoaches aangegeven dat zij de ontwikkelmogelijkheden beperkt vinden. De mogelijkheden worden hen niet geboden en/of het budget om zich te ontwikkelen wordt al voor hen bepaald en is niet toereikend om zelf aan cursussen deel te nemen waarmee ze zich zouden kunnen ontwikkelen.

“Ik moet zeggen vind ik dat ook wel erg weinig ontwikkelmogelijkheden geboden kunnen worden in het vakgebied sport. Want als je geen beleidsmedewerker wil worden, dan moet je al teamleider van buurtsportcoaches zijn. Voor de rest is het heel 'plat'. Dan is ook de vraag hoeveel passie heb je voor het vak en hoe zie je dat voor jezelf? Dat is natuurlijk wel een vraag die jezelf stelt.” (3R12, man, 30 jaar)

“Scholing? Verbeteren? Daar zijn mogelijkheden voor, maar die zijn niet heel groot. Er is een budget, maar een groot gedeelte van het budget wordt ook voor je bepaald. Vorig jaar hebben we een scholing gedaan, die heeft iedereen gevolgd. Dat vond ik heel interessant, maar dat was voor sommige anderen weer helemaal niet interessant. Dus dat is dan soms wel jammer. Volgens mij heb ik zelf nog een budget van €100,- en daar kan je een cursus van doen en dat is het. Soms vind ik dat zelf wel jammer. Er zijn wel mogelijkheden, als ik bijvoorbeeld naar een training of een congres wil, maar het zou nog wel wat meer mogen.” (3R16, vrouw, 28 jaar)

Externe financiering

Tenslotte ervaren de buurtsportcoaches dat zij hun activiteiten niet kunnen uitvoeren doordat zij (deels) afhankelijk zijn van externe financiering van de activiteiten. Zodra partners geen geld meer hebben voor de activiteiten, lukt het de buurtsportcoaches niet om de activiteiten te continueren.

“Het dreigt ernaar uit te gaan zien dat al dit soort fantastische activiteiten voor de jeugd komen te vervallen. Dat mijn directeur van de school zegt: het spijt mij ontzettend maar ik heb daar geen geld meer voor.” (3R23, man, 47 jaar)

Samenvattende paragraaf

De rol van de buurtsportcoach als verbinder in de wijk is zowel een bevorderende als een belemmerende factor voor het werken met de jongeren van 12 tot 18 jaar. De buurtsportcoaches vinden dat zij als spin in het web een grote waarde in de wijk vervullen, maar tegelijkertijd brengt deze rol met zich mee dat zij het gevoel hebben overvraagd te worden en daardoor moeite hebben om de balans tussen kwaliteit en kwantiteit van de activiteiten te behouden.

Kennis over de (cultuur) van de doelgroep en goede communicatie worden tevens als bevorderende factoren beschouwd voor het werken met jongeren van 12 tot 18 jaar. Daar staat tegenover dat de buurtsportcoaches ruimte zien voor het vergroten van hun kennis via scholing. Een groot gedeelte van de buurtsportcoaches wenst zijn/haar kennis te vergroten en aan hun vaardigheden te werken.

3.7 Resultaten van de aanpak

In hoeverre de aanpak van de buurtsportcoaches leidt tot het realiseren van de doelstellingen wordt in deze paragraaf duidelijk. Achtereenvolgens besteden we aandacht aan het bereik van de aanpak, het type activiteiten dat buurtsportcoaches gebruiken en het niveau van de activiteiten.

Bereiken van de doelgroep

Acht op de tien buurtsportcoaches geeft aan dat zij de doelgroep goed kunnen bereiken. De buurtsportcoaches zien het begrip ‘bereiken’ als het deelnemen aan de activiteiten, maar of daarmee de inhoudelijke doelstellingen van de activiteiten ook zijn gehaald, weten zij vaak niet. Ook is het voor de buurtsportcoaches niet altijd duidelijk hoeveel unieke deelnemers zijn bereikt en of de deelnemers niet via een ander project naar een sportvereniging worden geleid.

“Wat bedoelen ze met unieke deelnemer? Onze doelgroep is van 0-100, op een gegeven moment is niks meer uniek. Hoeveel mensen hebben we bereikt? Met die sportactiviteiten voor de jeugd gaat dat heel snel. Berekend van vakantie tot vakantie, telde je aan het einde van de vakantie het op in Excel. [...] En dan had je 2000 mensen bereikt, maar zo voelt dat op dat moment niet. En in een jaar...? Ik heb met het voetbaltoernooi er al 600. Schatting: 4000 kinderen?” (3R7, man, 32 jaar)

“Ik heb er heel veel bereikt in principe. Kijk binnen de school, we hebben een hele grote school natuurlijk, 1400 leerlingen. Die bereik je wel. En degene die niet sporten, via het sportcoachtraject kun je deze ook nog bereiken. Dan bereik je heel veel al. En bij [naam sportproject] bereik je al de juiste doelgroep die graag zou willen gaan sporten. Dus dat is wel een lastige.” (3R5, vrouw, 32 jaar)

Enkele buurtsportcoaches geven aan dat het hen niet zoveel zegt hoeveel deelnemers bij de activiteiten zijn omdat dit niet automatisch betekent dat op effectniveau ook doelen gerealiseerd zijn.

“Bereiken? Ja, ze hebben deelgenomen aan een activiteit of ze zijn langsgekomen bij een wijkcontactpunt. Het is niet eens het aanspreken van mensen die ik op straat spreek. Het is echt deelnemen aan de activiteit. En die activiteit die heeft een doelstelling, dus ik heb ze bereikt. Of het is gelukt weet ik niet, maar ze hebben meegedaan aan een activiteit met een doelstelling. Ik heb een schoolvoetbaltoernooi dat doe ik omdat ik iets wil bereiken en daar doen er tweehonderd aan mee, die tweehonderd heb ik dus bereikt, zo meet ik dat. Of het uiteindelijk heeft geholpen weet ik niet.” (3R7, man, 32 jaar)

Activiteiten

De activiteiten worden door buurtsportcoaches ook als resultaten gezien van de werkzaamheden die zij verrichten. Doordat zij als ‘spin in het web’ van de wijk fungeren, is een activiteit op zichzelf al een uitkomst van een samenwerking tussen verschillende organisaties. De activiteiten die buurtsportcoaches met de doelgroep ondernemen zijn zeer divers. Van wekelijks de buurt schoonmaken, tot voetballen of kickboksen. Vaak worden deze activiteiten in de buurt in samenwerking met het onderwijs en sportverenigingen aangeboden. Buurtsportcoaches zijn er extra trots op als deze samenwerking een succes is en als bijvoorbeeld de naschoolse sport in de wijk onder de jongeren een goede naam heeft gekregen.

“Het belangrijkste resultaat is dat de naschoolse sport hier in de school echt een begrip is. Ondanks dat er dit jaar minder mensen meedoen dan alle voorgaande jaren, is het wel helder dat het er is. Hetzelfde geldt voor de toernooien. Verder ben ik al heel snel geneigd om te zeggen, als ik één iemand aan de hand kan meenemen naar een vereniging, dan ben ik daar al heel blij mee en dat is al resultaat.” (3R8, man, 47 jaar)

“We hebben een samenwerking tussen de twee sportverenigingen opgezet waarbij zij gezamenlijk clinics aanbieden. In samenwerking met de [onderwijsinstelling], en dat doen zij dus in de verdeling rugbyclub voor groep 5-6-7-8 en korfbal voor de onderbouw. Waarbij ze dus diverse scholen in [wijk x], want daar komen ze vandaan, en [wijk y] gastlessen aanbieden, dus dat is een mooie samenwerking.” (3R19, man, 31 jaar)

Activiteiten en prestaties

Als resultaat op activiteiten- of prestatieniveau zien de buurtsportcoaches niet zozeer het aantal activiteiten dat zij hebben georganiseerd, maar meer de directe effecten van het deelnemen door de doelgroep die als randvoorwaarden kunnen worden gezien voor het realiseren van de uiteindelijke doelstellingen (de effecten). Zo geeft een buurtsportcoach aan dat hij trots is op de veranderingen binnen een school op het gebied van de ‘gezonde school’, wat een randvoorwaarde is voor het uiteindelijk verbeteren van de gezondheid van de jongeren.

Een andere buurtsportcoach vindt dat de samenwerking met scholen beter is geregeld, wat uiteindelijk moet leiden tot een hogere sportparticipatie.

“Maar iets waar ik wel best wel trost op ben, is dat er in deze school dingen zijn veranderd qua gezonde school, gezonde kantine. Dat de onderbouwklassen, de eerste klassen, gezonde lessen draaien sinds vorig jaar. Dat zit er en blijft er hopelijk wel inzitten. Dat zit redelijk gestructureerd in de onderbouwmaterie voor de mentoren. Dus dat vind ik wel een mooie winst, dat leerlingen in de les uitleg krijgen en informatie krijgen en dingen moeten gaan uitzoeken over voeding en sport, voeding en beweging. Het is nu ook sinds dit jaar gekoppeld aan de gymlessen, dus tijdens de gymlessen dingen uitvoeren en daar nog informatie over krijgen. Wat misschien ook wel heel mooi is, is dat docenten die mij al langer kennen het heel normaal vinden dat ik hier rondloop. Ondanks dat ze weten dat ik geen directe collega vanuit school ben, is het voor hun normaal dat ik de activiteiten doe, of de les in loop. Dat vind ik wel een hele mooie winst.” (3R13, man, 34 jaar)

“Qua samenwerking met scholen, structurele zaken die we daar opzetten, herkenbaarheid in de wijk, het kunnen bereiken van heel veel leerlingen per jaar, dat zijn wel de belangrijkste resultaten. Ik hoop ook echt een hoge sportparticipatie, maar dat kan ik niet zien. Behalve wat er op de vereniging zelf gebeurt.” (3R16, vrouw, 28 jaar)

Meerdere buurtsportcoaches geven aan dat het belangrijkste resultaat is om het contact met de jongeren te bewerkstelligen om een band op te kunnen bouwen. Deze band is nodig om bij de jongeren uiteindelijk een gedragsverandering te kunnen realiseren.

“Ik denk toch wel een band opbouwen met de jeugd, [...] dat ze je vertrouwen, dat ze altijd naar je toekomen, maar ook alles aan je kwijt kunnen en alles durven te vertellen. Dat je ze veiligheid biedt maar ook kan sturen in hun gedrag dat is iets wat je echt, wat ik merk wat ik ook echt opgebouwd heb waar ik wel het meest trots op ben.” (3R26, man, 28 jaar)

Voor de meeste buurtsportcoaches is plezier een belangrijke randvoorwaarde om uiteindelijk aan inhoudelijke doelen te kunnen werken. Zij zien plezier dan ook als belangrijke opbrengst van de activiteiten die zij met de jongeren ondernemen.

“Ik vind het al mooi als ik een les gehad heb en ik krijg terug dat ze het leuk vonden, dat het goed ging. Dat ik af en toe weleens bij de voetbalvereniging kom en dat ze dan aangeven dat het echt vet was. Daar kan ik wel van genieten.” (3R15, man, 27 jaar)

Effecten

In lijn met de verschillende opbrengsten op activiteiten- en prestatieniveau zien de buurtsportcoaches resultaten zoals ‘gevoel van veiligheid’, ‘vertrouwen’ en ‘trots’ als belangrijkste uitkomsten van hun aanpak op effectniveau. Daarnaast geven de buurtsportcoaches ook aan dat zij deelnemers aan het sporten hebben gekregen of dat deelnemers lid van een sportvereniging zijn geworden.

“Ja ik bedoel het interesseert me niet of 10 procent of 90 procent lid is geworden van een vereniging, want dat maakt niks uit voor mijn succes of mijn gevoel. Misschien komt het ook wel door de gymles of omdat al hun vrienden gingen voetballen. Komt dat dan door mij? Dat zijn moeilijk aantoonbare dingen. Het is heel leuke doelstelling, maar ik denk altijd dat je een bijdrage aan levert. Je biedt ze gewoon die veiligheid en dat vertrouwen en dat dat zorgzame. Ze zijn misschien ook wel een beetje een soort kindjes van me.” (3R21, vrouw, 35)

“Dat het hele negatieve imago van onze school, mede door de sport die we nu hebben en de manier waarop onze leerlingen dat doen en zich profileren naar buiten toe, dat onze school al zoveel positiever te boek staat binnen andere scholen. Ik zie dat de schoolsportcoördinator daar een hele grote rol in heeft [gehad]. Dat onze leerlingen zich veel trotser voelen dat ze hier op school zijn. Ze willen met het shirtje van [naam school] lopen bij sportwedstrijdjes. Het is ook een houding van de kinderen geworden. En daar ben ik heel trots op.” (3R9, man, 29 jaar)

“Waar ik vaak het meest trots op ben is dat ik een leerling uiteindelijk aan het sporten heb gekregen, wat echt een grote bijdrage levert aan het leven van het kind, dat die vaak een moeilijke thuissituatie heeft. Gezien mijn doelgroep is dat vaak het geval. Als je dan ziet hoeveel plezier ze vaak hebben bij een sportvereniging of hoeveel ze daarvan kunnen leren, dan is voor mij meestal het grootste doel bereikt.” (3R10, man, 26 jaar)

Rode draad in de antwoorden van de buurtsportcoaches is dat het voor hen lastig is om de resultaten heel expliciet te maken, omdat het soms om hele kleine verandering bij de jongeren gaat. Deze verandering is soms heel klein, maar vaak ook lastig om direct aan de activiteiten van de buurtsportcoach alleen toe te schrijven.

“Het werkt wel want we hebben erover nagedacht en zo doen we het. Je weet het veel meer omdat je met je neus er op zit. Soms bereik je iets kleins en dat zie je heel duidelijk. Dat is eigenlijk veel groter. Het is niet eens klein het is iets heel groots, maar kort zichtbaar. Het kan wel een levenslange verandering bij die persoon zijn. Superbelangrijk! Als ik twee kinderen op school houd die anders school zouden verlaten. Dat zijn wel twee levens! En andere denkt ja zijn er twee. Dus het is een beetje... het is ook moeilijk.” (3R7, man, 32 jaar)

Samenvattende paragraaf

De verandering bij de jongeren tussen de 12 en 18 jaar komt tot stand doordat de buurtsportcoaches de jongeren weten te bereiken. Het is niet altijd duidelijk om hoeveel unieke deelnemers het gaat en/of de jongeren niet ook via een ander project worden bereikt.

De activiteiten die buurtsportcoaches met de doelgroep ondernemen zijn zeer divers. Van wekelijks de buurt schoonmaken, tot voetballen of kickboksen. Vaak worden deze activiteiten in de buurt in samenwerking met het onderwijs en sportverenigingen aangeboden. Deze activiteiten leiden tot resultaten op activiteiten- of prestatieniveau op bijvoorbeeld het gebied van de ‘gezonde school’, wat een randvoorwaarde is voor het uiteindelijk verbeteren van de gezondheid van de jongeren. Een andere buurtsportcoach vindt dat de samenwerking met scholen beter is geregeld, wat uiteindelijk moet leiden tot een hogere sportparticipatie. Het belangrijkste vinden de buurtsportcoaches dat zij een band op kunnen bouwen met de jongeren en dat de jongeren plezier aan hun deelname ervaren.

Deze vormen van resultaten kunnen ook gezien worden als ‘*intermediate outcomes*’, de zogenaamde randvoorwaarden voor het creëren van het eindeffect.

De buurtsportcoaches geven resultaten aan zoals ‘gevoel van veiligheid’, ‘vertrouwen’ en ‘trots’ als belangrijkste uitkomsten van hun aanpak op effectniveau. Daarnaast geven de buurtsportcoaches ook aan dat zij deelnemers aan het sporten hebben gekregen of dat deelnemers lid van een sportvereniging zijn geworden. Rode draad in de antwoorden van de buurtsportcoaches is dat het voor hen lastig is om de resultaten heel expliciet te maken, omdat het soms om hele kleine veranderingen bij de jongeren gaat. Deze verandering is soms heel klein, maar vaak ook lastig om direct aan de activiteiten van de buurtsportcoach alleen toe te schrijven.

Monitoring en evaluatie

De buurtsportcoaches monitoren en evalueren de resultaten en effecten van de activiteiten en proberen deze uitkomsten zo goed mogelijk inzichtelijk te maken. In de deze paragraaf bespreken we achtereenvolgens hoe de buurtsportcoaches de resultaten registreren, evalueren en hoe zij de opgedane kennis borgen.

Registeren

Wat betreft de monitoring en evaluatie van de resultaten en effecten van de activiteiten, registreert zeven op de tien buurtsportcoaches op het niveau van aantallen activiteiten en registreert zes op de tien buurtsportcoaches welke resultaten op het niveau van deelnemersaantallen zijn behaald.

Vaak is het door de opdrachtgever verplicht dat de buurtsportcoaches de aantallen activiteiten en deelnemers bijhouden. Soms wordt dit als belemmerend ervaren (zie paragraaf 3.6). Maar ruim de helft van de buurtsportcoaches houdt ook voor zichzelf bij wat de niet-meetbare effecten zijn zoals ‘trots’, ‘vertrouwen’ en ‘plezier’. Deze niet-meetbare effecten worden ook door de opdrachtgevers zeer gewaardeerd.

“Ja, alle activiteiten die ik heb georganiseerd houd ik gewoon bij. Dat is ook in opdracht van de gemeente. Ik moet gewoon bijhouden, wat doe ik, welke activiteiten, voor wie en met wie, hoeveel deelnemers per leeftijdscategorie en hoe vaak. Dat willen ze graag weten dus dat houd ik ook allemaal netjes bij.” (3R17, man, 26 jaar)

“Ja, die registreer ik voor mezelf, niet voor de gemeente. Daarvoor lever ik voor de evaluatie gewoon mijn gegevens en getallen op, zodat ik voldoe aan de eis. [...] Ik merk wel met de gemeente zelf dat bij de evaluaties ze eerst de getallen gaan doornemen, maar altijd komen ze terug op de niet-meetbare resultaten die ik erin vermeld. Dan zeggen ze ‘dat is echt top’. En dat is dan wel fijn om te zien.” (3R9, man, 29 jaar)

Evalueren

Over het algemeen evalueren de buurtsportcoaches goed met hun team. Buurtsportcoaches verdiepen zich in de resultaten die zij met de doelgroep boeken, maar ze kijken ook of de aanpak en de activiteiten passend zijn bij de doelgroep en eventueel aangepast kunnen worden.

“Vanuit de vereniging, dan kijken we structureel welke mensen er nieuw zijn. Op wat voor manier zijn ze bij de vereniging gekomen, is dat via de combinatiefunctionaris of via een advertentie geweest. En wat is het vervolg van deze personen. Komen ze twee keer trainen of worden ze daarna lid?” (3R28, man, 28 jaar)

“Binnen het voortgezet onderwijs, misschien wel een heel mooi voorbeeld, het monitoringsdocument. Daar zijn we eigenlijk het afgelopen jaar mee gestart als pilot, met twee scholen, dat doen [naam buurtsportcoach] en ik dan. Daarin meten we echt hoeveel leerlingen we op jaarbasis met activiteiten bereiken. Daar evalueren we uiteindelijk ook op, waar zitten de meeste effecten of moeten we veranderen in activiteiten? Moeten we misschien meer voor jongens of meiden organiseren? Of welke activiteiten draaien nou heel goed? Of welke activiteiten draaien wat minder? Wat moeten we daaraan doen?” (3R10, man, 26 jaar)

Tegelijkertijd geven ook veel buurtsportcoaches aan dat het lastig is om het effect van hun aanpak en activiteiten inzichtelijk en meetbaar te maken. Zoals in de vorige paragraaf aan bod is gekomen, zijn de resultaten van de activiteiten niet altijd even goed hard te maken en gaat het soms ook om een ervaren gevoel van veiligheid, vertrouwen en trots. Om deze uitkomsten te evalueren, kan dus ook niet gebruikgemaakt worden van harde cijfers.

“Heel veel dingen zijn niet meetbaar en dat is gewoon zo. Veiligheid creëren wat je zegt, moeilijk meetbaar, heel lastig meetbaar. Het is moeilijk uit te drukken in getallen dat je gewoon kan zien dit is er veranderd. Ik vind veiligheid een super moeilijk ding. [...] ik vraag op maandag aan jou of je je veilig voelt? Je bent net afgesneden door een auto en je zit niet lekker in je vel en je voelt niet zo veilig en ik vraag het een maand later en een jongen heeft net je portemonnee teruggegeven. Dat is ook gewoon een gevoel van mensen.” (3R7, man, 32 jaar)

Ten slotte hebben ook enkele buurtsportcoaches het idee dat het evaluatierapport dat zij opleveren niet door de opdrachtgever wordt gelezen. Zij zien het evaluatierapport meer als een communicatie-uiting van hun werkzaamheden dan een inhoudelijke verantwoording.

“Ik besteed daar ook niet meer zoveel tijd aan, want het wordt toch niet gelezen. Ik pak het verslag van vorig jaar erbij. Veel is natuurlijk gewoon nog hetzelfde, omdat je hetzelfde doet. Ik doe er wat nieuwe dingen in en als ik er een half uur aan bezig, dan is het veel. Dat moet ik natuurlijk niet zeggen, ik ben er langer mee bezig. Natuurlijk staan daar wel dingen in wat je in je werk doet, maar het wordt gewoon niet gelezen. Heel vaak wordt het ook nog door de afdeling communicatie herschreven omdat het op een andere taal moet op, of net een andere manier. Dekkt het dan de lading van wat je eigenlijk schrijft?” (3R21, vrouw, 35 jaar)

Borging

Door middel van registratie en evaluatie worden de succesvolle aanpakken gedocumenteerd en door de buurtsportcoaches vastgelegd. Soms zelfs in de vorm van een vlog.

De succesvolle aanpakken worden niet alleen intern geborgd, maar soms ook in verschillende overlegstructuren in de regio waar buurtsportcoaches van diverse organisaties succesvolle aanpakken met elkaar delen. Uit de interviews komt niet heel duidelijk naar voren hoe deze overlegstructuren eruit zien. Soms is dat in een gemeente, soms in een regio of provincie.

“We [documenteren de aanpakken en werkwijze] zelf, door allerlei verslagen te maken en verschillende soorten vlogvormen, dus door dingen te laten filmen. Maar vooral methodiek uitwerken. Daar is niet echt een vaste planning voor. Maar als er iets nieuws is en het werkt dan moeten we dat gedocumenteerd krijgen, maandelijks.” (3R2, man, 33 jaar)

“Wij hebben een regionaal samenwerkingsverband met de acht gemeenten in de regio, dat heet [naam samenwerking] en vanuit dat samenwerkingsverband zijn een aantal interventies, of in ieder geval een aantal doelgroepen bepaald waaruit een aantal interventies worden ingekocht. De combinatiefunctionaris heeft nadrukkelijk de taak ook om die lokaal te beleggen. Dus er zijn allerlei overlegvormen en er is ook heel veel vastgelegd maar ook wel zijn er zaken waar we toch onze vrijheid in nemen, om toch dat stukje maatwerk te kunnen leveren.” (3R24, man, 46 jaar)

Samenvattende paragraaf

Zeven op de tien buurtsportcoaches registreert met name het aantal activiteiten en zes op de tien buurtsportcoaches registreert de deelnemersaantallen. Tegelijkertijd geven veel buurtsportcoaches aan dat het lastig is om het effect van hun aanpak en activiteiten inzichtelijk en meetbaar te maken. De resultaten van de activiteiten zijn niet altijd even goed meetbaar te maken want de uitkomsten van de activiteiten bestaan vaak uit een ervaren gevoel van veiligheid, vertrouwen en trots. Door middel van registratie en evaluatie worden de succesvolle aanpakken op verschillende wijzen gedocumenteerd en door de buurtsportcoaches vastgelegd.

3.8 Conclusies en aanbevelingen

In deze conclusie beschrijven we de belangrijkste bevindingen uit het onderzoek en geven we antwoord op de hoofdvraag uit de inleiding:

Op welke wijze en met welke doelen de buurtsportcoaches zich inzetten voor jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar, met wie zij samenwerken om doelen te bereiken, welke resultaten zij behalen, hoe zij die monitoren en wat beïnvloedende factoren zijn bij het al dan niet behalen van doelen?

De buurtsportcoach

De buurtsportcoaches uit de onderzoeksgroep zijn vrij jong (gemiddeld 33 jaar oud). Zeven op de tien zijn man. Tevens werkt dit type buurtsportcoach vrij lang met de doelgroep en hebben zij dus veel ervaring in het werken met jongeren van 12-18 jaar. De buurtsportcoaches organiseren hun werk in samenwerkingsverbanden tussen sportorganisaties, gemeenten, onderwijs en/of (jeugd)zorginstellingen.

Actieve benadering van de jongeren en vraaggericht werken

De buurtsportcoaches hanteren veelal dezelfde aanpak in het bereiken van de jongeren tussen de 12 en 18 jaar. Door een actieve benadering van organisaties in de wijk (de vindplaatsen: scholen, sportverenigingen en wijkorganisaties) trachten zij in contact te komen met de jongeren. Als dit is gelukt, wordt geprobeerd vertrouwen te creëren om vervolgens vraaggericht activiteiten aan te kunnen bieden. Vaak worden deze activiteiten in de buurt in samenwerking met het onderwijs en sportverenigingen aangeboden waarbij de buurtsportcoach de waardevolle rol vervuld van 'spin in het web'. Deze rol brengt echter ook met zich mee dat de buurtsportcoaches het gevoel hebben overvraagd te worden en daardoor moeite hebben om een balans tussen kwaliteit en kwantiteit van de activiteiten te houden.

Randvoorwaarden voor effect

De buurtsportcoaches geven aan dat de doelen op het effectniveau lastig hard gemaakt kunnen worden. Zij zien dat sport en bewegen heel belangrijk zijn voor jongeren, maar dat het heel lastig is om meetbaar te maken wat het directe effect is van de aanpak en activiteiten die zij hanteren. Een belangrijke randvoorwaarde volgens de buurtsportcoaches is het bereiken van de jongeren en dat de jongeren participeren aan de vele verschillende activiteiten die zij organiseren (buurt schoonmaken, voetballen, kickboksen, etc.). Deze activiteiten leiden bijvoorbeeld tot resultaten op het gebied van de 'gezonde school', wat een randvoorwaarde is voor het uiteindelijk verbeteren van de gezondheid van de jongeren, of een betere samenwerking tussen scholen, wat uiteindelijk moet leiden tot een hogere sportparticipatie. Het belangrijkste resultaat vinden de buurtsportcoaches dat zij een band op kunnen bouwen met de jongeren en dat de jongeren plezier beleven aan het deelnemen aan de activiteiten. Deze vormen van resultaten kunnen ook gezien worden als '*intermediate outcomes*', de zogenaamde randvoorwaarden voor het creëren van het eindeffect.

Veiligheid, vertrouwen en trots

De resultaten op het niveau van effect zitten soms in kleine dingen, zoals 'gevoel van veiligheid', 'vertrouwen' en 'trots'. Begrippen die vaak lastig meetbaar te maken zijn. De buurtsportcoaches geven echter ook aan dat zij deelnemers aan het sporten hebben gekregen of lid van een sportvereniging hebben laten worden.

Aanbevelingen voor de toekomstige rol van buurtsportcoaches die zich richten op jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar

1. Stel *intermediate outcomes* centraal in doelstellingen

De belangrijkste opbrengsten van de aanpak van dit type buurtsportcoach bevinden zich met name op het niveau van de '*intermediate outcomes*', oftewel de randvoorwaarden voor het realiseren van effect. Het in contact staan met de jongeren en het kunnen opbouwen van een band met de jongeren is erg belangrijk. In de aansturing en kadervorming van en voor dit type buurtsportcoach zou het goed zijn om rekening te houden met het belang van deze *intermediate outcomes*. Het zou goed zijn om in de doelen voor dit type buurtsportcoaches alleen te focussen op het activiteitsniveau (bijvoorbeeld dit jaar moet ik een x-aantal activiteiten voor doelgroep y hebben georganiseerd) en maximaal op het prestatieniveau (bijvoorbeeld dit jaar moet ik een x-aantal deelnemers hebben bereikt met mijn activiteiten), maar niet op het effectniveau (bijvoorbeeld een x-percentag van de deelnemers aan mijn activiteiten sport op een duurzame manier en/of is doorgestroomd naar een sportclub). Algemene kaders op het effectniveau bieden voldoende houvast voor de buurtsportcoaches om bij deze doelgroep het verschil te maken. Tevens is het, gezien de rol van de buurtsportcoaches als verbinder in de wijk en de grote mate van zelfredzaamheid die zij vertonen, aan te raden om in de aansturing van de buurtsportcoaches alleen de kaders mee te geven waarbinnen deze buurtsportcoaches hun aanpak kunnen hanteren.

2. Betrek partners in de wijk bij evaluatie over aanpak en effecten

Het focussen op het activiteitsniveau en het prestatieniveau heeft ook consequenties voor de monitoring van de resultaten en het afleggen van verantwoording aan opdrachtgevers. Er kunnen alleen harde cijfers over het aantal activiteiten en deelnemers inzichtelijk worden gemaakt, en op het niveau van het verhogen van de sportparticipatie onder deze doelgroep zijn dit voornamelijk kwalitatieve data. Als opdrachtgever van de buurtsportcoaches kan het daarbij interessant zijn om niet alleen de buurtsportcoaches te vragen over de resultaten op het effectniveau, maar ook de andere partners in de wijk.

De buurtsportcoaches werken veel samen met onderwijsinstellingen, wijkcentra en jeugd(zorg)instellingen. Deze organisaties betrekken in de planvorming en verantwoording van de aanpak en effecten, doet recht aan de complexe situatie van de buurtsportcoaches die zich richten op jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Praktijkvoorbeeld: “Booster”

Pim Chermin, Fontys Sporthogeschool

Vrijdag 5 mei 2017 heb ik een kijkje mogen nemen bij het werk van een buurtsportcoach van Dynamo Jeugdwerk uit Eindhoven. Tijdens de Nationale Straatvoetbaldag heb ik haar aan het werk gezien. Het bijzondere aan dit evenement is dat hier veel ‘Boosters’ rondlopen. Een Booster is een jongere die meedoet aan het talentontwikkelingsproject Booster. Dit project is door de buurtsportcoach opgezet. Door het volgen van verschillende masterclasses leren de jongeren een activiteit of evenement te organiseren. Deze masterclasses worden verzorgd door verschillende experts op verschillende vakgebieden. Zo is er bijvoorbeeld een masterclass marketing & communicatie en een masterclass ‘doe je ding’. Het leuke aan het project ‘doe je ding’ is dat dit ook een project is dat door Dynamo Jeugdwerk is opgezet. Zo zie je dat binnen dezelfde organisatie samen wordt gewerkt met verschillende partijen uit deze organisatie. Om de Boosters goed te kunnen begeleiden, heeft Dynamo Jeugdwerk een aantal coaches aangesteld. Deze coaches begeleiden de Booster gedurende het traject bij het organiseren van een activiteit of evenement. Deze coaches worden aangestuurd door de buurtsportcoach van Dynamo Jeugdwerk. De taak van de buurtsportcoach binnen Booster is vooral het opzetten en het ontwikkelen van dit project. Daarvoor moet ze veel netwerken en ervoor zorgen dat er professionals aan de Masterclasses gekoppeld gaan worden. Zo is er een samenwerking met een jonge ondernemer. Deze ondernemer verzorgt de masterclass marketing & communicatie. Er is ook een samenwerking met PSV Eindhoven in de vorm van stageplaatsen.

De doelgroep

De doelgroep waar Booster zich voornamelijk op richt zijn (hang)jongeren die problemen hebben en vooral uit lage SES wijken komen.

Deze jongeren wordt een kans aangeboden om iets voor hun eigen wijk te betekenen. Er is bewust gekozen om dit in hun eigen wijk te doen, omdat dit een veilige en bekende omgeving is. Als een jongere zich voor Booster heeft aangemeld, dan komt er een intakegesprek met de buurtsportcoach. Zij gaat bepalen of dit project voor de jongere haalbaar is en kijkt welke coach hieraan kan worden gekoppeld. Tijdens de eerste masterclass die de jongere volgt, wordt gebrainstormd over het idee dat de Booster heeft over een eventuele activiteit of evenement. Het doel van de eerste masterclass is dat de Booster uiteindelijk een plan voor een activiteit of evenement heeft.

Booster en Nationale Straatvoetbaldag

Tijdens de Nationale Straatvoetbaldag hebben de Boosters verschillende taken vervuld. Een aantal Boosters heeft een taak gekregen in de organisatie van dit evenement. Een aantal was verantwoordelijk voor het verloop van de Nationale Straatvoetbaldag. Enkele Boosters waren verantwoordelijk voor hun eigen side-events. Andere Boosters hebben alleen een rol tijdens het evenement zelf. Zij hebben bijvoorbeeld de taak gekregen om het project bij de jongeren te promoten. Dit deden ze door foto's te maken met een grote fotolijst. Deze foto's worden geplaatst op de Facebookpagina van Booster om het project verder te promoten. Enkele Boosters bemannen ook een kraampje, andere Boosters zijn weer meer betrokken bij het project ‘doe je ding’. De rol van de buurtsportcoach is hierin vooral aansturend en om vragen van de jongeren te beantwoorden.

Effect

Het mooie van dit project is dat de buurtsportcoach ook daadwerkelijk effecten ziet. Zo zaten sommige jongeren echt in de problemen en die zijn via Booster weer op het

juiste pad zijn gekomen. Hier heeft de gemeente ook weer profijt van omdat de overlast in de wijk minder wordt. Het geeft voor de buurtsportcoach superveel voldoening om naar het traject van een Booster te kijken en het uiteindelijke resultaat te zien. Een buurtsportcoach zei dit als volgt:

“Je ziet ze gewoon heel erg groeien en het worden uiteindelijk pareltjes die we weer kunnen gebruiken voor andere evenementen. Ze komen zelf ook terug, dat is erg leuk.”

Vooraf de nazorg, wanneer een Booster zijn traject heeft afgerond, vindt de buurtsportcoach erg belangrijk. *“Ik vind dat de nazorg vaak vergeten wordt, maar dat is één van de belangrijkste dingen. Als je jezelf laat zien en contact blijft houden, dan voelen ze zich ook gewaardeerd en dan kun je ook wat meer gaan vragen.”*

Het uiteindelijke doel van het project Booster is om de jongeren door te laten stromen naar een studie of werk. Omdat ze een verantwoordelijkheidsgevoel krijgen voor hun eigen activiteit of evenement, zal bij een jongeren een bepaalde ontwikkeling of omslag plaatsvinden die hopelijk een doorvertaling heeft richting een studie of werk. Tot op heden zijn zeven Boosters die na het deelnemen aan dit talentontwikkelingsproject ook daadwerkelijk actief om projecten in hun eigen buurt op te zetten.

Kortom, een mooi voorbeeld van een unieke aanpak waarin de buurtsportcoach laat zien dat je door middel van netwerken, veel samenwerkingsverbanden en sport- en bewegen de (hang)jongeren kan helpen om weer een plek in de maatschappij te krijgen.

Praktijkvoorbeeld: “Dendron beweegt in de regio”

Jolijn Bosch, Mulier Instituut

Tom Zanders is een van de sportconsulenten in de gemeente Horst aan de Maas. Naast de lessen lichamelijke opvoeding die hij op het Dendron College verzorgt, zorgt hij voor de opstart en uitvoering van verschillende nieuwe initiatieven. Tom verzorgt op het Dendron college onder andere naschoolse- en tussenschoolse sportactiviteiten, hij laat leerlingen via activiteiten en projecten kennismaken met verschillende sport- en beweegactiviteiten en hij laat leerlingen voor diverse doelgroepen in de regio activiteiten organiseren. Bij de uitvoering van de laatstgenoemde activiteit ben ik vanmiddag op bezoek.

Als ik op maandagmiddag in het dorpje Melderslo aan kom rijden, is er nog niemand te bekennen. Even later komt sportconsulent Tom Zanders aangereden. Hij vangt mij op en vertelt dat hij net nog les heeft gegeven op de middelbare school waar hij werkzaam is. Over een halfuurtje komen zijn leerlingen de zaal opbouwen. Precies genoeg tijd voor mij om hem wat vragen te stellen over het project *Dendron beweegt in de regio*. Het project is een initiatief van een van zijn collega's en draait dit schooljaar voor het eerst. Leerlingen uit het voortgezet onderwijs krijgen de kans om voor verschillende doelgroepen in de regio een jaar lang sport- en beweegactiviteiten te organiseren. Op deze manier kunnen zij ervaring opdoen met het organiseren van activiteiten en leren ze hoe ze zich voor een groep moeten presenteren.

Het eerste contact met de partij waar de activiteit wordt georganiseerd wordt altijd gelegd door de sportconsulent. Hij brengt de wensen en behoeften van de desbetreffende organisatie in kaart en legt aan de leerlingen uit met welke doelgroep ze te maken hebben. Vanaf dat punt pakken de leerlingen het op. Zowel in de organisatie als de uitvoering, probeert Tom zoveel mogelijk op de achtergrond te zijn, maar hij kijkt natuurlijk wel voortdurend mee en stuurt bij waar nodig. Als ik Tom vraag wat er volgens hem in zo'n jaar wordt bereikt, dan is hij daar heel duidelijk over. *“In het begin van het jaar moest ik veel sturen. Inmiddels zijn de leerlingen echt een groep geworden en zie ik veel groei en ontwikkeling. Het plegen van een telefoontje vonden ze eerst bijvoorbeeld heel erg spannend. Het contact met andere partijen gaat nu veel beter.”*

Ook ben ik benieuwd of de doelgroepen door de activiteiten bijvoorbeeld meer zijn gaan bewegen. Dit is immers één van de

speerpunten uit het projectplan Sport aan de Maas. Tom geeft hier een mooi voorbeeld bij. *“Een tijdje geleden organiseerden mijn leerlingen een activiteit voor een groep vluchtelingen. Deze groep kon kennismaken met verschillende sporten. Zij werden bij interesse naderhand gekoppeld aan de lokale verenigingsondersteuners, zodat er gekeken kan worden naar een passend sportaanbod. Of deze mensen structureel zijn blijven sporten, weet ik niet.”*

Plotseling staat een groepje meiden in de deuropening. Ze staan te trappelen om de gymzaal op te bouwen voor de kinderen van kinderopvang 't Nest waarvoor vanmiddag de activiteit zal plaatsvinden. De meiden gaan aan de slag in de zaal en spreken de laatste zaken met elkaar door. Om vier uur komen de kinderen vol verwachting binnen en wachten zij op de uitleg. Eén van de meiden van het Dendron college stelt zich netjes voor, legt uit wat op het programma staat, verdeelt de kinderen in groepen en binnen een paar minuten is iedereen met een activiteit bezig die in het thema staat van 'zintuigen'. Dat is het thema waar kinderopvang 't Nest de afgelopen tijd mee bezig is geweest.

Van een afstandje kijk ik toe hoe de meiden vol enthousiasme bezig zijn met de kinderen en zie ik sportconsulent Tom trots toekijken hoe zijn meiden aan het werk zijn.

Tijdens mijn reis terug naar huis denk ik terug aan het project *Dendron beweegt in de regio*, dat naar mijn mening tweeledig is. Enerzijds ontstaat er een beweging waarbij leerlingen uit het voortgezet onderwijs een betekenisvolle rol krijgen bij het stimuleren van dagelijks sporten en bewegen en een gezonde leefstijl. Ook is het een mooie kans voor leerlingen om zichzelf te ontwikkelen en zich

voor de gemeente in te zetten. Anderzijds kunnen verschillende doelgroepen kennismaken met sport- en beweegactiviteiten en worden zij hierdoor gestimuleerd structureel te blijven bewegen. Wat mij betreft liggen hier de kansen voor de toekomst van dit project. Het zou mooi zijn als verenigingsondersteuners bij dit project aansluiten

om te zorgen voor een sterke samenwerking en toeleiding naar de verenigingen.

Het project *Dendron beweegt in de regio* draait sinds schooljaar 2016/2017. De evaluatie van dit project moet nog plaatsvinden.

4. Buurtsportcoach voor kwetsbare burgers

“Kwaliteit voor kwantiteit”

Anneke Von Heijden-Brinkman

Fontys Sporthogeschool, Lectoraat Move to Be

4.1 Samenvatting

In deze deelrapportage worden resultaten weergegeven die afkomstig zijn uit interviews die met 28 buurtsportcoaches zijn gehouden die zich richten op kwetsbare burgers. Dit zijn burgers met een laag inkomen, lage SES, mensen met een migratieachtergrond en/of met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag (zoals benoemd in de inleiding, hoofdstuk 1) zijn vragen gesteld over de organisatie van het werk, de aanpak die buurtsportcoaches voor deze doelgroep hanteren, de activiteiten die zij aanbieden en de resultaten daarvan, en de samenwerking die ze aangaan. Daarnaast wordt ingegaan op belemmerende en bevorderende factoren in de werkzaamheden, de resultaten van de inzet en de manier van monitoren en evalueren.

Resultaten

Nagenoeg alle buurtsportcoaches die zich richten op kwetsbare burgers werken in een team. Het overgrote deel ervaart veel vrijheid in de werkzaamheden en weet wat hij/zij voor taken heeft. Veel doelen zijn geformuleerd op effectniveau waarbij sport als middel wordt ingezet. Deze buurtsportcoaches gaan actief op zoek naar de doelgroep. Hun aanpak baseren ze veelal op eigen ervaring en kennis van anderen. Deze buurtsportcoach werkt veel samen met andere organisaties. De waardering die de buurtsportcoach krijgt, alsook steun en draagvlak voor de functie, vrijheid in werkzaamheden en zichtbaarheid in de wijk zijn factoren die bevorderend werken op de werkzaamheden van de buurtsportcoaches. Belemmerende factoren zijn met name gelegen in cultuurverschillen en in traagheid van processen. De buurtsportcoach zelf dient over een heel scala aan kennis, vaardigheden en kwaliteiten te bezitten.

De buurtsportcoaches geven zowel resultaten weer op prestatie- als op effectniveau, zoals het verbeteren van de leefstijl, vergroten van zelfredzaamheid of beter welbevinden van de deelnemers. Daarnaast hebben zij expliciet oog voor individuele successen die worden geboekt. Maatwerk is essentieel voor deze doelgroep. Een groot deel van de mensen die worden bereikt behoort tot de inactieven. De manier van registratie en monitoring varieert enorm, sommigen registreren wekelijks, anderen doen dit veel minder frequent. Aangegeven wordt dat tijd en middelen om te monitoren soms ontbreken of dat de proceskant moeilijk te meten is.

Conclusie en aanbevelingen

Verreweg de meeste doelen zijn geformuleerd op effectniveau of op prestatieniveau. Uit de interviews blijkt dat deze effecten vaak een individueel traject betreffen, waarbij sport als middel wordt ingezet. Het proces daartoe lijkt echter wel sterk resultaatgericht, namelijk het bereiken van juist die burgers die de inzet het hardst nodig hebben. Kwaliteit gaat hierbij boven kwantiteit.

Werkzame principes voor de aanpak van de buurtsportcoach die zich richt op kwetsbare burgers lijken: actief op zoek gaan naar de kwetsbare burgers, maatwerk leveren en vraaggericht werken, een vertrouwensband opbouwen, inzet van rolmodellen en tot slot laagdrempelige activiteiten. Dat de kwetsbare burgers soms lastig vindbaar zijn en cultuurverschillen die worden ervaren belemmeren soms de werkzaamheden.

Voor dit type buurtsportcoach wordt specifiek aanbevolen om ondersteuning te bieden bij monitoring en evaluatie, scholing te verzorgen in complexiteit van de doelgroep en scholing te verzorgen in verschillende typen organisaties waarmee de buurtsportcoaches samenwerken.

4.2 Inleiding

Onderliggend deelrapport heeft betrekking op de interviews die zich richten op 'kwetsbare burgers'. Dit is geen bestaande doelgroep of bestaand profiel zoals omschreven op de website van Sport in de buurt³ en gebaseerd zijn op het rapport van de werkgroep Flankerend Beleid Buurtsportcoaches (2012). Deze 'doelgroep' is na afloop van alle interviews samengesteld door samenvoeging van alle buurtsportcoaches die zich richten op mensen met laag inkomen, lage SES en op mensen met een migratieachtergrond. Hierin zijn ook combinaties mogelijk. Daarnaast is een aantal buurtsportcoaches toegevoegd die als doelgroep kwetsbare mannen of vrouwen hadden of mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (zoals ex-gedetineerden en mensen die klaar zijn met een behandeltraject bij de GGZ). In totaal zijn 28 interviews gehouden waarbij deze doelgroep, die in dit rapport de overkoepelende term kwetsbare burgers heeft gekregen, leidend was.

Alhoewel het hier niet gaat om een bestaand profiel, is er met het profiel van de buurtsportcoach welzijn³ wel veel overlap. Dit type buurtsportcoach werkt op het snijvlak van sport en welzijn en zorgt ervoor dat kwetsbare doelgroepen in aanraking komen met sport- en beweegactiviteiten. Ook het doorverwijzen van kwetsbare doelgroepen behoort tot hun takenpakket. Inherent aan dit profiel is het samenwerken met diverse andere organisaties.

De interviews zijn geanalyseerd met behulp van het coderingsprogramma ATLAS.ti. Vervolgens zijn de quotes per code vergeleken om overeenkomsten en verschillen te kunnen duiden.

Leeswijzer

In paragraaf 4.3 worden de geïnterviewde buurtsportcoaches beschreven, bestaande uit onder andere een aantal achtergrondgegevens en cijfers over werkgeverschap. Deze gegevens zijn voorafgaand aan de interviews door de respondenten zelf aangeleverd. De overige paragrafen zijn gebaseerd op de inhoud van de interviews. Paragraaf 4.4 bespreekt de organisatie en doelen van het werk. Paragraaf 4.5 zoomt in op de aanpak die buurtsportcoaches voor deze doelgroep hanteren, de activiteiten die zij aanbieden en de samenwerking die ze daarbij aangaan. Paragraaf 4.6 gaat in op belemmerende en bevorderende factoren in de werkzaamheden van de buurtsportcoach. Paragraaf 4.7 beschrijft de resultaten van de inzet en paragraaf 4.8 gaat in op de manier van monitoren en evalueren. Het rapport sluit af met paragraaf 4.9 waarin de conclusie en de aanbevelingen staan beschreven.

³ www.sportindebuurt.nl

4.3 Het profiel van de buurtsportcoach

De interviews zijn afgenomen bij 28 buurtsportcoaches die zich richten op de doelgroep kwetsbare burgers zoals in de inleiding is toegelicht. In dit hoofdstuk wordt een aantal kenmerken beschreven en informatie gegeven over een aantal andere zaken als werkgeverschap van de buurtsportcoaches die aan dit onderzoek hebben meegedaan.

Achtergrondkenmerken

Dertien buurtsportcoaches zijn vrouw, de overige vijftien zijn man. De gemiddelde leeftijd is 36 jaar. De jongste respondent is 23 jaar, de oudste is 66 jaar. Negen buurtsportcoaches zijn jonger dan 30 jaar, elf buurtsportcoaches zijn tussen de 30 en 40 jaar en acht buurtsportcoaches zijn ouder dan 40 jaar. De meerderheid van de buurtsportcoaches die zich bezighouden met de doelgroep kwetsbare burgers heeft een opleiding op hbo-niveau of hoger (n=23). Twee derde van de buurtsportcoaches heeft als vooropleiding een sportopleiding. Op drie na hebben zij allemaal een hbo-opleiding afgerond.

De buurtsportcoaches zonder sportopleiding hebben een vooropleiding op het gebied van welzijn & gezondheid of cultuur & maatschappij. Eén heeft een vooropleiding in de psychologie. Twee buurtsportcoaches hebben de vooropleiding niet ingevuld.

Functie(omvang) en werkgeverschap

Tien buurtsportcoaches waren voor 2012 al werkzaam als combinatiefunctionaris. Zeventien buurtsportcoaches zijn sinds 2012 werkzaam als buurtsportcoach of combinatiefunctionaris. Naar eigen zeggen zijn zestien van de respondenten buurtsportcoach en zijn zes van de respondenten combinatiefunctionaris.

Een derde van de buurtsportcoaches heeft een provinciaal sportservicebureau als werkgever (n=10). Daarvan zijn er vijf werkzaam in de provincie Groningen, twee in Limburg en de overige drie werken in de provincie Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland. Een kwart heeft een welzijns- of gezondheidsorganisatie als werkgever (n=7). In mindere mate zijn een gemeentelijk sportbedrijf en een sportorganisatie of -vereniging genoemd (resp. 4 en 3 keer). Een commercieel bedrijf, een gemeentelijk samenwerkingsverband en VluchtelingenWerk zijn elk werkgever van één respondent. Een respondent wist niet wie zijn werkgever is.

Een groot deel van de buurtsportcoaches (n=17) heeft een vaste aanstelling. Tien buurtsportcoaches hebben een tijdelijke aanstelling. Eén buurtsportcoach heeft een flexibel contract. De helft van de buurtsportcoaches heeft een contract van 20-25 uur. Acht hebben een contract van 36 uur of meer en vier hebben een contract van minder dan 20 uur. Gemiddeld werken de buurtsportcoaches 27 uur per week. De uren die daarvan specifiek voor de kwetsbare burgers beschikbaar zijn, variëren enorm met een minimum van één uur en een maximum van 38 uur per week. Gemiddeld hebben de respondenten 21 uur per week beschikbaar voor deze doelgroep. Met name de respondenten met een klein aantal uur beschikbaar voor kwetsbare burgers, hebben daarnaast nog andere taken. Een respondent kon niet aangeven hoeveel uur zij daadwerkelijk met deze doelgroep bezig was.

Veel buurtsportcoaches zijn met de kwetsbare burgers met name werkzaam in de *settings* buurt, welzijn, onderwijs en sportorganisatie (respectievelijk 18, 16, 12 en 11). Gezien de doelgroep worden ook meer specifiekere *settings* genoemd als Jeugdzorg en VluchtelingenWerk (beide vijf keer genoemd).

Ouderen(zorg) werd twee keer als *setting* genoemd, gezondheidszorg een keer. Ook de *setting* Werk en Inkomen (bijstand) werd eenmaal genoemd.

De meeste van de ondervraagde buurtsportcoaches werken in een zeer stedelijk gebied (n=9). Een kleiner aantal werkt in een sterk stedelijk gebied (n=5) of in een matig stedelijk gebied (n=6)

4.4 Organisatie en doelen van het werk

Deze paragraaf gaat nader in op hoe de werkzaamheden van de buurtsportcoaches zijn georganiseerd. Er wordt ingegaan op de organisatie van het werk met daarin specifieke aandacht voor de aansturing en helderheid van taken. Daarnaast wordt beschreven welke doelen de buurtsportcoaches nastreven en op welk niveau deze doelen liggen.

Organisatie van het werk

Nagenoeg alle buurtsportcoaches werken samen in een team van een of meerdere buurtsportcoaches of combinatiefunctionarissen. Deze samenwerking wordt door ruim de helft van de buurtsportcoaches intensief genoemd. In verschillende gemeenten zijn de buurtsportcoaches nog verder opgedeeld in specifiekere teams zoals een team bewegingsonderwijs, een team verenigingswerk en een team buurtsport. De buurtsportcoaches zijn ook vaak opgenomen in ‘grotere’ teams waarin ook mensen van andere organisaties zitten en waarbinnen ieders expertise optimaal kan worden ingezet. Zo werkt bijvoorbeeld buurtsportcoach 4R3 binnen het sociaal domein in sociale wijkteams. Hierin is veelvuldig contact met de jeugdwerkers uit bepaalde wijken. Deze hebben echter niet altijd affiniteit met sport. De buurtsportcoach levert dan specifieke sportkennis, gebruikmakend van de kennis van de jeugdwerker over de wijk en de jeugd daarbinnen. Dit werkt volgens de buurtsportcoaches prima.

De interne samenwerking verloopt voor de meerderheid soepel. De buurtsportcoaches weten elkaar goed te vinden en maken graag gebruik van elkaars kennis en expertise. Een enkeling heeft een appgroep waarmee ze onderling contact kunnen houden.

Aansturing

Bijna de helft van de buurtsportcoaches bepaalt gezamenlijk in het team wie welke klussen op zich neemt.

“Wij schakelen heel snel, dus ik krijg een opdracht en dat probeer ik gewoon binnen een week te regelen.” (4R6, man, 54 jaar)

Een min of meer gelijk deel geeft aan (ook) zelf taken te kunnen bepalen en/of dat taken door de teamleider worden bepaald. Bij een derde heeft (ook) een opdrachtgever of samenwerkende organisatie hierin een stem. Hierbij wordt de gemeente meermaals genoemd als degene die de hoofdlijnen uitzet. Een buurtsportcoach geeft aan dat de buurtsportcoaches alleen gekoppeld zijn aan het sociale domein en daar ook wat aansturing van krijgen. Mogelijk mede vanwege de specifieke doelgroep, kunnen taken ook van andere organisaties komen. Zodoende worden ook Werk en Inkomen en GGZ genoemd. Buurtsportcoaches zitten soms tussen verschillende organisaties in, zoals 4R27 die op de loonlijst staat bij VluchtelingenWerk en daarover zegt:

“Ik ben een beetje van VluchtelingenWerk, een beetje van de gemeente en een beetje van de woningbouw.” (4R27, vrouw, 30 jaar)

Een ander voorbeeld komt van een gemeente waarin wordt samengewerkt met Werk en Inkomen. Daar komen de opdrachten voor de buurtsportcoach via die organisatie binnen. Deze organisatie fungeert als schakel waarbij het niet de bedoeling is dat de buurtsportcoach zelf zaken initieert. Andere gemeenten maken in de uitvoering van de taken gebruik van zogenoemde ‘strategische partners’ die ook activiteiten voor het buurtsportwerk uitvoeren.

De aansturing door een teamleider komt vaak voor, maar de frequentie daarvan is wisselend. Bij bijna een derde van de buurtsportcoaches is deze aansturing maandelijks. Bij eveneens een derde wekelijks. Deze bijeenkomsten zijn in sommige gemeenten in de vorm van bijvoorbeeld een resultatensessie. Buurtsportcoaches geven wel aan dat ze tussendoor altijd kunnen binnenstappen, mochten ze ergens tegenaan lopen. Toch zijn hierin ook andere geluiden te horen zoals:

“De teamleider heeft geen idee wat mijn doelen en plannen zijn.” (4R19, vrouw, 27 jaar)

“We doen eigenlijk toch wel een beetje ons eigen ding.” (4R21, vrouw, 25 jaar)

De functie van teamleider kan verschillende vormen aannemen. Naast teamleider worden verschillende functies genoemd zoals een coördinator sportstimulering, een projectmanager of een relatiemanager.

Helderheid taken

Voor drie kwart van de buurtsportcoaches is het helder welke taken er gedaan moeten worden. De meerderheid ervaart veel vrijheid om te bepalen wat te doen.

“Je hebt dusdanig vrijheid dat je in principe je eigen plan mag schrijven, maar komt er iets van bovenaf van bijvoorbeeld bestaande evenementen dan moet dat in het plan worden gezet.” (4R9, vrouw, 30 jaar)

Een enkele buurtsportcoach heeft (nog) geen taakomschrijving. Voor sommige buurtsportcoaches is de invulling van de werkzaamheden de laatste jaren veranderd door de omschakeling van combinatiefunctionaris naar buurtsportcoach. Weer anderen zitten nog in die omschakeling en zijn daarin nog zoekende welke taken van de combinatiefunctionaris kunnen worden voortgezet. Maar ook andere geluiden worden gehoord, zoals R7 die aangeeft dat er duidelijke kaders zijn met betrekking tot de inzet. Zo geldt in haar gemeente dat de combinatiefunctionaris de sportvereniging 40 procent van de tijd moet inzetten ter promotie van de sport (bijvoorbeeld clinics), 40 procent mag de vereniging zelf bepalen en 20 procent is voor speciale doelgroepen. Ook andere buurtsportcoaches geven aan dat er kaders zijn waarbinnen ze moeten werken, maar dat ze binnen de kaders alle vrijheid krijgen.

Doel(en) van de werkzaamheden

Bepalen van doelen

Twee derde van de buurtsportcoaches krijgt doelen die door de gemeente zijn opgesteld. Ruim een derde stelt ook zelf doelen. Deze vallen vaak wel binnen de gemeentelijke kaders en komen in samenspraak met de gemeente tot stand.

“Wij hebben ook een adviserende rol richting de gemeente en op basis daarvan worden de afspraken gemaakt. Dus er worden wel gewoon haalbare doelen gemaakt. Je hebt zo’n mooie SMART-doelstelling. Op die manier proberen we elkaar haalbare doelstellingen op te leggen en daar gaan we dan voor met elkaar.” (4R1, man, 44 jaar)

Eveneens een derde krijgt doelen gesteld door de teamleider of coördinator en/of bepaalt de doelen in overleg met een opdrachtgever of samenwerkingspartner, zoals bijvoorbeeld een welzijnsorganisatie, een stuurgroep of een wat breder samenwerkingsverband. Een kwart bepaalt (ook) binnen het team doelen. Ook hierbij zijn gemeentelijke kaders wel leidend.

“Op basis van signalen uit de wijk bespreek je in het team welke activiteiten het meest urgent zijn. De beoogde effecten in deze achterstandswijk met lage sportdeelname en veel allochtonen zijn leidend.” (4R29, vrouw, 33 jaar)

Het formuleren van gezamenlijke doelen gaat niet altijd zonder slag of stoot. Soms is het wat lastiger daar een gezamenlijke weg in te vinden. Ook wordt niet altijd gewaardeerd dat doelen ‘van bovenaf worden opgelegd’.

Het concretiseren van de overkoepelende doelen gebeurt in veel gevallen in samenspraak met de doelgroep. Het prestatieplan van de gemeente is daarin leidend, maar samen met de doelgroep wordt de concrete invulling bepaald.

“Binnen de groep kan de buurtsportcoach die de uitvoering doet, wel gewoon doelgerichte afspraken maken met de groep. Bijvoorbeeld: we gaan werken aan het BMI-percentages en dat we met z’n allen 5 procent naar beneden proberen te gaan.” (4R1, man, 44 jaar)

Of er is zelfs nog meer sprake van maatwerk:

“Ik ben vooral een aanjager, wat eigenlijk inhoudt dat ik kijk waar er vanuit de gemeenschap een vraag ligt.” (4R16, man, 30 jaar)

Een buurtsportcoach geeft aan zich te moeten houden aan landelijke doelen van inburgering. Maar daaronder liggen ook weer verschillende subdoelen.

“Dat is puur het inburgeringsexamen wat ze moeten doen, maar het is natuurlijk nog belangrijker dat ze goed in de buurt kunnen wonen, dat de kinderen naar sportclubs kunnen, dat ze de supermarkt weten te vinden, dat ze de koffie-uurtjes ergens in het buurthuis weten te vinden... Dat is gewoon het belangrijkste ervan.” (4R27, vrouw, 30 jaar)

Niveau van de doelen

Twee derde van de buurtsportcoaches heeft een of meer doelen op effectniveau. Genoemd hierbij zijn onder andere kinderen structureel laten sporten bij een sportvereniging, verlagen van de BMI, percentage schooluitval verlagen en het verbeteren van het welbevinden. De helft van de buurtsportcoach heeft één of meer doelen op prestatieniveau. Hierbij wordt soms op specifieke deelnemers ingezet. Slechts een enkeling (n=4) heeft ook doelen op activiteitsniveau genoemd (zie kader 4.1).

Over het algemeen lijken deze buurtsportcoaches niet zozeer in te zetten op massa (veel deelnemers of activiteiten) maar meer op het proces dat gericht is op het bereiken van juist die mensen die de inzet het hardst nodig hebben. En om vervolgens, al dan niet in samenspraak, te komen tot een bepaalde aanpak waarmee drempels kunnen worden weggenomen.

“Kwaliteit voor kwantiteit, ik denk dat dat heel belangrijk is.” (4R30, man, 31 jaar)

Een buurtsportcoach waar nog geen sprake is van doelen op effectniveau geeft aan dat dat wel aan het veranderen is.

“Er is geen sprake van doelen op effectniveau, dat is wel jammer, maar dat gaat wel meer gebeuren. Je houdt wel oog voor de effecten op basis van je voelsprietten. Bijvoorbeeld: is overlast verminderd? Dat hoor je, dat voel je, maar je legt het niet vast in de eindrapportage. Vanaf 2016 wel. Er is sinds 2015 wel veel meer aandacht voor het inspelen op beoogde effecten. De eerste stap is dat we al veel meer nadenken over de belangrijkste thema’s in de wijk en wat wij daaraan kunnen bijdragen.” (4R29, vrouw, 33 jaar)

Kader 4.1 Voorbeelden van doelen die door buurtsportcoaches zijn genoemd (n=28)

Doelen op activiteitsniveau:

- 4x per week naschoolse activiteit aanbieden
- Activiteiten organiseren op en rondom scholen
- X-aantal activiteiten organiseren

Doelen op prestatieniveau:

- 50 mensen uit lage SES bereiken en laten participeren aan een activiteit
- Meer dan 150 mannen actief laten deelnemen
- Een groep van 250 mannen hebben
- 40% meiden betrekken bij activiteiten
- 60 mensen helpen die een afstand hebben tot bewegen
- In 4 wijken 10 gezinnen bereiken
- Genoeg deelnemers om groep draaiende te houden
- Enkele mensen/vrouwen/mannen in beweging krijgen
- Elk traject 25 deelnemers
- Kinderen doorverwijzen naar een sportvereniging
- Mensen leiden naar (vrijwilligers)werk, scholing en/of zelfstandigheidsbasis

Doelen op effectniveau:

- BMI percentage met 5 procent naar beneden brengen
- Stijging van percentage dat aan NNGB voldoet is gestegen van 60 naar 70-75 procent
- Sport en bewegen is onderdeel van dagelijks leven
- Meer kinderen structureel laten sporten bij een sportvereniging
- Vroegtijdig schooluitval terugdringen
- Sportprojecten worden overgenomen door de buurt
- Mensen laten participeren in de maatschappij
- Mensen leven gezonder en bewegen meer
- Bewustzijn creëren
- Conditie vergroten bij deelnemers
- Verbeteren van welbevinden
- Wijk leefbaarder maken
- Statushouders zo goed mogelijk laten integreren en het inburgeringsexamen laten halen
- Stukje verbroedering en zelfredzaamheid

Sport als middel

Specifieker naar de doelen kijkend, valt op dat veel doelen genoemd worden waarbij sport als middel dient. Zo wordt sport genoemd als middel om mensen weer te laten participeren in de maatschappij, om overlast in de buurt te verminderen, om ongezondheid tegen te gaan, om voortijdig schooluitval te voorkomen, om meer zelfvertrouwen te krijgen, om meer sociale contacten op te doen en mensen bij elkaar te krijgen, en als middel waar jongerenwerkers bij aan kunnen sluiten. Een mooi voorbeeld geeft 4R20:

“Er zijn ontzettend veel vrouwen met veel klachten, met suikerziekte, hart- en vaatziekte, overgewicht en dat kun je natuurlijk niet in korte tijd allemaal verbeteren. Maar ik weet van heel veel vrouwen dat ze zich al stukken beter voelen en dat ze minder vaak naar de huisarts

hoeven gaan. Een vrouw vertelde me een keer, nadat ze een paar keer bij onze lessen was geweest, ze zegt nou ik heb die psycholoog helemaal niet meer nodig.” (4R20, vrouw, 60 jaar)

Sport kan voor deze doelgroep ook prima dienen om de zinnen even te verzetten.

“Over het algemeen zijn ze gewoon heel blij met het sportuurtje. Ze kunnen even hun achtergrond of wat ze meegemaakt hebben, opzij zetten en de dag wat beter doorkomen, dat merk je echt.” (4R11, vrouw, 28 jaar)

Sport als middel dient ook een maatschappelijk doel. Zo zijn er voorbeelden dat jongeren via het sportaanbod worden doorgeleid naar (vrijwilligers)werk en scholing. Ook wordt sport ingezet om ex-gedetineerden en uitkeringsgerechtigden weer in de maatschappij te laten integreren.

Ook sport als middel werd genoemd, om de zelfredzaamheid te vergroten, ook binnen de wijk. Deze buurtsportcoaches hebben als doel zichzelf overbodig te maken.

“Creëren van sportaanbod, zonder aanwezig te zijn.” (4R24, vrouw, 24 jaar)

“[...] Dat je op gegeven moment de wijk teruggeeft aan de doelgroep en de bewoners.” (4R22, man, 33 jaar)

Daarnaast worden beweegactiviteiten ingezet om te werken aan het fysiek en mentaal sterker maken van de deelnemers. Daarbij wordt volgens de buurtsportcoach die met uitkeringsgerechtigden werkt, ook het zelfregulerend vermogen ontwikkeld. Bij de doelgroep migranten kan sport een middel zijn om de Nederlandse taal eerder machtig te worden.

“Ik vind vooral belangrijk voor migranten dat er gehamerd wordt op het Nederlands spreken.” (4R26, man, 23 jaar)

“Het is goed dat er dingen georganiseerd worden en dat ze ook elkaar en nog meer Nederlanders kunnen ontmoeten. Dat is ook een stukje taal leren natuurlijk, dus ook weer een stukje van die inburgering.” (4R27, vrouw, 30 jaar)

Afsluitend

Nagenoeg alle buurtsportcoaches werken in een team. Voor het overgrote deel is helder welke taken moeten worden gedaan waarbij de meerderheid veel vrijheid ervaart om te bepalen wat te doen. Twee derde krijgt doelen opgesteld door de gemeente. Veel doelen zijn geformuleerd op effectniveau of op prestatieniveau, waarbij sport als middel wordt ingezet.

4.5 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

Dit hoofdstuk gaat nader in op de aanpak die buurtsportcoaches hanteren om met de doelgroep in aanraking te komen, de activiteiten die ze voor hen ontplooiën en op welke manier de aanpak al dan niet is onderbouwd. Tot slot wordt ingezoomd op de samenwerking die met andere partijen wordt aangegaan.

Benaderwijze van de doelgroep

Niet alle buurtsportcoaches doen de werving van hun doelgroep zelf. Een aantal van hen krijgt cliënten doorgestuurd via andere personen of organisaties, zoals de GGZ of Werk en Inkomen. De meeste buurtsportcoaches doen de werving echter wel zelf. Zij hanteren daarbij verschillende aanpakken. Het zelf op de doelgroep afstappen wordt hierbij veelvuldig genoemd. Verschillende buurtsportcoaches gaan hiervoor in de wijk langs de deur.

“Langs de deuren, echt heel laagdrempelig. Met mensen in gesprek gaan. Terugkomen, uitnodigen, plannen presenteren en de doelgroep ook mee laten denken.” (4R10, man, 42 jaar)

“Om met name te proeven en te horen wat speelt er nou en waar hebben jullie behoefte aan.” (4R16, man, 30 jaar)

Een ander mooi voorbeeld is de zogeheten pannenkoekmethodiek:

“[...] Waarbij je langs de deuren gaat om van verschillende buurtbewoners iets van een ingrediënt te vragen. Met die ingrediënten samen, of materialen, maak je dan uiteindelijk de pannenkoeken of in ons geval de smoothies. Die buurtbewoners raken dan nieuwsgierig en komen een kijkje nemen en dan laten we hen ook proeven of bieden we koffie of thee aan en zo betrek je dan buurtbewoners bij je activiteiten.” (4R4, man, 31 jaar)

Anderen bereiken de doelgroep via scholen of andere organisaties. Deze constructie kan zinvol zijn wanneer van een taalbarrière sprake is.

“Dat gaat heel erg via de interne begeleider van de school. Dat is een superfijne samenwerking. Ik kan wel tegen zo'n jongen zeggen: dinsdag kan jij om 7 uur komen voetballen, maar hij begrijpt het niet. Hij weet de weg niet en die gaat nooit komen. Dus wat wij doen is samenzitten met de intern begeleider en dan spreken we af wie contact gaat zoeken met de ouders. Die ouders hebben vaak ook allemaal een soort van tolk of gezinsbegeleider, waarmee je zulke dingen heel makkelijk af kan spreken. Dat werkt als een trein.” (4R24, vrouw, 24 jaar)

Andere buurtsportcoaches geven een presentatie op scholen en delen flyers uit. Mond-tot-mondreclame wordt veelvuldig genoemd als manier om met de doelgroep in contact te komen.

Verder gebruiken de buurtsportcoaches de ‘gebruikelijke’ kanalen om in contact te komen met hun doelgroep namelijk Facebook, Twitter, Instagram en gemeentelijke krantjes, nieuwsbrieven en flyers. Een enkele buurtsportcoach houdt contact via WhatsApp.

Als er dan met de doelgroep contact is, dan geeft het merendeel van de buurtsportcoaches aan dat het vervolgens van belang is met de doelgroep in gesprek te gaan om te achterhalen wat hun behoefte is en hen bij het aanbod te betrekken. Dit kan bijvoorbeeld via een intakegesprek. Laagdrempeligheid is van wezenlijk belang evenals een *bottom-up* aanpak.

“Vaak komen we met de groep bij elkaar en overleggen we welke kant we op willen gaan. Wij proberen de groep mee te laten denken en daardoor betrokkenheid te creëren. Meehelpen in het organiseren. Wij zijn heel veel bezig met partners. Wij proberen echt een stuk maatwerk te leveren.” (4R10, man, 42 jaar)

Volgens sommigen is behoeftegericht werken de sleutel tot succes. Daarnaast is het van belang een vertrouwensband met de doelgroep op te bouwen. Hierdoor kan meer worden bereikt.

Belangrijkste taak

Ruim een derde van de buurtsportcoaches ziet zichzelf als verbinder. Hieraan gekoppeld verwijst de buurtsportcoach indien nodig ook door.

“Ik ben in mijn rol meer de verbinder. [...] Dus ook de kinderen doorverwijzen, zodat ze in aanraking komen met sportverenigingen en daar structureel gaan sporten. In contact brengen met Jeugdsportfonds.” (4R14, vrouw, 32 jaar)

Een kwart kan echter geen keuze maken en heeft meerdere taken.

“Van alles een beetje. In het plan stond dat ik een makelaarsfunctie zou vervullen tussen vraag en aanbod. Daar komt enerzijds zelf uitvoeren en anderzijds dingen organiseren en vervolgens zorgen dat die bij partners in de uitvoering komen te liggen.” (4R5, man, 28 jaar)

Eveneens een kwart noemt zichzelf een uitvoerder. Hierin heeft (al) wel een verandering plaatsgevonden.

“Er is een verandering geweest, ooit waren we combinatiefunctionaris, zo begon ik ook zelf. Toen werden we buurtsportcoach en toen moesten we ook eigenlijk vooral van de uitvoering af.” (4R30, man, 31 jaar)

En op dit gebied liggen er ook nog wensen, zoals buurtsportcoach 4R3 verwoordt:

“We zouden heel graag [...] ook lagen aanbrengen in onze sportactiviteiten. Zodat we bijvoorbeeld een goede student (vierdejaars niveau 4 mbo) in de wijk uitvoerend neer kunnen zetten en dat wij dan de coördinerende rol kunnen oppakken.” (4R3, man, 27 jaar)

Type activiteiten voor deze doelgroep

Eerder werd geconstateerd dat het bij deze doelgroep niet zozeer gaat om het aantal activiteiten of deelnemers, maar meer om het proces. Daarbij speelt de behoefte van de doelgroep een grote rol. Dit zien we ook terug in het type activiteiten dat wordt georganiseerd.

Veel buurtsportcoaches verzorgen clinics en kennismakingsprogramma's. Specifieke activiteiten die zijn genoemd zijn onder andere: hardlopen, wandelen, dansen, zwemmen voor vrouwen, fietsen, algemene sportlessen, straatvoetbal, zogeheten 'buurtbattles' en een wekelijkse sportinstuif (bezocht door minimaal 150 kinderen per week) en een Urban Sport tour. Daarnaast vinden ook eenmalige activiteiten plaats zoals de sportdagen en Konings spelen en incidentele activiteiten op aanvraag, zoals een keertje kickboksen met vrouwen met een migratieachtergrond.

Soms worden activiteiten georganiseerd met als achterliggend doel dat het stokje na afloop aan de doelgroep wordt overgedragen. Een van de succesverhalen komt van 4R2:

“De x-speeltuin, dat was een braakliggend terrein, waar vroeger wel veel gebruik van werd gemaakt. Door de samenwerking te zoeken met een aantal buurtbewoners, hebben zij een club vrijwilligers gecreëerd. Wij doen het trucje eigenlijk voor, hoe wij een activiteit opzetten en hoe wij buurtbewoners betrekken. Deze bewoners houden, naast de dagen dat wij daar zijn, nog drie dagen in de week het park open voor kinderen en voor mensen uit de buurt. Daaruit voortvloeiend kwamen allerlei leuke evenementen, zoals de Voice of een Halloweenactiviteit, wat best groots was uitgezet, waar 700 mensen op af kwamen.” (4R2, man, 56 jaar)

Maar hier zijn meer voorbeelden van zoals loopgroepjes die worden opgericht en zelfstandig verdergaan nadat ze een aantal trainingen van de buurtsportcoach hebben gehad. En jongeren die worden opgeleid zodat ze zelf evenementen kunnen organiseren.

Belangrijk is dat de activiteiten laagdrempelig zijn. Dat wil niet altijd zeggen dat ze gratis zijn.

“De migranten die kunnen zich daarvoor inschrijven. Ze betalen wel een klein bedrag voor de lessen, het zijn vijf lessen. [...] daar moet wel een bedrag aan gekoppeld worden want als het gratis is, dan weten we zeker dat ze niet elke week zullen komen.” (4R21, vrouw, 25 jaar)

Laagdrempelig kan zitten in de kosten, de activiteiten zelf en het feit dat activiteiten dichtbij worden georganiseerd en dat helder is op welke locatie ze plaatsvinden. 4R20 zegt hierover:

“Bijvoorbeeld wanneer iemand zich hier opgeeft voor fietsles, en die komt dan hier maar de fietsles is op een andere locatie....Dat je dan daar wel je energie in stopt om te zorgen dat iemand op die plek terechtkomt. En dat je er niet vanuit gaat dat je zegt nou kijk dit is het adres en zie maar dat je het vindt bijvoorbeeld.” (4R20, vrouw, 60 jaar)

Een aantal buurtsportcoaches maakt gebruik van bestaande interventies. Zo werden genoemd: Bewegekriebels, Athletic Movement, Sociaal Vitaal en Liever Bewegen dan Moe. Een buurtsportcoach had naast de Bewegekriebels nog een eigen variant gemaakt: de Zwemkriebels. Ook worden eigen methodieken ontwikkeld zoals Booster. Ook de eerder genoemde Pannenkoekmethodiek wordt ingezet om buurtbewoners bij de activiteiten te betrekken.

Maatwerk

Ook uit de beschrijving van de activiteiten blijkt dat maatwerk voor deze doelgroep de sleutel is tot succes. Omdat het reguliere aanbod vanwege de drempels en behoeften dikwijls minder geschikt is voor deze doelgroep, wordt nieuw aanbod gezocht of gecreëerd.

“We hebben gemerkt dat er weinig passend sportaanbod is en het regulier sportaanbod dat er is sluit nauwelijks aan op de doelgroep. We zijn nu al wat bezig hoor daarmee, ik ben zelf sportaanbod gaan creëren.” (4R2, man, 56 jaar)

Ook kan een meer algemene activiteit als opstapje worden gebruikt om na het eerste contactmoment in samenspraak tot meer maatwerk te komen.

“Wanneer in het hardlooptroepje [...] een man is die, als hij genoeg conditie heeft, wil boksen. Dan gaan we regelen dat hij kan boksen.” (4R6, man, 54 jaar)

Ook een buurtsportcoach, die werkt met (ex)gedetineerden en mensen die uitbehandeld zijn bij de GGZ (PMT), kijkt expliciet naar de persoonlijke behoefte van de cliënt en gaat daarmee een individueel traject in.

“Een individueel traject is wanneer iemand met de vraag komt: ik wil heel graag badmintonnen, maar ik vind zelf die stap nu te groot. Dan begeleid ik iemand naar een sportvereniging en gaan we stapsgewijs dat opbouwen en dan ga ik individueel op zoek van wat heb jij nodig van mij en wat heb je nodig van een coach/trainer om te kijken van nou hoe kunnen we dit traject ook duurzaam maken.” (4R19, vrouw, 27 jaar)

Doorstroom naar sportverenigingen

Verduurzaming wordt vaker genoemd. Zo richten de buurtsportcoaches hun werkzaamheden ook op het faciliteren van een doorstroom naar een vereniging. Dit gaat niet altijd makkelijk:

“Kinderen uit Oost hebben gewoon geen mogelijkheden om lid te zijn van een vereniging en dus om een sport te beoefenen. Omdat ik vanuit een potje van de gemeente werk, kan ik hen iets geven buiten de verenigingen om. Natuurlijk is het wel de bedoeling om ze uiteindelijk door te laten stromen naar verenigingen, daar maak ik mij ook wel hard voor, maar dat is gewoon heel lastig.” (4R12, man, 42 jaar)

Een voorbeeld van hoe op de doorstroom wordt ingespeeld, is de schoolsportvereniging. Dit lijkt succesvol. De schoolsportvereniging slaat een brug tussen de school en de sportvereniging waarbij de activiteiten direct na schooltijd plaatsvinden. Hiermee wordt de vereniging de wijk in gehaald: naar het kind toe. Daar worden volgens de buurtsportcoaches in sommige wijken mooie resultaten mee behaald. Ook kan heel praktisch naar bijvoorbeeld sportkleding worden gekeken. Hebben kinderen die en zo niet, zijn er mogelijkheden waarop ze daar wel aan kunnen komen.

Als kinderen daadwerkelijk zijn doorgestroomd naar een sportvereniging, zit de taak van de buurtsportcoach er nog niet op.

“We begeleiden de kinderen eerst in de lessen, maar als ze zijn doorgestroomd naar verenigingen, dan komen we ook langs. We kijken hoe gaat het op de vereniging en om daar ook met de ouders in contact te blijven zodat ze wel tevreden blijven.” (4R26, man, 23 jaar)

Onderbouwing van aanpak

Ruim de helft van de buurtsportcoaches baseert zijn aanpak op eigen ervaring of kennis of de ervaring of kennis van anderen. Een kwart neemt adviezen mee die ze van derden hebben gekregen. Voor deze kennis en ervaring van derden gaat de buurtsportcoach actief op zoek.

“Ik merk in het begin dat ik het wel lastig had met het lage niveau van de deelnemers. Dan ga ik op zoek naar mensen die hier wel iets van weten.” (4R11, vrouw, 28 jaar)

Eveneens een kwart maakt gebruik van bestaande interventies. Een buurtsportcoach geeft aan dat het gebruik van een erkende interventies weliswaar belangrijk is, maar dat deze interventies wel aan de wijk moet worden aangepast.

Twee derde van de buurtsportcoaches vindt een goede onderbouwing van de aanpak belangrijk. Een kwart heeft deze vraag niet beantwoord. Maar er zijn ook twijfels over het wel of niet onderbouwen van de aanpak:

“Fifty/fifty, denk ik, ik denk wel dat je een plan moet hebben, maar ik vind ook wel dat je daar vanaf moet kunnen wijken. Als je inderdaad bepaalde doelen stelt en het is niet haalbaar, dan moet je ook gewoon een andere weg kunnen kiezen.” (4R27, vrouw, 30 jaar)

Een enkele buurtsportcoach geeft expliciet aan voor het bepalen van een juiste aanpak literatuur te raadplegen. Bijna alle buurtsportcoach ervaren voldoende vrijheid om een eigen aanpak of werkwijze te kiezen. Ook ‘voelsprietten’ en ‘gevoel’ worden genoemd als argument om voor een bepaalde aanpak te kiezen.

Wat werkt

Zoals al eerder besproken, is het bij deze doelgroep van belang te horen wat ze zelf graag zouden willen. Hierin zit ook meteen de verwachte effectiviteit. Zoals 4R1 dat verwoordt:

“Ik denk dat die (aanpak) resultaten en effecten oplevert omdat er eerst goed onderzoek wordt gedaan naar wat de doelgroep wil bijvoorbeeld.” (4R1, man, 44 jaar)

Daarnaast worden oud-deelnemers bewust ingezet als trainer of begeleider. De trainers zijn afkomstig uit de doelgroep en fungeren vervolgens als rolmodel. Dit heeft een positief effect op de deelnemers.

Delen van aanpakken

Een derde van de buurtsportcoach geeft aan dat de aanpak en werkwijzen worden gedocumenteerd en tussendoor worden aangepast. Bij bijna een kwart wordt gedocumenteerd, maar staan de werkwijzen wel vast. Eveneens een kwart van de buurtsportcoach legt de aanpak/werkwijze niet vast. Ondanks dat niet iedereen zijn aanpak of werkwijze vastlegt, wordt door bijna iedereen wel aangegeven dat successen en tegenvallers in de aanpak wel met anderen worden gedeeld. Dit kan zowel binnen als buiten het eigen team zijn.

Samenwerking met partners voor deze doelgroep

Om doelen te kunnen bereiken en tot een juiste aanpak te komen, is volgens de buurtsportcoaches samenwerking nodig.

Samenwerking met externen

Er wordt met veel verschillende partijen samengewerkt. Dit zijn organisaties die voor de hand liggen als scholen en wijkorganisaties/raden, omdat dat vindplaatsen zijn voor de doelgroep. Daarnaast worden veel andere organisaties genoemd zoals GGD, GGZ, vrijwilligerscentrale, UWV, (sport)verenigingen, diëtisten, huisartsen, fysiotherapeuten, schuldhulpverleners, voedselbank, BVO, seniorenorganisaties, Jeugdsportfonds, Stichting MEE, Werk- en Inkomen, VluchtelingenWerk, buitenschoolse opvang, CJG, opbouwwerkers, Belastingdienst, hogescholen, Huis voor de sport, politie, woningstichting, sociale dienst en een moskee.

Het proces van samenwerken verloopt verschillend en varieert van “wel heel veel vergaderen” tot “ik zou wel wat meer afstemming willen” (resp. 4R6, man, 54 jaar en 4R15, man, 45 jaar). Ook valt het soms niet mee tot een goed gezamenlijk doel te komen en de partijen met elkaar te verbinden.

“We hebben op dit moment heel veel eilandjes in de gemeente, tussen alle partijen waar ik ook voor werk. Dat moet samenkomen. De doelgroep moet sneller weten wie de consulent is binnen het sociale team, als er een vrijwilliger aan gekoppeld is moet dat ook. Dus al die partijen moeten gewoon aan elkaar verbonden zijn, ten behoeve van de statushouder. Dat is echt mijn doel.” (4R27, vrouw, 30 jaar)

In paragraaf 4.6 wordt hier nog verder op ingegaan. Ondanks dat het vaak lastig is het overzicht te behouden en de organisaties niet allemaal eenzelfde aanpak of doel hebben, zijn er diverse redenen om samen te werken.

Redenen om samen te werken met andere partijen

Om de doelgroep of doelen te kunnen bereiken, werken alle buurtsportcoaches, op een na, samen met een af meer andere partijen. Hiervoor worden verschillende redenen genoemd. Veelvuldig is genoemd dat de andere partijen meer kennis hebben over de specifieke problematiek van de doelgroep zoals bijvoorbeeld een welzijnsorganisatie, maatschappelijk werk of VluchtelingenWerk. Daarnaast zijn externe partijen nodig, omdat ze vaak een vindplaats zijn voor de doelgroep. “Samen sta je sterker” wordt ook veelvuldig genoemd. Daarnaast is samenwerking efficiënter als je eenzelfde doel nastreeft.

“Het is belangrijk om efficiënt bezig te zijn, want als er twee partijen aan hetzelfde bezig zijn en je weet dit niet van elkaar [...], dan werkt dat niet efficiënt. Daarnaast kun je gebruikmaken van de kennis van een andere partij en kun je aangeven waar je mee zit en vragen van hoe de ander dit zou doen. Samen sta je sterk. Samen kan je een betere vuist maken tegen problemen.” (4R4, man, 31 jaar)

Soms is ook sprake van een typische win-winsituatie, zoals in het voorbeeld van de statushouders (4R27). De sportvereniging wil meer leden of mensen die kantinediensten draaien en de statushouder wil integreren en voetballen. Zo heb je elkaar toch nodig.

Een laatste opvallend argument om samen te werken met externe partijen is om niet de indruk te wekken dat de buurtsportcoach commercieel bezig is. Voor deze buurtsportcoach is het een kwestie van moeten.

“We werken altijd samen met andere partners omdat het anders gezien kan worden als commercieel. Wij zijn geen commerciële partij en mogen niet zomaar iets aanbieden. We moeten altijd met partners samenwerken.” (4R17, vrouw, 31 jaar)

Afsluitend

Om de doelgroep te bereiken gaan de buurtsportcoaches actief op zoek. Verschillende typen activiteiten worden aangeboden waarbij vaak sprake is van maatwerk. Buurtsportcoaches baseren hun aanpak vooral op eigen ervaring en kennis en ervaring en kennis van anderen. In de aanpak wordt veel samengewerkt met andere organisaties.

4.6 Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren

Uit de interviews blijkt dat buurtsportcoaches verschillende bevorderende factoren ervaren. Meest genoemd is de waardering die men krijgt van de doelgroep (en ouders) en het enthousiasme van de deelnemers. Wellicht daarmee samenhangend is de (vertrouwens)band die de buurtsportcoach met de doelgroep opbouwt. Dit is ook verschillende keren genoemd. Ook steun en draagvlak voor de functie zijn bevorderende factoren, alsmede het nastreven van eenzelfde doel.

“Wat bevorderend werkt is vooral het gezamenlijke doel om mensen aan het sporten en bewegen te krijgen. Iedereen heeft hetzelfde doel waardoor we er altijd wel uitkomen.”
(4R15, man, 45 jaar)

Ook de vrijheid die de buurtsportcoaches in hun werkzaamheden krijgen wordt als een bevorderende factor gezien. Een aantal buurtsportcoaches heeft van hun hobby hun werk kunnen maken en waarderen de diversiteit in hun werkzaamheden en de fijne collega's.

Een andere bevorderende factor is de zichtbaarheid in de wijk.

“In de wijk zichtbaar zijn. Ik ben het gezicht van sport en bewegen door bij activiteiten te zijn en bij samenwerkingspartners bekend te zijn. Daarom ben ik ook in de wijk gaan zitten met een vaste werkplek bij het wijkgebouw. Dat zijn allemaal succesfactoren.” (4R29, vrouw, 33 jaar)

In mindere mate wordt aangegeven dat het van belang is dat de betrokkenen op één lijn zitten, de buurtsportcoach een sterk netwerk heeft en korte lijntjes heeft in de communicatie. Eveneens een bevorderende factor is dat de doelgroep vanuit verschillende hoeken wordt benaderd. Tevens worden voldoende financiering genoemd en dat resultaten zichtbaar worden gemaakt.

Specifiek gevraagd naar de succesfactoren om de doelgroep te bereiken, werd nog een aantal antwoorden gegeven. Succesfactoren voor dit bereik hebben veelal te maken met een goed netwerk. Zo is bijvoorbeeld een jeugdwerker die ergens gestationeerd is, en die voor de buurtsportcoach draagvlak kan creëren, een succesfactor om met de doelgroep in contact te komen. Ook organisaties waarmee wordt samengewerkt en die de doelgroep goed kennen, dragen bij aan een goed bereik. Een andere succesfactor is dat de buurtsportcoach veel in de wijk aanwezig is waardoor hij de kinderen kent en zij hem. Hij bevindt zich dus in de 'vindplaats'. Ook samenwerking met een interne begeleider op school vergroot het bereik van de doelgroep.

Belemmerende factoren

Een kwart van de buurtsportcoaches noemt het cultuurverschil als belemmerende factor. Taalbarrières, laaggeletterdheid, een generatiekloof en culturele verschillen (bijvoorbeeld geen agenda of het zogeheten 'Arabisch halfuurtje') kunnen leiden tot belemmeringen.

“Dit is echt een doelgroep die zonder agenda werkt, maar die erachter komt dat ze daar moeten zijn, maar moeten werken of iets anders. Dat is bij deze groep waar we tegenaan lopen.” (4R23, vrouw, 29 jaar)

Daarnaast kan het cultuurverschil zich uiten in de mate waarin sport belangrijk wordt gevonden. 4R18 licht toe:

“Wat men vergeet in Nederland, is dat een verenigingssport iets typisch Nederlands is. En dat is niet iets wat in andere culturen als belangrijk wordt gezien.” (4R18, man, 37 jaar)

Een andere buurtsportcoach ervaart dit cultuurverschil ook in de omgang met andere organisaties.

“Het blijkt moeilijk om te gaan met de allochtone doelgroep. Het lijkt soms wel of ik een andere taal spreek dan de deelnemers, en dat geldt ook voor de allochtone samenwerkingspartners.” (4R29, vrouw, 33 jaar)

Dit cultuurverschil bemoeilijkt ook het bereiken van de doelgroep, zo ervaren buurtsportcoaches. Het bereiken van de doelgroep is verder uitgewerkt in paragraaf 4.7.

Opvallend is ook dat verschillende (n=6) buurtsportcoaches de traagheid van processen als een belemmerende factor noemt. Die vertraging kan zitten in bureaucratische processen bij bijvoorbeeld een gemeente of subsidieaanvraag, maar ook bij samenwerking met partijen waarbij het lang duurt voordat iets geregeld is of een afspraak is gemaakt. Dat kan botsen met de ‘instelling’ en verwachtingen van de buurtsportcoaches. Zoals 4R15 het verwoordt:

“Wij sporters zijn met name doeners. Dus wij willen heel snel actie, actie en dan zien we wel wat er gebeurt. Daar reageren we dan weer op. Improviseren vind ik altijd wel leuk, dus ik hoef het van tevoren niet helemaal dichtgetimmerd te hebben.” (4R15, man, 45 jaar)

Ook te weinig tijd voor de werkzaamheden is een duidelijk belemmerende factor (genoemd door vijf buurtsportcoaches). Daarnaast signaleren buurtsportcoaches dat de activiteiten voor sommige mensen uit de doelgroep te duur zijn. Ook de buurtsportcoaches zelf hebben te weinig geld voor hun activiteiten, vinden drie buurtsportcoaches. Eveneens belemmerend werkt de onzekerheid over de continuïteit van die financiering.

Een aantal belemmerende factoren is gelegen in de samenwerking met andere organisaties. Zo kunnen buurtsportcoaches te maken krijgen met tegenstrijdige belangen of concurrentiebeding of ervaren zij meer in het algemeen moeilijkheden in de samenwerking.

“Soms lukken er bepaalde dingen gewoon niet. We kunnen wel achter een bureau bedenken wat goed is voor de kinderen. Maar als daar helemaal geen belangstelling voor is. Sterker nog: als er geen goede afstemming is van andere partijen. Daardoor heb je soort concurrentie van elkaar. Daar moet je dan ook eerlijk in zijn. Dit hebben we geprobeerd en het is niet gelukt.” (4R15, man, 45 jaar)

Een buurtsportcoach noemt hier specifiek het feit dat het werken met vrijwilligers niet altijd goed uitpakt.

Ook als ouders niet enthousiast zijn over de activiteiten of als de meerwaarde van de functie niet wordt gezien, kan dit belemmerend werken. Daarnaast zijn de verwachtingen die worden gesteld soms te hoog en kunnen de buurtsportcoaches die niet waarmaken. Een buurtsportcoach noemt expliciet ondergewaardeerd te worden in salariering.

Tot slot wordt nog genoemd dat bevolkingsgroepen tegenover elkaar komen te staan of dat er sprake is van intolerantie en vandalisme. Daarnaast zijn (het gebrek aan) zichtbaarheid, de opgelegde regels, onduidelijke werkzaamheden, het onregelmatige werk of het altijd aan het werk zijn als belemmerende factoren genoemd.

De buurtsportcoach zelf als factor

Ook de eigen kennis, vaardigheden en kwaliteiten kunnen bevorderend of belemmerend werken. De meningen zijn verdeeld over of een buurtsportcoach die werkt met kwetsbare burgers wel of geen specifieke ervaring nodig heeft. Een aantal buurtsportcoaches vindt dat ervaring wel handig is, maar geen must; ervaring kan al doende worden opgedaan. Buurtsportcoaches die met wat ‘moeilijkere’ doelgroepen werken, geven aan dat ervaring wel van belang is.

“Bij een iets specifiekere doelgroep zet ik er wel iemand op met ervaring, want je laat niet iemand zomaar zwemmen.” (4R1, man, 44 jaar)

“Het zijn vaak jonge gasten die op deze baan solliciteren [...]. Die missen toch wel de ervaring om met bepaalde situaties om te gaan.” (4R18, man, 37 jaar)

Een bevoegdheid tot lesgeven wordt door meerdere buurtsportcoaches genoemd als van belang voor deze functie. De toelichting hierop van 4R1 is als volgt:

“Ze moeten in ieder geval een bevoegdheid hebben tot lesgeven, want dat is nog wel eens een dingetje. Niet zozeer bij ons, maar mochten er dingen gebeuren dan moet je je wel kunnen verantwoorden dat het iemand is met een goede achtergrond.” (4R1, man, 44 jaar)

Wat betreft benodigde kennis, verschillen de buurtsportcoaches van mening. Zo vindt de één dat een sportopleiding noodzakelijk is, terwijl een ander niets met sport heeft gedaan. Kennis over de doelgroep wordt door meerdere buurtsportcoaches genoemd.

Ook weten wat in de wijk speelt is voor dit type buurtsportcoach van belang. Wat precies benodigd is, is ook mede afhankelijk van het type buurtsportcoach. Zoals 4R5 het verwoordt:

“Als je een wijkbuurtsportcoach bent, echt wijkgericht, dan vind ik dat je heel veel van sport als middel moet weten. Maar zo gauw je bijvoorbeeld een buurtsportcoach bent van puur en alleen senioren, vind ik dat je extra kennis moet hebben van alleen senioren.” (4R5, man, 28 jaar)

Mensenkennis is volgens verschillende buurtsportcoaches ook essentieel voor het vervullen van deze functie. Daarnaast wordt nog specifiekere kennis genoemd zoals kennis over sportblessures en kennis over somatische klachten. Daarnaast is gevraagd naar kwaliteiten en/of vaardigheden die de buurtsportcoach zou moeten bezitten. Een opsomming is in navolgend kader te vinden:

Tekstkader 4.2 Kwaliteiten en vaardigheden die buurtsportcoach tot een goede buurtsportcoach maken (in aflopende volgorde)

Zijn:	Goed kunnen:	Hebben:
<ul style="list-style-type: none"> • Geduldig (4) • Flexibel • Consequent (in regels/kaders) (2) • Aanjager (1) • Creatief • Duizendpoot met voelspriet • Niet bang om fouten te maken • Objectief • Ondernemend • Ondersteunend • Proactief • Realistisch • Stevig in schoenen staand 	<ul style="list-style-type: none"> • Communiceren (8) • Met (verschillende) mensen omgaan • Verbinden van verschillende partijen • Luisteren (3) • Mensen uitdagen • Netwerken • Groep aan je binden (2) • Relaties aangaan met mensen • Veilige <i>setting</i> creëren • Doorverwijzen (1) • Improviseren • Nieuwe ontwikkelingen signaleren • Out-of-the-box denken • Plannen • Samenwerken 	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatievermogen (3) • Kennis over de doelgroep en/of wijk • Inlevingsvermogen (2) • Open blik (1) • Sportieve vaardigheden • Verantwoordelijkheidsgevoel • Zelfsturend vermogen

De meerderheid van de buurtsportcoaches geeft aan daadwerkelijk in voldoende mate over deze eigenschappen en kwaliteiten te beschikken. Een derde van de buurtsportcoaches zou zijn/haar eigen kennis nog willen vergroten, bijna een kwart zou nog meer vaardigheden willen ontwikkelen of meer ervaring willen opdoen. Om de eigen kennis te vergroten, geeft het merendeel aan hiervoor collega's te raadplegen. Ruim de helft van de buurtsportcoaches bezoekt hiervoor (ook) kennisdagen of congressen. De helft van de buurtsportcoaches volgt hiervoor een of meerdere cursussen of raadpleegt literatuur.

Daarnaast werden nog praktische verbeterpunten genoemd als: beter planmatig leren werken, leren vloggen, kansen zien op beleidsniveau, meer kennis over senioren vergaren, meer aandacht besteden aan registreren en evalueren van evenementen en activiteiten, communicatief vaardiger worden, cursus ECO-coaching, meer kennis vergaren over langdurige zorg, BHV-cursus, leren inzetten van sociale media ten behoeve van publiciteit, het leren aanschrijven van fondsen/subsidies.

Ook op persoonlijk vlak ziet de buurtsportcoach nog verbeterpunten: openstaan voor kritiek, dingen uit handen kunnen geven, rust en overzicht bewaren en leren geduld te hebben.

Afsluitend

De waardering die men krijgt, alsook steun en draagvlak voor de functie, vrijheid in werkzaamheden en zichtbaarheid in de wijk zijn factoren die bevorderend werken op de werkzaamheden van de buurtsportcoaches. Belemmerende factoren zijn met name gelegen in cultuurverschillen en in traagheid van processen. De buurtsportcoach zelf dient over een breed scala aan kennis, vaardigheden en kwaliteiten te bezitten.

4.7 Resultaten van de aanpak

In dit hoofdstuk komen de resultaten aan bod en wordt specifiek ingegaan op het bereik van de werkzaamheden.

Niveau van de resultaten

De vragen naar daadwerkelijke resultaten zijn niet heel concreet beantwoord ondanks dat bij de beschrijving van de aanpak diverse activiteiten zijn genoemd (zie paragraaf 4.4).

Wat betreft resultaten op prestatieniveau, noemt een aantal buurtsportcoaches het groeiende aantal deelnemers. Hierbij wordt een groei genoemd van 20 naar 100 deelnemers, van 7 naar 150 deelnemers bij een sportmiddag, 500 jongeren op een straatvoetbaldag, 13 procent meer sportdeelname en 35 inactieven die nu wekelijks in beweging zijn gekomen. Een buurtsportcoach meldt dat zij 30 tot 40 jongeren heeft geactiveerd om voor hun eigen wijk actief te zijn. Daarnaast wordt een aantal (soms) nieuwe activiteiten genoemd zoals clinics, hardlooptroepen, fietslessen, sportevenementen, Koningsspelen, een skatetour voor 100 kinderen, vakantieactiviteiten, een natte gymles, Cruiffcourtkampioenschappen en een wekelijks beweegmoment voor tien uitkeringsgerechtigden.

Effectresultaten die zoal worden genoemd zijn:

- Jongeren zijn opgeleid tot sportbegeleider
- Normen en waarden zijn verbeterd
- Deelnemers zitten beter in hun vel
- Kinderen worden lid van een sportvereniging
- Schoolsportverenigingen zijn opgezet
- Samenwerking vindt plaats met diverse organisaties
- Bekendheid van buurtsportcoach is vergroot
- Welbevinden is gestegen
- Motorische groei bij kinderen
- Wijk is teruggegeven aan de bewoners
- Leefstijl is gezonder geworden

Gezien de doelgroep vindt veel maatwerk op individueel niveau plaats. Dit is ook terug te zien in de concrete resultaten die beschreven worden en vaak op individueel niveau zijn.

“Dus als iemand die bijvoorbeeld niet naar school gaat omdat hij angst heeft. Dan ga ik met die angsten aan de slag, waarbij ik sport als middel inzet. Om ervoor te zorgen dat diegene geen angsten heeft waardoor hij uiteindelijk weer naar school gaat. Als diegene dan uiteindelijk weer naar school gaat, zie ik dat als een resultaat.” (4R16, man, 30 jaar)

Buurtsportcoaches benadrukken dat het hier niet gaat om de grote getallen.

“[...] Met kleine stapjes en kleine resultaten moet je blij zijn. Als ik zie dat er iemand vijf jaar thuis zit en een uitkering krijgt en dan wel weer bij een sportclubje aansluit en met die mensen koffie drinkt en zijn wakker ervoor zet.” (4R17, vrouw, 31 jaar)

Of het individuele geval van een vrouw die eerst zelf leert fietsen en vervolgens de lessen assisteert en deze uiteindelijk zelf gaat geven (4R20, vrouw, 60 jaar).

Zoals gezegd zitten veel resultaten aan de proceskant en zijn deze resultaten moeilijker te meten. Deze resultaten kunnen bijvoorbeeld te maken hebben met de groei van zelfvertrouwen.

“Ik heb aanspraak met de doelgroep. Zij zien mij als vertrouwenspersoon. Niet alles is uit te drukken in cijfers. Dit zit meer in de verhaalkant. Ik denk niet in activiteiten, maar ik denk in middelen waarin mensen zich goed voelen. Dat zij lekker hun energie kwijt kunnen en dat zij goed in hun vel zitten. Als middel gebruik je dan een aantal activiteiten om dat te bereiken. Binnen die activiteiten signaleer je ook weer dingen. Wanneer jij iets goed kan, krijg je daar ook weer zelfvertrouwen door, waardoor je uiteindelijk beter in je vel gaat zitten.” (4R10, man, 42 jaar)

Ook worden voorbeelden genoemd van mensen die door de activiteiten weer zelf boodschappen durven te doen of minder vaak naar de psycholoog hoeven. Een andere buurtsportcoach ziet meer resultaten op wijkniveau.

“Ik merk dat het rustiger is geworden in de wijk, kinderen zijn beter opgevoed, ze gaan beter met elkaar om [...]. Met de activiteit wordt bijgedragen aan opvoeding en normen en waarden. Dat is echt onderdeel van de activiteit. Eerst werd er nog weleens een brandblusser van de muur gehaald, dat is nu ondenkbaar. De volgende stap is dat ze minder zwart-witte gedachten hebben bij een andere groep.” (4R29, vrouw, 33 jaar)

Een aantal buurtsportcoaches vindt het een mooi resultaat dat de door hen aangeboden activiteiten uiteindelijk door de doelgroep zelf worden overgenomen en voortgezet.

Bereik

Drie kwart van de buurtsportcoaches geeft aan de doelgroep goed te kunnen bereiken. Gevraagd naar unieke deelnemers (tabel 4.1) liggen die aantallen bij de helft van de buurtsportcoaches (ruim) onder de honderd. Dit is logisch gezien, zoals in voorgaande paragraaf besproken, met name wordt ingezet op kwaliteit en maatwerk plaatsvindt om ook individuele mensen te kunnen helpen. Het betreft een doelgroep met meervoudige achterstanden en relatief veel drempels om te sporten en te bewegen. Zoals gezegd gaat het om kleine stapjes en kleine successen.

Tabel 4.1 Aantal kwetsbare burgers dat door de buurtsportcoach is bereikt in de afgelopen 12 maanden (n=28)

Aantal personen bereikt	Aantal buurtsportcoaches
0 - 100	12
101 - 500	5
501 - 1000	3
Meer dan 1000	2
Niet beantwoord/vraag niet gesteld	6

Inactieven

Bijna een derde van de buurtsportcoach geeft aan specifiek inactieve mensen te bereiken. Een van hen werft de inactieve jongeren (ook) via de actieve jongeren. Ook worden actieve jongeren ingezet om inactieve jongeren tijdens de activiteiten te helpen. Binnen de groep inactieven kan onderscheid worden gemaakt tussen mensen “die alleen maar thuis zitten” (4R6, man, 54 jaar) en “mensen die nu wegens omstandigheden inactief zijn maar wel een sportverleden hebben” (4R2, man, 56 jaar).

Een viertal buurtsportcoaches bereikt toch vooral mensen of kinderen die al actiever zijn. Daarnaast worden ook kinderen met overgewicht, kinderen en ouders uit lage SES-gezinnen genoemd. Twee buurtsportcoaches zeggen de hele wijk of gemeente te bereiken.

Het is voor de buurtsportcoach aardig eenduidig wanneer iemand ‘bereikt’ is. De meesten geven aan dat als iemand aan activiteiten deelneemt deze persoon wat hen betreft bereikt is. 4R29 ziet het nog wat ruimer. “Als ze in beweging komen als deelnemer, vrijwilliger of toeschouwer.” (4R29, vrouw, 33 jaar)

Een aantal buurtsportcoaches vindt dat deelname structureel moet zijn om ook echt te kunnen spreken van bereiken.

Belemmeringen om doelgroep te bereiken

Zoals eerder benoemd (paragraaf 4.6) ervaren buurtsportcoaches soms dat culturele verschillen ertoe leiden dat de doelgroep moeilijker te bereiken is. Ook een gebrek aan tijd en een gebrek aan professionals leidt tot een slechter bereik van de doelgroep.

“Niet alleen de tijd, het heeft ook te maken met het aantal professionals dat je hebt. Ik wil niets ten nadele van de vrijwilligers zeggen, want die doen ontzettend hun best, maar daar kleeft ook af en toe nog wat aan. Het zijn niet voor niets vrijwilligers.” (4R2, man, 56 jaar)

Daarnaast worden nog praktische argumenten genoemd die aan een slecht bereik ten grondslag liggen, zoals te laat beginnen met promoten van de activiteiten of de grootte van de wijk waardoor het lastig is om de juiste mensen te vinden (die bijvoorbeeld de overlast veroorzaken).

Soms is de doelgroep moeilijk te bereiken doordat de buurtsportcoach niet weet waar deze zich bevindt (4R1, man, 44 jaar). Dit is inherent aan de doelgroep.

“Het is een hele lastige doelgroep, omdat deze mensen heel moeilijk te bereiken zijn. Ze zijn wat meer geïsoleerd dan anderen, de 'normale' bevolking. Deze persoon zou zelf nooit zomaar op mij of een sportvereniging afstappen.” (4R19, vrouw, 27 jaar)

Ook al werken buurtsportcoaches hiervoor met andere organisaties samen, dan nog is het niet altijd mogelijk de doelgroep te bereiken.

“Ik had er nu trouwens wat last mee met de vluchtelingen, waar kan ik ze nou vinden? En ze reageren niet, ook niet via VluchtelingenWerk bijvoorbeeld ook niet op hun belletjes of mailtjes, omdat die drempel nog heel groot is. Maar goed, zoeken en zoeken, dat doen we dus wel zelf.” (4R30, man, 31 jaar)

Afsluitend

Buurtsportcoaches reproduceren zowel resultaten op prestatie- als effectniveau. Daarnaast heeft men ook oog voor de individuele successen die zijn geboekt. Een groot deel van de mensen die worden bereikt met hun inzet behoren tot de inactieven.

4.8 Monitoring en evaluatie

Wijze van meten, monitoren of evalueren

Achttien van de 28 buurtsportcoaches geven aan evaluatiemomenten te hebben met hun team of leidinggevende. Ruim de helft (n=17) van de buurtsportcoaches registreert hoeveel en welke activiteiten worden uitgevoerd. De helft van de buurtsportcoach (n=15) registreert hoeveel mensen zijn bereikt. Een derde (n=10) evalueert de effecten van de inzet. Dit kan bijvoorbeeld gaan over structurele sportdeelname door de doorstroom van een clinic naar een sportvereniging. Ander voorbeeld is een 0- en 1-meting om vorderingen op bijvoorbeeld conditie of motorische vaardigheden vast te kunnen stellen. Bijna een vijfde (n=5) evalueert de activiteiten met de deelnemers.

Naast deze gebruikelijke zaken worden ook nog andere zaken bijgehouden. Genoemd zijn onder andere welke statushouder aan welke vrijwilliger is gekoppeld, wat met welke cliënt is besproken en wat vervolgens kan worden doorgegeven aan de casemanagers.

Voor de registratie en/of evaluatie worden verschillende mogelijkheden gegeven waarvan gebruik wordt gemaakt. Genoemd zijn presentielijsten, een draaiboek, een wijkplan, een logboek met daarin welke bewoner hoe geholpen is of te helpen is, een werkplan, een uitvoeringsplan, een jaarverslag ed. en een format voor een procesevaluatie. Een buurtsportcoach maakt gebruik van een monitoringssysteem van de GGD.

Het enthousiasme om te registreren varieert enorm. Sommige buurtsportcoaches zijn hierin heel secuur, registreren wekelijks en houden alles bij wat er gebeurt. Anderen doen dit minder frequent.

“Het liefst registreer ik zo min mogelijk, want des te meer tijd heb ik voor die gasten.” (4R10, man, 42 jaar)

De aantallen zijn niet altijd goed te reproduceren en ook wordt aangegeven dat tijd en middelen om te monitoren soms simpelweg ontbreken.

Vorm en frequentie

Veel evaluaties vinden plaats met het team/de projectgroep. Daarnaast worden ook evaluaties gedaan met (uiteeraard) de leidinggevende, een stuurgroep, binnen een provinciaal sportoverleg of met buurtsportcoaches uit omliggende gemeenten.

“We sparren wel heel vaak met andere buurtsportcoachcollega's van andere gemeenten in de buurt. Een keer in de drie maanden zitten we bij elkaar en dan vragen we wat lukte er bij jullie, dan overleggen we samen wat wel en niet goed ging en waarom. Dit brengen we ook naar onze samenwerkingspartners en de stuurgroep, of zij misschien nog tips hebben voor het volgende project.” (4R17, vrouw, 31 jaar)

Een buurtsportcoach plaatst wel een kritische kanttekening bij deze overlegmomenten.

“[...] daar staat bijvoorbeeld dat je per pijler mag aangeven waar je mee bezig bent. Wat gaat goed of wat gaat misschien minder, maar het valt mij wel op dat het overwegend positief is en ik kan mij niet voorstellen dat altijd alles goed gaat. Wellicht mogen we daarin wel wat meer zelfkritisch zijn.” (4R4, man, 31 jaar)

De frequentie van de evaluatiemomenten varieert enorm. Genoemd worden o.a. maandelijks, eens in de vier, vijf weken, eens in de zes, acht weken, per kwartaal, één keer per jaar en af en toe. Daarnaast wordt ook gezegd dat, los van de formele evaluatiemomenten, evalueren eigenlijk een continu proces is. Daarnaast wordt ook ‘ad hoc’ geëvalueerd zoals in het voorbeeld van 4R19:

“Dan merk ik dat de stap voor een avondsport of een zaalvoetbal toch te veel prikkels geeft en dus eigenlijk nog een drempeltje lager zou moeten voor een persoon. Dat soort dingen evalueer ik dan ook met collega's die die persoon meer kennen of wat hun adviezen daarin zijn.” (4R19, vrouw, 27 jaar)

Vervolg op evaluatie/registratie

Ruim een derde van de buurtsportcoaches geeft aan dat de inzichten/resultaten uit de evaluaties en registraties met de gemeente worden gedeeld. Vaak dienen deze gegevens ook als een verantwoording. Daarnaast worden de inzichten ook gedeeld binnen het eigen team, en incidenteel met een clustermanager, een relatiemanager, een stuurgroep of regiegroep. Een buurtsportcoach geeft specifiek ZonMw aan, maar dit betreft een Sportimpulsaanvraag.

Een aantal buurtsportcoaches bespreekt de resultaten van de evaluaties ook met de samenwerkingspartners. Ook worden de resultaten ingezet om de activiteiten te promoten op bijvoorbeeld Facebook. Negen van de 28 buurtsportcoach geeft aan de inzichten te gebruiken om de aanpak van activiteiten aan te passen.

4.9 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt de conclusie besproken en worden aanbevelingen gedaan die gebaseerd zijn op de resultaten van dit onderzoek. De aanbevelingen zijn specifiek voor de buurtsportcoach die zich richt op kwetsbare burgers.

Conclusie

Startpunt voor dit deelonderzoek was: *wat ‘doet’ de buurtsportcoach om zijn/haar doelgroep te bereiken (aanpak), waarop baseert hij zijn ‘aanpak’, welk resultaat levert dat volgens hem op en welke factoren hebben invloed op zijn handelen en resultaat?* Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zijn een aantal specifieke punten van belang.

Doelen en resultaten op prestatie- en effectniveau

De buurtsportcoaches die met kwetsbare burgers werken, krijgen veel en diverse doelstellingen mee, vaak bepaald door de gemeente. Veel gehoord is dat deze doelen dienen als kader en dat de buurtsportcoach zelf, en al dan niet in samenspraak met de doelgroep, hieraan concrete invulling kan geven. De buurtsportcoaches kunnen weinig doelen op activiteitsniveau reproduceren, maar de meeste doelen zijn geformuleerd op prestatie- of effectniveau. Uit de transcripten blijkt dat deze effecten vaak een individueel traject betreffen waarbij sport als middel wordt ingezet. Het proces daarnaartoe lijkt echter wel sterk resultaatgericht, namelijk het bereiken van juist die burgers die de inzet het hardst nodig hebben. Daarbij is het van belang in te kunnen spelen op de individuele behoeften en dienen drempels van allerlei aard te worden weggenomen (zoals financiële drempels, maatschappelijke uitsluiting, vereenzaming en cultuurverschillen). Dit alles resulteert in maatwerk waarbij kwaliteit boven kwantiteit lijkt te gaan. Dit individuele niveau kan op termijn echter wel leiden tot veranderingen op samenlevingsniveau zoals de voorbeelden waarin buurtsportcoaches de wijk echt hebben zien veranderen. Een deel van de buurtsportcoaches zet ook duidelijk in op het vergroten van de zelfredzaamheid (zowel op individueel als wijkniveau) hetgeen resulteert in 'zichzelf overbodig maken'.

Het bereik van de activiteiten die worden ontplooid, verschilt enorm. Sommige buurtsportcoaches noemen aantallen boven de 1000, andere komen tot enkele personen. Dit lijkt samen te hangen met dat sommigen kwaliteit hoger waarderen dan kwantiteit. Veel resultaten worden genoemd op groei van aantal deelnemers, alsook van (nieuwe) activiteiten. Daarnaast zijn veel effectresultaten genoemd zoals het leiden naar werk, stijging van welbevinden, betere normen en waarden, doorstroom naar een sportvereniging en motorische groei bij kinderen. Ook resultaten die betrekking hebben op de buurtsportcoach zelf zijn benoemd zoals een betere samenwerking tussen partijen en een betere zichtbaarheid van de buurtsportcoach in de wijk.

Werkzame principes voor deze doelgroep

De aanpak voor deze doelgroep gebeurt grotendeels op basis van ervaring en kennis van de buurtsportcoach zelf of anderen. Hierin is een aantal werkzame principes te onderscheiden:

De buurtsportcoach 'komt naar je toe'

De beste manier om met deze doelgroep in contact te komen, is erop af te stappen. Gezien de drempels en problemen die deze mensen ervaren, zullen zij niet snel zelf het initiatief nemen om het huis uit te komen. Vandaar dat de aanpak vaak bestaat uit het daadwerkelijk langs de deur gaan om met de doelgroep in gesprek te komen om ze zo te kunnen uitnodigen voor een activiteit of kennismaking. Noodzakelijk voor het vinden van de doelgroep is de samenwerking met diverse andere organisaties. Soms worden mensen rechtstreeks via deze organisaties naar de buurtsportcoach doorverwezen, in andere gevallen wordt het netwerk ingezet om vindplaatsen van de doelgroep te lokaliseren.

Maatwerk en vraaggericht werken

Maatwerk is voor deze doelgroep de sleutel tot succes. Buurtsportcoaches geven aan dat regulier aanbod vaak niet voor deze kwetsbare burgers geschikt is. In dat geval wordt aanbod gecreëerd of passend aanbod gezocht. Essentieel daarnaast is met de mensen in gesprek te gaan en hun behoeften helder krijgen. Deze buurtsportcoaches werken duidelijk vraaggericht.

Vertrouwensband en inzet rolmodellen

Om daadwerkelijk tot resultaten te komen, geven buurtsportcoaches aan dat het van belang is een vertrouwensband met de doelgroep op te bouwen. Een andere effectieve manier om de doelgroep te activeren en te motiveren blijkt de inzet van personen die afkomstig zijn uit de doelgroep. Deze kunnen dan als rolmodel fungeren. Ook door een goede zichtbaarheid en herkenbaarheid in de wijk kan het makkelijker zijn een band met de doelgroep op te bouwen.

Laagdrempeligheid

Deze doelgroep ervaart meerdere drempels om te gaan sporten en bewegen. Deze drempels kunnen zoals gezegd op verschillende vlakken liggen (zoals financieel, sociaal en cultureel). Vandaar dat laagdrempelig aanbod deelname kan bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld lage kosten van activiteiten, laagdrempelige (eenvoudige) activiteiten, activiteiten die plaatsvinden in de directe omgeving van de doelgroep en activiteiten die op een vaste plaats plaatsvinden. Dit laatste heeft met name met cultuurverschillen te maken.

Volgens de buurtsportcoaches leiden deze principes tot duidelijke resultaten bij de kwetsbare burgers. Daarbij is het mooi dat deze buurtsportcoaches ook daadwerkelijk de inactieven lijken te bereiken.

(Levens)ervaring van de buurtsportcoach

Om deze principes ook daadwerkelijk werkzaam te laten zijn, lijkt de (levens)ervaring van de buurtsportcoach mede bepalend. In het algemeen beschikken de buurtsportcoaches naar eigen zeggen in voldoende mate aan de volgens hen benodigde kwaliteiten, kennis en vaardigheden. Twee derde van de buurtsportcoaches die werken met de doelgroep kwetsbare burgers heeft als vooropleiding een sportopleiding. Dit lijkt wellicht weinig, maar zou te verklaren zijn door de specifieke doelgroep en de raakvlakken daarvan met onder andere welzijn en (jeugd)zorg. Deze gedachte wordt ondersteund doordat de overige buurtsportcoaches een opleiding hebben op het gebied van welzijn & gezondheid, cultuur & maatschappij of psychologie. Gezien de 'zwaarte' van de doelgroep is enige levenservaring wenselijk. Dit is terug te zien in de leeftijden van deze buurtsportcoaches. Ruim een derde is tussen de 30 en 40 jaar, bijna een derde is ouder dan 40 jaar.

Belemmeringen voor de werkzaamheden

Inherent aan het type doelgroep valt een aantal belemmeringen voor de werkzaamheden op. Zo zijn de kwetsbare burgers soms lastig te vinden. Maar de buurtsportcoaches denken goed na over hoe zij te bereiken zijn, gaan daarvoor proactief zelf op pad of schakelen daarvoor andere partijen in.

Cultuurverschillen spelen ook een grote rol in het al dan niet bereiken van deze doelgroep. Genoemd in deze zijn onder andere een taalbarrière, andere omgang met tijd en agenda en een andere visie ten aanzien van sporten en bewegen (en dan met name nut en noodzaak daarvan).

Voor dit type doelgroep wordt veel samengewerkt met andere organisaties. Deze processen en procedures duren soms lang. Dit wordt door de buurtsportcoaches als duidelijk belemmerend ervaren.

Monitoring en evaluatie

Wellicht inherent aan het inzetten van sport als middel is dat de registratie en monitoring nog te wensen overlaat. Buurtsportcoaches geven aan dat juist dit soort effecten lastig meetbaar te maken zijn. Op basis van gevoel en voelsprietten zien zij wel degelijk de uitwerking van hun aanpak. Uit de transcripten komt naar voren dat nut en noodzaak van monitoring steeds meer wordt gezien. Hier ligt echter nog wel een verbeterpunt.

Aanbevelingen

Scholing in complexiteit van de doelgroep

Uit de interviews blijkt dat de doelgroep een grote complexiteit omvat. Deze complexiteit kan niet alleen zitten in cultuurverschillen, maar ook in armoedeproblematiek, werkloosheid en psychische problemen. Voor deze buurtsportcoaches is maatwerk en inlevingsvermogen in kwetsbare burgers een van de werkzame principes om de doelgroep daadwerkelijk te bereiken. Specifieke scholing over de doelgroep en kennis daarvan is dan ook van cruciaal belang.

Scholing in verschillende typen organisaties en hun tijdspad

Buurtsportcoaches die zich richten op kwetsbare burgers bevinden zich op het snijvlak van diverse organisaties, sectoren en systemen. Deze kennen weer hun eigen cultuur en tempo die niet altijd door de buurtsportcoaches worden begrepen. Ook de beleidsprocessen zijn niet voor alle buurtsportcoaches inzichtelijk. Daarnaast vereist het specifieke vaardigheden om met partijen met soms verschillende belangen tot gedeelde doelen of tot een gedeelde aanpak te komen. Vandaar dat scholing in interorganisatorische verhoudingen en bijvoorbeeld samenwerkingsmodellen wenselijk is. Inzicht daarin kan leiden tot minder frustratie over bijvoorbeeld de stroperigheid en duur van processen bij externe partijen waarmee men samenwerkt of van afhankelijk is.

Verbeteren van eigen vaardigheden op maat

Een derde van de geïnterviewde buurtsportcoaches dat zich richt op kwetsbare burgers geeft aan de eigen kennis te willen vergroten, bijna een kwart zou nog meer vaardigheden willen ontwikkelen of meer ervaring willen opdoen. Mogelijk mede omdat de buurtsportcoaches onzekerheid met betrekking tot financiële voortzetting van de Brede impuls combinatiefuncties ervaren, kan aandacht voor schrijven van subsidieaanvragen en fondsenwerving e.d. en ondersteuning wenselijk zijn, zoals ook benoemd is door buurtsportcoaches. Daarnaast worden onder andere genoemd: het leren omgaan met media en communicatiemiddelen en meer specifiek: leren vloggen.

Praktijkvoorbeeld: “Schitterende Vrouwen”

Ruud Janssen, Fontys Sporthogeschool

Een zonovergoten dinsdagmorgen in Geldrop (NB). Na een paar minuten lopen vanaf de bushalte kwam ik aan bij ontmoetingscentrum Sint Jozef in Geldrop. Kort voor de poort ontmoette ik buurtsportcoach Marlies van Elderen, die werkzaam is voor de LEV-groep (LEV staat voor Leven en Verbinden) in de gemeente Geldrop-Mierlo. Zelf is ze buurtsportcoach met een achtergrond als psychomotorisch therapeut. Ze doet de trainingen ‘FeM (Fysiek en Mentaal)’ samen met Marjolein te Strake. Zij is groepstrainer/coach bij de LEV-groep en werkt meer als therapeut.

Nadat ik kennis had gemaakt en had geholpen met het naar binnen sjouwen van de spullen die ze bij zich had, kwamen we aan bij een klein zaaltje. *“Ik zal even vragen of de vrouwen er een probleem mee hebben dat je meedoet en dan kom ik je zo ophalen”*, aldus Marlies. Vandaag mocht ik namelijk meekijken bij een groep ‘kwetsbare vrouwen’. Na dat ik mezelf had voorgesteld en een korte uitleg had gegeven van wat ik kwam doen, gingen de stoelen en tafels aan de kant. *“Wel meedoen, Ruud!”*, zei een van de vrouwen. Marlies begon met de *seven minute challenge* waarin enkele krachttoefeningen als *squats*, planken tegen de muur en *lunges* aan bod kwamen. In gesprek met één van de vrouwen kwam ik er al vrij snel achter dat Marlies van Elderen hier met iets moois bezig was. *“Alles gaat net wat makkelijker als Marlies er is”*, zei de vrouw, en ze vervolgde: *“zelf zou ik niet snel naar de sportschool gaan, ik vind het leuk om met vrouwen zoals mezelf bezig te zijn en dat kan hier super.”* Marlies gaf een bijeenkomst waarin werd bewogen. *“Deze bijeenkomst wordt één keer in de twee weken gegeven en heet FeM - fysiek en mentaal.”* Marlies doet hierin het fysieke deel en collega Marjolein het mentale gedeelte. *“We doen dit omdat het mentale en het fysieke stuk veel met elkaar te*

maken heeft. Als je fit bent, heb je een andere stressgrens dan wanneer je ziek bent.

Andersom merk je dat wanneer je gestrest bent, je sportprestaties achteruitgaan.”

Marlies vulde aan dat er plek is voor 25 vrouwen. Nu waren er ongeveer 12. *“De groep is vol bij ongeveer 25 deelnemers. Echter komen veel vrouwen niet allemaal regelmatig. Vaak zitten er dus officieel meer vrouwen in de groep dan dat er daadwerkelijk aanwezig zijn. Hier wordt rekening mee gehouden. Het resultaat van de buurtsportcoach bij FeM is dat er zowel fysiek als mentaal wordt gewerkt aan het versterken van de eigen kracht van de deelnemer.”*

Marlies begon met krachttoefeningen. Vervolgens een vorm van bootcamp en zittende yoga en er werd afgesloten met mindfulness. Deels werd buiten bewogen vanwege het lekkere weer.

Toen de vrouwen aan mindfulness gingen doen in het zonnetje, trok ik mij samen met Marlies even terug. *“Dat stukje mindfulness doen ze zelf, ik wist eerst niet zeker of het een goed idee was, maar nu ze het zelf hebben opgepakt is het eigenlijk super. De vrouwen die hier komen zijn eigenlijk allemaal kwetsbare vrouwen. Ze zijn economisch, fysiek of emotioneel kwetsbaar, maar meestal is het een mix van deze dingen. Afgelopen weekend heeft een van de vrouwen nog een psychose gehad, maar als ze hier komen wordt er toch altijd gelachen. Alle vrouwen hier zijn eigenlijk heel lief, misschien te lief. Laatst hadden we het over doelen die ze voor zichzelf willen*

bereiken en daarin hebben ze het eigenlijk meestal over dingen voor anderen. Dat hun gezin gezond is en blijft bijvoorbeeld.” Marlies gaf aan dat deze ‘Schitterende Vrouwen’-bijeenkomsten met name zijn bedoeld om de vrouwen samen te brengen en in hun kracht te zetten. “Zoals je weet, geeft bewegen kracht en proberen we ze ook te helpen met hun zelfvertrouwen.”

Collega Marjolein ging tijdens de beweegactiviteiten naar een andere ruimte met een kleiner groepje vrouwen. *“Met mijn collega bespreken ze bepaalde thema’s, zoals ‘nee zeggen’. Ze krijgen opdrachten mee naar huis en deze worden dan over twee weken weer besproken.”* Marlies gaf aan dat deze groep eigenlijk is ontstaan vanuit de visie van de LEV-groep: groepsaanbod verzorgen waarin de kracht en zelfredzaamheid van kwetsbare groepen wordt vergroot. Marlies vulde aan: *“FeM is binnen deze groep gekomen doordat ik op aanvraag van mijn collega af en toe sportieve activiteiten heb gedaan met de vrouwengroep De Schitterende Vrouwen. Dit was al een groep van ongeveer 20 personen. De vrouwen waren over het algemeen zeer enthousiast over de sport- en spel oefeningen die zo ‘eens in de zoveel tijd’ werden gedaan. Ook werd duidelijk dat erg veel vrouwen binnen deze groep onvoldoende in beweging zijn en dat er vragen zijn rondom een gezonde leefstijl (afvallen, gezond eten, wat voor sport). Inmiddels wordt FeM om de week gedaan zodat ook de andere doelen binnen de groep aan de orde kunnen blijven. Dit zijn doelen als verhalen delen, gezelligheid, ontspanning en praten over opvoeding etc. De vrouwen hebben naar aanleiding van vorig seizoen aangegeven dat zij allemaal door willen gaan met FeM. Ze vinden de balans tussen inspanning en ontspanning fijn en leren hun lichaam kennen. Er moet wel kritisch gekeken gaan worden wat contra-indicaties zijn en wanneer vrouwen ‘moeten’ stoppen omdat de groep natuurlijk ook niet te groot kan*

worden. Besloten is dat een nieuwe vrouw een keer per 12 weken in kan stromen en tot die tijd alleen de niet-FeM weken komt om de groep te leren kennen. Natuurlijk heb ik wel een presentatie over de inhoud van FeM bij de bestaande groep gehouden voor we echt gingen beginnen. Eigenlijk was iedereen enthousiast, te meer omdat ik al bekend was van leuke spelletjes. Ook is er op maandagmiddag een taalclubje ontstaan vanuit de vrouwen zelf” aldus Marlies.

Eén van de autochtone vrouwen in de groep geeft taallessen aan de vrouwen met een migrantenachtergrond die minder goed Nederlands spreken. Na de bijeenkomst kwam ik in gesprek met de vrouw die deze les gaf: *“Ik probeer ze te helpen met de Nederlandse taal. Momenteel zijn we met aanwijzende en bezittelijke voornaamwoorden bezig. We hebben ook al vervoegingen van werkwoorden gehad.”* De vrouw liet me een van de huiswerkopdrachten zien die ze de andere vrouwen had meegegeven.

Een mooi resultaat van wat deze bijeenkomst voor de vrouwen betekent. Toen ik Marlies vroeg naar de succesfactoren van de bijeenkomst zei ze: *“De kracht van deze bijeenkomsten is eigenlijk dat het niet perfect hoeft te zijn. Je hoeft geen goede sportoutfit te hebben of altijd aanwezig te zijn. Het gaat erom dat ze hier even hun stress kunnen verlichten.”* Toen ik vroeg of Marlies niet zelf ook een deel van de succesfactor was, zei ze: *“Nee, dat denk ik niet per se, anderen zouden dit ook kunnen. Ik denk wel dat ik door mijn achtergrond in psychomotorische therapie dingen kan toevoegen. Ik weet hoe ik houding moet geven en een gesprek moet aangaan met de dames.”* Voor mij was het een eer om bij deze activiteit te zijn. Het is een mooi voorbeeld van wat een buurtsportcoach zoal in de praktijk kan betekenen. Voor Marlies en collega’s: *‘keep up the good work!’*

Praktijkvoorbeeld: “Buurtsportcoach en jongerencoach krijgen jongen uit sociaal isolement door sport”

Wendy Wiersma, Hogeschool van Arnhem en Nijmegen

Een moeder op zoek naar hulp voor haar zoon klopt aan bij Stichting Welzijn Lingewaard (SWL). Zoals de naam al doet vermoeden, zet deze stichting zich in voor het welzijn van de inwoners van de gemeente Lingewaard. Ze richten zich vooral op kwetsbare groepen als mensen met een beperking, ouderen, jongeren met problemen, statushouders, enzovoorts.

De moeder komt vervolgens terecht bij de jongerencoach waarbij ze haar verhaal doet. De jongerencoach besluit om een individueel coachtraject in te gaan met de jongen en komt er al snel achter dat hij helemaal is vastgelopen. De jongen had geen werk, geen studie, geen sociaal leven en hij was bij de gemeente al twee jaar van de radar. Het enige aanknopingspunt waar de jongerencoach iets mee kon doen, was dat hij vroeger had gevoetbald. De volgende stap was snel genomen: aankloppen bij de buurtsportcoach.

De buurtsportcoach, Nick van der Ham, stond open voor deze samenwerking en wilde zijn collega graag helpen. Het uiteindelijke doel van deze samenwerking was om de jongen weer een doel in zijn leven geven in de vorm van werk of een opleiding. De ervaring leert dat de stap van helemaal niets doen naar een baan of opleiding veel te groot is. Door hem te laten voetballen komt de jongen weer onder de mensen en is de eerste stap van het proces naar een baan of opleiding gezet. Hierdoor bouwt hij een sociaal netwerk op, krijgt hij zelfvertrouwen en een dagritme. De volgende stap in het traject is het doen van vrijwilligerswerk bij de voetbalclub.

Tijdens het eerste gesprek merkte Nick dat de jongen zenuwachtig overkwam en het spannend vond om weer te gaan voetballen. Doordat Nick een veilig klimaat had gecreëerd, stemde de jongen in om kennis te maken met de voetbalclub. De buurtsportcoach zou het

contact zoeken met de voetbalclub en ze zouden daarna met z'n allen in gesprek gaan. Zo gezegd, zo gedaan.

De buurtsportcoach heeft de vereniging gebeld en een gesprek ingepland. Tevens heeft Nick de voetbalclub voorbereid op de komst van de jongen en geadviseerd hoe ze zich in het gesprek konden opstellen. Een half uur voor het gesprek had Nick de jongen thuis opgehaald en ingelicht over het gesprek. Bij dit gesprek was het de bedoeling dat de jongen zoveel mogelijk zelf het woord zou doen. De vereniging ging hier heel begripvol mee om.

In het gesprek dat volgde is afgestemd dat de jongen zou meetrainen met een seniorenteam. Daarbij had de voetbalclub direct aan hem voorgesteld om te komen helpen bij het trainen van de kleine pupillen. Hij mocht voorlopig een paar keer participeren voordat ze over contributie zouden praten. De buurtsportcoach had een paar tweedehands voetbalschoenen en kleding geregeld via de kledingruilbank van SWL. Zo is samen de basis gelegd om dit alles te realiseren.

Voordat de jongen begon met voetballen, werd ook het team geïnformeerd over zijn situatie. Iedereen ging hier goed mee om en hij werd geaccepteerd in de groep. De manier waarop de voetbalclub met de situatie is omgegaan was erg positief. Deze club is zich bewust van de maatschappelijke rol die zij vervult. Doordat de jongen weer kon starten met voetbal, boden ze hem de kans zijn zelfvertrouwen terug te winnen, zijn sociale angst te overwinnen, een dagritme te krijgen, een doel in zijn leven te hebben, een sociaal netwerk op te bouwen, succes te ervaren en zijn fysieke en mentale conditie te verbeteren.

De jongen is inmiddels verhuisd en heeft een baan. Of hij nog voetbalt is onbekend, maar door voetbal is het hem gelukt uit zijn sociale isolement te komen. Het overwinnen van zijn sociale angsten heeft hem het zelfvertrouwen gegeven om initiatief te nemen om werk te zoeken. Voetbal was net dat duwtje in de goede richting.

Sport als middel inzetten en verschillende partijen aan elkaar verbinden staat centraal in het werk van de buurtsportcoach. De samenwerking met de voetbalclub was nieuw, maar door de open houding van de club werd deze samenwerking als erg positief ervaren. Samen met de jongerencoach zijn elkaars kwaliteiten en connecties gecombineerd om het traject tot een succes te maken.

5. Buurtsportcoach voor de wijk- en buurtbewoners

Vrij en doeltreffend in complexe context. De wijkgerichte buurtsportcoach brengt nieuwe groepen in beweging

Erik Puyt & Arnoud van de Ven

Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Expertiseteam Sporteconomie & Strategisch Sportmanagement

5.1 Samenvatting

Algemeen

Voor deze deelrapportage zijn 38 wijkgerichte buurtsportcoaches geïnterviewd. Zij geven in overgrote meerderheid aan dat zij een andere rol spelen in een voor hen nieuwe context waarbij zij hun vertrouwde aanpak moeten aanpassen aan wensen en behoeften van partners en bewoners in de wijk. De uitwerking van de Bic bij dit type buurtsportcoach leidt tot een nieuwe aanpak. Het is opvallend hoe positief de respondenten deze nieuwe situatie tegemoet treden.

In ongeveer een derde van de gevallen is sprake van dagelijkse of wekelijkse aansturing. In de andere gevallen bepaalt de buurtsportcoach zelf zijn aanpak in afstemming met andere partijen. Drie vormen van aansturing komen naar voren. Ten eerste is daar de traditionele buurtsportcoach die hiërarchisch wordt aangestuurd (ongeveer een kwart van de respondenten), ten tweede is er de ‘*stand alone*’ buurtsportcoach die zelf helemaal verantwoordelijk is (ongeveer een kwart van de respondenten) en ten derde is er de buurtsportcoach die opereert vanuit een wijkteam waarin de buurtsportcoach samen verantwoordelijk is voor alle onderdelen (ongeveer de helft van de respondenten).

Van kwantiteit naar kwaliteit

De resultaten die van de buurtsportcoach worden verwacht zijn veranderd. Het gaat niet alleen meer om aantallen activiteiten en deelnemers, maar om het richten van de inzet op de bewoners die dit het meest nodig hebben. Daarbij is de afhankelijkheid van de buurtsportcoach van de partners in de wijk toegenomen. De prestaties die de buurtsportcoach en het team moeten leveren liggen op drie onderdelen:

- Verbinden: het bouwen van een netwerk of lid worden van bestaande netwerken.
- Ontwikkelen: bepalen wat de belangrijkste doelen zijn en welke werkzame bestanddelen daarbij moeten worden ingezet.
- Organiseren: realiseren van de activiteiten en het bereiken van de juiste deelnemers waarbij de samenwerking cruciaal is met die partners die de doelgroep kunnen vinden, binden en begeleiden.

De meeste buurtsportcoaches registreren zowel proces (samenwerking, succes- en faalfactoren) als prestaties (aantallen activiteiten en deelnemers). De buurtsportcoach heeft oog voor de gewenste effecten, maar het is nog complex om deze daadwerkelijk inzichtelijk te maken.

De belangrijkste resultaten

- De belangrijkste overeenkomst tussen alle 38 respondenten is dat zij veel vrijheid krijgen en deze weten te waarderen en te benutten voor het bepalen van een doelgerichte aanpak.
- Nagenoeg alle buurtsportcoaches ervaren een volledige steun van hun team.

- Uit de antwoorden op de vraag naar steun en waardering wordt herhaaldelijk benoemd dat een cruciale voorwaarde voor het ‘verdienen’ van de steun een langdurige aanwezigheid in de wijk is.
- Tweede derde van alle respondenten benoemt als resultaat het realiseren van prestaties (mensen in beweging krijgen) om bepaalde effecten te bereiken.
- De grote meerderheid ervaart het ontbreken van gestructureerde feedback als een verbeterpunt.

5.2 Inleiding

De inzet van de impuls, als onderdeel van het bredere programma Sport en bewegen in de buurt, is stimuleren dat voor iedere Nederlander een passend sport- en beweegaanbod in de buurt aanwezig is, dat veilig en toegankelijk is. Het uiteindelijke doel is dat mensen meer gaan sporten en bewegen. Er ligt een focus op intersectorale samenwerking en lokaal maatwerk. Door in te zetten op de verbindingen die buurtsportcoaches dienen te leggen, kunnen zij tevens een bijdrage leveren aan lokale opgaven als het bevorderen van de gezondheid en de leefbaarheid (Ministerie van BZK, 2012). In deze deelrapportage worden diverse aspecten van het werk van de wijkgerichte buurtsportcoaches beschreven. Daarvoor zijn 38 buurtsportcoaches met als hoofddoelgroep wijk/buurt uit verschillende gemeenten (verspreid over Nederland) geïnterviewd. Daarnaast is voor deze deelrapportage één buurtsportcoach met meerdere hoofddoelgroepen geïnterviewd. De deelnemende gemeenten is vooraf gevraagd om buurtsportcoaches voor het interview aan te dragen die zich richten op diverse groepen in de wijk of gemeente. Achteraf bleek een aantal buurtsportcoaches zich op meerdere doelgroepen in de gemeente te richten en was de hoofddoelgroep niet altijd alleen de wijk. In deze rapportage wordt waar nodig de werkwijze van de wijkgerichte buurtsportcoach vergeleken met die van de andere buurtsportcoaches die ook andere doelgroepen bedienen.

De wijkgerichte buurtsportcoaches moeten zich richten op de (inactieve) wijkbewoners van een stad. Er zijn veel verschillende doelgroepen, zoals senioren met weinig sociale contacten en jongeren uit de buurt, die het moeilijk hebben (thuis/school etc.). Veel wijkbewoners hebben een migratieachtergrond en/of een lage SES. De wijkgerichte buurtsportcoach werkt vaak samen met partners uit de welzijnssector, zoals jongerenwerkers of GGD. In een aantal gevallen is de buurtsportcoach in dienst van de welzijnsorganisatie. Buurtsportcoaches hebben in de wijk de taak om meer mensen te laten sporten en bewegen. Ze zijn actief in het verbinden van sport en bewegen met andere sectoren. Dit moet leiden tot passend sport- en beweegaanbod voor alle doelgroepen in hun eigen buurt. Sommige buurtsportcoaches organiseren en geven sport- en beweeglessen voor uiteenlopende doelgroepen. Andere buurtsportcoaches zijn vooral bezig met de verbinding van sport met zorg, welzijn, onderwijs, kinderopvang of het bedrijfsleven (Loket Gezond Leven (z.d.)).

In deze deelrapportage worden de verschillende kenmerken en aspecten van dit type nader in kaart gebracht. Welke doelen ze moeten nastreven, de keuze voor en onderbouwing van de aanpak, de resultaten die zij willen bereiken en de mensen en partners met wie zij dat samen doen. Er wordt onderzocht wat de doelstellingen zijn die de wijkgerichte buurtsportcoaches meekrijgen, of zij daarbij het goede kader en ondersteuning krijgen, en of zij de competenties bezitten om de rol te spelen die van hen wordt verwacht. Bovenal is de vraag of zij de steun en de waardering krijgen voor het werk dat zij doen bij het maximaal benutten van de potentie van sport en bewegen in de wijk.

In de volgende hoofdstukken gaan wij achtereenvolgens in op het profiel (2), de organisatie en doelen (3), de aanpak (4), de bevorderende en belemmerende factoren (5), de resultaten (6) en de monitoring & evaluatie (7) om tot slot stil te staan bij de bijdrage van de wijkgerichte buurtsportcoach aan het bereiken van de doelen die gemeenten en Rijk beogen.

5.3 Het profiel van de buurtsportcoach

De gemiddelde leeftijd van het type wijkgerichte buurtsportcoach is 34 jaar, waarbij vier buurtsportcoaches ouder zijn dan 50 jaar. Gemiddeld zijn ze ruim vierenhalf jaar actief als buurtsportcoach. 21 van de 38 zijn aangesteld voor 2012. Slechts tien van de 38 zijn minder dan twee jaar actief.

Enkele andere algemene kenmerken zijn:

- Twee derde (26 van de 38) is man;
- Twee derde heeft een hbo-opleiding, de overige bijna allemaal een mbo-opleiding en enkeling alleen middelbare school;
- Het overgrote deel (33 respondenten) heeft een sportgerelateerde opleiding (bijv. CIOS, Sportkunde of ALO).

Vier buurtsportcoaches hebben een aanstelling voor minder dan 20 uur per week, vijftien hebben een fulltime aanstelling en de anderen hebben een aanstelling voor 20-35 uur per week. Bijna drie kwart heeft een vaste aanstelling, een kwart een tijdelijke aanstelling en er zijn twee zzp'ers. De geïnterviewde buurtsportcoaches hebben als werkgever een gemeente (7), een gemeentelijk sportbedrijf (9), een provinciaal sportbedrijf (9) of een welzijnsinstelling (6).

Als uitgangspunt voor het interview is de *setting* "wijk" gekozen. Bij sommige respondenten zijn er dwarsverbanden met andere *settings*, zoals de sportorganisatie, onderwijs en integratie.

Tabel 5.1 Settings waarin de wijkgerichte buurtsportcoach werkzaam is (in aantallen, n=38)

<i>Setting</i>	Aantal
Buurt-/wijkbewoners	13
Alle inwoners gemeente	10
Onderwijs	1
Sportorganisatie	2
Buurt-/wijkbewoners met een migratieachtergrond	2
Bedrijfsleven	2
Niet duidelijk aan te geven	8

Samenvatting

De doelgroep van de wijkgerichte buurtsportcoach is over het algemeen 'de buurt/wijkbewoner', waarbij het accent steeds meer komt te liggen bij meerdere groepen die drempels ervaren om te gaan sporten en bewegen, zoals probleemjongeren, ouderen en mensen met overgewicht.

5.4 Organisatie en doelen van het werk

Hieronder beschrijven we de organisatie ten aanzien van de wijkgerichte buurtsportcoach: de wijze waarop hij wordt aangestuurd, zijn plaats in de organisatie, de taakverdeling, de ervaren vrijheid en ervaren steun, en op welke doelen deze buurtsportcoach is gericht en hoe deze doelen tot stand komen.

Taakverdeling en vrijheid van handelen

Plaats van de buurtsportcoach in de organisatie

Bijna alle wijkgerichte buurtsportcoaches (35 van de 38 respondenten) werken in een team. Het is veelal een multifunctioneel team waarin verschillende rollen en kwaliteiten zijn verenigd. De interactie tussen de buurtsportcoach, de teamleider en de teamgenoten - gewoonlijk in het teamoverleg - bepaalt welke klussen worden uitgevoerd.

Eén van de respondenten spreekt van een “draai”, zowel wat betreft de werkwijze als de verbreding van de doelgroepen. Verreweg de meeste wijkgerichte buurtsportcoaches ervaren dat het kader steeds duidelijker wordt, soms vanuit het gemeentelijk beleid, soms door meer focus vanuit de wijk of de organisatie. Binnen dit kader geven de buurtsportcoaches aan dat zij meer vrijheid krijgen om zelf de beste aanpak te kiezen (zie ook ‘aanpak’). Opvallend is dat uit de gesprekken blijkt dat bijna de helft van de buurtsportcoaches aangeeft helemaal geen aansturing te krijgen, vaak omdat er geen teamleider of coördinator aanwezig is. Opvallend is dat de meeste buurtsportcoaches zich veel eerder onderdeel voelen van de (informele) organisatie in de wijk of kern dan onderdeel van hun formele werkgever. De lokale context bepaalt in hoge mate de uiteindelijke werkzaamheden en taken van de buurtsportcoach:

“Dus, nou dat zijn een heleboel groepen. [...] Ja, de samenwerking gaat eigenlijk goed. [...] Op het moment dat ze, dat er calamiteiten zijn, steek ik over. Je kunt hier overal oversteken. En dan gaan we met die mensen en met de persoon zelf zitten en dan gaan we alles oplossen. Ik kan natuurlijk niet alles alleen organiseren hè. Die weg is gewoon heel kort.” (5R3, Man, 62 jaar)

Ervaren vrijheid

Nagenoeg alle buurtsportcoaches geven aan dat zij de vrijheid in hun werk waarderen, zowel omdat het bijdraagt aan hun eigen ontwikkeling en het plezier in het werk, als aan de manier van werken in de wijk. Volgens 5R4 (vrouw, 26 jaar) is het *“dus niet makkelijker geworden, maar het is wel leuker geworden denk ik. We zijn nog wel zoekende, dat geldt voor iedereen.”*

Bijna de helft van de respondenten gebruikt het woord “zoeken”, “zoekende” of zoektocht” als het gaat over het nieuwe proces waarbij de buurtsportcoach met zijn team samen met het netwerk de lokale uitdagingen aanpakt. Dat zoeken geldt zowel voor de aanpak als voor de werkwijze:

“We zijn nu nog een beetje zoekende als team van hoe kunnen we zorgen dat we elkaar kunnen bereiken en aansturen.” (5R33, vrouw, 31 jaar).

In die zoektocht is tijd belangrijk, zowel om elkaar en de wijk te leren kennen, alsook om nieuwe zaken uit te proberen en opnieuw te beginnen als het tegenvalt of de aanpak uit te breiden als het succesvol is.

Uit de interviews blijkt een samenhang tussen het werken met interventies in de wijk, de vrijheid die daarvoor nodig is en de mogelijkheid om zich te ontplooien als buurtsportcoach:

“Maar sinds we zelfsturend zijn kun je alles zelf creëren. Als ik iets wil en denk dat ergens resultaat te boeken is en ik wil iets met drugsverslaafden en alcoholisten gaan doen, dan kan ik dat gaan opzetten. En als dat slaagt, zetten we dat in andere wijken op. Dus we hebben wel de vrijheid om ons te ontplooien.” (5R34, man, 30 jaar).

Aansturing: Verdeling van taken en verantwoordelijkheden

De overgrote meerderheid van de buurtsportcoaches (ruim 25 van de 30 die de vraag hebben beantwoord) geeft aan dat het voor hen helder en duidelijk is wat zij moeten doen. In ongeveer een derde van de gevallen is sprake van dagelijkse of wekelijkse aansturing.

Daarnaast komen drie andere typen van aansturing voor:

1. Traditioneel (meer hiërarchische aansturing): ongeveer een kwart
2. De *stand alone* buurtsportcoach die zelf helemaal verantwoordelijk is: ongeveer een kwart
3. Gebieds- en wijkteams die samen verantwoordelijk zijn voor alle onderdelen: ongeveer de helft

Als het gaat om de tevredenheid van de aansturing, dan worden er nogal wat kritische noten gekraakt bij type 1:

"[...] is wat onduidelijk in zijn aansturing, dat ik eigenlijk niet goed begrijp wat hij wil en dat ik soms gewoon maar iets doe. Hij vraagt bijna nooit om verantwoording of toont weinig interesse, dus ik doe vaak toch wel wat ik denk dat het beste is." (5R23, man 39 jaar)

Buurtsportcoach 5R9 geeft een voorbeeld van de werkwijze van de *stand alone buurtsportcoach* (type 2):

"De wijk waarin ik werkzaam ben, daar ben ik verantwoordelijk voor. En dan ben ik er ook zelf verantwoordelijk voor om een heel jaarplan te schrijven voor de wijk en doelstellingen daaraan te koppelen en te bepalen waar de aandacht naar toe moet gaan het komende jaar. Natuurlijk ga ik dan wel de wijk in om met organisaties en samenwerkingspartners te praten, om te kijken waar echt de behoefte ligt. Dat is het eerste jaar echt zoeken en netwerken en kijken."

De vrijheid in hun werk die de buurtsportcoaches ervaren (dit geldt eveneens voor de overgrote meerderheid) wordt nagenoeg altijd zeer gewaardeerd:

"Gelukkig, anders kan ik echt niet werken. Die vrijheid is juist wat ik zo leuk vind hieraan. Iedereen doet zijn ding. Je bent betrokken, werkt hard, niemand hoeft aangestuurd te worden." (5R1, vrouw, 44 jaar).

Hoewel de vrijheid door de buurtsportcoaches zeer gewaardeerd wordt, wijst een buurtsportcoach op de beperkingen van enerzijds de geringe aansturing en anderzijds de steeds hogere eisen aan het werk:

"Het mag wat mij betreft iets meer. Ik vind dat wij veel verantwoordelijkheden krijgen voor de functie als buurtsportcoach. We zijn allemaal jonge mensen en we willen veel leren, en dat mis ik weleens. In principe hebben we één keer in de maand een voortgangsgesprek met onze leidinggevende. Maar die gaat nog weleens niet door, of soms sluit de inhoud van zo'n gesprek niet helemaal aan op mijn wensen." (5R36, vrouw, 27 jaar)

Omdat er veel vrijheid is, wordt er heel veel gesproken en besproken. Zoals 5R4 het beschrijft:

"Zolang je goed kan bargumenteren wat je aan het doen bent, heb je heel veel vrijheid. Past het niet dan wordt er binnen jouw team aan de bel getrokken." (5R4, vrouw, 26 jaar)

Steun voor de buurtsportcoach

Het draagvlak voor het werk van de buurtsportcoach wordt mede bepaald door de steun en de waardering vanuit zijn organisatie en vanuit de doelgroep. Nagenoeg alle buurtsportcoaches ervaren een volledige steun (ruim 30 van de respondenten). Dat is gegeven de vrijheid die de buurtsportcoaches ervaren een groot aantal, maar blijktbaar is de mate van aansturing weinig of niet van invloed op de steun vanuit de organisatie. Uit het onderzoek blijkt dat als de buurtsportcoaches veel vrijheid en een volledige steun ervaren, dat zij in de wijk vol vertrouwen aan de slag gaan. Ruim de helft van de buurtsportcoaches refereert bij dit onderwerp aan zowel de steun uit de organisatie als die van deelnemers en in een aantal gevallen ook aan de waardering van betrokkenen. Niet alleen is het belangrijk om die contacten te zoeken, het helpt ook om bekend met en gekend te worden in de wijk. Dat is een belangrijke voorwaarde om een rol als organisator in te vullen waarbij activiteiten worden geïnitieerd, maar niet (altijd) zelf worden uitgevoerd. Zoals in het geval van 5R8 (vrouw, 29 jaar) die wordt benaderd door een wijkbewoner die een vrouwengroep (met een migratieachtergrond) wil opzetten om samen dingen te ondernemen. Hij helpt die vrouw met organiseren waardoor ook daadwerkelijk bijeenkomsten plaatsvinden.

Doelen

Prestatieafspraken voor de buurtsportcoach met betrekking tot wijkgericht werken

Aan de buurtsportcoaches die wijkgericht werken is gevraagd of ze met hun opdrachtgever prestatieafspraken maken. Er kunnen drie groepen worden onderscheiden. Ten eerste een groep (een minderheid, negen respondenten) die aangeeft dat ze concrete prestatieafspraken hebben gemaakt voor hun werk in de wijk. Soms betreft dat afspraken over de activiteiten en deelnemers:

“Er is ook benoemd wat het totaal aantal activiteiten en deelnemers is dat je moet realiseren, we streven naar een concreet aantal beweegmomenten. Maar deze zijn niet specifiek bepaald per doelgroep, dat biedt ruimte om prioriteiten te stellen.” (5R8, vrouw, 29 jaar).

Vaak zijn de prestatieafspraken abstracter om de buurtsportcoaches ruimte te geven doelstellingen op maat te formuleren. Ten tweede is er een groep (met de meeste buurtsportcoaches, 22 respondenten) die aangeeft dat ze geen concrete prestatieafspraken formuleren, maar zelf bepalen welke activiteiten ze zullen ondernemen. Zoals één van de wijkgerichte buurtsportcoach het aangeeft:

“We maken vanuit de wijk allemaal onze eigen projectplannen. Die zien er allemaal hetzelfde uit, we gebruiken hetzelfde format. We maken daarin onderscheid tussen kwantitatieve doelen en kwalitatieve doelen. We merken dat het bij zo'n maatschappelijk kwetsbare groep heel lastig is om echte kwantitatieve doelen te stellen. We kunnen niet zeggen dat we in een jaar 30 mensen bereiken en dat er 5 bij een sportvereniging gaan.” (R36, vrouw, 27 jaar)

Ten derde geeft een aantal buurtsportcoaches aan helemaal geen prestatieafspraken te hebben gemaakt (zes respondenten). Ze gebruiken het gemeentelijk beleid als kader voor hun activiteiten in de wijk en gebruiken hun autonomie om ze zelfstandig in te vullen. Zoals één van de buurtsportcoach het stelt:

“Doelen worden meer algemeen vastgesteld, zeker in relatie tot het sociaal domein. In het team bepalen we de beste vertaling naar plannen en acties.” (5R29, man 31 jaar)

Sport als doel of als middel

Sport wordt vooral als doel ingezet (25 van de 38 respondenten). Het doel van buurtsportcoach 5R27 is om:

“Zo veel mogelijk kinderen [in de wijk] op zo veel mogelijk momenten te laten bewegen.”
(5R27, man 54 jaar)

Dat betekent dat je vaak nieuw aanbod in de wijk moet organiseren. De BuurtSportVereniging is een voorbeeld van een erkende interventie die daarvoor wordt ingezet. Wanneer het als middel wordt ingezet, is het normaliter om de sociale cohesie of gezondheid te bevorderen (bijvoorbeeld JOGG) of eenzaamheid te bestrijden. Eenmaal is het voorkomen van radicalisering genoemd. Vaak wordt gekeken naar de behoefte die in de wijk leeft en dan probeert de buurtsportcoach daaromheen het aanbod te organiseren.

Tabel 5.2 Belangrijkste hoofddoel van sport waar de buurtsportcoach zich voor inzet (in aantallen, n=38)

Setting	Aantal
Mensen aan het bewegen krijgen	13
Kinderen op school meer laten bewegen	6
Sportstimulering (doorstroom naar sportvereniging)	7
Cohesie wijk bevorderen	4
Overig	8

Bij wijkgericht werken worden de meeste doelstellingen op activiteiten- of prestatieniveau geformuleerd (36 keer genoemd). Voorbeelden hiervan zijn:

“Zoveel mogelijk mensen in beweging krijgen, letterlijk (fysiek) en figuurlijk (sociaal). Bijv. Dorp x run, met veel vrijwilligers.” (5R44, vrouw, 30 jaar).

Daarnaast wordt vaak een hoofddoel op effectniveau genoemd (7 keer). Dan gaat het om doelstellingen zoals ‘ouderen en mensen met een beperking die langer zelfstandig kunnen wonen’ of ‘sociale cohesie’.

Veel doelstellingen die op activiteitsniveau worden geformuleerd, zijn verwerkt in evenementen waarin de buurtsportcoach aan de slag gaat met de wijkbewoners, zoals

“een doel is bijvoorbeeld een x-aantal keer die Urban Sport Tour organiseren”
(5R20, man 23 jaar).

Daarnaast zijn er doelen op activiteitsniveau geformuleerd die gericht zijn om andere partijen in beweging te krijgen:

“het realiseren van beweegactiviteiten [...]. Samen met partners realiseren van goede activiteiten” (5R12, man 33 jaar).

In de verhalen lopen doelen op activiteiten-, prestatie- en effectniveau door elkaar. Dat heeft te maken met de ‘zoektocht’ naar de beste aanpak in de wijk. Een concrete probleemsituatie (op effectniveau) is de aanleiding om te zoeken naar een activiteit die kan bijdragen aan het verbeteren van die situatie. Daarbij zoekt de buurtsportcoach steun bij collega’s en partners.

Op basis van deze afstemming komen plannen en acties tot stand en worden zij ook weer bijgesteld. Als gevolg van deze interactie vervaagt het onderscheid tussen sport als doel en sport als middel. Sport als doel staat centraal omdat de wijkgerichte buurtsportcoach mensen in beweging wil krijgen. Maar het gaat daarbij steeds vaker om groepen die hoge drempels ervaren of mensen in de wijk die die problemen ervaren of veroorzaken. Het accent verschuift van generieke sportstimulering naar risicogroepen.

Totstandkoming van de doelen: van plan naar praktijk

Het vooraf stellen van doelen en prestatieafspraken werkt volgens de meerderheid van de buurtsportcoaches niet bevorderend in de wijkgerichte aanpak van de buurtsportcoach. De complexe en taaie problematiek in een wijk vragen om maatwerk en tussentijdse bijsturing. Volgens buurtsportcoach 5R1:

"Er is een multiproblematiek aan de gang: en het is armoede, en het is eenzaamheid en het is te weinig bewegen. Er is heel vaak schuldproblematiek en een verslavingsproblematiek dus je kunt niet zeggen dat er één ding aan de hand is en als dat is opgelost dan is het probleem opgelost." (5R1, vrouw, 44 jaar)

Er zijn veranderingen zichtbaar in de werkwijze van de buurtsportcoach en de manier waarop de doelstellingen worden vastgesteld. Het blauwdruk-denken met behulp van beleidsplannen is minder aanwezig en er is ruimte voor initiatieven:

"[...] er is heel veel overlast. Dus ik had een doelstelling erin staan, dat ik samen met de jongerenwerkers wil kijken waar behoefte is aan sport bij de jongeren en welke kritieke groepen kunnen wij aan het sporten krijgen en heeft dat zin of niet? Dus die wordt volledig anders." (5R9, vrouw, 26 jaar).

Het kunnen omgaan met deze veranderingen is een belangrijke competentie van een buurtsportcoach.

Van de buurtsportcoach wordt gevraagd om zich ondernemend op te stellen en binnen de gemeentelijke kaders zelf (in samenspraak met het team) de doelstellingen te bepalen:

"De gemeente geeft het kader wat betreft de wijkproblematiek en het team leidt daar doelen van af." (5R14, man 32 jaar).

De buurtsportcoaches moeten meestal zelf bepalen hoe ze de problematiek gaan aanpakken en met wie ze dat gaan doen. Daarbij krijgen ze de nodige vrijheid;

"Sommige doelstellingen schuif ik bijvoorbeeld ook weer een jaar door. Dat zorgprogramma voor kinderen met overgewicht stond er vorig jaar ook in. Afgelopen jaar hebben we alleen maar overleg gehad en het plan aangepast. Nu pas kunnen we zeggen wanneer we kunnen starten. Soms kun je er geen peil op trekken hoelang het duurt. Dat is mogelijk omdat we die vrijheid hebben." (5R9, vrouw, 26 jaar).

Samenvatting

De wijkgerichte buurtsportcoach werkt in een team en voelt zich nadrukkelijk onderdeel van de wijk. Vanuit de organisatie is er veel vrijheid om in afstemming met collega's en partners de geschikte activiteiten te bepalen. Een concrete probleemsituatie is voor deze zoektocht vaak het vertrekpunt. Nagenoeg alle buurtsportcoaches hebben een beeld van het aantal activiteiten dat zij willen realiseren en de mensen die zij willen bereiken. Deze zijn steeds minder vaak vooraf bepaald in een plan, maar worden in de wijk gevormd, uitgevoerd en aangepast.

5.5 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

Hieronder beschrijven we de aanpak die de wijkgerichte buurtsportcoaches hanteren. Daarnaast wordt een beschrijving gegeven van de activiteiten die de buurtsportcoaches in de wijk uitvoeren.

Activiteiten

De activiteiten die worden georganiseerd in de wijk zijn clinics, naschools sportaanbod, sport voor doelgroepen (zoals *Walking Football*), ondersteunen van buurtsportverenigingen en het begeleiden van inactieve jongeren:

"We staan er nog steeds met wekelijks 30 kinderen, als we dat als voorbeeld kunnen gebruiken voor nieuwe samenwerkingen met een hele andere doelgroep, dan doe je het fantastisch. Als je structureel wekelijks kinderen in beweging houdt, die daarvoor met hun ziel onder de arm door de wijk liepen." (5R29, man 31 jaar).

Bij het organiseren van activiteiten in de wijk kunnen verschillende factoren van invloed zijn die bepalen of de verwachtingen worden waargemaakt. Een belangrijke succesfactor is volgens buurtsportcoach 5R6 (vrouw, 41 jaar) dat een activiteit laagdrempelig moet zijn:

"Omdat het laagdrempelig is, is het niet heel spannend. Mensen hebben al gauw de neiging om af te haken als er maar een moeilijkheid aanzit of ojee kan ik dat wel aan of moet ik daar helemaal heen, hoe kom ik daar met vervoer? Dus het moet vooral heel makkelijk te bereiken zijn." (5R6, vrouw, 41 jaar)

Voor de buurtsportcoach liggen in de wijk veel uitdagingen om aan te pakken:

"Ik zie zoveel om me heen, je kunt wel aan de gang blijven met wat je kunt opzetten." (5R11, man, 50 jaar).

Maar vaak is de capaciteit ontoereikend om alle kansen te kunnen verzilveren:

"Om te vergelijken, er zijn collega's die zo'n grote wijk met z'n tweeën of drieën doen en ik doe die wijk dus in mijn eentje, samen met die collega die dan 4 uur heeft voor deze wijk. Maar de wijk is zo groot en er liggen zoveel vragen en kansen." (5R9, vrouw, 26 jaar).

Communicatie van de aanpak

De aankondiging van de activiteiten die in en voor de wijk worden georganiseerd, verloopt nog vaak via flyers, maar de buurtsportcoach maakt steeds meer gebruik van sociale media. Deze media maken het mogelijk om met behulp van filmpjes aandacht te vragen voor de activiteiten.

Een buurtsportcoach geeft aan dat de doelgroep ook kan worden ingeschakeld om de activiteit succesvol te laten verlopen:

“Als je mensen wilt bereiken gebruik de doelgroep zelf. Als ik een activiteit voor Marokkaanse dames wil promoten, dan moet ik dat niet zelf gaan doen. Dan moet ik de Marokkaanse dames inzetten die ik ken. Maak gebruik van de sleutelfiguren in de wijk.” (5R27, man 54 jaar).

De meeste buurtsportcoaches vinden zichtbaarheid in de wijk de beste manier om mensen mee te krijgen. Tot slot is de communicatie met de samenwerkingspartners veel genoemd. Eén van de redenen om goed op de hoogte te zijn van de werkzaamheden van de partners, is om te voorkomen dat de verkeerde taken worden uitgevoerd.

“Daarin miste heel erg de samenwerking met de jongerenwerkers uit de wijk, met hen was samenwerking heel lastig. Dan ga je als buurtsportcoach erg uit de kaders van wat je eigenlijk moet doen. Mijn collega ging dan bijvoorbeeld met de jongeren op de velden in gesprek, terwijl dat eigenlijk het werk van de jongerenwerker is. Op een gegeven moment moesten we constateren dat dat niet werkte en zijn we ons op iets anders gaan richten.” (5R38, man, 37 jaar).

Aanpak

De buurtsportcoaches hebben geen standaardaanpak want er zijn geen standaardproblemen.

“Elk wijkje is anders. En dat betekent ook dat die mensen in die wijk, ook anders werken. De buurtnetwerken zijn daar anders ingericht. Dus de aanpak hangt echt van de wijk af in dit geval.” (5R7, vrouw, 28 jaar).

Omdat de activiteiten van de buurtsportcoaches zo verschillend zijn, is de aanpak ook verschillend. De buurtsportcoach in de wijk probeert sport met andere projecten te verbinden. 5R3 (man, 62 jaar) noemt als voorbeelden de integratie van mensen met een migratieachtergrond (bijvoorbeeld door middel van een informatieavond over vrijwilligerswerk), HALT, de gezonde kantine en vluchtelingensport. Omdat de buurtsportcoach in zijn wijkgerichte aanpak meerdere aspecten combineert, moet hij met veel organisaties samenwerken en van veel zaken kennis hebben:

“[...] integraal werken. Nou, wat ze willen is dat we generalistisch werken”. (5R5, man, 36 jaar)

De buurtsportcoach kiest gewoonlijk zelf de beste aanpak bij de doelen die zijn gesteld. Daarin bestaat veel vrijheid voor de buurtsportcoach; de meesten geven aan dat er geen strikte termijn is gesteld aan de periode waarin de aanpak tot het behalen van de doelstellingen moet leiden.

De autonomie van de buurtsportcoach is de laatste jaren toegenomen, waarbij ruimte is voor nieuwe aanpakken. Elke buurtsportcoach schat zelf - vooral op basis van kennis en ervaring - in welke aanpak de beste is:

"We hebben niet een stappenplan, van zo en zo gaan wij te werk. Ik denk dat iedereen ook op een andere manier werkt bij ons. Ik bedoel, ik werk in deze wijk en mijn collega doet een andere wijk en die doet het weer net op een andere manier. Daar hoeft niet één aanpak voor te zijn." (5R6, vrouw, 41 jaar).

Enkele buurtsportcoaches geven aan dat er gestructureerd wordt gewerkt met een wijkanalyse en een plan van aanpak. Van tevoren wordt de aanpak in het team en met de partners besproken. Het wordt *"besproken met elkaar, met andere professionals op dat moment: wat zal dat teweeg gaan brengen?"* (R4, Vrouw, 26 jaar).

Bij het kiezen van de juiste aanpak is ook de interne afstemming (de afstemming tussen de buurtsportcoaches) belangrijk. Naast het maatwerk, maken de buurtsportcoaches gebruik van bestaande interventies in het kader van Sportimpuls, bijvoorbeeld de BuurtSportVereniging en de beweegtuin. Buurtsportcoach 5R27 (werkzaam in een grote gemeente) blijft continu zoeken naar de beste aanpak en is.

"[...] ook wel benieuwd om dan te kijken welke aanpak over 10 jaar het beste blijkt te zijn. Dan leer je van het ene en ga je aan de gang met het andere." (5R27, man 54 jaar)

5R38 geeft aan dat:

"je continu aan je programma moet willen sleutelen. [...]. Je zou continu moeten blijven innoveren. Programma's veranderen met nieuwe verdienmodellen erachter. Misschien een vies woord voor de sport maar dat erachter krijgen om maar door te kunnen gaan." (5R38, man, 37 jaar)

Samenwerking

De samenwerking betreft de interne samenwerking (met de buurtsportcoach en andere collega's) en de externe samenwerking (de samenwerking binnen de wijk, met een breed scala aan partners). De interne samenwerking betreft de samenwerking van de buurtsportcoach met collega's die een andere functie (verschillende typen buurtsportcoaches) of een ander thema hebben. Een mooi voorbeeld van interne samenwerking is een gemeente waar de werkgever van de buurtsportcoach ook alle sportparken en sportaccommodaties in beheer heeft. Daar heeft de buurtsportcoach een interne samenwerking om de bezetting van accommodaties te verbeteren: je moet *"ook contact hebben met de coördinatoren van de buitensportlocaties of de binnensportlocaties om afstemming te hebben over nieuwe activiteiten die op die locaties plaats kunnen vinden."* (5R9, vrouw, 26 jaar)

Veel genoemde externe samenwerkingspartners zijn: de fysiotherapeut, huisartsen, verslavingszorg, voedselbank, sociale werkvoorziening, welzijnsinstellingen, naschoolse opvang, vrijwilligers, sponsors, scholen, verenigingen, etc. 5R10 (man, 29 jaar) werkt in een kleine gemeente intensief samen met een sociaal team met de partners in de kern: medisch centrum, huisartsen, sportverenigingen, scholen e.d.

Verloop van de samenwerking

Ongeveer twee derde van de respondenten geeft een oordeel over het verloop van de samenwerking, waarvan het merendeel (23 respondenten) positief is. Een zestal ervaart knelpunten en een tiental geeft een soms zeer uitgebreide feitelijke beschrijving van de wijze waarop wordt samengewerkt. Hieronder worden enkele voorbeelden gegeven.

De interne samenwerking is belangrijk omdat de buurtsportcoaches het meest leren van elkaar en het meeste met elkaar bespreken. 5R11 zegt over het belang van complementaire kwaliteiten:

“Samenwerking loopt uitstekend met mijn collega, ik ben een doener en hij is een strategisch persoon. De gemeente is heel groot, mijn collega weet precies hoeveel inwoners er zijn.”
(5R11, man, 50 jaar)

De combinatie van inhoudelijke en praktische kennis maakt het voor de buurtsportcoach makkelijker om de samenwerking met de andere organisaties binnen het netwerk te verbeteren:

“Ze weten ons steeds beter te vinden. We waren bijvoorbeeld bij een Medisch Centrum en eerst wisten mensen heel weinig van sport en bewegen. Hij [de bsc] heeft verteld wat we allemaal doen en daardoor wordt het netwerk verbreed. Door de netwerklunch weten mensen beter wat er aanwezig is en hoe je daarop kunt inspelen.” R10 (man, 29 jaar)

Een externe samenwerking betreft het opbouwen en het benutten van het netwerk. 5R13 geeft aan dat afstemming met het netwerk kan helpen om de aanpak te bepalen.

“Als buurtsportcoach is het een grote plus als je ergens zeven jaar aanwezig bent. Ik ben ook bekend bij huisarts, fysio, buurtzorg en -verenigingen, bestuurders en vrijwilligers. Ik kan bepalen wat er nodig is om bewoners in beweging te krijgen, waar hun behoefte ligt, wat beperkingen zijn. Omdat ik contact heb met andere organisaties, die vaak de doelgroep beter kennen, weet ik de vertaling te maken naar geschikte beweegactiviteiten.”
(5R13, vrouw, 30 jaar)

De netwerkpartners die genoemd zijn bij het wijkgericht werken zijn: praktijkondersteuners, huisartsen, allerlei zorginstellingen, jongerenwerkers, thuiszorg, de wijkagent, de woningbouwvereniging, de gemeente en scholen. Dat maakt netwerken een belangrijke en intensieve bezigheid. Met alle partners moet contact worden gemaakt en worden betrokken bij de werkzaamheden van de buurtsportcoach.

“Maar het onderhouden van de contacten is ook belangrijk. Je kunt niet iemand om hulp vragen en dan een half jaar niets van jezelf laten horen en alleen als je hem/haar nodig hebt hem gaan opzoeken. Daar kruipen veel uren in.” (5R27, man 54 jaar)

De buurtsportcoach ervaart het overleggen en regelen soms wel als een last. Liever gaat hij naar buiten:

“Ik ben veel te veel op kantoor, dan voel je dat je de doelgroep gedeeltelijk kwijtraakt.”
(5R27, man 54 jaar).

De totstandkoming van de samenwerking tussen een aantal organisaties vergt veel afstemming. De buurtsportcoaches, waaronder 5R13, geven aan dat zij de vrijheid van handelen nodig hebben om de knoop door te hakken:

"Ik weet heel goed dat je de verbinder bent maar wel met als doel dat er sport- en beweegactiviteiten moeten ontstaan. De inhoud bepaal je verder zelf, je bepaalt zelf de helderheid. Er wordt veel van je gevraagd, maar dan komen mijn specifieke kwaliteiten ook het best tot zijn recht. Deze vrijheid is veel uitdagender." (5R13, vrouw, 30 jaar)

5R35 constateert dat de bereidheid tot samenwerking sterk kan verschillen:

"Laatst zat ik bijvoorbeeld bij een project met huisartsen, fysiotherapeuten, apothekers, diëtisten, om die samenwerking in kaart te brengen. Je ziet dan dat sommige lijntjes heel goed lopen, bijvoorbeeld met de diëtisten en huisartsen. Met de wijkteams daarentegen heb ik in mijn wijk weinig contact, omdat het heel lastig is om sport bij hun tussen de oren te krijgen en te laten zien dat ze sport als middel kunnen inzetten om ook andere problematiek aan te pakken." (5R35, man, 35 jaar)

Samenwerking met andere partijen in de wijk

In een groot aantal van de gevallen is de samenwerking een recente eis van de gemeente, omdat de doelen (die vaak de leefwereld van de bewoners betreffen) alleen door samenwerking kunnen worden bereikt. Volgens 5R10 zijn er meerdere redenen waarom dit essentieel is:

"Ten eerste is het een wens van de gemeente om organisaties samen te brengen. Ten tweede is het naar mijn mening een cruciale voorwaarde voor succes om ook de behoefte van de doelgroep te achterhalen en er goed op in te kunnen spelen. De meerwaarde is: er is vooral sprake van maatwerk gegeven de lokale context en samenwerking. Vanuit sport zijn we misschien iets meer doelgericht, maar dat is voor ons misschien ook makkelijker omdat sport- en beweegactiviteiten heel concreet zijn." (5R10, man, 29 jaar)

Daarbij wordt een aantal bepalende aspecten van samenwerking in de wijk genoemd:

"Het kost tijd om vertrouwen op te bouwen en toegevoegde waarde te bewijzen."
(5R10, man, 29)

"De mate waarin organisaties hun professionals wel of geen vrijheid geven. Traditionele, hiërarchische organisaties vertragen het proces." (5R12, man 33 jaar)

"Bevorderend werkt als alle partijen er veel energie in willen steken en zijn eigen terrein, zal ik maar zeggen, bewaakt. Wat werkt niet bevorderend? Eigenlijk het tegenovergestelde, als de ene partij er veel tijd in stopt en de andere bijna niks. Dan staat het niet zo sterk."
(5R35, man, 35)

"Je hebt de andere partijen natuurlijk wel gewoon nodig om het resultaat te behalen. Ik ga niet zelf al die kwetsbare doelgroepen van straat plukken en zeggen, nou kom maar sporten. Dat is gewoon niet haalbaar." 5R9 (vrouw, 26 jaar)

Samenwerking is bepalend voor het succes omdat andere partijen weten waar je de doelgroep kunt vinden en hoe je ze moet benaderen. Samenwerking heeft zo zijn voordelen (ten aanzien van het bereik van de deelnemers) en nadelen ten aanzien van de snelheid van het proces. Er zijn ook voorbeelden van netwerkpartners die een grote bijdrage leveren aan de activiteiten:

“Deze partner [een BVO] is een sterk merk in de stad waardoor je toch wel een voorsprongetje hebt ten opzichte van andere verenigingen als je kijkt naar aantrekkingskracht en naamsbekendheid.” (5R20, man 23 jaar)

Netwerken

Netwerken is belangrijk voor de buurtsportcoach omdat hij in de wijk de organisaties aan elkaar moet verbinden. Soms is er een partij waarvan de verwachtingen moeten worden bijgesteld:

“Bij andere organisaties gaat dat helemaal niet gemakkelijk. Ik heb bijvoorbeeld laatst om de tafel gezeten met managers van de dagbesteding van een zorginstelling. Die wilden heel graag iets met sport, maar wilden daar geen geld aan besteden.” (5R9, vrouw, 26 jaar).

Het netwerken is zeer belangrijk als de buurtsportcoach een verwijzende rol vervult:

“Ik bespreek met de persoon wat de reden is om meer te bewegen, maar ook welke mogelijkheden er zijn, zowel wat kan iemand, wat wil iemand, als welk aanbod is er? Op basis van dit gesprek ga ik iemand doorverwijzen.” (5R10, man, 29 jaar).

De partners hebben ook een stem bij het bepalen van de aanpak:

“Daarbij kiezen we samen de beste aanpak, soms is dat al een bestaand project, soms een nieuwe aanpak op basis van behoeften en mogelijkheden in de wijk.” (5R12, man 33 jaar)

Tekstkader 5.1 Aanpak van buurtsportcoach 5R13 (vrouw, 30 jaar)

“Ik zet eigenlijk de volgende stappen:

- 1. Aanwezig zijn in de wijk (dit doe ik al bijna zeven jaar)*
- 2. Contact leggen met alles en iedereen in de wijk, maar ook tijdens de activiteiten*
- 3. Ik probeer de behoeften te bepalen*
- 4. Dan ga ik plannen maken die ik bespreek met mensen in de wijk en in mijn team.*
- 5. Tot slot ga ik activiteiten initiëren of uitvoeren”*

Verbinden

Veel buurtsportcoaches voelen zich een verbinder. Bijna drie kwart van de respondenten benoemt dit als belangrijkste taak.

“En door te verbinden [...] met wat er juist lokaal speelt, kun je juist deze aanpak nog meer laten slagen, en dat merk ik wel, die wijkgerichte functie kan echt een meerwaarde hebben. In het verleden sprak je met de jongerenwerker en legde je één lijntje; nu is het een heel netwerk, met heel veel lijntjes. Met elkaar kom je tot betere en krachtigere ideeën dan alleen.” (5R14, man 32 jaar).

Slechts een kwart geeft aan organisator te zijn, gericht op het realiseren, maar niet zelf activiteiten uit te voeren. Uit de toelichting bij deze vraag blijkt echter dat het doel van het 'verbinden' is om activiteiten te realiseren. Praten (verbinden) is belangrijk maar je moet *“ook gewoon een knoop doorhakken”* (5R32, man 27 jaar). *“We peilen de behoefte maar vertalen die wel naar actie en activiteiten. Het is tweeledig: peilen van behoeften, maar ook acties.”* (5R12, man 33 jaar).

Uit veel van de antwoorden blijkt dat ook een van de redenen dat de bijdrage van de buurtsportcoach wordt gewaardeerd. De buurtsportcoach heeft oog en oor voor wat er in de wijk speelt en weet de doelgroep in beweging te krijgen, ook 'lastige' groepen:

“Binnen de wijk proberen wij als buurtsportcoach de verbindingen te leggen tussen de wijkproblematiek zoals we die constateren samen met partners, dan de problematiek aanpakken door sport als middel in zetten. We staan midden in de wijk, zijn actief in de wijk. Samenwerking met partners is gestructureerd. Met de welzijnsorganisatie gaan we aan de slag met moeilijke jongeren. Nu voetballen ze in de wijk en verzorgen ze geen overlast meer.”
(5R15, man 32 jaar)

Samenvatting

De aanpak van een activiteit in de wijk is voornamelijk gebaseerd op eerdere ervaringen van de buurtsportcoach. De activiteiten die ze organiseren zijn op maat gemaakt om de doelgroep zo goed mogelijk te kunnen bereiken. Bij deze aanpak en activiteiten is samenwerking met de netwerkpartners belangrijk.

5.6 Bevorderende en belemmerende factoren

Hieronder worden de factoren beschreven die het werk van de wijkgerichte buurtsportcoach bevorderen dan wel belemmeren.

Bevorderende factoren

Externe factoren

De samenwerking met andere organisaties wordt door een derde als bevorderende factor genoemd. Een buurtsportcoach (5R8, vrouw, 29 jaar) geeft duidelijk aan dat zij van deelnemers veel waardering krijgt. Het kunnen samenwerken met andere organisaties wordt door veel respondenten als specifieke kwaliteit genoemd. Het werken met mensen wordt vaak als positief aspect genoemd:

“Positief is dat je continu met mensen werkt en dat vind ik het mooiste wat er is.” (5R4, Vrouw, 26 jaar).

Het werken met mensen leidt op een gegeven moment tot meer betrokkenheid:

“Wat ik vooral positief vind is dat mensen je gaan herkennen. Dat ze jou zien als iemand van de sport.” (5R25, man, 29 jaar).

Interne factoren

Bijna de helft van de respondenten noemt de organisatie als positief aspect. Ze doelen daarbij op de wijze waarop het werk georganiseerd is en de steun en waardering die ze vanuit de organisatie krijgen. Wanneer gevraagd wordt naar het belangrijkste positieve aspect, wordt vooral de vrijheid van handelen genoemd.

"Nou, de vrijheden, het plezier. De organisatie waar je in zit. Ik zit wel in een bevoorrechte positie en heb mijn vrijheden ook binnen de club. Op het moment dat ze vinden dat het niet zo is, wordt er echt wel aan de bel getrokken." (5R2, vrouw, 45 jaar).

De meeste buurtsportcoaches geven aan dat kennis van de doelgroep een belangrijk factor is.

"Kennis van fysieke klachten -wat kan je dan wel en wat kan je dan niet?- en daar een beetje een passend aanbod voor maken of als er mensen worden doorverwezen met die en die klachten, ja dan is het wel handig als je weet wat dat inhoudt. Inspelen op de doelgroepen, dat is inderdaad ook belangrijk." (5R31, man, 30 jaar)

Die kennis valt vaak niet op een opleiding te leren. De meeste kennis wordt verworven door het werken in de praktijk: de kennis die je nodig hebt is vaak niet aan te leren en is vaak persoonsgebonden, niet iedereen kan dat:

"Ik denk dat je sowieso de taal moet spreken van de jongeren, je moet jeugdig zijn in je doen en laten en ook gewoon expertise moet hebben over hoe je met bepaalde typen jongeren om moet gaan." (5R20, man 23 jaar).

Voor de buurtgerichte buurtsportcoach is behalve kennis van de doelgroep(en) ook kennis over de problematiek van de wijk belangrijk:

"Kennis van de stad is handig, dus op het moment dat je uit een stad komt is het handig om daar de functie te beoefenen." (5R4, Vrouw, 26 jaar). Volgens hen is het volgende ook belangrijk: *"Kennis van de situatie, lokale context, van de cijfers, wat er speelt."* (5R13, vrouw, 30 jaar).

Een pedagogische opleiding is niet noodzakelijk om de functie van wijkgerichte buurtsportcoach te kunnen uitvoeren: veel buurtsportcoaches hebben een hbo-opleiding afgerond. Een mbo-opleiding wordt door de respondenten als minimale eis gezien. Soms is de scholing door de organisatie goed geregeld:

"Wij worden nageschoold vanuit de organisatie. Daar kunnen we ons voor opgeven of we moeten daar verplicht naartoe." (5R34, man, 30 jaar).

Op persoonlijk vlak is 'ruimte voor ontwikkeling' een positief aspect mede omdat dit het laatste jaar steeds meer wordt gevraagd. Zoals 5R15 het verwoordt:

"[...] ontwikkeling is belangrijk. Zeker in het stadium waar de gemeente, of onze afdeling of ons bureau nu in zit, in de doorontwikkeling [...] en wij als medewerkers is heel belangrijk en krijgen daar ook de mogelijkheid in om ons te ontwikkelen." (5R15, man, 32 jaar)

Tabel 5.3 De belangrijkste kwaliteit/vaardigheid van een wijkgerichte buurtsportcoach (in aantallen, n=38)

<i>Setting</i>	Aantal
Managementvaardigheden	9
Kennis doelgroepen	8
Opleiding	7
Kennis stad/wijk	4
Kennis sportaanbod/leefstijl	2
Overig	8

Belemmerende factoren

Externe factoren

Samenwerking werd al bij de bevorderende factoren genoemd, maar wordt ook door een derde van de geïnterviewde wijkgerichte buurtsportcoaches als belemmerende factor genoemd. Uit de antwoorden op de vraag naar steun en waardering, wordt herhaaldelijk benoemd dat een cruciale voorwaarde voor het ‘verdienen’ van de steun, een langdurige aanwezigheid in de wijk is. Drie buurtsportcoaches geven heel duidelijk weer wat negen van de tien wijkgerichte buurtsportcoaches ervaren: als een buurtsportcoach in een team werkt én beter in de wijk verankerd is (duurzaam in de wijk aanwezig), kan dat het team helpen om een aantal complicerende factoren, zoals de snelheid van besluitvorming en de behoefte aan feedback en onderlinge afstemming, duurzaam in de organisatie te organiseren. De samenwerking met de huisartsen kostte 5R32 nogal wat moeite:

"Door de doorverwijzingen die ik krijg naar aanleiding van reacties van andere patiënten via de huisartsen en dergelijke, dat is nogal een stugge groep waar je echt binnen moet zien te komen. [...] ik merk dat daarin nu mensen waar ik al veel naar heb terugverwezen dat die ook gaan doorverwijzen. Dat is voor mij wel een teken dat ze tevreden zijn en positief ook weer tegenover staan van wat we doen en wat we kunnen bieden." (5R32, man, 27 jaar)

Sommige buurtsportcoaches ervaren dat de samenwerkingspartners vooral voor zichzelf opkomen en dat maakt het wel lastig om een goede balans te vinden tussen gezamenlijk belang en eigenbelang. Die afstemming kan de nodige tijd kosten:

"Wat het meest frustrerende is, is dat dingen niet altijd zo snel gaan, zoals je zou willen. Met name wanneer je samenwerkt met verenigingen. Dat is soms best wel moeilijk, met name als je afspraken hebt gemaakt, je bent bezig met een bepaalde aanpak, en je neemt de verenigingen daar in mee en vervolgens zakt het gewoon letterlijk in elkaar, omdat je toch met vrijwilligers te maken hebt. Dat is wel een frustratie bij mij." (5R7, vrouw, 28 jaar)

Het stimuleren van bewonersinitiatieven leidt ook tot meer onzekerheid:

"het betekent ook dat al die partners waar we mee om de tafel zaten, het welzijnswerk, het jongerenwerk, coördinatoren van de scholen, niet weten of ze over een maand dit werk nog doen." (5R9, vrouw, 26 jaar)

Interne factoren

De buurtsportcoaches ervaren nauwelijks negatieve interne aspecten die invloed hebben op het werk als buurtsportcoach. De enige interne factor die door elf van de 38 buurtsportcoaches wordt genoemd heeft betrekking op de beschikbare middelen. Het betreft zowel een te geringe beschikbaarheid (uren, materialen, cofinanciering) als de besluitvorming rondom de inzet van middelen die in een enkel geval (2) wordt genoemd.

Maar een buurtsportcoach geeft wel héél duidelijk aan dat het salaris véél te laag is:

"Het enige waar we ontevreden over zijn, is de waardering met betrekking tot het salaris wat wij krijgen. Onze functieomschrijving past niet bij het niveau van het werk wat wij doen. Het is heel raar dat er landelijk een hbo-functieomschrijving aan wordt gekoppeld en bij ons wordt daar mbo aan gekoppeld. Die functieomschrijving is heel vaag, dat is best een beetje dubbel. Alles is hier heel erg positief, iedereen werkt heel hard en doet keihard zijn best. Maar je krijgt dat er financieel gewoon niet voor terug." Een andere (5R18, man, 31 jaar) geeft aan: *"We worden in kennis gesteund en de gemeente steunt ook wel, maar niet in de vorm van een subsidie, dus dat is dan wel weer gek. Maar ja, we voelen ons zeker wel gesteund."* (5R8, vrouw, 29 jaar)

Daartegenover staat dat ongeveer een op de vijf (8 van de 38) buurtsportcoaches aangeeft de middelen als positieve factor te zien. De wijkgerichte buurtsportcoach roeit met de riemen die er zijn en zoekt in de wijk naar 'hulpbronnen' om te komen tot de optimale aanpak om sport en bewegen in te zetten. Dat kost vooral tijd:

"Ik merk de waardering bij de deelnemers, dat vind ik fijn, dat geeft mij voldoening. Soms is het jammer dat je niet de tijd krijgt om het echt goed te doen." (5R10, man, 29 jaar). Soms wil de buurtsportcoach meer dan in het tijdsbestek mogelijk is: *"Tijd. Ik mis tijd, ik wil meer tijd in een dag. Ja, het gaat echt te snel en ik wil dan af en toe te veel dus dat is wel een valkuil."* (5R30, vrouw, 31 jaar).

Verder worden nauwelijks negatieve factoren (4 keer) genoemd. Drie respondenten noemen een factor die te maken heeft met de helderheid van taken, ruimte voor eigen aanpak of de zichtbaarheid in de wijk. 5R33 zegt bij de vraag naar negatieve factoren:

"En de rest, ja tegenwerken, wat ik zeg als een school niet meewerkt. Je moet zelf je werk creëren, dus dan ga je naar een andere oplossing zoeken. Het is aan jezelf. Als er iets niet lukt en je doet er niks mee, dan gaat er ook niks gebeuren." (5R33, vrouw, 31 jaar)

Persoonlijke factoren

Voorop staan de vaardigheden dat een buurtsportcoach een goede activiteit kan organiseren die past bij de doelstelling en de doelgroep. Daarnaast wordt veel nadruk gelegd op de sociale vaardigheden van de buurtsportcoach; hij moet kunnen luisteren, enthousiasmeren, motiveren, e.d. Een vaak genoemde vaardigheid is doorzettingsvermogen, omdat het werken in de wijk en het bewerkstelligen van een gedragsverandering moeilijk is:

"[...] je moet weten dat je hele kleine resultaten boekt en daar blij mee moet zijn. Je zaait steeds zaadjes om dan weer door te gaan. En een lange adem. Het is een moeilijke doelgroep. Iemand van 60 die je tegenkomt die gaat niet zo even in een paar weken veranderen." (5R1, vrouw, 44 jaar)

Veel genoemd worden de vaardigheden die te maken hebben met de verbindende rol van de buurtsportcoach. Hij moet kunnen netwerken, organisaties aan elkaar kunnen verbinden, e.d. Een buurtsportcoach vat een belangrijke vaardigheid kort en bondig samen tot: *"Mensen van hun stoel af weten te krijgen."* (5R3, Man, 62 jaar)

De buurtsportcoaches handelen veel op basis van ervaring. De ervaring die de buurtsportcoach heeft varieert:

"De buurtsportcoach is over het algemeen wel redelijk jong en hoeveel ervaring kan je dan hebben?" (5R4, Vrouw, 26 jaar)

Kennis en ervaring met betrekking tot sport wordt gezien als noodzakelijk:

"Kijk als je zelf geen passie en ervaring hebt met sporten dan vind ik ook niet dat je hier thuishoort. Dan kun je ook niet de boodschap overbrengen die wij van mensen verwachten. Dan komt de boodschap ook niet over." (5R32, man, 27 jaar)

Op het gebied van benodigde kennis over managementtaken noemden de buurtsportcoaches de volgende elementen: plannen, een goed gesprek kunnen voeren, de vraag achter de vraag kunnen achterhalen, kritisch zijn, sociaal vaardig, samenwerken, projectmatig werken, netwerken, kunnen luisteren, communicatief sterk zijn. Verder worden er nog veel andere kwaliteiten genoemd waarover een buurtsportcoach moet beschikken, zoals:

"je moet niet bang zijn 100 dingen tegelijk te doen. Stressbestendig moet je zijn. Flexibel kunnen zijn. Je moet verschillende dingen op verschillende tijdstippen kunnen doen." (5R7, vrouw, 28 jaar)

Bij de verschillende rollen die een buurtsportcoach kan vervullen zit een verschil in kwaliteiten:

"Daar zit in mijn ogen een wezenlijk verschil in, want ik denk dat een uitvoerende buurtsportcoach vooral lesgeefkwaliteiten moet hebben, dus in staat moet zijn om kinderen in een les te motiveren en te activeren en dus doorstroom te creëren. De coördinerende buurtsportcoach moet vooral out-of-the-box kunnen denken, lef hebben, binnen durven te stappen zonder dat je bekend bent met iets en in kansen denken." (5R4, Vrouw, 26 jaar)

De rol van verbinder ontwikkelt zich gaandeweg het werk:

"Dat hele verbinden wist ik eerst niet zo goed, maar het gaat een beetje van nature merk ik. Als er ergens positieve energie zit, dan vind ik dat fantastisch. Ik vond het eerst heel lastig om toch iets tot stand te brengen als ergens minder energie zit of de meerwaarde van jou niet inzien. Maar dat gaat nu beter, ik heb nu de ervaring. Er wordt hier ook veel aandacht besteed om ons daar verder in op te leiden." (5R4, vrouw, 26 jaar)

De meeste buurtsportcoaches geven aan over de gewenste eigenschappen te beschikken. Als ze zich zouden willen verbeteren, dan zou dat vooral in het ontwikkelen van vaardigheden zijn.

"Daarvoor heb ik een opleiding motivational interviewing voor gevolgd, van hoe ga je nu die houding aannemen, hoe laat je je gesprekspartner zeggen wat je eigenlijk wilt horen, zonder het voor te zeggen. En ik heb effectief adviseren gevolgd om ook te kijken naar hoe je nou eigenlijk het juiste advies geeft." (5R18, man, 31 jaar)

Omdat de buurtsportcoach zo dicht op de doelgroep zit, wil hij er meer kennis over vergaren en bezoekt hij kennisdagen of een workshops, zoals de cursus LVB (omgaan met mensen met een licht verstandelijke beperking).

"Ik wil graag nog wat meer kennis vergaren over de verschillende doelgroepen waar ik nu nog weinig mee in aanraking ben gekomen". (5R5, man, 36 jaar)

Andere manieren om hun kennis en kwaliteiten te verbeteren, zijn intervisie en netwerkbijeenkomsten. Het meeste leren ze van hun collega's:

"Momenteel overleg ik heel veel zaken met collega's, dat helpt voor mij heel veel." (5R31, man, 30 jaar)

Een wijkgerichte buurtsportcoach meldt dat hij graag een uitwisseling zou hebben met collega's uit andere gemeenten om te bespreken welke aanpak in welke situatie het effectiefst is.

Samenvatting

Uit de resultaten blijkt dat de mate van steun vanuit de organisatie en de autonomie in het werk interne factoren zijn die het werk van een wijkgerichte buurtsportcoach bevorderen. Daarnaast is het belangrijk dat de buurtsportcoach uitgerust is met de juist managementvaardigheden en kennis van de doelgroep, de wijk en het sportaanbod heeft. De belangrijkste bevorderende externe factor die is genoemd, is de samenwerking met andere organisaties. Daarom zijn netwerkcapaciteiten van de buurtsportcoach een belangrijke persoonlijke factor. Daarnaast worden enthousiasme en passie voor sport als belangrijke persoonlijke factoren genoemd.

Wanneer de samenwerking met andere organisaties moeizaam verloopt, kan dat een belangrijke belemmerende externe factor zijn. De buurtsportcoach is bij het uitvoeren van zijn taken soms afhankelijk van de medewerking van externe partijen. De genoemde belemmerende interne factoren hebben te maken met de helderheid van de taken, de ruimte voor de eigen aanpak of de zichtbaarheid in de wijk. Het aantal positieve aspecten dat wordt genoemd is vele malen groter dan het aantal negatieve factoren.

5.7 Resultaten van de aanpak

De resultaten die de buurtsportcoach moet bereiken zijn veranderd. Uit de interviews blijkt dat het niet alleen meer gaat om aantallen activiteiten en deelnemers (hoe meer, hoe beter) maar om het richten van de inzet op de bewoners die dit het meest nodig hebben. Afhankelijkheid van de partners in de wijk neemt daarbij toe.

Resultaten: doelgerichte organisator

Twee derde van alle respondenten benoemt als resultaat het realiseren van prestaties (mensen in beweging krijgen) om bepaalde effecten te bereiken. Zoals 5R1 het verwoordt:

"Mensen die eerst niet sporten, nu wel sporten. En daarmee op de lange termijn een aantal goede resultaten zoals terugdringen van overgewicht en terugdringen van eenzaamheid en sociaal element, bewustwording". (5R1, vrouw, 44 jaar)

Er is een handvol respondenten die het daarbij zelfs alleen over effecten heeft. Een derde van respondenten benoemt prestaties alleen op het gebied van het stimuleren van meer beweging. 5R23 (man 39 jaar) is een van de weinigen die daarbij ook (succesvol) de doorstroom naar de sportvereniging realiseert. Hij kent *"individuele voorbeelden dat kinderen echt nu al op een sportvereniging zitten en voorheen niet bij een sportvereniging zaten"*. Slechts een enkeling richt zich uitsluitend op het realiseren van de activiteiten.

De meeste buurtsportcoaches verwachten dat het belang van hun bijdrage alleen maar zal toenemen:

"De taak van de professional is om iedereen bij het proces te betrekken en het cement blijven zijn. Dus als iets uit elkaar valt dan ben ik belangrijk om initiatieven te nemen."
(5R27, man, 54 jaar)

De drang om initiatief te nemen vergt behoedzaam opereren en dat is in veel gevallen lastig omdat buurtsportcoaches altijd activiteiten willen realiseren of ten minste initiëren:

"We hebben een datum afgesproken, daar moeten we naartoe werken, dan moet er wat staan. Maar je merkt dat je soms weer een stap terug moet en het proces opnieuw moet aanvliegen om daadwerkelijk, ja het doel voor ogen te houden en niet te snel te willen."
(5R30, vrouw, 31 jaar)

Het resultaat is vaak moeilijk van te voren te bepalen:

"Dat Walking Football-verhaal dat is gelukt om 26 oude heren met een en zonder überhaupt een voetbalachtergrond, de jongste is 53 en de oudste is 85, samen wekelijks bij elkaar te laten komen, niet alleen om te voetballen, maar ook het sociale gedeelte belangrijk te maken, en ja dat heeft wel mooie opbrengsten gehad. (5R17, man 32 jaar)

Bereik: kwaliteit boven kwantiteit

Twee derde van de respondenten kijkt bij het bereiken van de doelgroep uitsluitend naar het al dan niet structureel deelnemen aan activiteiten. De helft (18) van de buurtsportcoaches richt zich daarbij vooral op inactieven, waarvan twee derde zich uitsluitend op deze groep richt. Een klein aantal (6 van de 30) heeft daarbij de focus nadrukkelijk op het verzamelen en beantwoorden van hulpvragen, bijvoorbeeld:

"Tja wanneer is iemand bereikt? Wat mij betreft als er een zaadje is gepland om nu of in de toekomst te werken aan een gezonde leefstijl tot mensen die actief deelnemen en blijven deelnemen aan activiteiten gericht op een gezonde leefstijl. Dit kunnen activiteiten zijn die door ons of externe partijen georganiseerd worden." (5R30, vrouw, 31 jaar)

Bij het bereiken van de bewoners worden een aantal unieke gevallen benoemd. Een buurtsportcoach ziet 'bereiken' heel anders: het gaat om het inspireren. Niet alleen deelnemen, maar ook het plezier ervaren en het belang daarvan beseffen.

Hoewel samenwerking tijd kost en complex is, ziet bijna drie kwart (25 van de 33) van de wijkgerichte buurtsportcoaches dat het essentieel is om de doelgroep te bereiken, in de woorden van R12 (man, 33 jaar): *"We kunnen het niet alleen, samen bereik je veel meer, letterlijk en figuurlijk,"* en 5R14 (man, 32 jaar): *"Je hebt de kennis nodig over de wensen en mogelijkheden van de doelgroep. Anderen kennen die veel beter."*

Daarnaast is er een buurtsportcoach die in een lage SES-wijk ervaart dat een standaardinterventie niet werkt. Hij probeert de organisatie zo neer te zetten en aan te kleden dat de jongeren erbij willen horen. Hij geeft een andere invulling aan het begrip zelfsturend.

"We hebben ons neergezet als 'merk', dat zie je aan kleding, sociale media, een winkel en dat soort dingetjes. Zo komen jongeren met elkaar in contact. Het is meer mond-tot-mond, het is vooral zelfsturend. Wij doen er niet zo heel veel aan eigenlijk." (5R20, man 23 jaar)

De uitwerking kan zowel het aantal deelnemers betreffen als de intensiteit van de aanpak. Zo zijn er buurtsportcoaches die met een evenement veel jongeren aan het bewegen krijgen, maar er zijn ook activiteiten met slechts enkele deelnemers. De impact daarvan hoeft echter niet minder te zijn, volgens buurtsportcoach 5R13:

"Ik heb een activiteit voor vijf inactieven [...], maar je kijkt naar verschillende effecten. Vijf deelnemers die soms wel 12 kilo hebben verloren en die alle vijf vrijwilligerswerk zijn gaan doen."

Een van de respondenten spreekt over een soort 'multiplier' als er vijf deelnemers aan een activiteit meedoen. *"Die tellen wel weer voor 25, omdat het een moeilijke doelgroep is."* (5R34, man, 30 jaar) Dit in vergelijking tot zijn werk op school *"waar hij op een dag wel 100 kinderen spreekt"*. Er lijkt sprake van een wegingsfactor waarbij een kleine groep meer punten scoort als het maatschappelijk belang groter is.

Waardering van de inzet van de buurtsportcoach

Bij de vraag naar 'steun' wordt vooral gerefereerd aan de steun in de organisatie (bijna 30 keer) en minder naar steun in de omgeving. Bij de vraag 'naar waardering' is die verhouding nagenoeg omgekeerd. Twee derde van de respondenten (25) verwijst naar de waardering bij deelnemers en samenwerkingspartners en nog geen tiende naar de waardering vanuit de organisatie. Er wordt daarbij vaak genoemd dat het werk echt van betekenis is geweest voor het verrijken van de leefwereld en dat die signalen de buurtsportcoach energie geven. Een enkeling verwijst er ook naar dat het mooi zou zijn als dit leidt tot veranderingen in de wijk. Bij de toelichting komt wederom vaak naar voren dat het allemaal niet vanzelf gaat, maar veeleer dan dit als negatief punt benoemen, geeft het de prestatie glans als de buurtsportcoach na veel moeite eindelijk toegang heeft tot een nieuw netwerk.

Door de overgang naar een samenwerkingsverband zijn de buurtsportcoaches in gemeente x (5R4, 5R5, 5R23 en 5R34) minder nauw betrokken bij individuele scholen en organisaties. Dat merken zij in de betrokkenheid en waardering. De afstand neemt toe:

“Bij de verschillende instanties waar wij dingen doen, is het soms dat je denkt: ze vinden het leuk en goed dat we er zijn en we doen dingen goed. En dat is het. We zijn daar niet in loondienst en daar is af en toe de waardering... Ik wil niet zeggen ver te zoeken, maar de ene organisatie doet dat beter dan de andere. Dat is ook best lastig, omdat je daar maar zo kort zit of zo weinig zit in een week. Je bent er wel, maar ook weer niet. Je bent wel onderdeel, maar het is toch anders.” (R5, man, 36 jaar)

Een buurtsportcoach merkt door het werken in teams dat er nu meer dan in het verleden aandacht is voor zijn prestaties:

“Die worden echt als succes gezien. Het is weleens anders geweest omdat de gemeente heel klein is en ik mijn eentje ben, dan val je een beetje weg.” (5R13, vrouw, 30 jaar)

Bij een aantal buurtsportcoaches is expliciet behoefte aan feedback op de keuzes en het handelen. Dit plaatst ook de situatie van de buurtsportcoaches die wel steun ervaren in perspectief. De waardering is vaak algemeen, terwijl er input, feedback bij de ‘zoektocht’ gewenst is. Deze feedback wordt ook gezien als uiting van steun en waardering.

Samenvatting

De resultaten van de buurtsportcoaches verschillen. Slechts een enkele buurtsportcoach richt zich uitsluitend op het realiseren van de doelen op activiteitsniveau, terwijl de anderen zich richten op prestatieniveau of zelfs op effectenniveau. De meeste buurtsportcoaches proberen inactieven in beweging te krijgen door ze al dan niet structureel deel te laten nemen aan activiteiten. Er is voldoende waardering en steun voor het werk van de buurtsportcoach, zowel vanuit de doelgroep als vanuit de eigen organisatie.

5.8 Monitoring en evaluatie

In deze paragraaf wordt beschreven op welke wijze de wijkgerichte buurtsportcoaches de resultaten van hun activiteiten registreren en op welke wijze ze monitoren en evalueren. Van de dertig buurtsportcoaches die de vraag over monitoring en evaluatie hebben beantwoord, registreren twintig buurtsportcoaches op een of andere manier de resultaten. De methodes zijn zeer gevarieerd: een verslag, een plaatje, een Excel-file, werkplan, jaarrapportages. Het gaat daarbij eerder om het vastleggen van de gegevens dan het documenteren van de interventies. De wijze van registratie is, net als het documenteren van de aanpak/werkwijze, zeer verschillend. Vaak gaat het om het standaard aanleveren van gegevens en is er weinig zicht op wat er verder mee gebeurt. Er is een aantal uitzonderingen, want vijf respondenten geven aan dat de evaluatie nadrukkelijk onderdeel is van een verbetercyclus.

Bij de aanvullingen reflecteert een aantal respondenten op het (afgenomen) belang van tellen. 5R25 constateert dat je niet meer alleen het aantal telt, maar vooral wat je bereikt. Vroeger was er een registratiesysteem, maar het is nu *“niet echt meer het turven van het aantal kinderen”*. Het is nu veel

meer het verzamelen van kwalitatieve, zachte informatie. Dit gebeurt steeds meer op een systematische manier:

“We houden wel bij hoeveel kinderen er uit de wijk komen en hoeveel vrijwilligers er zijn bijgekomen. [...]. We luisteren naar bewoners en alles wat wordt opgevangen. Dat nemen we mee in de evaluatie. We nemen ook enquêtes af bij mensen om onderzoeken te doen.” (5R25, man, 29 jaar)

Een andere buurtsportcoach geeft aan dat alle aantallen worden bijgehouden, maar dat je op andere dingen gaat letten:

“Ik kan wel het voorbeeld noemen van bijvoorbeeld een voetbalvereniging waar nu 70 ouders helpen bij het begeleiden van de training, daarmee bereik je honderden kinderen.” (5R12, man 33 jaar)

Deze ouders helpen nu mee met de uitvoering van de activiteit, dankzij het systeem dat de buurtsportcoach heeft opgezet.

Verwerken van de input uit monitoring en evaluatie

In twee gevallen draagt de registratie daadwerkelijk bij aan het verbeteren van de activiteiten, mede doordat de resultaten gedeeld worden met de partners en de gemeente en omdat er een officiële periodieke cyclus is waarbinnen gegevens worden verzameld. De resultaten worden met name in de teams gedeeld en een goede aanpak wordt in andere wijken ingezet. Er zijn wel intenties om te meten en te vergelijken, maar de uitwerking is soms vrijblijvend: *“Jawel, het staat in het computerprogramma, daar kan iedereen gewoon in.”* (5R9, vrouw, 26 jaar). In sommige gemeenten worden de gegevens vooral gedeeld met de partners die op zoek zijn naar mogelijke verbeteringen.

Een buurtsportcoach in een coördinerende functie wil veel delen, maar ervaart zijn werk als een achtbaan, waarin altijd weer nieuwe urgente dingen om aandacht vragen en er soms te weinig tijd is om het lerend werken in het team in de praktijk te brengen: *“Het was gelijk evalueren en gelijk verder met het andere. Je voelt heel erg of je in een achtbaan zit.”* (5R29, man, 31 jaar) Het delen van ervaringen helpt ook bij het verbeteren van de interventies om ze zo doelgericht mogelijk te maken.

Terugkoppeling

Een derde van de respondenten geeft aan dat de evaluatie ook met de gemeente wordt gedeeld. In de meeste gevallen als onderdeel van de jaarlijkse verantwoording, maar soms ook om andere beleidsterreinen te informeren en om gezamenlijk de aanpak te verbeteren. 5R6 (vrouw, 41 jaar) geeft aan dat hun informatie van belang is om de resultaten ook op het niveau van de individuele cliënten te kunnen beoordelen. Bijvoorbeeld door middel van zelfredzaamheidsformulieren wordt bij een doelgroep aan het begin, halverwege en aan het eind gemeten om te kijken in hoeverre de doelen worden behaald en of de aanpak werkt. Uiteindelijk is dat in het (ideale) geval van 5R4 essentieel:

“Want op basis daarvan wordt gekeken of dingen moeten veranderen. Moeten we doelen of de aanpak veranderen? Moeten er extra mensen ingezet worden? Ga zo maar door.” (5R4, vrouw, 26 jaar)

Samenvatting

De buurtsportcoach registreert zowel proces (samenwerking, succes- en faalfactoren) als prestaties (aantallen activiteiten en deelnemers). De buurtsportcoach heeft oog voor de gewenste effecten, maar het is nog complex om deze daadwerkelijk inzichtelijk te maken. Monitoring en evaluatie zijn nog niet ingebed in het werk van de wijkgerichte buurtsportcoach. Voor een beter leereffect met betrekking tot de aanpak en ervaringen van buurtsportcoaches is een betere terugkoppeling nodig.

5.9 Conclusies en aanbevelingen

Hieronder worden eerst de conclusies vermeld over het werk van de wijkgerichte buurtsportcoach met betrekking tot de lokale opbrengsten van wijkgerichte buurtsportcoaches, en in hoeverre sprake is van een al dan niet onderbouwde aanpak voor deze buurtsportcoaches. Vervolgens worden aanbevelingen gegeven waarmee het werk van de wijkgerichte buurtsportcoach kan worden verbeterd.

Conclusies

De meeste van de 38 respondenten geven aan dat zij een andere rol spelen dan vroeger. Zij hebben hun vertrouwde aanpak moeten aanpassen aan de wensen en behoeften van partners en bewoners in de wijk. De respondenten treden deze nieuwe situatie, waarin zij niet meer alleen kunnen bouwen op hun sporttechnische achtergrond, zeer positief tegemoet. De uitwerking van de Brede impuls combinatiefuncties in dit type buurtsportcoach leidt tot een innovatieve, vernieuwende aanpak waarin de buurtsportcoach de vrijheid krijgt en neemt om een eigen aanpak te kiezen en niet meer een vooropgezet plan met strakke doelen, wat betreft aantallen activiteiten en deelnemers, uitvoert. Daarbij blijkt er nauwelijks aansturing vanuit de werkgever en moet de buurtsportcoach zelf de feedback op de gekozen aanpak organiseren.

De wijkgerichte buurtsportcoach werkt in een steeds complexere context. Er is een ontwikkeling geweest van de introductie van de combinatiefunctionaris tot de nieuwe werkwijze. Vijf jaar geleden werd ergens op het gemeentehuis of door een manager binnen de organisatie een activiteitenprogramma opgesteld waarmee de combinatiefunctionaris aan de slag kon. De afgelopen jaren is het accent verschoven van de centrale aansturing naar het in de wijk bepalen van de gewenste activiteiten. De verbinding school, vereniging en sport blijft belangrijk en staat vaak nog centraal, maar de verbindende rol is verbreed naar andere doelen, doelgroepen en partners. Daarnaast is rondom de buurtsportcoach een team gevormd met verschillende deskundigheden en rollen, waar hij vroeger meer een *stand alone* pleitbezorger van de kracht van sport en bewegen was.

De mate waarin de individuele buurtsportcoach de tijd en ruimte krijgt en waardeert

De vrijheid die het Rijk aan gemeenten heeft gegeven wordt in nagenoeg alle gevallen via de werkgever aan de buurtsportcoach overgedragen. De wijkgerichte buurtsportcoach krijgt veel ruimte en vrijheid om het werk naar eigen inzicht in te richten en uit te voeren en dat wordt in hoge mate door hen gewaardeerd. Een essentiële voorwaarde voor het succesvol werken van een wijkgerichte buurtsportcoach is zijn autonomie. Die heeft hij nodig om voor de complexe problemen in de wijk en de verschillende doelgroepen, een passende aanpak te kiezen. Gelukkig ervaren de buurtsportcoaches die noodzakelijke vrijheid in hun werk. De wijkgerichte buurtsportcoach waardeert dit en weet de relevantie te benoemen.

Als wordt gevraagd waar de buurtsportcoach in de organisatie staat, dan refereert deze in de helft van de gevallen naar zijn plek in de wijk en niet naar zijn positie in de organisatie. Voor alle respondenten is het lokale samenwerkingsverband erg belangrijk. Er blijken verschillen tussen buurtsportcoaches die meer thema- of doelgroepgericht werken en de groep die echt onderdeel van een netwerk is. De eerste groep werkt vanuit een specialisme en is relatief vaak nog verbonden aan het onderwijs. De opdracht van de tweede groep komt tot stand in interactie met de partners in de wijk en kan - in de tijd - sterk verschillen. Deze laatste groep vindt de samenwerking belangrijk, omdat je meer kunt bereiken, maar vindt het soms ook vertragend. De buurtsportcoach weet zich in de grote meerderheid gesteund en gewaardeerd door bewoners, werkgever en partners. Dit is een belangrijke voorwaarde om de vrijheid naar doelen en activiteiten te kunnen vertalen.

De aanpak in de lokale context

De wijkgerichte buurtsportcoach richt zich op nieuwe doelgroepen waarbij kwaliteit in termen van de bijdrage aan de wijkproblemen belangrijker is dan kwantiteit (traditionele activiteiten voor grote groepen). Zo bezien leidt de inzet van de buurtsportcoach tot een impuls in de wijk en nieuw sport- en beweegaanbod voor bepaalde doelgroepen. Dat blijkt als wordt verwezen naar een andere werkwijze *"sinds 2015"*, *"sinds anderhalf jaar werken we in samenwerkingsverband x"*, *"we gaan nu werken in zelfsturende teams"*, *"in de wijk"*, *"het netwerk"*, en *"het wijknetwerk bepalen we de belangrijkste thema's"* en *"in ons team bespreken we wie daar aan kunnen bijdragen en dat delen we met onze partners om de beste aanpak te bepalen"*.

De externe samenwerking - met de netwerkpartners en deelnemers uit de doelgroep - is nodig voor de wijkgerichte buurtsportcoach om goede resultaten te kunnen behalen. Deze aanpak wordt wel vaak als tijdrovend gezien. De buurtsportcoach zoekt heel gericht naar partners om een doelgroep te bereiken en activiteiten te organiseren. In die zin blijkt de buurtsportcoach meer organisator dan sec een verbinder.

Evenwicht tussen vrijheid en een gemeenschappelijk kader

De belangrijkste overeenkomst tussen de 38 respondenten is dat zij allemaal veel vrijheid krijgen en deze weten te waarderen en te benutten. Het belangrijkste verschil tussen de 38 respondenten is dat een deel een duidelijker kader krijgt waarbinnen zij vrijheid van handelen hebben. Dit blijkt uit het volgende:

- Werken in teams (voor structureren onderlinge afstemming);
- Duidelijk ingebed binnen een samenwerkingsverband;
- Vaker en meer gestructureerde feedback.

Degenen die werken in een duidelijk kader (teams, samenwerkingsverband, feedback) hebben meer oog voor resultaten in de wijk en de wederzijdse afhankelijkheid van de buurtsportcoach met zowel het eigen team, het samenwerkingsverband, maar ook de kennis van en de bekendheid bij de bewoners en de doelgroep dan de buurtsportcoaches die alleen opereren.

Terugkoppeling waarmee de aanpak wordt verbeterd

In het deelonderzoek naar de werkwijze van de wijkgerichte buurtsportcoaches kan worden geconcludeerd dat ze nauwelijks worden aangestuurd en veel vrijheid krijgen om hun eigen aanpak te kiezen. Ze doen dit naar eer en geweten, maar het is de vraag of zij voldoende houvast hebben om te beoordelen of hun zelfontwikkelde aanpak werkt. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dit te

variëren afhankelijk van individuele kwaliteiten, de bereidheid tot samenwerking van netwerkpartners en de mogelijkheid tot afstemming met collega's.

Aanbevelingen

Aanbevelingen gericht op organisatie, samenwerking en doelen

Aan de hand van de conclusies kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan met betrekking tot de organisatie van het wijkgericht werken:

- Alle buurtsportcoaches in een team laten samenwerken die te maken hebben met hetzelfde werkveld. Denk aan: wijkgericht, themagericht, vereniging specifiek en onderwijs. Binnen dit team moet één coördinator van de sportafdeling van de gemeente aanwezig zijn om de afstemming aan te sturen.
- Binnen de teams van buurtsportcoaches moet duidelijker worden gemaakt dat het binnen het werkveld niet alleen om verbinden gaat, maar dat er een juist evenwicht is tussen verbinden en organiseren om zelf zichtbaar te zijn en mensen in de wijk aan het sporten en bewegen te krijgen.
- Vorm wijk- of gebiedsgerichte teams waarin de buurtsportcoach de verbinding is tussen het wijknetwerk en een slagvaardig team waarin snel de vertaling van plannen naar acties kan worden gemaakt.

Daarnaast is het zaak om de buurtsportcoach te ondersteunen om zijn rol in het netwerk goed te kunnen vervullen en om snel van overleg naar actie te kunnen schakelen. Aandachtspunten bij het verbeteren van de samenwerking zijn:

- Voorkom vrijblijvende overlegstructuren en focus op prestatiegerichte samenwerking in netwerken en gewenste effecten.
- Benoem prestatie-indicatoren om verbindingen te kunnen maken gericht op activiteiten voor groepen die drempels ervaren door samenwerking tussen sportaanbieder en maatschappelijke organisaties.

Aanbevelingen gericht op aanpak en resultaten

De aanpak van de wijkgerichte buurtsportcoach wordt vooral bepaald door het uitwisselen van ervaringen en het 'uitproberen' van de door hen gekozen aanpak. Aanbevolen wordt om de succesvolle aanpakken meer via een digitaal platform te delen. Dan kan de buurtsportcoach geïnformeerd en geïnspireerd worden door buurtsportcoaches uit andere wijken. De volgende aanbeveling met betrekking tot de aanpak betreft de samenwerking met de netwerkpartners. Het belang van sport en bewegen moet nadrukkelijk onder de aandacht gebracht worden van de netwerkpartners, waardoor de medewerking die de buurtsportcoach krijgt voor de uitvoering van de activiteiten, wordt verbeterd. Daarnaast wordt aanbevolen om de doelgroep beter bij de activiteiten te betrekken. Deelnemers van eerdere activiteiten blijken een uitstekende hulp en goede ambassadeurs te zijn voor de buurtsportcoach. Houd daarom contact met de deelnemers van eerdere activiteiten.

Aanbevelingen gericht op factoren en competenties

Om hun werk beter uit te kunnen voeren, vragen de buurtsportcoaches om een verdere ontwikkeling, zowel van hun vaardigheden als de organisatorische context. De vaardigheden die verbeterd kunnen worden zijn:

- Meer aandacht voor 'het samenwerken', inzicht in realiseren van gedeelde ambities, belangen, organisatie, proces, resultaat. Nu wordt dat allemaal impliciet aanwezig verondersteld. Training en coaching van de buurtsportcoach is hier gewenst.
- *Motivational interviewing* gericht op motieven en drempels van partners en doelgroep.

Praktijkvoorbeeld: “De pannenkoekmethodiek – Buurtbewoners als activiteitenbegeleiders”

Nigel Kleeman, HZ University of Applied Sciences

In de gemeente Bergen op Zoom hebben buurtsportcoaches en combinatiefunctionarissen een gezicht gekregen door de FITfabriek. Medewerkers van de FITfabriek (waaronder de buurtsportcoaches) geven ondersteuning bij gymlessen, organiseren naschoolse activiteiten, gaan met sportverenigingen aan de slag, trekken de wijken in, organiseren gemeentebreed beweegactiviteiten, stimuleren gezonde voeding en hebben daarnaast speciale aandacht voor mensen met een beperking. Samen met de andere medewerkers van de FITfabriek zijn de buurtsportcoaches overal in de gemeente zichtbaar en bereikbaar voor de inwoners.

In de wijk worden buurtsportactiviteiten en buurtactiviteiten ingezet. Voornamelijk om kinderen te stimuleren tot sport, maar ook om de kinderen sociale vaardigheden bij te brengen. Natuurlijk kunnen de medewerkers van de FITfabriek dit niet alleen. De gemeente Bergen op Zoom kent namelijk een groot aantal kinderen, terwijl binnen de FITfabriek slechts enkele tientallen wijkactiviteitenbegeleiders (buurtsportcoaches in samenwerking met assistenten, meestal ook afkomstig uit de buurt) werkzaam zijn. Volgens de buurtsportcoaches is het daarom ook van belang om meer mankracht te vinden onder de buurtbewoners. Dit wordt in eerste instantie gedaan door middel van de pannenkoekmethodiek.

De Pannenkoekmethodiek is een methode om buurtbewoners nieuwsgierig te maken naar de activiteiten waar de FITfabriek zich mee bezig houdt. Samen met de kinderen in de buurt wordt op het (sport)pleintje in de wijk een gerecht, zoals bijvoorbeeld pannenkoeken, bereid. Voor het verzamelen van de losse ingrediënten gaan de kinderen langs de deuren.

Op deze manier worden de buurtbewoners (waaronder ouders van de kinderen) nieuwsgierig gemaakt naar waar de kinderen dit voor nodig hebben en wat ze op het pleintje doen. *“In veel van de gevallen komen de buurtbewoners daarna een kijkje nemen op het plein”*, zo zegt één van de wijkactiviteitenbegeleiders. Op dat moment wordt een praatje aangeknoopt met de buurtbewoners en wordt hen een hapje en drankje aangeboden. Vanuit dit contact worden ze verder geïnformeerd over de activiteiten van de Fitfabriek en wordt gevraagd of ze wellicht een keer bij de activiteiten willen helpen. Er zijn immers voldoende buurtbewoners die best hun handen uit de mouwen willen steken. Zo doet de Fitfabriek wat voor de wijk en de wijk wat voor de kinderen. En het werkt, zo zeggen de buurtsportcoaches.

Dat het werkt, is wel gebleken in de Amaliaspeeltuin. Wat voorheen een verlaten plaats was, met veel onbewerkt groen en een verlaten huisje, is nu een bruisende locatie geworden, gerund door buurtbewoners en de FITfabriek. Door de pannenkoekmethodiek zorgen vijftien buurtbewoners samen met de buurtsportcoaches en activiteitenbegeleiders ervoor dat de kinderen de hele week bezig gehouden worden met sport. Zo houden de buurtbewoners, op de dagen dat de FITfabriek niet aanwezig is, actief toezicht op sport- en spelactiviteiten die de kinderen zelf opzetten. Vanuit de gerenoveerde keet kunnen kinderen spullen lenen die bij diverse sport- en spelactiviteiten worden gebruikt. De kinderen zijn tevens welkom voor een hapje en drankje tegen geringe betaling, waardoor de kinderen er op het plein een hele dag tegenaan kunnen. De Amaliaspeeltuin is weer tot leven gebracht en dit was niet mogelijk geweest zonder de hulp van de bewoners.

In Bergen op Zoom is de pannenkoekmethodiek een effectieve methode gebleken waarbij de buurtsportcoaches en activiteitenbegeleiders de buurt een impuls hebben gegeven voor het aanbod op het plein en leefbaarheid van de wijk. Het is een initiatief dat buurtbewoners zelf steeds verder vorm kunnen gaan geven. De aanwezigheid van medewerkers van de F!Tfabriek kan daardoor in de toekomst

wellicht minder worden. Buurtsportcoaches geven wel aan dat het belangrijk is dat de buurtbewoners vanuit de pannenkoekmethodiek geënthousiasmeerd blijven worden. Ook moeten de medewerkers van de F!Tfabriek structureel contact en begeleiding aan de buurtbewoners blijven bieden, zodat een kwalitatief goed aanbod op de pleintjes gegarandeerd blijft.

Praktijkvoorbeeld: “Van ‘stoute jongen’ tot rolmodel in de wijk”

Marieke Vels, Hogeschool Inholland

Toen hij 16 jaar oud werd, kreeg hij zijn eerste contract bij Sportsupport als buurtsportcoach. Hij werkt nu samen met de buurtsportcoach die voor hem als jonge jongen de activiteiten organiseerde.

Als jonge jongen komt Redouan El Yousfi al geregeld langs bij de activiteiten op het plein die door de buurtsportcoach van Sportsupport Haarlem worden georganiseerd. Als hij terugkijkt op zijn jeugd noemt hij zichzelf een ‘stoute jongen’. De spellen die drie keer in de week op de verschillende pleintjes in Haarlem werden georganiseerd vulden zijn tijd. Dit zorgde ervoor dat er geen tijd was om andere dingen te gaan doen. Redouan denkt dat als hij de activiteiten niet had gehad, hij zeker wat anders was gaan doen, als kattenkwaad uithalen en in aanraking komen met slechte jongens. Sportsupport zag dat hij een sportieve

jongen was en dat hij een rolmodel kon worden voor de nieuwe generatie in de wijk.

Hij staat nu zelf drie keer in de week op verschillende pleintjes in Haarlem met een bak met materiaal. De kinderen komen dan naar de pleintjes om samen met hem te voetballen, tafeltennissen, basketballen en nog veel meer. Naast zijn werk bij Sportsupport is hij ook nog derdejaars student van de opleiding ‘Sport, management en ondernemen’. Zelf zegt hij hierover:

“Ik word door de kinderen gezien als rolmodel. Ik woon zelf in de buurt, dus de kinderen, ouders en de jeugd kennen mij allemaal. Ze zien dat ik een opleiding doe, bij Sportsupport werk, dat ik aan sport doe en er sportief uitzie. Dit is mijn kracht waardoor ik echt invloed kan uitoefenen op de jeugd in de wijk. Als er iemand van buiten Haarlem komt, kan het lang duren voordat er een band met de kinderen is opgebouwd en dat je echt iets kan gaan doen met ze.”

Verder merkt Redouan dat hij door de kinderen niet alleen als rolmodel en speelman wordt gezien, maar ook als vertrouwenspersoon. Kinderen komen soms met hele vertrouwelijke informatie naar hem toe. Kinderen geven daarnaast ook aan zich heel erg veilig te voelen als ze bij Redouan komen en dat vindt hij heel erg belangrijk.

Hij merkt dat de kinderen zijn inzet erg waarderen. “Als ik op een plein kom, dan komen ze naar me toe en geven me een hand. Ze willen gelijk beginnen met sporten.” Verder gebruikt hij meestal Facebook en Instagram om de kinderen te bereiken. Omdat hij zelf in de wijk woont, gaat hem dit makkelijk af.

Wel ziet hij dat de pleintjes leeg zijn als hij er niet is. “Veel kinderen hebben dat ook aangegeven van, ik vind het leuk wanneer jij er

bent, want dan hebben we een bak, dan hebben we spullen. En wanneer je er niet bent, ja, dan is het iets minder.”

Zijn werk maakt niet alleen dat kinderen meer gaan sporten, maar het zit hem ook in het sociale gedeelte. Kinderen praten meer met elkaar en in de wijk ontstaan minder groepen.

Zo wordt er ook voor gezorgd dat kinderen niet geïsoleerd raken. Daarnaast zorgt zijn werk ervoor dat de kinderen die bij hem komen, op het goede pad blijven. Uiteindelijk kunnen ze dan misschien net als Redouan gaan werken als buurtsportcoach om de volgende generatie te inspireren.

6. Buurtsportcoach voor mensen met een beperking, chronische aandoening of overgewicht

“Het zijn van die kleine succesjes, zoals een individuele doorverwijzing, die heel veel kunnen betekenen”

Liset Schrijvers

De Haagse Hogeschool, Lectoraat Gezonde leefstijl in een stimulerende omgeving

6.1 Samenvatting

Buurtsportcoaches die werken voor én met mensen met een beperking, hebben als belangrijkste doelstelling het voor de doelgroep creëren van inclusiviteit in sport en de maatschappij. Buurtsportcoaches werken aan deze doelstelling vanuit twee verschillende rollen: verbindend en organiserend of uitvoerend. Beide rollen versterken elkaar en zijn voor de doelgroep belangrijk. Buurtsportcoaches met een verbindende rol werken als spin in het web en verbinden partijen uit het werkveld, zoals zorg, onderwijs, welzijn en sport, aan elkaar. Buurtsportcoaches met een organiserende of uitvoerende rol organiseren of voeren sportaanbod uit, waar de reguliere sportaanbieders in het werkveld dat niet aan de doelgroep kunnen bieden.

Vanuit deze verschillende rollen worden vanzelfsprekend verschillende doelstellingen geformuleerd, waar het voor uitvoerende of organiserende buurtsportcoaches gemakkelijker is om deze doelen SMART te formuleren. Een doelstelling die door vrijwel elke buurtsportcoach wordt genoemd, is het verhogen van de sportparticipatie. De uitvoerende of organiserende buurtsportcoach kan daar in doelstellingen concrete aantallen aan koppelen. De buurtsportcoach met een verbindende rol heeft bijvoorbeeld als doelstelling om de zichtbaarheid van de buurtsportcoaches in de regio te vergroten.

Tussen beide rollen zijn twee belangrijke overeenkomsten zichtbaar: het centraal stellen van de vraag van de cliënt en het centraal stellen van het plezier van de cliënt. Plezier van de cliënt blijkt een cruciale rol te spelen bij het behalen van de doelstellingen en is daarnaast van groot belang voor het werkplezier van de buurtsportcoach. Doordat de buurtsportcoach veel handelingsvrijheid heeft, lukt het goed om vraaggericht te werken. Daardoor wordt het plezier van de cliënt verhoogd.

Uit diverse voorbeelden die de buurtsportcoaches noemen, blijkt dat doelstellingen worden behaald en dat de buurtsportcoach een belangrijke en wellicht onmisbare rol speelt in het creëren van inclusiviteit voor de doelgroep in sport en maatschappij. De buurtsportcoach die met deze doelgroep werkt, kiest bewust de aanpak, past deze aanpak toe en ziet vanuit de aanpak concrete resultaten ontstaan. Het is daarbij van belang dat de buurtsportcoach in het werkveld zichtbaar is en tracht het bestaande netwerk uit te breiden om op die manier nog beter aan de vraag van de cliënt te kunnen voldoen.

6.2 Inleiding

Deze deelrapportage betreft de inzet van buurtsportcoaches voor de doelgroep mensen met een beperking. Dit is een brede doelgroep, die bestaat uit kinderen en volwassenen van alle leeftijden, mensen met een aangeboren lichamelijke of geestelijke beperking en mensen met een lichamelijke of geestelijke beperking die gedurende de levensloop is ontstaan. Buurtsportcoaches werken binnen de doelgroep met een grote verscheidenheid: kinderen met autisme, meervoudig gehandicapten die in een woonzorginstelling verblijven of volwassenen met een lichamelijke beperking. Daarnaast zijn in de analyse enkele buurtsportcoaches betrokken die zich bezighouden met de doelgroep mensen met overgewicht of een chronische aandoening.

De focus van deze deelrapportage ligt echter op de mensen die een lichamelijke beperking hebben, omdat op basis van het aantal geïnterviewde buurtsportcoaches met als doelgroep mensen met overgewicht of een chronische aandoening (n=4), geen op zichzelf staande conclusies kunnen worden getrokken.

De buurtsportcoach werkt voornamelijk met deze doelgroep in de (speciaal)onderwijs *setting*, de welzijns *setting*, binnen sportorganisaties en in de gehandicaptenzorg. Voorbeelden hiervan zijn de buurtsportcoach die het sportaanbod vanuit de interventie Special Heroes verzorgt op een school voor speciaal onderwijs of de buurtsportcoach die zich bezighoudt met het verbinden van diverse partijen om beweegaanbod voor mensen met een beperking te realiseren. In de hierop volgende paragrafen zal hier verder op worden ingegaan.

Op basis van interviews met 33 buurtsportcoaches die zich bezighouden met de doelgroepen mensen met een beperking en mensen met overgewicht of een chronische aandoening, is een aselechte steekproef van negentien buurtsportcoaches getrokken. Hierbij is rekening gehouden met de verdeling naar gemeentegrootte. Dit resulteerde in een dataset met buurtsportcoaches die zich met mensen met een beperking, en buurtsportcoaches met mensen met overgewicht of een chronische aandoening bezighouden. In het kader van de leesbaarheid wordt overal gesproken van mensen met een beperking, en wordt de doelgroep mensen met overgewicht of een chronische aandoening niet expliciet benoemd. Deze data zijn geanalyseerd met behulp van Excel en leverde dataverzadiging op.

In de volgende paragrafen zal worden gerapporteerd over de bevindingen met betrekking tot de steekproef. Echter is niet altijd alle (correcte) informatie voorhanden omdat door de student niet altijd voldoende is doorgevraagd of omdat bij de verwerking van de interviews fouten zijn gemaakt. In paragraaf 6.3 wordt, op basis van de aselechte steekproef, op een kwantitatieve manier een profielschets gemaakt van de buurtsportcoaches. In de daarop volgende paragrafen is op basis van deze interviews een kwalitatieve analyse gemaakt.

6.3 Het profiel van de buurtsportcoach

Deze paragraaf gaat op basis van de selectie van interviews in op de kenmerken van de buurtsportcoaches die zich richten op mensen met een beperking. Deze kenmerken hebben betrekking op leeftijd, opleiding, het dienstverband en het aantal uur dat de buurtsportcoach aan de doelgroep kan besteden. Deze kenmerken zijn bedoeld om de hierop volgende hoofdstukken in een bepaald perspectief te plaatsen.

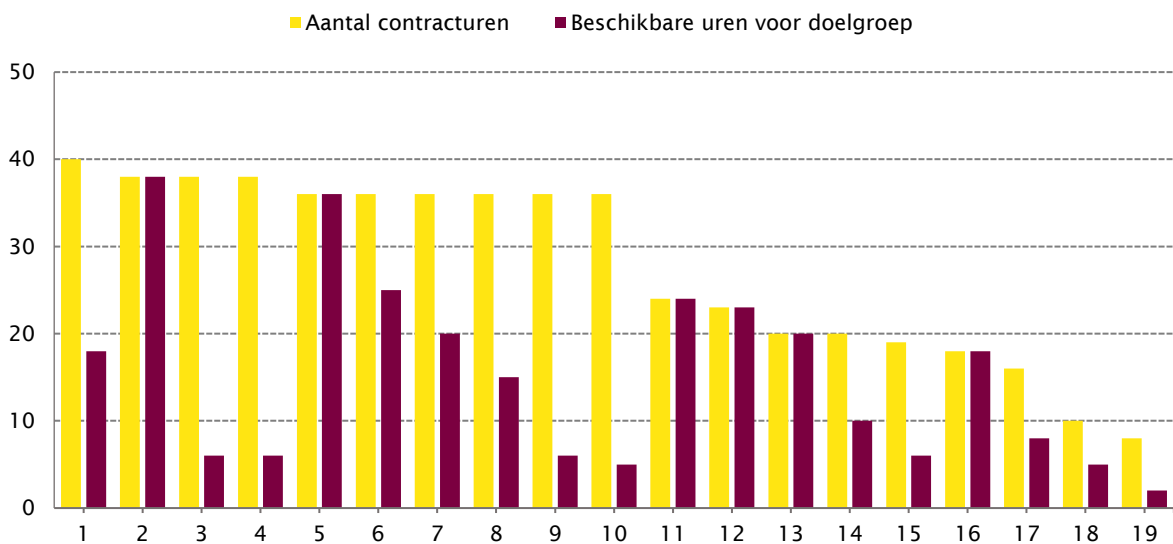
Van de buurtsportcoaches (n=19) zijn twaalf vrouw en zeven man, waarvan de jongste buurtsportcoach 26 jaar is en de oudste 62 jaar is. Meer dan de helft van de buurtsportcoaches is tussen de 26 en 32 jaar. Buurtsportcoaches die werkzaam zijn met de doelgroep mensen met een beperking zijn voornamelijk te vinden in zeer sterk stedelijk gebied. Tien buurtsportcoaches zijn werkzaam in zeer sterk stedelijk gebied, ten opzichte van twee in sterk stedelijk gebied, drie in matig stedelijk gebied en twee in weinig stedelijk gebied (n=17). Deze gebieden zijn verspreid over heel Nederland: alleen de provincies Groningen, Flevoland en Zeeland zijn niet vertegenwoordigd.

De buurtsportcoaches die werken met de doelgroep mensen met een beperking hebben in grote meerderheid een hbo-opleiding gevolgd. Hoewel een enkeling een studie in een ander vakgebied heeft afgerond, zoals bijvoorbeeld een financiële hbo-opleiding, hebben de meeste buurtsportcoaches een hbo-opleiding in de sport gevolgd. Dat kan een opleiding Sportkunde zijn of een opleiding aan een Academie voor Lichamelijke Opvoeding.

De buurtsportcoaches werken in of vanuit diverse sectoren, maar de grote meerderheid werkt in de sector onderwijs (n=8), welzijn (n=7), sportorganisaties (n=7) of gehandicaptenzorg (n=6). Buurtsportcoaches zijn dikwijls in meerdere sectoren werkzaam.

De buurtsportcoaches hebben diverse werkgevers. De meest voorkomende werkgevers voor buurtsportcoaches die met de doelgroep mensen met een beperking werken zijn de gemeente (n=5), een gemeentelijk sportbedrijf (n=5) of een welzijns- of gezondheidszorgorganisatie (n=5). Het is opvallend dat hoewel de meest voorkomende sector het onderwijs is, geen enkele buurtsportcoach in dienst is van een onderwijsinstelling. De meerderheid van de buurtsportcoaches besteedt niet alle beschikbare contracturen aan de doelgroep mensen met een beperking. In figuur 6.1 is het aantal uur dat aan de doelgroep mensen met een beperking wordt besteed afgezet tegen het aantal contracturen. In sommige gevallen (zie 6R3, 6R4, 6R9 en 6R10) wordt maar een beperkt aantal uur aan de doelgroep mensen met een beperking besteed. Andere doelgroepen waarmee door deze buurtsportcoaches wordt gewerkt zijn voornamelijk kinderen tot 12 jaar, kinderen vanaf 12 jaar, buurt/wijkbewoners en ouderen. Veertien buurtsportcoaches hebben een vast contract tegenover vier tijdelijke contracten (n=18). De meeste buurtsportcoaches zijn tussen de drie en vijf jaar werkzaam. Uitzonderingen daarop zijn buurtsportcoaches die pas afgelopen jaar aan de slag zijn gegaan of die al sinds 2008 of 2009 (als combinatiefunctionaris) werkzaam zijn. Omdat het werkgeverschap in de gemeenten op diverse manieren is georganiseerd, kunnen geen concrete uitspraken worden gedaan over de vraag welke werkgever vaste contracten afgeeft. Buurtsportcoaches kunnen in dienst zijn van de gemeente zelf, maar ook van een provinciaal sportbedrijf, een sportstichting, een welzijnsorganisatie, de eindgebruikers of werkzaam zijn voor een combinatie van deze organisaties.

Figuur 6.1 Uren voor doelgroep ten opzichte van contracturen (n=19)

6.4 Organisatie en doelen van het werk

Deze paragraaf gaat in op de organisatie van het werk, op de doelen die worden gesteld en de invloed die buurtsportcoaches ervaren op het stellen van doelen. Daarnaast gaat deze paragraaf in op de aansturing door de werkgever of leidinggevende van de buurtsportcoach.

Doelstellingen

Vrijwel iedereen ervaart veel vrijheid om te bepalen hoe aan het takenpakket invulling wordt gegeven. Slechts een enkeling ervaart die vrijheid in beperkte mate. Buurtsportcoaches vinden het hebben van vrijheid fijn en noodzakelijk om de doelstellingen te kunnen behalen:

"Eigenlijk staat het meeste allemaal in het projectplan. [...] We hebben best wel veel verantwoordelijkheden. [...] Ik ben dan verantwoordelijk voor dit project, dus ik kan alle facturen goedkeuren. Ik kan helemaal zelf de begroting bijhouden. Af en toe wordt het wel besproken, maar in principe wordt er gewoon verwacht dat je dat allemaal zelf doet. Als ik erover twijfel dan kan ik het overleggen, maar in principe is het redelijk duidelijk wat er verwacht wordt. En hier [projectplan, red.] staat ook best wel veel in toelichting." (6R1, vrouw, 27 jaar)

Tekstkader 6.1 Doelstellingen

Sport als doel

- *"Dat een cliënt over een jaar nog steeds in beweging is."*
- *"Dat zij plezier hebben in het sporten zodat ze het vaker gaan doen."*
- *"X-aantal kinderen laten doorstromen naar de sportvereniging."*
- *"Vanuit Special Heroes heb ik de opdracht dat 20 leerlingen lid moeten worden van sportverenigingen."*

Sport als middel

- *"400 mensen laten participeren in de maatschappij via deelname aan een sportevenement."*
- *"Het sociale element, sociaal netwerk vergroten."*
- *"De doelgroep een leuke en zinvolle dag bezorgen."*

Organisatorische doelen

- *"Dat er meer samengewerkt wordt binnen de organisaties die binnen ons netwerk plaatsvinden."*
- *"Veertien partners vanuit speciaal onderwijs scholen aan ons verbinden."*
- *"Dat meer organisaties ons weten te vinden zodat je meer klanten kunt helpen."*

Vrijwel alle buurtsportcoaches ervaren invloed op het bepalen van de doelstellingen, die veelal in overleg met de gemeente als opdrachtgever of de leidinggevende van de werkgever worden vastgesteld. Een veelgenoemde doelstelling voor deze doelgroep is het creëren van inclusiviteit in sport. Dat de buurtsportcoach betrokken wordt bij het bepalen van meer specifieke en SMART-geformuleerde doelstellingen is in dat licht niet vreemd: de buurtsportcoach kent de doelgroep immers het beste en is in staat aan te geven wat er moet gebeuren om inclusiviteit in sport voor mensen met een beperking te creëren. Zoals buurtsportcoach 6R1 hierboven al heeft toegelicht, wordt in diverse gemeenten met een projectplan gewerkt. In dit projectplan worden de doelstellingen vastgelegd. Een buurtsportcoach legt uit hoe de doelstellingen vorm krijgen in het projectplan en laat zien dat de buurtsportcoach hierbij samenwerkt met de leidinggevende en partners uit het werkveld:

"De doelen staan in het projectplan. [...] Er is een groepje geformeerd om aangepast sporten op de kaart te zetten in de gemeente. Dit wordt door dat groepje in samenspraak met de directeur bepaald. Ik schrijf het plan. Het project op de scholen bepalen we ook met de scholen samen." (6R2, vrouw, 33 jaar)

Het creëren van inclusiviteit in sport kan worden gecategoriseerd als sport als doel. Ook noemen buurtsportcoaches andere doelen die als sport als doel kunnen worden gecategoriseerd. Daaraan gekoppeld, hebben veel buurtsportcoaches de doelstellingen om sport ook als middel te gebruiken om de doelgroep meer aansluiting te laten vinden bij de maatschappij. In kader 6.1 worden doelstellingen opgesomd die buurtsportcoaches hanteren in de categorieën sport als doel en sport als middel. Ongeveer de helft van de gemeenten formuleert concrete doelstellingen op resultaatniveau, zoals de doelstelling dat 15 procent van de deelnemers aan een stedelijk evenement moet doorstromen naar een proeftraining bij een vereniging of dat per groep twaalf kinderen en hun ouders moeten worden bereikt.

Naast strikte resultaatafspraken worden doelstellingen in diverse gemeenten ook losser geformuleerd om de buurtsportcoach de mogelijkheid te geven vraaggericht te werken en verbindingen aan te gaan. Bij het formuleren van de doelstellingen lijkt de gemeente zich te realiseren dat het creëren van inclusiviteit in sport en de maatschappij voor deze doelgroep niet altijd in SMART-geformuleerde doelstellingen te vangen is. Een veelgehoorde doelstelling voor de doelgroep mensen met een beperking is dan ook om het aanbod en de vraag bij elkaar te brengen waardoor mensen op hun plek komen en iedereen de mogelijkheid krijgt om te sporten. Een aantal buurtsportcoaches koppelt daaraan de doelstelling om meer naamsbekendheid te creëren, beter vindbaar te zijn of meer samenwerkingsverbanden aan te gaan om op die manier de doelgroep beter te kunnen helpen. Deze doelstellingen kunnen gecategoriseerd worden als organisatorische doelstellingen (zie kader 6.1).

Aansturing

Voor de meeste buurtsportcoaches is helder welke taken zij moeten uitvoeren. De taken die uitgevoerd worden, worden bepaald door de buurtsportcoach zelf, de teamleider, in overleg met het team of door de opdrachtgever. In veel gevallen is sprake van een combinatie: de buurtsportcoach bepaalt in overleg met de teamleider of opdrachtgever welke taken worden uitgevoerd. Hierin is geen duidelijke lijn zichtbaar tussen werkgevers noch tussen gemeenten die al dan niet als opdrachtgever fungeren. In de ene gemeente kan een buurtsportcoach zelfstandig bepalen welke taken worden uitgevoerd, in de andere gemeente bepaalt de beleidsmedewerker sport als opdrachtgever welke taken moeten worden uitgevoerd. Onderstaand citaat is een voorbeeld van een manier van aansturing door de gemeente die door de buurtsportcoach als prettig wordt ervaren:

“De gemeente heeft ons een subsidie gegeven om projecten te draaien en als projectleider moet je natuurlijk wel binnen bepaalde kaders blijven. Je hebt een bepaald budget en als je denkt dat je daar overheen gaat, dan moet je dit natuurlijk terugkoppelen aan de gemeente. Maar in principe als je projectleider bent mag je de kar trekken en in de projectgroepsvergadering stem je af of alle partijen het ermee eens zijn. Dus het is niet zo dat ik dingen in mijn eentje beslis. Ik gooi het in de groep en als het akkoord is ga ik ermee verder.” (6R3, vrouw, 29 jaar)

Om de taken uit te voeren en de doelstellingen te behalen, werkt de meerderheid van de buurtsportcoaches in een team samen met andere buurtsportcoaches. De samenwerking wordt als intensief beoordeeld, slechts een enkeling werkt af en toe of nauwelijks samen met andere leden van het team. Die samenwerking in het team uit zich bijvoorbeeld door overlegsituaties waarin knelpunten worden besproken:

“We hebben elke maand een afdelingsoverleg en daar worden alle knelpunten behandeld, alle nieuwe dingen worden uitgezet en besproken en over gebrainstormd. Daarnaast hebben we nog een coachoverleg, dat is niet afdelingsbreed. Wij zijn meer de uitvoerenden, we hebben ook sportconsulenten, ook boven ons, en zij verzamelen alle informatie vanuit de scholen en verenigingen en die zetten dat weer door naar ons. Zo’n coachoverleg is om de twee weken ongeveer. Dat is weer met het hele team samen.” (6R4, man, 26 jaar)

6.5 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

In deze paragraaf wordt ingegaan op de activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren om de doelstellingen te behalen en laat zien hoe de rol van de buurtsportcoach van invloed is op de activiteiten die worden uitgevoerd.

Activiteitsaanbod

Het creëren van inclusiviteit in sport voor mensen met een beperking gebeurt op diverse manieren en is afhankelijk van de leeftijd en het motorische en sociaal-emotionele niveau van de doelgroep.

In een aantal gemeenten werkt de buurtsportcoach met de erkende interventie Specials Heroes. Andere buurtsportcoaches werken met methodes die in de praktijk hun waarde hebben bewezen zoals Connecting Friends. Dit is een methode die in Noord-Holland door een buurtsportcoach en zijn collega wordt toegepast. Hij vertelt:

“Een product dat gaat om het verbinden van scholen met de sportclub. [...] Elke vrijdag is hier een groep van 80 kinderen dat hier een extra beweegmoment heeft.” (6R5, man, 55 jaar)

Hoewel het onderzoek van TNO (De Vries, Ooijendijk, Stiggelbout & Hopman-Rock, 2005) geen significant effect aantoonde, rapporteert een buurtsportcoach zijn werk met de methode Club Extra. Dit is een methodiek die kinderen met een motorische achterstand, afhankelijk van hun niveau, naar sporten in een reguliere sportvereniging of aangepast sportaanbod begeleidt. Club Extra functioneert als motorische remedial teaching. Kinderen worden vaak aangemeld na signalering van een docent. De buurtsportcoach die zich met Club Extra bezighoudt, heeft als taak om na signalering doorverwijzing naar Club Extra mogelijk te maken door op scholen en bij docenten bekendheid voor Club Extra te genereren.

Tekstkader 6.2 Vraaggericht zwemonderwijs

Een respondent (6R6, vrouw, 26 jaar) is verbonden aan een ZMLK-school, waar ze vier uur per week bewegingsonderwijs verzorgt. Een van haar leerlingen is een dertienjarig meisje met een verstandelijke beperking, die niet kan zwemmen en bang is in het water. Als buurtsportcoach is ze bij de zwemles aanwezig om het meisje persoonlijk te begeleiden om op die manier haar angst te verminderen en haar zelfredzaamheid in het water te verhogen.

Buurtsportcoaches creëren ook inclusiviteit in sport door per cliënt te kijken wat er precies nodig is. De meeste buurtsportcoaches werken vraaggericht. Het is afhankelijk van de beperking van een cliënt wie de vraag stelt: dat kan de cliënt zelf zijn, maar ook de zorginstelling of school van de cliënt. Dat uit zich in een divers takenpakket waarover een respondent dan ook zegt: *“Mijn dag is geen dag hetzelfde”* (6R7, vrouw, 44 jaar).

Buurtsportcoaches verlagen de drempel voor de doelgroep door contacten te leggen tussen bijvoorbeeld scholen en verenigingen, verschaffen informatie over mogelijkheden om te sporten aan de cliënt, school of zorginstelling of gaan met een cliënt mee naar een sportaanbieder omdat de drempel om alleen te gaan te hoog is. Door het leggen van contacten en het creëren van zichtbaarheid van de buurtsportcoaches kan op de specifieke vraag van de cliënt worden ingespeeld. Dat gebeurt ook bij een vrouwelijke buurtsportcoach (6R8, 36 jaar) die het aanbod probeert af te stemmen op de vraag, door met sportaanbieders te onderzoeken of een bepaalde vraag van een cliënt kan worden gerealiseerd. Ook het voorbeeld in tekstkader 6.2 laat zien hoe buurtsportcoaches hun werkzaamheden afstemmen op de vraag van de cliënt.

Rollen van de buurtsportcoach

Ongeveer de helft van de buurtsportcoaches ziet zichzelf als verbinder, als iemand die het overzicht heeft in het gebied waar hij of zij werkzaam is en die vraag en aanbod op die manier op elkaar kan afstemmen. De andere helft van de buurtsportcoaches is werkzaam in andere rollen en organiseert in die hoedanigheid activiteiten voor de doelgroep waarmee inclusiviteit in sport bereikt moet worden, of staan als uitvoerder zelf voor de groep als beweegdocent. Het is niet duidelijk wie deze rollen aan de buurtsportcoaches toebedeelt. Uit het takenpakket en de te behalen doelstellingen blijkt in welke rol de buurtsportcoach werkzaam is. Het verschil tussen de rol van verbinder en de rol van organisator of uitvoerder is heel duidelijk, maar er zijn weinig verschillen zichtbaar tussen buurtsportcoaches met een organiserende en uitvoerende rol. Daarom worden deze rollen in het vervolg van deze rapportage gezamenlijk benoemd.

De buurtsportcoach met een verbindende rol zorgt voor het ontstaan van samenwerking tussen externe partijen in het werkveld sport, onderwijs en gezondheid (szorg). Doordat de buurtsportcoach projecten onder de aandacht brengt van bijvoorbeeld huisartsen en fysiotherapeuten, en tegelijkertijd in staat is om de wensen van de cliënt in kaart te brengen, ontstaan waardevolle koppelingen die ervoor zorgen dat mensen met een beperking in hun eigen omgeving kunnen sporten. Een respondent vertelt over haar werkzaamheden, waar ze geen nieuw aanbod creëert, maar cliënten koppelt aan bestaand aanbod:

“Ik kijk echt wat voor vragen er vanuit partners komen en die verbind ik aan het aanbod, maar ik kijk ook bij verenigingen wat voor vragen daar liggen en dan kijk ik of ik daar sociale partners aan kan koppelen. Bijvoorbeeld: we hebben een volwassenensportgroep en [...] we willen meer mensen. Dan kijk ik in de buurt wat we daaraan kunnen koppelen.” (6R10, vrouw, 27 jaar)

Buurtsportcoaches met een verbindende rol houden zich ook bezig met het opzetten van vrijwilligersnetwerken, het oprichten van stichtingen of zorgen als regisseur voor de aansturing van activiteiten die door vrijwilligers worden georganiseerd en uitgevoerd. De buurtsportcoach biedt vanuit een expertrol ondersteuning bij het opzetten van de aanpak of verzorgt scholing voor bijvoorbeeld vrijwilligers met als doel dat verenigingen, scholen of zorginstellingen eigenaar van de aanpak worden en het op termijn zonder ondersteuning van de buurtsportcoach kunnen uitvoeren.

Door buurtsportcoaches met een organiserende of uitvoerende rol worden activiteiten georganiseerd die heel divers zijn en die in overleg met bijvoorbeeld een school of een zorginstelling worden ontworpen. Op die manier sluiten de activiteiten het beste aan bij de vraag. Op basis van ervaring kunnen buurtsportcoaches aangeven of een activiteit aansluit bij de behoefte van de doelgroep, maar met nieuw aanbod is het vaak een kwestie van uitproberen, geeft een buurtsportcoach (6R11, vrouw, 27 jaar) aan. Door zelf les te geven aan een groep met verstandelijk beperkte kinderen, heeft een respondent (6R12, vrouw, 26 jaar) het gevoel dat de kinderen haar echt leren kennen, waardoor ze beter kan inspelen op de vraag van de kinderen en beter bereikbaar is voor ouders die vragen hebben.

De vraaggerichte aanpak van de buurtsportcoaches voor de doelgroep mensen met een beperking is gebaseerd op ervaring en op uitproberen, geven vrijwel alle buurtsportcoaches aan, onafhankelijk in welke rol ze werkzaam zijn. Voor iedere cliënt moet individueel worden bekeken wat mogelijk is en hoe het aanbod op de vraag kan worden afgestemd. Deze aanpak is cruciaal omdat beperkingen op een individuele manier worden ervaren en worden geuit en de doelgroep volgens de buurtsportcoach niet zelf in staat is om sportaanbod te vinden dat past bij zijn of haar behoefte. Juist omdat de aanpak op de individuele situatie van de cliënt wordt afgestemd, heeft de buurtsportcoach in veel gevallen de verwachting een resultaatgerichte bijdrage te kunnen leveren aan de vraag van de cliënt. Dat kost voor de ene cliënt meer tijd dan voor de andere, maar uiteindelijk vindt de buurtsportcoach een aanpak die bij de cliënt past.

6.6 Belemmerende en bevorderende factoren

Deze paragraaf bespreekt factoren die voor buurtsportcoaches belemmerend of bevorderend werken. Daar waar mogelijk worden deze factoren ingedeeld in factoren vanuit de interne organisatie, externe factoren vanuit bijvoorbeeld de samenwerking met partners en factoren die te maken hebben met de competenties van de buurtsportcoach.

Belemmerende factoren

Een belemmerende externe factor voor het mogelijk maken van inclusiviteit in sport en de maatschappij voor mensen met een beperking die je niet kunt beïnvloeden, is de onvoorspelbaarheid van de doelgroep.

Deze onvoorspelbaarheid geldt voornamelijk voor cliënten met een psychische aandoening, die van de ene op de andere week een terugval kunnen krijgen waardoor het eerdere werk vrijwel voor niets is geweest. Buurtsportcoach 6R7, (vrouw, 44 jaar) vindt dat af en toe frustrerend, maar het sterkt ook haar overtuiging dat vraag en aanbod individueel op elkaar moeten worden afgestemd. Ze zou daar een fulltime baan aan kunnen hebben.

Belemmerende externe factoren die wel beïnvloedbaar zijn, hebben in de eerste plaats te maken met de manier waarop het aanbod van bijvoorbeeld onderwijs voor kinderen met een beperking is georganiseerd. Hoewel het onderwijs regionaal is georganiseerd, is de buurtsportcoach gekoppeld aan een gemeente en krijgt dan ook vanuit één specifieke gemeente doelstellingen en budget mee. De aanpak van de buurtsportcoach op bijvoorbeeld een ZMLK-school raakt daardoor leerlingen uit meerdere gemeenten, hoewel het vanuit doelstellingen en budget de bedoeling is om aanbod te creëren voor leerlingen woonachtig in de gemeente waar de buurtsportcoach werkzaam is. Buurtsportcoaches vinden het lastig om met dat “*politiek geneuzel*”, zoals het door diverse buurtsportcoaches wordt omschreven, om te gaan. Ook beleidswijzigingen, onder invloed van een veranderend politiek speelveld, waardoor aanbod dat jarenlang voor een bepaalde doelgroep bestemd was opeens niet meer binnen de beleidskaders valt en daardoor moet worden gestopt, is een belemmerende externe factor. Een respondent vertelt:

“Er komt een andere beleidscyclus of een ander politiek inzicht. [...] Wij zitten alleen op de scholen in het speciaal onderwijs. Dus dan zou je eigenlijk moeten zeggen dat het hier stopt. Dat soort dingen vind ik politiek geneuzel, want wij krijgen die kinderen aan het sporten. Die kinderen krijgen een lach op hun gezicht.” (6R5, man, 55 jaar)

Dat buurtsportcoaches als onderdeel van de gemeentelijke organisatie worden gezien, is voor sommige buurtsportcoaches die werkzaam zijn als werknemer van een gemeente een belemmerende interne factor. Een buurtsportcoach geeft aan last te hebben van het imago van ambtenaren, waardoor cliënten en partners in het werkveld soms verwachten dat de buurtsportcoach zelf ook om 16.00 uur stopt met werken. Een respondent (6R13, vrouw, 26 jaar) geeft aan dat buurtsportcoaches vanwege de ondernemende aard van de werkzaamheden eigenlijk niet passen in het ambtelijk apparaat. Een andere respondent vindt het lastig als buurtsportcoach gezien te worden als een verlengstuk van de gemeente.

Een tweede belangrijke belemmerde factor zijn de randvoorwaarden die niet altijd in orde zijn om sport en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken. Randvoorwaarden zijn niet direct in te delen onder interne of externe factoren; zowel de interne organisatie als de externe partners kunnen invloed uitoefenen op de randvoorwaarden. Hoewel de buurtsportcoach vraag en aanbod op elkaar afstemt is het praktisch niet haalbaar om op iedere straathoek aanbod te creëren:

“Het vervoer is vaak een probleem, mensen haken af omdat het vervoer beroerd is of omdat het te ver weg is. Je kan niet overal in elke wijk van alles organiseren, dat is ondenkbaar. Dat er geen geschikt aanbod is om de hoek, hulp voor aan- en uitkleden ontbreekt en een sportmaatje ontbreekt, dat zijn dingen waar je mee te maken hebt.” (6R14, vrouw, leeftijd onbekend)

Toch noemt slechts een enkele buurtsportcoach een gebrek aan financiële middelen als een belemmerende factor. Weerstand vanuit de werkgever, externe partners of ouders wordt vaker als belemmerende factor genoemd.

Een buurtsportcoach (6R10, vrouw, 27 jaar) noemt het voorbeeld waarin docenten in het speciaal onderwijs weerstand tonen tegen het samenvoegen van leerlingen uit verschillende clusters van het speciaal onderwijs⁴ tijdens een beweegactiviteit. De docenten zagen het niet zitten om kinderen uit hun cluster samen te laten sporten met kinderen uit een ander cluster. Voor haar is die weerstand een externe belemmering bij haar doelstelling om inclusiviteit in sport en de maatschappij voor mensen met een beperking te bereiken.

Bevorderende factoren

Naast belemmerende factoren zijn er uiteraard ook bevorderende factoren die het werk van de buurtsportcoach een stukje gemakkelijker maken. Bevorderende factoren op het gebied van competenties van de buurtsportcoach zijn zeer belangrijk. De persoonlijkheid en het karakter van de persoon bevordert het werken met deze doelgroep: de buurtsportcoaches vinden het van belang dat een buurtsportcoach affiniteit met de doelgroep heeft, empathisch is, goed overweg kan met een grote diversiteit aan mensen en culturen en geen 9-tot-5-mentaliteit heeft. Zoals een respondent het uitdrukt: *“mensen die affectie hebben met de doelgroep vind ik belangrijker dan mensen die goed kunnen sporten.”* (6R15, man, 26 jaar).

Ook bepaalde vaardigheden bezitten, bevordert het bereiken van de doelstellingen. Om vraag en aanbod op elkaar af te stemmen is zowel communicatie met de cliënt als met externe partners van belang. Op het juiste niveau kunnen communiceren en daarbij tussen de diverse partijen kunnen schakelen waarmee de buurtsportcoach te maken heeft, is belangrijk. Buurtsportcoaches die werkzaam zijn als verbinder, zijn vaak een spin in het web en moeten met een ondernemende blik naar de omgeving kijken omdat daar de oplossing voor bepaalde vraagstukken kan worden gevonden. Dat vraagt bepaalde vaardigheden:

“Je moet mensen kunnen stimuleren, kunnen enthousiasmeren, soms voorgaan in de strijd. Je moet heel flexibel kunnen zijn. Dus eigenlijk is het de leukste baan van de hele wereld.” (6R16, vrouw, 35 jaar)

Om te kunnen functioneren als spin in het web, is het naast effectieve communicatie naar het bestaande netwerk, ook belangrijk om het netwerk verder uit te bouwen.

Voor buurtsportcoaches die vooral uitvoerende en ondersteunende taken hebben zijn organisatievaardigheden van belang: er worden veel evenementen en activiteiten georganiseerd en *“het kan niet zo zijn dat op de dag zelf nog een niet-kloppende indeling moet worden aangepast”*, legt een buurtsportcoach uit (6R17, vrouw, 32 jaar).

Tekstkader 6.3 Waardering voor het werk

Eén respondent ervaart waardering door kleine dingen: een berichtje op Facebook, een reactie van een deelnemer na een evenement of door een opmerking op een inschrijfformulier. Dat maakt het werk leuk en motiveert haar (6R17, vrouw, 32 jaar).

⁴ Het speciaal onderwijs is onderverdeeld naar vier clusters. Leerlingen met een visuele beperking bezoeken cluster 1-scholen, leerlingen met een auditieve beperking cluster 2-scholen. Leerlingen met een motorische en/of verstandelijke handicap gaan naar cluster 3-scholen en cluster 4-scholen zijn bedoeld voor kinderen met gedragsproblemen en autisme.

Behalve bevorderde factoren op het gebied van persoonlijkheid, kennis en vaardigheden, werken ook organisatorische aspecten bevorderend. Waardering voor de werkzaamheden is een interne of externe bevorderende factor die voor veel buurtsportcoaches belangrijk is. Waardering kan worden ervaren doordat bij de gemeente draagvlak is voor de werkzaamheden of door enthousiasme bij externe partijen.

Buurtsportcoaches vinden het fijn als een initiatief positief wordt benaderd en meer mensen energie in dat initiatief willen steken. Als intern bevorderend benoemen veel buurtsportcoaches ook de ruimte voor het ontwikkelen van een eigen aanpak. Een buurtsportcoach vertelt:

“Het is positief dat we veel vrijheid krijgen om ons werk op poten te zetten. Dat is heel fijn.”
(6R2, vrouw, 33 jaar)

Het belangrijkste bevorderende aspect is echter het plezier dat de doelgroep ervaart door de inzet van de buurtsportcoach. Het belang van dit aspect blijkt bijvoorbeeld uit het volgende citaat:

“Ik probeer gewoon de leerlingen [cluster-4 onderwijs, red.] te laten sporten, want bij mij kan het wel en bij een vereniging waarschijnlijk niet. Daar zitten ze gewoon niet op hun plaats en daar kunnen ze hun ei niet kwijt. Ik hoop dat wel te kunnen bieden. Dat ze gewoon plezier kunnen beleven in het sporten.” (6R15, man, 26 jaar)

Volgens de respondent is plezier de enige manier om de sportparticipatie van deze doelgroep op de lange termijn te behouden omdat regulier aanbod ertoe leidt dat leerlingen *“elke keer met een teleurstelling thuiskomen”* (6R15, man, 26 jaar). Plezier zien bij de doelgroep bevordert dan ook het werkplezier van de buurtsportcoach. Hoewel niemand het expliciet aangeeft is het tegenovergestelde waarschijnlijk ook waar: als de buurtsportcoach geen plezier meer bij de doelgroep ziet, reduceert ook het werkplezier.

6.7 Resultaten van de aanpak

Deze paragraaf rapporteert de resultaten van de aanpak van buurtsportcoaches. Hierin wordt een aantal concrete voorbeelden genoemd die illustrerend zijn voor de resultaten die buurtsportcoaches bereiken.

Het hoofddoel van buurtsportcoaches was het creëren van inclusiviteit in sport en de maatschappij voor mensen met een beperking. Resultaten op dit gebied bestaan uit meerdere niveaus. Ten eerste op activiteitsniveau: welke activiteiten zijn georganiseerd of welke werkzaamheden zijn uitgevoerd om de doelstelling te behalen? Ten tweede op prestatieniveau: hoeveel deelnemers zijn er bereikt, hoe hebben de deelnemers een activiteit ervaren of is er meer naamsbekendheid gecreëerd? Ten derde op effectniveau: leiden deze activiteiten voor de doelgroep tot structurele deelname aan sportaanbod en de maatschappij? Een buurtsportcoach geeft een voorbeeld waarin alle drie de niveaus zichtbaar zijn:

“Wat ik wel cool vind, was toen een badmintonvereniging naar ons toe kwam. Zij hadden contact gehad [...] met een soort woongroep in de buurt. Die woongroep heeft mensen met een licht verstandelijke beperking die willen badmintonnen. Deze mensen kunnen nog helemaal niet badmintonnen en de vereniging wist niet hoe ze dat moesten aanpakken. Toen hebben we uiteindelijk geregeld [...] dat die mensen een reeks van zes trainingen kregen, zodat ze leerden badmintonnen. Nu zitten ze in de reguliere groepen van badminton bij de vereniging. Dat vind ik gewoon mooi. Het zijn vier mensen [...] en die gaan dan lekker badmintonnen met elkaar en met de reguliere mensen.” (6R1, vrouw, 27 jaar)

Dit voorbeeld laat zien dat de inzet van een buurtsportcoach leidt tot structurele deelname van vier mensen met een beperking aan regulier sportaanbod en aan de maatschappij.

Resultaten op activiteitsniveau en prestatieniveau

Op activiteiten- en op prestatieniveau zijn de resultaten uiteenlopend. Dat is niet verrassend gezien het vraaggerichte aanbod en divers gemeentelijk beleid. De resultaten op activiteitsniveau zijn in drie categorieën in te delen:

- Het verbinden van partijen
 - Het verbinden van een cliënt met een dwarslaesie aan een fysiotherapeut om op die manier te kunnen sporten
 - Het onderhouden van contacten met zorg, onderwijs en welzijn, om op die manier deelnemers te kunnen bedienen.
- Het creëren van aanbod
 - Individueel oefenen met een kind dat extreem druk was en medicatie dreigde te moeten slikken, maakte dat het kind binnen drie maanden niet meer in de war was en rustiger werd.
 - Het helpen van een vereniging bij het invullen van een subsidieaanvraag.
- Het verbeteren van randvoorwaarden
 - Zorgdragen voor scholing van zwembadpersoneel zodat een zwembadlift in gebruik genomen kan worden, waardoor zwemmers met een beperking het water in kunnen.

Ook de resultaten op prestatieniveau zijn in te delen in een aantal categorieën:

- Het vergroten van het structurele aanbod
 - Steeds meer partijen die openstaan voor de doelgroep of specifiek aanbod voor de doelgroep hebben.
 - Blijve kinderen en tevreden partners waardoor zij elke keer weer bij de buurtsportcoach terugkomt en de buurtsportcoach opnieuw aanbod kan creëren.
- Het vergroten van de zichtbaarheid
 - De steeds groter wordende vindbaarheid van de buurtsportcoaches waardoor externe partijen veel diverse vragen stellen.
- Het verhogen van de incidentele sportparticipatie
 - In een jaar 729 deelnemers die aan een maandelijks evenement meedoen waar telkens een andere sport centraal staat.
 - 250 mensen die wekelijks sporten en het uitbreiden van die groep door een actieve groep vrijwilligers van tien personen die de doelgroep benadert.

Op effectniveau zien buurtsportcoaches vooral resultaten in het verhogen van de structurele sportparticipatie. Zoals een stijging in één schooljaar van 15 procent in de sportparticipatie op een cluster 4 school .

Opvallend is dat de SMART-geformuleerde resultaten op prestatie- of effectniveau alleen benoemd worden door buurtsportcoaches die een uitvoerende of ondersteunende rol hebben. Verbindende buurtsportcoaches blijven in de regel algemeen in hun uitspraken over bereikte resultaten. Er worden zaken met betrekking tot het ontwikkelen van het netwerk of over *“zoveel mogelijk kinderen aan het bewegen helpen en specifiek de doelgroep ook”* (6R15, man, 26 jaar) benoemd. Dat is een logisch gevolg van de doelstellingen van buurtsportcoaches met een verbindende rol, die eveneens niet of nauwelijks SMART zijn geformuleerd. Een respondent zegt daarover:

“De doelgroep vraagt het aan. Dus ik bereik ze pas als zij dat willen.” (6R7, vrouw, 44 jaar)

Het resultaat van buurtsportcoaches met een verbindende rol blijkt dan ook vooral uit zichtbaarheid en het creëren van netwerken. Verbindende buurtsportcoaches zijn zich zeer bewust van hun rol als spin in het web en zien deze positie ook als resultaat op activiteitsniveau. Pas als de verbindende buurtsportcoach zichtbaar is voor de doelgroep en partners in het werkveld, bereiken vragen van cliënten de buurtsportcoach en kunnen resultaten op prestatie- en effectniveau worden bereikt.

Trots op resultaten op effectniveau

Buurtsportcoaches zijn vooral trots op het bereiken van het effectdoel: inclusiviteit in sportaanbod en de maatschappij. Onafhankelijk van de rol waarin ze functioneren, kunnen de meeste buurtsportcoaches een situatie benoemen waarin inclusiviteit in sportaanbod en de maatschappij is gecreëerd. De voorbeelden in tekstkaders 6.4 en 6.5 laten zien dat het werk van buurtsportcoaches voor deze doelgroep onmisbaar is, omdat een resultaat wordt bereikt dat zonder de activiteiten of de verbindende rol van de buurtsportcoach niet was bereikt.

Tekstkader 6.4 Participatie bij een terminale patiënt

“Dat ik bruggen kan maken, daar ben ik trots op” zegt een respondent. “Soms lijkt het alsof ik bij cliënten een onmogelijke taak heb, iedereen heeft de cliënt dan afgeschreven en dan lukt het me toch. Dan kan ik even trots op mijn taak zijn.”

“Ik ben de laatste tijd bezig geweest met een jongen van dertien jaar die 93 kilogram woog. Die jongen is uit huis geplaatst geweest, het is een moeilijke gezinssituatie. Zijn moeder heeft een verstandelijke beperking, hij zelf niet echt. Hij moest gaan sporten en vindt sporten eigenlijk niet zo leuk”, vertelt een buurtsportcoach. Ze is er vooral trots op dat hij door haar hulp en begeleiding nu met plezier bij een vereniging voetbalt. (6R6, vrouw, 26 jaar)

Tekstkader 6.5 Voetbal in een moeilijke gezinssituatie

6.8 Monitoring en evaluatie

Om resultaten te kunnen benoemen, lijkt het zinvol om bepaalde zaken te registreren en te monitoren. In deze paragraaf wordt ingegaan op de monitoring en evaluatie van aanpakken en resultaten.

Een klein aantal buurtsportcoaches geeft aan niets te registreren met betrekking tot behaalde resultaten. Van die groep geeft een paar buurtsportcoaches aan dat jammer te vinden. Zij vinden dat er meer aandacht zou moeten zijn voor het registreren van resultaten, omdat daar door de opdrachtgever of de gemeente naar wordt gevraagd. Opnieuw wordt voornamelijk door buurtsportcoaches met een verbindende rol aangegeven dat het lastig is om in dit speelveld zaken meetbaar te maken:

“Het is soms ook lastig gewoon om te meten. [...] We zitten aan de zachte kant van de overheid. [...] Een verbeterde levensstijl is niet altijd te meten.” (6R13, vrouw, 26 jaar)

Een groter aantal buurtsportcoaches registreert bepaalde zaken wel. Voornamelijk buurtsportcoaches met een uitvoerende of organiserende rol registreren het aantal deelnemers dat wordt bereikt. Vrijwel iedereen die zaken registreert geeft aan te registreren welke activiteiten zijn uitgevoerd. Afhankelijk van de rol van de buurtsportcoach zijn dat activiteiten voor de doelgroep of activiteiten uitgevoerd door de buurtsportcoach. Buurtsportcoaches met een verbindende rol registreren voornamelijk cliëntspecifieke aspecten zoals de soort beperking, wat de vraag is, met welke sport of vereniging al contact is geweest en wat het gevolg van de uitgevoerde acties is. Op die manier ontstaat voor de cliënt continuïteit. Ook ontstaat hierdoor duidelijkheid over wie verantwoordelijkheid draagt over een bepaalde cliënt of bepaalde acties, geeft een buurtsportcoach (6R10, vrouw, 27 jaar) aan.

Bijsturing lijkt door buurtsportcoaches met een verbindende rol al tijdens het proces te gebeuren. Omdat vraaggericht, met veelal individuele cliënten wordt gewerkt, heeft de buurtsportcoach de mogelijkheid om al tijdens het proces bepaalde zaken anders aan te pakken. Buurtsportcoaches met een uitvoerende of organiserende rol werken meer met groepen en evalueren in beperkte mate met de deelnemers. Voor zowel verbindende als uitvoerende en organiserende buurtsportcoaches is het plezier van de deelnemers veel belangrijker, dit wordt gebruikt als indicator om te bepalen of de aanpak werkt. Plezier blijkt voornamelijk uit

observatie of uit waardering door de doelgroep voor de buurtsportcoach. Daarmee maken buurtsportcoaches zichtbaar dat aanpakken tot belangrijke resultaten leiden: blijde kinderen en tevreden partners.

De evaluatie wordt regelmatig gebruikt om resultaten naar de opdrachtgever of de gemeente te verantwoorden, om doelstellingen op basis van behaalde resultaten aan te passen of om een nieuw projectplan te schrijven. Ongeveer de helft van de buurtsportcoaches geeft aan zaken met de teamleider te bespreken. De teamleider is vaak verantwoordelijk voor de verantwoording naar de opdrachtgever of gemeente, maar buurtsportcoaches bepalen nieuwe doelstellingen vaak ook in overleg met hun teamleider, op basis van de evaluatie.

6.9 Conclusies en aanbevelingen

Ondanks wat beperkingen in de methode (zie hoofdstuk 1), kan op basis van de voorgaande paragrafen van deze deelrapportage een goed onderbouwde conclusie worden getrokken over de vraag wat de inzet van buurtsportcoaches voor mensen met een beperking lokaal opbrengt. Als eerste is het belangrijk om te concluderen dat op hoofdlijnen tussen gemeenten nauwelijks onderscheid zichtbaar is. Buurtsportcoaches werkzaam met deze doelgroep werken voornamelijk in (zeer) sterk stedelijk gebied. Daar moet bij worden opgemerkt dat in de steekproef grote gemeenten enigszins oververtegenwoordigd zijn ten opzichte van kleine gemeentes. Ook zijn scholen voor speciaal onderwijs vaak gevestigd in stedelijk gebied. Uiteraard zijn op detailniveau verschillen tussen de verschillende gemeentes zichtbaar, maar dat kan worden toegeschreven aan de vraaggerichte aanpak die kenmerkend is voor buurtsportcoaches die werken met de doelgroep mensen met een beperking. Buurtsportcoaches die met deze doelgroep werken, trachten op de lange termijn inclusiviteit van de doelgroep in sport en de maatschappij te bereiken. De daaraan gekoppelde kortetermijndoelstellingen zijn afhankelijk van de rol die de buurtsportcoach heeft: voor buurtsportcoaches met een organiserende of uitvoerende rol is het beter mogelijk om doelstellingen SMART te formuleren dan voor buurtsportcoaches met een verbindende rol.

Het samenspel tussen de buurtsportcoach met een verbindende rol en de buurtsportcoach met een organiserende of uitvoerende rol is belangrijk voor het bereiken van de langetermijneffectdoelstelling. In een verbindende rol heeft een buurtsportcoach vooral doelstellingen op het gebied van samenwerking met en tussen sport, onderwijs en zorg. De buurtsportcoach functioneert als spin in het web en zorgt er door het nemen van een regierol of het vormen van vrijwilligersnetwerken voor dat partijen in het werkveld aanbod op termijn zelfstandig kunnen aanbieden. De organiserende en uitvoerende buurtsportcoach heeft doelstellingen als: sportaanbod op maat creëren voor de doelgroep als dat in het reguliere aanbod niet te vinden is. De overeenkomst tussen verbindende en organiserende of uitvoerende buurtsportcoaches is de vraaggerichte aanpak. In beide rollen passen buurtsportcoaches hun aanpak aan op basis van de vraag van de cliënt. In de ideale situatie versterken beide rollen elkaar en zorgen er zo samen voor dat aan de vraag van de cliënt kan worden voldaan.

Plezier is een kernwoord voor deze doelgroep en de buurtsportcoaches die met de doelgroep werken. Het zien van plezier bij de doelgroep door de inzet van buurtsportcoaches is de belangrijkste bevorderende factor voor buurtsportcoaches. Plezier bij de doelgroep wordt bevorderd door de vraaggerichte aanpak en door vrijheid te hebben in de te volgen aanpak. Deze twee factoren zorgen ervoor dat de buurtsportcoach de aanpak optimaal kan afstemmen op de behoefte van de cliënt.

Omdat de doelstellingen voor met name buurtsportcoaches met een verbindende rol niet altijd in SMART-geformuleerde doelstellingen te vangen zijn, is plezier als indicator zo belangrijk. Een vaak genoemde doelstelling voor deze doelgroep is om het aanbod en de vraag bij elkaar te brengen waardoor mensen op hun plek komen en iedereen de mogelijkheid krijgt om te sporten. Of iemand met een beperking op de juiste plek terecht komt, meten buurtsportcoaches aan het plezier dat wordt getoond. Dit doen zij door observatie en aan

de hand van terugkoppeling door de cliënt of andere direct betrokkenen zoals docenten of zorgverleners. Mensen met een beperking zijn immers niet altijd in staat om op dezelfde manier als mensen zonder beperking woordelijk uit te drukken wat zij ergens van vinden.

Het is niet altijd mogelijk om resultaten met cijfers te onderbouwen. Bij bijvoorbeeld doelstellingen die betrekking hebben op het verbeteren van de leefstijl, vinden buurtsportcoaches het moeilijk om resultaten concreet en zichtbaar te maken. De resultaten laten echter duidelijk de toegevoegde waarde zien van buurtsportcoaches voor deze doelgroep als het gaat om het participeren in sport en de maatschappij.

Uit de resultaten blijkt dat de buurtsportcoach in staat kan zijn inclusiviteit te bereiken, zoals het voorbeeld laat zien waarin vier mensen met een verstandelijke beperking na een interventie van een buurtsportcoach aan regulier sportaanbod kunnen deelnemen. De vraaggerichte aanpak is daarbij voor deze doelgroep de sleutel tot succes. Het afstemmen van het aanbod op de vraag leidt tot situaties waarin mensen met een beperking met plezier kunnen deelnemen aan sport en als gevolg daarvan participeren in de maatschappij. Vanuit het perspectief van de buurtsportcoach kan worden geconcludeerd dat de inzet van buurtsportcoaches voor de doelgroep mensen met een beperking van toegevoegde waarde is en dat juist de individuele afstemming op basis van de vraag van de cliënt werkt om de overkoepelende effectdoelstelling te bereiken.

Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusie kan een aantal belangrijke aanbevelingen worden geformuleerd. Deze aanbevelingen zijn vooral van belang voor werkgevers en leidinggevenden van buurtsportcoaches. Met de eerste twee aanbevelingen zou rekening moeten worden gehouden bij het uitzetten van vacatures en bij gesprekken in het kader van de resultaat- en ontwikkelingscyclus.

- Het zien van plezier bij de doelgroep is de belangrijkste bevorderende factor voor buurtsportcoaches. Dit plezier wordt bevorderd door de vraaggerichte aanpak en door de vrijheid in aanpak die buurtsportcoaches ervaren. Het is van groot belang dat deze vraaggerichte aanpak en het hebben van vrijheid bij het bepalen van de aanpak behouden blijft of wordt bevorderd. Door te strakke richtlijnen is de buurtsportcoach niet of beperkt in staat een goede koppeling tussen de vraag en het aanbod te creëren waardoor de doelgroep geen of minder plezier ervaart. Het beperkt ervaren van plezier door de doelgroep kan weer leiden tot verminderd werkplezier van de buurtsportcoach. Hiermee kan rekening worden gehouden bij het uitzetten van vacatures of bij het bepalen van de rolinvulling van de buurtsportcoach in een gemeente en/of organisatie.
- SMART-resultaatafspraken met een buurtsportcoach met een verbindende rol kunnen de vrijheid van de buurtsportcoach beperken, wat ten koste gaat van het plezier van de doelgroep en het resultaat op de lange termijn. Het is immers niet altijd te bepalen hoe complex de vraag van een cliënt is en hoeveel tijd het kost om aan de vraag van de cliënt te voldoen. Het vastleggen van het aantal verbonden cliënten in resultaatafspraken is voor de buurtsportcoach licht beperkend. Procesafspraken over bijvoorbeeld uitbreiden van het netwerk of onderhouden van contacten met het netwerk, waardoor de vraag van de cliënt beter kan worden bepaald, zijn wel nodig. Immers, als het proces goed loopt, volgen de resultaten vanzelf.
- Omdat de buurtsportcoach met een verbindende rol als spin in het web functioneert kan het nuttig zijn om dat web uit te breiden. Een groter speelveld zorgt voor meer mogelijkheden om het aanbod bij de vraag aan te laten sluiten. Regionale in plaats van gemeentelijke aansturing en doelstellingen kan tot meer samenwerking tussen de diverse partijen in onderwijs, zorg en sport leiden. Regionale aansturing sluit aan bij de regiofunctie die scholen in het speciaal onderwijs hebben en zorgt voor minder gedoe voor de buurtsportcoach die werkzaam is voor de ene gemeente, maar op een school voor speciaal onderwijs ook aanbod creëert voor leerlingen uit drie andere gemeentes. Onder andere in Noord-Brabant bestaat een dergelijke regionale samenwerking al waar de buurtsportcoaches van

negen gemeenten elkaar opzoeken. Dat leidt dat mensen met een beperking meer vragen naar sport- en beweegaanbod en door de samenwerking kan het aanbod beter op de vraag worden afgestemd (Hover, Van Lindert & Van der Poel, 2015).

Praktijkvoorbeeld: “Een kijkje in de keuken”

Eveline Dollee, Mulier Instituut

Lisanne Huijzendveld heeft de opleiding Sport, Gezondheid & Management aan de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) gevolgd en is inmiddels zes jaar werkzaam als buurtsportcoach. In 2011 is zij gestart als combinatiefunctionaris in de gemeente Leusden en in 2015 is zij als buurtsportcoach bij SRO Amersfoort begonnen. Lisanne won in 2016 de “Stimuleringsprijs Buurtsportcoach & Combinatiefunctionaris”.

Op donderdagochtend (22 juni 2017) kom ik 's ochtends om 10.30 uur aanrijden bij SRO Amersfoort. Het zonnetje schijnt en het is rond de 30 graden, kortom een perfecte dag om te kijken hoe een dag uit het leven van een buurtsportcoach eruit ziet. Ik meld mij bij de balie van SRO en wordt direct met open armen ontvangen door buurtsportcoach Lisanne. Terwijl zij koffie en thee zet voor de deelnemers van de eerste sport- en beweegactiviteit, vertelt zij in het kort aan mij wat er vandaag op het programma staat. We pakken de auto en gaan op weg naar de eerste activiteit, die om 11.00 uur start.

We rijden naar een gymzaal in de volkswijk ‘Soesterkwartier’. De sport- en beweegactiviteit die hier plaatsvindt heeft enerzijds als doel om mensen meer te laten bewegen en anderzijds om de mensen sociale contacten op te laten doen. De deelnemers van de activiteit nemen hier aan deel, op basis van doorverwijzing van onder andere de huisarts en eerstelijns hulp. Tijdens het klaarzetten van de (sport)materialen vertelt Lisanne dat zij deze activiteit wekelijks zelf geeft in plaats van een uitvoerende buurtsportcoach, omdat ze het belangrijk vindt om “*feeling*” met de doelgroep te hebben.

Al snel komen de eerste deelnemers enthousiast binnen. Zij stralen uit dat zij blij zijn dat ze weer een uurtje kunnen bewegen. Wat mij opvalt is de goede band tussen Lisanne en de deelnemers. Zij stappen direct op Lisanne af en maken met haar een praatje. Eén van de deelnemers is geblesseerd, maar is ondanks haar blessure toch naar de activiteit gekomen. De deelnemster vertelt dat Lisanne echt een stimulans voor haar is om naar de activiteit te komen. Ze vindt het fijn dat Lisanne zich inleeft in haar omstandigheden en haar zo goed begrijpt. Ook beschrijft de deelnemster dat ze zich fitter en energiever voelt door het wekelijks beweeguurkje en het fijn vindt om onder de mensen te komen. Terwijl ik met deze deelnemster aan het praten ben, zijn de rest van de deelnemers bezig met handbaloefeningen.

Om 12.00 uur nemen wij afscheid van de deelnemers en rijden wij terug naar SRO om even snel te lunchen. We nemen in de kantine plaats aan de tafel waar de andere buurtsportcoaches ook zitten. Wat mij opvalt is de passie en het plezier dat deze buurtsportcoaches in hun werk hebben. Aan tafel wisselen de buurtsportcoaches voortdurend ervaringen uit en worden nieuwe ideeën besproken die ondernomen zouden kunnen worden.

Na de kennismaking met de andere buurtsportcoaches en de lunch fietsen we om 12.30 uur door het ‘Soesterkwartier’ heen. We zijn op weg naar de volgende afspraak. Lisanne heeft om 13.00 uur afgesproken bij een organisatie die huisvesting aanbiedt voor jongvolwassenen met bijvoorbeeld een vorm van autisme of een persoonlijkheidsstoornis. Deze organisatie beschikt over een fitnessruimte. Het doel van het overleg is om in kaart te brengen of de buurtsportcoaches van SRO gebruik kunnen maken van deze fitnessruimte om kwetsbare doelgroepen uit het ‘Soesterkwartier’ te laten sporten. In ruil daarvoor kunnen de jongvolwassenen deelnemen aan het sport- en beweegaanbod van de buurtsportcoaches. Ik vind het interessant en leerzaam om te zien hoe de buurtsportcoaches op deze manier verbinding leggen in de wijk met andere partijen.

Na dit overleg fietsen we terug naar SRO. Daar ruilen we de fiets in voor één van de busjes die de buurtsportcoaches kunnen gebruiken om zichzelf in Amersfoort te verplaatsen. Op deze busjes staat het logo van de buurtsportcoaches afgedrukt. Je oog valt meteen op dit logo, iets waar je niet omheen kan. Het lijkt mij dan ook dat de buurtsportcoaches hier in Amersfoort enorm mee opvallen en op deze manier

bekendheid creëren. We rijden eerst naar een sportvereniging om daar (sport)materialen op te halen. Vervolgens rijden we door naar een gelijksoortige sport- en beweegactiviteit zoals die 's ochtends heeft plaatsgevonden, alleen ditmaal in een andere wijk van Amersfoort. We waren nog niet binnen in de sporthal of Lianne ziet een welzijnswerker rondlopen. Zonder aarzeling stapt Lianne direct op haar af en knoopt een gesprek met haar aan. Opnieuw wordt verbinding gelegd met een andere partij. In dit gesprek heeft Lianne een lijst weten te bemachtigen waarop te vinden is welke welzijnswerker per wijk actief is.

We kunnen nog kort bij de sport- en beweegactiviteit kijken waar we oorspronkelijk voor kwamen, maar moeten eigenlijk al weer snel door naar de volgende bijeenkomst. Om 16.00 uur heeft Lianne in het 'Soesterkwartier' een bijeenkomst over het Amersfoortse

programma 'KeiVitaal'. Dit is een programma waarbij mensen onder begeleiding vanuit de huisartsenpraktijk werken aan een gezonde- en actieve leefstijl. Bewegen en voeding staan daarbij centraal. Een diëtist en fysiotherapeut helpen bij een persoonlijk beweeg- en voedingsprogramma. Lianne is bij deze bijeenkomst aanwezig, om een verbetering te maken in de samenwerking met de huisartsenpraktijken, diëtisten en fysiotherapeuten, zodat de deelnemers van 'KeiVitaal' na afloop van het programma (meer) naar de buurtsportcoaches worden doorverwezen.

Na afloop van deze bijeenkomst neem ik afscheid van Lianne en bedank ik haar voor de leuke en leerzame dag, waarbij ik een goed beeld heb gekregen van hoe het er bij een buurtsportcoach achter de schermen aan toe gaat.

7. Buurtsportcoach voor ouderen

“Ik ben eigenlijk een kameleon”

Bouwe Postma & Ester Wisse

HZ University of Applied Sciences, Lectoraat Healthy Region

7.1 Inleiding

Deze deelrapportage richt zich op buurtsportcoaches die werken met de doelgroep ouderen vanaf 55 jaar. Binnen deze doelgroep bestaat veel variatie, zoals de vitale oudere van 55 plus en een oudere van 70 plus. Het beweegaanbod voor een oudere van 55 plus heeft een andere inhoud dan het beweegaanbod voor een 70-plusser. Discussie over wie nu precies tot de doelgroep behoort (“*moet je kwetsbare ouderen wel lastigvallen met ‘je moet bewegen’*”) vindt onder buurtsportcoaches dan ook regelmatig plaats. Niet zozeer de leeftijdsgrens lijkt dan bepalend te zijn, maar eerder de mate van lichamelijke kwetsbaarheid en geestelijke stabiliteit (eenzaamheid).

Voor dit deelrapport zijn 29 buurtsportcoaches geïnterviewd die ouderen als doelgroep hebben. Vermoedelijk zijn bijna alle buurtsportcoaches in de casegemeenten die zich bezighouden met de doelgroep ouderen geïnterviewd. De geïnterviewde buurtsportcoaches die zich richten op de doelgroep ouderen zijn evenredig verdeeld over grote steden (met meer dan 200.000 inwoners) middelgrote steden (tussen 85.000 en 200.000 inwoners), gemeenten waar tussen de 25.000 en 85.000 mensen wonen en gemeenten met minder dan 25.000 inwoners.

De 29 interviews zijn door de studenten volledig getranscribeerd en ingevoerd in een online tool met gestructureerde antwoordcategorieën.

Vervolgens zijn uitspraken van buurtsportcoaches over dezelfde onderwerpen samengevoegd, geïnterpreteerd (o.a. aan de hand van het theoretisch kader van het gehele onderzoek) en in deze deelrapportage verwerkt.

7.2 Het profiel van de buurtsportcoach

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de persoonlijke eigenschappen van de buurtsportcoaches en de kenmerken van de functie van de buurtsportcoach.

Het grootste deel van de ondervraagde buurtsportcoaches is tussen de 33 jaar en 57 jaar. Twintigers en buurtsportcoaches ouder dan 60 jaar zijn ondervertegenwoordigd. Slechts één ondervraagde buurtsportcoach is een vroege twintiger en één buurtsportcoach is eind 60 jaar. Twintig zijn vrouw en negen zijn man. Mannen en vrouwen zijn daarbij gelijkmatig verdeeld over de verschillende leeftijdscategorieën.

De helft van de ondervraagde buurtsportcoaches heeft een hbo-opleiding. Een derde heeft als basis een mbo-opleiding. Twee zijn universitair geschoold. Van de ondervraagde buurtsportcoaches heeft bijna twee derde een sportopleiding gevolgd. Van de ondervraagde buurtsportcoaches is bijna een derde werkzaam als combinatiefunctionaris. Ruim een derde is ook daadwerkelijk werkzaam als buurtsportcoach. Bij drie buurtsportcoaches is sprake van een functieverandering: drie buurtsportcoaches waren combinatiefunctionaris en zijn nu buurtsportcoach of gaan dit jaar als buurtsportcoach aan de slag.

Als werkgever wordt een welzijnsorganisatie of gezondheidsinstelling door een kwart van de buurtsportcoaches genoemd. Een goede tweede is de gemeente. Andere organisaties als een gemeentelijk sportbedrijf, een gemeentelijk samenwerkingsverband of een provinciaal sportservicebureau worden incidenteel aangehaald.

Een commercieel bedrijf of werkgeversinstituut is bij de ondervraagden geen werkgever. De betrokken buurtsportcoaches zijn voornamelijk werkzaam in of voor sportorganisaties, welzijn, gezondheidszorg, eerstelijnszorg en in de buurt. Er zijn geen buurtsportcoaches die werken in of voor het onderwijs, kinderopvang, bedrijfsleven en VluchtelingenWerk. De diversiteit wat betreft werkgeverschap en variatie in *settings* waarin buurtsportcoaches werken komt zowel in grote steden als kleinere gemeenten voor.

Een derde van de ondervraagde buurtsportcoaches is sinds 2013 dan wel 2014 werkzaam als combinatiefunctionaris of buurtsportcoach. Een derde heeft betrekkelijk kort een dienstverband, sinds 2015. Sinds 2010 is eveneens een derde aan de slag als buurtsportcoach.

Bijna twee derde van de ondervraagde buurtsportcoaches heeft een vaste aanstelling. Een minderheid kent een tijdelijke aanstelling. Geen enkele buurtsportcoach werkt op oproepbasis. Als zzp'er is slechts een enkeling betrokken. Bijna de helft van de buurtsportcoaches heeft een aanstelling van tenminste 30 uur of meer per week. Buurtsportcoaches met een aanstelling van 0 tot 30 uur zijn minder talrijk. Het aantal uur waarin de buurtsportcoaches werkzaam zijn voor de doelgroep ouderen is vaak een deel van hun totale inzet, en beperkt zich tot bijvoorbeeld maximaal vier uur per week bij een dienstverband van 16 uur, of 10 uur bij een dienstverband van 24 uur. Er zijn twee buurtsportcoaches die hun volledige aanstelling van 35-40 uur in de week voor de doelgroep ouderen actief zijn.

De aansturing van de buurtsportcoaches is wekelijks dan wel maandelijks. Ook geeft een klein deel van de buurtsportcoaches aan dat er geen teamleider is en dat er derhalve geen directe aansturing is.

Grote overeenstemming bestaat tussen de buurtsportcoaches over het antwoord op de vraag wat zij zien als hun belangrijkste taak. Dat is verbinden van organisaties. De buurtsportcoach brengt partijen bij elkaar, geeft adviezen, stuurt vrijwilligers aan en licht sportaanbieders in over de doelgroep ouderen. Een enkeling ziet zich als uitvoerder of heeft meer taken als doorverwijzer, organisator, of ondersteuner.

7.3 Organisatie en doelen van het werk

In dit hoofdstuk volgt informatie over hoe het werk van de buurtsportcoaches georganiseerd is en welke doelen zij nastreven met hun werk en hoe deze doelen tot stand komen.

Organisatie van het werk

Voor de organisatie van het werk van een buurtsportcoach is gekeken naar taakverdeling en aansturing, vrijheid in en van het werk van de buurtsportcoach, wat de buurtsportcoach als belangrijkste taak ziet en welke aspecten van het werk van een buurtsportcoach het meeste plezier opleveren.

Taakverdeling en aansturing

Het verschilt per buurtsportcoach wie verantwoordelijk is voor het bepalen van de taken die zij hebben. Soms is de taakverdeling in handen van de gemeente, de teamleider en het team, maar in bijna de helft van de gevallen ook deels of volledig van de buurtsportcoach zelf. Het verbinden van partijen en samenwerken zijn volgens diverse buurtsportcoaches de kerntaken van de functie. De buurtsportcoach zet projecten op, stuurt aan, brengt partijen bij elkaar en bewaakt de kwaliteit. Sommige buurtsportcoaches werken solistisch, maar de meesten in een team. Hierin heeft dan bijvoorbeeld de ene buurtsportcoach aangepast sporten en gehandicaptensport als taak, werkt de andere voor verenigingen, en weer een andere voor de wijk of een school. Samen vormen deze buurtsportcoaches een team dat van elkaar leert. In de taakverdeling blijft bewegen voor 50-plus af en toe onderbelicht en komt soms pas in het vizier wanneer de doelgroep chronisch zieken en ouderen samenvallen. Meestal is het aan de betrokken buurtsportcoach om de doelgroep ouderen voldoende te agenderen.

“Er is vanuit de gemeente een bepaald idee van hoe de buurtsportcoach eigenlijk zijn werk moet doen, maar ik heb gemerkt dat dat soms niet helemaal duidelijk is. Je moet eigenlijk je eigen pad zoeken in welke invulling je geeft aan de opdrachten die je langs ziet komen. Dus dat moet je eigenlijk zelf goed oppakken. Het is niet dat het allemaal voorgekauwd wordt en dat je dan aan het werk kan gaan. Het is een vrij breed scala en daar moet je gewoon je weg in vinden.” (7R15918647 vrouw, 49 jaar)

De buurtsportcoach voor ouderen weet zijn dag moeiteloos te vullen met een gevarieerd takenpakket waarin veel in weinig tijd wordt gedaan. Buurtsportcoaches voeren vele gesprekken per dag, houden hun administratie bij en bezorgen briefings aan collega's en anderen uit diverse gremia als wijkorganen, stuurgroepen, gemeenten, sportaanbieders.

De meeste buurtsportcoaches opereren vooral zelfstandig en bepalen zelf het programma voor de doelgroep ouderen en welke taken worden gedaan. Als er overleg bestaat met een teamleider, dan spitst dat zich toe op bijvoorbeeld afstemmen en sparren over ideeën, terugblikken en vooruitkijken. Er is zelden sprake van het opvolgen van vastomlijnde plannen van een opdrachtgever. Soms beperkt het overleg met een teamleider of een andere leidinggevende zich tot een jaarlijks functioneringsgesprek. Diverse buurtsportcoaches blijken de niet-directieve aansturing op prijs te stellen. Het ontbreken van directe aansturing is volgens een buurtsportcoach zelfs de manier van werken:

“Fijn, je wordt heel vrijgelaten. Ik heb het gevoel dat je al de vertrouwen krijgt van de leidinggevende en dat hij ook wel de meerwaarde ziet in dat ik heel uitvoerend bezig ben wat leidt tot vaak wel ‘impulsieve’ acties. Of eerder spontane acties. Even ergens langs of even bellen naar iemand hoe het gaat met de blessure. Het is heel veel spontaan, maar tegelijkertijd weet ik wel de meerwaarde en waar de prioriteiten liggen. Als de leidinggevende er dichter op zou zitten dan zouden de acties ook minder spontaan zijn. Ik denk dat deze manier van werken voor de buurtsportcoach wel echt dé manier is.” (7R15918448, man, 33 jaar)

Iets meer dan de helft van de geïnterviewde buurtsportcoaches wordt overigens wel maandelijks dan wel wekelijks via overleg ‘aangestuurd’ door een teamleider. Het merendeel daarvan vindt deze aansturing over het algemeen prettig en is van mening dat die goed verloopt. Buurtsportcoaches krijgen de gelegenheid sterk vraaggericht te werken.

“Onze leidinggevende blijft altijd onze verantwoordelijke, daar leggen we altijd eerst het balletje weg voordat we daadwerkelijk actie ondernemen, maar we hoeven niet alles te verantwoorden. [...] De teamleider stuurt ons losjes aan, als we vragen hebben kunnen we bij hem terecht. Hij brengt soms zelf ook ideeën in, bijvoorbeeld projecten vanuit andere gemeenten.” (7R1598482, vrouw, 30 jaar)

Vrijheid

Buurtsportcoaches zijn zonder meer positief over de ervaren vrijheid in hun werk. Buurtsportcoaches geven aan zichzelf te kunnen zijn, zich niet gekooïd te voelen en dat ze veel van hun creativiteit mogen inzetten. De ruimte in de financiering van de bewegingsactiviteiten is medebepalend voor het gevoel van vrijheid. De ene buurtsportcoach kan naar eigen inzicht de verantwoordelijkheid nemen om zoveel mogelijk ouderen in beweging te krijgen en zelf voor een vorm van financiering zorgen.

“Mijn programma probeer ik iedere week anders te doen, zodat ik die mensen kan laten bewegen. Het mooie van dit programma is: het is een instuif. Mensen zijn geen lid, ze komen binnen, ze doneren drie euro en dat is het.” (7R1591866, man, 56 jaar)

Een andere buurtsportcoach denkt meer aan de praktische bewegingsruimte die vrijheid oplevert, bijvoorbeeld voor de dagelijkse agenda die naar eigen inzicht en in overleg met de wijk en ouderen met beweegactiviteiten kan worden ingevuld. Voor een buurtsportcoach betekent dat bijvoorbeeld dat in de ene wijk wandelingen met ouderen het beste aanslaan, maar in de andere wijk evenwichtsoefeningen. Volgens een buurtsportcoach stelt de geboden vrijheid in werk hem in staat maatwerk te leveren, want er zijn ook locaties waar bijvoorbeeld een beweegaanbod van kniebuigingen, wisselsprongen, wandelingen of evenwichtsoefeningen niet aansluit bij de behoefte. Een andere buurtsportcoach geeft aan dat de vrijheid van handelen ook een noodzaak is voor de hoeveelheid taken die uitgevoerd moet worden.

“Ik moet mijn geld in de gaten houden, sponsoren zoeken, contacten zoeken met het netwerk, dingen opzetten, PR waarvoor ik krantenberichten moet schrijven, flyers maken... Dat soort dingen, dus die vrijheid, hebben we allemaal. Het is vooral allemaal heel erg leuk, maar soms ook wel veel.”
(7R15918549, vrouw, 57 jaar).

Een buurtsportcoach memoreert dat in zijn vorige baan pas tot actie kon worden overgegaan wanneer er eerst budget was geregeld. Hij ervaaarde dat nadrukkelijk als een beperking voor het nemen van bewegingsgerelateerde initiatieven.

“Dan denk ik ‘oké ik heb geen budget, dan ga ik iets gratis doen’. Dat mocht ook niet, want er was geen tijd omdat de accommodatie alweer verhuurd was aan een derde partij. Op een gegeven moment word je daar moe van en dan denk je zoek het dan ook maar uit.” (7R1591312, man, 58 jaar)

Meer vrijheid in handelen geeft de buurtsportcoach volgens hem de mogelijkheid zijn netwerk aan te spreken en daarmee gezamenlijk beweegactiviteiten op te zetten, ook al is vooraf niet altijd duidelijk hoe dat exact gefinancierd kan worden.

“We proberen zoveel mogelijk vraaggericht te werken, maar dat werkt niet altijd natuurlijk. Je hebt zelf ook wel ideeën waarvan je denkt: dat is waarschijnlijk verschrikkelijk leuk om te doen. Het leuke is dat mensen, mijn doelgroep, mij na drie jaar eindelijk kunnen vinden. Ik word uitgenodigd bij de ouderenbonden, ik zit in een werkgroep van stichting belangenbehartiging en een adviesgroep voor ouderen in de gemeente. Dat gaat over alles waar ouderen mee te maken krijgen: zorg, woonhuisvesting, financiële zaken, en ik zit daar als buurtsportcoach tussen. Dat is waanzinnig. De ouderenbonden, dat zijn ongeveer 2000 leden, hebben mij gevraagd om een ledendag te organiseren. Dat is vraaggericht vanuit de bonden, maar niet vanuit de mensen zelf. Dan ga ik zelf kijken en proberen wat het leukste concept is voor die mensen. Dan kom je weer tot verschillende activiteiten. We gaan nu met allemaal workshops werken in overleg met de ouderenbonden. [...]. Wij hebben niet de financiën om zoiets zelf te organiseren, maar dat moeten in dit geval de bonden betalen.”
(7R1691312, man, 56 jaar)

Plezier

Buurtsportcoaches waarderen hun werk. Ondanks de werkdruk, beperkte contracten en hoeveelheid werk vinden ze hun werk als verbinder, organisator, doorverwijzer, uitvoerder afwisselend, prettig en onmisbaar. De rol van verbinder wordt herhaaldelijk genoemd. Het allerbelangrijkste aspect is het verbinden van partijen, contacten leggen en vooral zorgen dat mensen niet steeds het wiel uitvinden.

“Ik vind het verbinden en doorverwijzen heel erg leuk. De linken maken, nieuwe contacten opdoen en een nieuw netwerk opbouwen, maar uitvoeren vind ik ook erg leuk. Dan ben je echt met de doelgroep zelf aan de slag.” (7R1591, man, 56 jaar)

Buurtsportcoaches willen er graag zijn voor mensen, een aanspreekpunt zijn, partijen bij elkaar brengen, betekenis verlenen in het op gang brengen van onderling persoonlijk contact tussen ouderen, maar ook de individuele bewegingsbehoefte achterhalen en zicht krijgen op wat er bij ouderen speelt. Voor sommige buurtsportcoaches wordt het plezier in hun werk bepaald door het boven tafel krijgen van de vraag achter de bewegingsvraag.

De uitdaging om individuele ouderen te bereiken en beweegaanbod op hen af te stemmen, levert veel voldoening op. De afwisseling in het werk, niet voornamelijk achter een bureau en computer zitten, maar direct contact hebben met de doelgroep ouderen is een belangrijke motivator. Diverse buurtsportcoaches vinden het persoonlijk contact met de doelgroep ouderen tijdens en na afloop van een beweegactiviteit erg prettig. De buurtsportcoaches ervaren het contact als ontspannen en gezellig. Ook noemen diverse buurtsportcoaches de opbrengsten van hun inspanningen als reden van hun plezier in het werk.

“Ik vind het sowieso leuk, maar het leukste is natuurlijk wel als je iemand echt ziet opbloeien door bewegen. Dat zie ik best vaak, daarom hou je er ook lol in. Mensen voelen zich blijer door bewegen en gaan andere dingen doen. Organiseren van beweegmiddagen vind ik leuk, dat je mensen samenbrengt.” (7R15918550, vrouw, 47 jaar)

De waardering van het buurtsportcoachwerk komt ook terug van de doelgroep ouderen en tot uiting in de feedback die uit de één-op-één contacten met de doelgroep wordt ontvangen. Ouderen geven aan erg blij te zijn met de buurtsportcoach.

“Ik ben gewoon verliefd op ze (de ouderen). Ze zijn gewoon zó blij met je. ‘Oh het is weer maandag’ zeggen ze dan. Dan zitten ze een kwartier voor tijd al klaar en na afloop blijven ze nog zeker een half uur met elkaar napraten. [...]. Ze zijn gewoon blij je te zien en dat is het leuke ervan. Ik vind het ook fijn om leuke dingen te organiseren voor de senioren. Ik zie heel veel mensen dus ik kan makkelijk vragen wat zij willen. Dus ik probeer wel zoveel mogelijk vraaggericht te werken zodat je doet wat zij leuk vinden.” (7R15918430, vrouw, 29 jaar)

Doelen

Ongeveer een derde van de geïnterviewde buurtsportcoaches geeft aan dat de doelen voor hun werk (deels) afkomstig zijn van gemeenten. Het komt echter ook regelmatig voor dat doelen worden geformuleerd vanuit buurtsportcoaches zelf, of vanuit het team van de buurtsportcoaches (met teamleider) of in overleg met samenwerkingspartners. Doelen zijn niet altijd even helder en bestaan ook in vele soorten en maten. Soms beschrijven buurtsportcoaches doelen in termen van aantallen deelnemers die geacht worden te participeren in het beweegaanbod of het aantal leden dat moet worden bereikt. De abstractie en invulling van de geformuleerde doelen verschillen veelal per buurtsportcoach. Dat varieert van vage tot zelf geformuleerde doelen tot concrete prestatieafspraken.

Voor ongeveer drie kwart van de buurtsportcoaches bestaan de doelstellingen vooral uit goede voornemens. Voor hen is het voldoende wanneer ouderen tevreden worden gehouden, op een prettige manier bewegen en uit hun stoel komen, inactieve mensen aan het bewegen gaan, een glimlach op de gezichten van de deelnemers verschijnt, zij flexibeler worden of levenslang sporten.

Andere buurtsportcoaches schrijven een jaarplan waarin praktisch te behalen doelen worden benoemd, bijvoorbeeld dit jaar minimaal 40 nieuwe mensen in beweging krijgen in de wijk, minimaal vier nieuwe beweegactiviteiten en een beweeginterventie opzetten of 75 nieuwe senioren leden aantrekken.

“De doelen en prestatieafspraken worden vooral vastgesteld op activiteitsniveau. De doelen zijn heel laagdrempelig. Er is van tevoren specifiek vastgesteld wat ik voor ouderen zou doen dit jaar. Wij hebben dan zelf de ruimte om daar zelf invulling aan te geven. Deze doelen worden bereikt in samenwerking met de buurtsportcoaches die wij hebben.” (7R15918506, man, 43 jaar)

Niet alle doelen van de buurtsportcoach zijn overigens gericht op het verhogen van sportdeelname of beweegactiviteit (sport als doel). Regelmatig wordt ook verwezen naar sport als belangrijk middel om ouderen vitaler te laten blijven, met daaraan gekoppeld het economische doel ouderen zolang mogelijk zelfstandig te laten wonen en daarmee zorgkosten uit te sparen. Ook meer sociale veiligheid en minder eenzaamheid onder ouderen worden als effectdoelen genoemd.

“Onze gemeente heeft de doelstelling om ouderen zo veel mogelijk te laten bewegen, omdat de vergrijzing steeds groter wordt. Men wil dus dat ouderen vitaal ouder worden, zodat men zo lang mogelijk zelfstandig kan blijven wonen.” (7R15918615, man, 54 jaar)

7.4 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

In dit hoofdstuk worden manieren om de doelgroep te vinden/te bereiken en de activiteiten die voor de doelgroep worden georganiseerd beschreven. Ook wordt aangegeven waarom buurtsportcoaches denken dat de aanpakken die zij hanteren werken. Uiteraard hangen deze zaken nauw met elkaar samen, vandaar dat de thema's in de paragrafen niet strikt gescheiden beschreven kunnen worden.

Manieren om de doelgroep ouderen te bereiken

De geïnterviewde buurtsportcoaches hanteren verschillende aanpakken om de doelgroepen waar ze zich op richten, te benaderen en bereiken. Vitale ouderen en 'jonge' ouderen willen, kunnen en moeten bijvoorbeeld op een andere manier aangesproken worden dan de zogenoemde 'kwetsbare ouderen'. Ook mantelzorgers zijn soms een doelgroep van de buurtsportcoaches en ook zij vergen weer een andere aanpak. Het bereiken van de doelgroep is niet altijd makkelijk en vraagt in veel gevallen veel tijd en energie van de buurtsportcoaches, omdat er niet, zoals bij jongeren de school dat is, één plek is waar alle ouderen samenkomen. Hieronder wordt een aantal strategieën beschreven die buurtsportcoaches hanteren om de doelgroep te bereiken.

Een middel dat veel genoemd wordt om de doelgroep te bereiken en aan te zetten tot een actievere leefstijl is het inzetten van *healthchecks*/fittesten. De ouderen worden hiermee bewust gemaakt van hun (fysieke) gezondheid en op basis van de uitslagen van deze testen wordt met de ouderen nader contact gelegd om voor hen een passend beweegaanbod te verzorgen. Op dit soort testen komen volgens de buurtsportcoaches wel voornamelijk de wat meer vitale ouderen af, of ouderen die zelf graag willen (gaan) bewegen.

Tekstkader 7.1 Doelstellingen ‘sport als doel’ en ‘sport als middel’

Doelstellingen ‘sport als doel’:

Effectniveau:

- Meer ouderen laten bewegen

Prestatieniveau:

- X-aantal deelnemers voor een activiteit

Activiteitsniveau:

- X-aantal georganiseerde (nieuwe) activiteiten
- X-aantal beweeginterventies/projecten

Doelstellingen ‘sport als middel’:

Effectniveau:

- Ouderen gezond
- Ouderen langer zelfstandig (daardoor minder kosten)
- Ouderen minder eenzaam
- Meer sociale veiligheid

Prestatieniveau:

- Hogere scores ouderen fittesten
- Meer sociale contacten ouderen
- Meer samenwerken met partners in de (ouderen) zorg

Het werven van ouderen voor deelname aan dit soort checks/testen (en ook voor beweegactiviteiten zelf) gebeurt op verschillende manieren. Buurtsportcoaches presenteren zich bijvoorbeeld op zorgmarkten en hangen posters of flyers op plekken waar veel ouderen komen. Een meer succesvolle manier is echter om ouderen persoonlijk aan te spreken en individueel te bezoeken, bijvoorbeeld bij activiteiten in verzorgingstehuizen of van ouderenbonden. Ook komen de buurtsportcoaches veel bij de mensen thuis. Dit laatste gebeurt vaak ook in samenwerking met partners.

“En dan hebben we [Naam project, red], dat is een heel mooi project. Dan geeft de gemeente adressen vrij onder strikte voorbehouden; we mogen ze een keer gebruiken en dan moeten we het weggooien. Dat zijn vooral mensen die in een sociaal isolement zitten. Er zijn wijken waar men echt aangegeven heeft, via onderzoeken van de GGD, dat er veel mensen eenzaam zijn en in zo'n wijk gaan we dat dan uitvoeren. Dan worden alle mensen tussen de 65-80 in een bepaalde wijk, in samenspraak met de gemeente, uitgekozen en aangeschreven. Als ze zeggen: ‘ik doe al genoeg of ik wil absoluut niet’, dan sturen ze een nee-kaart terug en dan worden ze uit het bestand gehaald. Als ze niet reageren, dan krijgen ze iemand aan huis en worden ze persoonlijk bezocht. De ervaring is dat als je een briefje stuurt, je misschien 1 procent respons krijgt. Ga je aan de deur, dan heb je in elk geval 5 of 6 procent respons. Dan krijg je altijd meer en je hebt soms leuke gesprekken. Dan worden de mensen uitgenodigd voor de fittest en die worden allemaal intensief aangeraden om iets te doen.”
(7R15918612, vrouw, 56 jaar)

Naast fittesten worden in sommige gemeenten ook onder ouderen behoefte-enquêtes uitgezet. Buurtsportcoaches denken hiermee zeer vraaggericht te kunnen werken en na afloop van een dergelijk onderzoek worden ouderen vaak benaderd met een uitnodiging voor een gesprek. Of ze worden gevraagd deel te nemen aan een activiteit waarvan ze hebben aangegeven dat het hen aanspreekt.

Verschillende buurtsportcoaches geven aan dat werken met flyers bij het benaderen van ouderen vaak niet zo goed werkt.

Sommige buurtsportcoaches zetten ook sociale media in om contact te krijgen, de ‘jongere’ ouderen zijn hier over het algemeen ook goed mee te bereiken. Andere buurtsportcoaches geven aan dat dit juist niet werkt, een persoonlijke aanpak werkt beter.

De buurtsportcoaches komen ook vaak met ouderen in contact omdat zij vanuit partners worden doorverwezen, bijvoorbeeld vanuit de eerstelijnszorg. Dit zijn dan bijvoorbeeld ouderen met diabetes, die vanuit de huisarts en/of diabetesverpleegkundigen advies hebben gekregen (meer) te gaan bewegen.

“De doorverwijzing van zorg gaat vaak met een stromenschema. De praktijkondersteuner of huisarts heeft contact met iemand met gezondheidsklachten. Zij brengen dan bewegen ter sprake en noemen mijn naam en geven een foldertje mee. Die cliënten nemen contact met mij op en anders vraagt de praktijkondersteuner of ik bel zelf om de drempel lager te maken. In eerste instantie willen we dat de cliënt zelf verantwoordelijkheid neemt. Ik zoek dan contact op en doe een intake om te vragen wat ze willen. Dan kijk ik wat er haalbaar is en maak ik concrete afspraken met de deelnemer. Hele praktische dingen ook als vervoer en alle middelen worden dan bekeken om alle drempels, die ze soms zelf opwerpen, weg te nemen.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

In sommige gemeenten is sprake van een ‘ouderen beweegspreekuur’ of een beweegpunt/loket, waar ouderen zich tot kunnen richten wanneer zij begeleiding of advies willen bij het oppakken van beweegactiviteiten. Een succesvol instrument dat wordt genoemd door een buurtsportcoach in een betreffende gemeente waar ze met dit instrument werken, maar ook door andere buurtsportcoaches die van het bestaan van dit instrument afweten, is het boekje ‘beweegwijzer 55+'. Dit is een informatieboekje dat op veel verschillende plekken in de gemeente aan ouderen beschikbaar wordt gesteld. Hierin is bijvoorbeeld het totale netwerk van beweeg- en sportaanbod voor ouderen weergegeven en het netwerk van partners waar zij terechtkunnen.

De buurtsportcoaches proberen zich op allerlei verschillende manieren zichtbaar te maken, zodat zowel de ouderen zelf, als ook de instanties/contactpersonen waar ouderen mee te maken hebben, hen weten te vinden. In het verleden was dat nog niet altijd het geval.

“We zijn wel veel in gesprek geweest met maatschappelijke organisaties die ook zeggen: ‘leuk dat jullie het werk doen, maar ik heb jullie nog nooit ergens gezien’. Daar hebben ze gelijk in, want we waren zo veel bezig vanuit het kantoor of zelf lessen uitvoeren. Die mensen die zien vast wel eens een mailtje voorbijkomen, maar als ze je niet gezien hebben dan onthouden ze ook niet van wie dat mailtje is. [...]. We hebben nu al echt meer contact met organisaties.” (7R15918488 vrouw, 23 jaar)

Verschiede buurtsportcoaches noemen ook de samenwerkingen met bijvoorbeeld ouderenbonden, die reeds veel ervaring hebben met het organiseren van activiteiten voor de doelgroep. Aansluiten bij een bridge- of kaartmiddag bijvoorbeeld, kan werken om mensen gezondheidsvoorlichting te geven, en in een later stadium bijvoorbeeld denksportactiviteiten te combineren met (eenvoudige) fysieke beweegactiviteiten.

Twee buurtsportcoaches geven aan dat het bereiken van ouderen ook via de kleinkinderen succesvol kan zijn. Activiteiten kunnen ondernemen met kleinkinderen is regelmatig een motief voor opa's en oma's om (weer) (meer) te gaan bewegen. Onder het kopje ‘Aanpak-activiteiten’ wordt een voorbeeld van een van deze activiteiten genoemd.

De meeste buurtsportcoaches geven aan zoveel mogelijk rekening te houden met de interesses van ouderen. Het kan daarbij helpen om zelf ook wat ouder te zijn, of in ieder geval ruim de tijd te nemen om je in te leven in de leefwereld van ouderen. Zo ook in het onderstaande voorbeeld:

“Bij de senioren moet je eerst proberen om een beetje vertrouwen te winnen. Ik heb er ongeveer twee jaar over gedaan totdat de mensen je echt gaan vertrouwen. Je kunt bij ouderen meestal niet binnenkomen van; ‘we gaan dit en dat doen’, dat moet je heel langzaam opbouwen. Ik doe dat onder andere door veel naar markten en evenementen etc. toe te gaan, om m'n gezicht maar te laten zien. Om in aanraking te komen met m'n doelgroep. Daarnaast ben ik één keer in de week op de woensdagmorgen op het seniorenconsult. Daar kunnen de senioren gratis advies krijgen en tot beweging komen. Het maakt niet uit wat voor bewegen dat is. Vroeger was sport en bewegen voor mij het doel, tegenwoordig is het een middel om bijvoorbeeld eenzaamheid tegen te gaan zodat mensen weer in het sociale circuit komen. Daar kan ik bewegen bij gebruiken. Eén van de voorbeelden van wat ik doe als buurtsportcoach voor de senioren: ik probeer zoveel mogelijk vraaggerichte activiteiten op te zetten en daarvoor heb je contact met je doelgroep nodig. Dat is dus bij het seniorenconsult. Er komen mensen en daar komen projecten uit voort. Eén van die projecten loopt op dit moment nog steeds. Dat doen we nu voor de tweede keer dit jaar. Dan hebben we een excursie in de buurt en daarvoor heb ik contact gezocht met een geschiedschrijver die alles weet over de geschiedenis en de bouw van stad. Daar worden bewegen en historie en cultuur gecombineerd. Je krijgt dan een excursie door de kern van de stad en dan loop je langs monumenten of het monument daar op het plein en dan vertelt hij over de hele historie daarvan.” (7R15918312, man, 56 jaar)

Zoals uit bovenstaande voorbeelden blijkt, moet het begrip sporten en bewegen voor ouderen breed worden geïnterpreteerd. Hoe je iets hebt benoemd, kan wel degelijk van belang zijn. Het begrip sport spreekt niet altijd aan en ook bij de titel ‘ouderen’ voelt niet iedereen zich aangesproken.

“Ouderen vinden zichzelf vaak nog goed. ‘Ouderen? dat is voor mijn buurman van 80, ik ben nog maar 75’.” (7R15918506, man, 43 jaar)

“Zo ben ik ook begonnen; gewoon durven praten met ouderen. Niet beginnen over sporten want dat is een vloekwoord binnen de doelgroep. Als je praat over bewegen, en dat sjoelen en bridgen ook in dat pakket zit, dan valt er vaak een last van de mensen af. Want hoe je het ook wendt of keert, sporten dat is basketbal, voetbal, handbal, volleybal. Dat wordt geassocieerd met zweten, je wordt moe en dat willen ze niet.” (7R15918312, man, 56 jaar)

Naast ouderen die zichzelf nog te jong vinden (verschillende buurtsportcoaches geven aan dat ‘ouderen’ die nog niet of net met pensioen zijn weinig interesse hebben voor hun activiteiten of begeleiding), of niet houden van sport, vinden de buurtsportcoaches ook dat kwetsbare (eenzame, geïsoleerde, zieke) ouderen en ouderen met een migrantenachtergrond lastig te bereiken zijn. Mede doordat de buurtsportcoaches niet altijd specifieke ingangen bij deze doelgroepen hebben. Samenwerkingspartners kunnen hierin wel behulpzaam zijn. Hierover in de volgende paragraaf en de paragraaf over succes- en belemmerende factoren meer.

Tekstkader 7.2 Benaderingswijzen ouderen

- Ouderen persoonlijk (thuis) opzoeken
- Aansluiten bij bijeenkomsten waar ouderen komen
- Doorverwijzingen vanuit partners
- Ouderen beweegsprekuren of loket
- Informatieboekje (beweegwijzer)
- Via de kleinkinderen
- Beweegactiviteiten koppelen aan interessegebied ouderen

Aanpak- activiteiten

De geïnterviewde buurtsportcoaches voeren diverse aanpakken en activiteiten uit, afhankelijk van de lokale situatie en de behoefte van de ouderen. Zo geeft één van de buurtsportcoaches mooi aan:

“Ik ben eigenlijk een kameleon die zich aanpast aan het individu zodat zij de laagste drempels ervaren.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

Niet alleen verschillen de aanpakken tussen buurtsportcoaches, maar ook de buurtsportcoaches als individu variëren voortdurend met hoe zij zaken aanpakken. Dit komt omdat zij regelmatig werken in projecten, waarbij ieder project weer een iets andere aanpak vraagt. Onderstaande buurtsportcoach geeft aan hoe haar rol binnen de verschillende projecten is en dat ze daarbij vaak uitgaat van een ‘*trial and error*’-werkwijze.

“Het zijn allemaal losse projecten, dus iedereen is de kartrekker van een bepaald project. Daardoor zijn de taken altijd duidelijk. Meestal is de buurtsportcoach de kartrekker, maar in sommige gevallen ben je ook gewoon projectlid en dan is de kartrekker bijvoorbeeld iemand vanuit welzijn. Dan ondersteun je gewoon en krijg je af en toe iets wat je moet oppakken. Maar wij zijn meestal kartrekkers in de projecten. Ik denk dat als uit je sportopleiding komt, dat je denkt: ‘dat doe ik wel, ik neem de leiding wel’. [...]. Sommige collega’s vanuit welzijn zijn meer: ‘hoe moet ik dat dan doen?’. Dan komt een collega van mij binnen: ‘We gaan het gewoon even zo doen’. Het gaat sneller en dan testen we het later wel. Werkt het niet dan kunnen we het nog bijstellen. Sommigen blijven heel lang in planvorming hangen en bij ons is het eigenlijk vrij snel: ‘dit is plan A, we gaan het proberen en werkt het niet dan stellen we het bij of gaan we over op plan B. Een beetje die ‘lean-methode’ eigenlijk, dat je alles ziet als een experiment.” (7R15918586, vrouw, 25 jaar)

Veel buurtsportcoaches zitten (deels) zelf ook in de uitvoering van projecten en sommigen staan ook zelf voor een groep, bijvoorbeeld als zwemdocent of wandelinstructeur voor ouderen. De meeste buurtsportcoaches geven echter wel aan dat het eigenlijk de bedoeling is dat zij zelf niet te lang uitvoeren, met name degenen die nadrukkelijk in hun taakomschrijving hebben staan dat ze meer de functie van ‘aanjager’ en ‘verbinder’ hebben in plaats van die van uitvoerder.

“Het is niet meer de bedoeling dat wij daadwerkelijk lessen gaan geven, maar het is nu meer in de begeleidende rol. Stel dat ze een vrijwilliger hebben, dan gaan wij die opleiden om een les te geven of mensen te kunnen begeleiden.” (7R15918444, man 27 jaar)

Veel projecten en activiteiten zijn dan ook gericht op kennisoverdracht en het trainen van anderen, om ouderen te ondersteunen bij het bewegen. Zo geeft één van de geïnterviewde buurtsportcoaches bijvoorbeeld aan dat hij binnen een samenwerkingsproject met een zorgcentrum het personeel en de vrijwilligers daar heeft getraind in het verzorgen van een beweegspel voor mensen met dementie. Eerst begeleidde hij zelf deze activiteiten, daarna is het ondergebracht bij het zorgcentrum. Een andere buurtsportcoach noemt een soortgelijk project ‘Fit bij de koffie’. Ook hier werden medewerkers en vrijwilligers in verzorgingstehuizen getraind om tijdens het koffiehalfuurtje wat eenvoudige beweegactiviteiten aan te bieden. Dit project is gestart in één verzorgingstehuis en draait inmiddels binnen acht tehuizen. Sommige opgeleide vrijwilligers in dit project zijn hierdoor nu als betaalde kracht aangenomen om deze activiteiten te verzorgen.

Nieuwe activiteiten in twee van de gemeenten zijn daarnaast de grootouder-kind activiteiten, zoals bijvoorbeeld viswedstrijden. Dit vinden zowel de ouderen als de kleinkinderen leuk om te doen. Grootouders komen zo ook in contact met andere grootouders. Eén van de buurtsportcoaches noemt trots het voorbeeld van drie opa’s die nu, naar aanleiding van de georganiseerde visactiviteiten, er wekelijks samen op uittrekken om te vissen.

In bovenstaande voorbeelden is nieuw aanbod gecreëerd wat vervolgens in sommige gevallen ook weer overgedragen is. Het ontwikkelen van nieuw beweegaanbod is iets dat we bij ongeveer een derde van de buurtsportcoaches terug hebben gevonden. Sommige buurtsportcoaches werken meer vanuit het principe ‘mensen zoveel mogelijk laten aansluiten bij bestaande beweeggroepen’. Wanneer er geen passend aanbod is, starten de buurtsportcoaches zelf iets op, of gaan ze op zoek naar beweegmaatjes. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn voor ‘lastige’ doelgroepen, zoals onderstaand voorbeeld aangeeft.

“Dan zijn er nog de mensen uit GGZ. Dit is een moeilijke doelgroep om binnen het reguliere sport- en beweegaanbod door te verwijzen. Zo heb ik bijvoorbeeld twee mannen aan elkaar gekoppeld die gelijkwaardig zijn wat betreft hun GGZ-problematiek. Daar wandel ik nu zelf mee omdat ik daar nog geen activiteit of iemand aan heb kunnen koppelen.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

Belangrijk is wel, volgens de meeste buurtsportcoaches, om overgedragen projecten te blijven monitoren en ook de ouderen die doorverwezen zijn naar nieuw of bestaand aanbod, te blijven volgen. Wanneer de buurtsportcoaches geen vinger aan de pols zouden blijven houden, is er een risico dat activiteiten weer ophouden en/of dat ouderen afhaken. Verschillende buurtsportcoaches geven ook voorbeelden van activiteiten die na overdracht ophielden te bestaan.

“De bezigheden verhouden zich tussen begeleiden en mensen blijven monitoren. Dat is iets waarvan ik denk dat dat heel belangrijk is. Dat je continu in de gaten blijft houden of mensen nog aan het bewegen zijn, of ze niet inmiddels klachten hebben opgelopen of blessures, of dat ze tegen dingen aan zijn gelopen waardoor het niet meer lukt. Want als er ook maar iets is waarvan ze denken nu kan ik het echt niet meer doen, dan ben je ze kwijt. Daar ben ik veel tijd mee kwijt.” (7R15918635, vrouw, 48 jaar)

In veel gevallen zijn de buurtsportcoaches verbinders tussen vraag en aanbod en aanjagers van het uitbreiden van het kwalitatief hoogwaardig beweegaanbod voor ouderen. Hoe divers dat eruit kan zien, maar ook hoe complex dat soms is wat betreft duurzaamheid, geeft onderstaand citaat aan.

“Bij twee grote zorgorganisaties hebben we de fitchecks gedaan We hebben personeel geschoold over wat er aan beweging gedaan kan worden in de algemeen dagelijkse leefomgeving. We hebben ons daarbij afgevraagd hoe we personeel verder kunnen bijscholen als het gaat om bewustwording van beweeggedrag bij ouderen [...]. We hebben geprobeerd verenigingen aan de woonzorginstellingen te koppelen, wat iets minder geslaagd was omdat die vrij beperkt zitten met kader. Ook hebben we ze bijvoorbeeld geleerd in de beweeggroepen die zij hebben wat afwisseling aan te brengen. [...] Met de sportverenigingen hier is dat niet zo zeer gelukt. We hebben Walking Football geprobeerd te introduceren bij een woonzorgcentrum. Daar zijn we heel ver in gekomen, maar qua deelnemersaantallen viel dat een beetje tegen. Dat is dus ook na een paar keer gestopt. [...] Een aantal beweeggroepjes, die eerst hier binnen deze welzijnsorganisatie liepen, maar die niet meer onder deze vlag mochten worden georganiseerd, die hebben we elders ondergebracht. Bijvoorbeeld een beweeggroep internationaal dansen hebben we binnen de kantine van een voetbalvereniging weten onder te brengen. Die mochten ook nog voor een x bedrag aan koffiedrinken en gezellig blijven praten en doen. We hebben een groep MBvO [Meer Bewegen voor Ouderen] bij fysiotherapie ondergebracht. Dat soort initiatieven hebben we ook wel voor senioren gedaan.” (7R15918327, man, 33 jaar)

Ook worden eigen initiatieven vanuit ouderen graag ondersteund. Dit hoeft niet altijd veel tijd en geld te kosten, zoals één van de buurtsportcoaches aangeeft.

“We hebben in onze gemeente veel groepjes ouderen die samen willen gaan wandelen. Die geven we dan een hesje en EHBO-setje en we kunnen eventueel ondersteunen in het printen van flyers.”
(7R15918612, vrouw, 56 jaar)

Activiteiten die door de geïnterviewde buurtsportcoaches vaak worden genoemd zijn speciaal voor ouderen ontwikkelde methoden, zoals valpreventieprojecten, MBvO, *Walking Football*, *dynamic tennis* en beweegprogramma's om het geheugen te trainen/het proces van dementeren te vertragen, bijvoorbeeld in combinatie met bridge.

Zoals eerder al in de paragraaf over het bereiken van de doelgroep aangegeven, is het zeer belangrijk veel tijd en energie stoppen in het leren kennen van de doelgroep. Je bent vaak niet alleen een 'beweegmakelaar' voor de ouderen, maar ook een soort vertrouwenspersoon voor deelnemers.

“Wat ik doe is activiteiten ontplooiën maar ook zorgen dat mensen zich op hun gemak voelen, dus zorgen dat het laagdrempelig is, voldoende zorg erbij bieden, dus als dat nodig is, niet alleen eenzijdig met de sport bezig zijn maar ook de mensen helpen met de randvoorwaarden, dus even tijd nemen als ze binnenkomen, eventjes ook als er iemand huilt, even tijd voor die persoon nemen. Ik denk dat dat heel erg belangrijk is.” (7R15918647, vrouw, 49 jaar)

Behalve aandacht hebben voor serieuze en droevige zaken, is het ook van belang om humor in te zetten om met ouderen een band op te bouwen. Wat betreft de zogenoemde 'soft skills' wordt er dus ook veel van de buurtsportcoaches gevraagd. Hierover bij de succesfactoren meer. Deze paragraaf sluiten we af met een voorbeeld over een nieuw ontwikkelde aanpak om ouderen 'in de benen te krijgen'.

“Voor ouderen heb ik een project ontwikkeld dat heet 'boodschappenbegeleidingsdienst.' Dat is ook weer in het kader van eenzaamheidsbestrijding, dus het opdoen van sociale contacten. Het gaat om ouderen die hun eigen boodschappen niet meer kunnen doen omdat het te zwaar is om te tillen. Daardoor komen ze daar dus ook niet meer voor buiten waardoor ze dat stuk bewegen ook verliezen. We hebben voor hen nu die bus die ze thuis ophaalt en dan gaan ze met elkaar boodschappen doen, met een groepje. Dan doe je iets in groepsverband en dan worden ze weer thuisgebracht en geholpen met de boodschappen naar boven brengen. Daarmee stimuleren we het bewegen, want dan komen ze dus toch buiten ook al is het met rollator, maar dan ben je toch weer aan het stappen. Dus dat is alweer één verbeterpunt. En die ontwikkeling van sociale contacten en ook gewoon een stukje zelfvertrouwen en zelfredzaamheid van: 'ik kan alsnog mijn eigen boodschapjes doen en hoef minder te steunen op familie'.” (7R15918586, vrouw, 25 jaar)

Tekstkader 7.3 Gehanteerde aanpakken en activiteiten voor de doelgroep ouderen

- Vertrouwensband opbouwen met ouderen
- Beweeggedrag in kaart brengen
- Bewegvraag inventariseren (zelf of via doorverwijzer/samenwerkingspartner)
- Passend aanbod zoeken, mensen daar naartoe begeleiden
- Zelf beweegaanbod creëren
- Scholen van partners om vervolgens beweegactiviteiten aan hen over te kunnen dragen
- Aanbieden van speciaal voor ouderen ontwikkelde programma's zoals MBvO, valpreventieprojecten, *Walking Football* en *dynamic tennis*
- Grootouder-kleinkindactiviteiten
- Laagdrempelige activiteiten om ouderen uit een sociaal isolement te halen
- Activiteiten om het geheugen te trainen

Overkoepelend:

- Projectmatig werken

Onderbouwing van de aanpak en verwachtingen over werkzaamheid

Uit de interviews met de buurtsportcoaches blijkt dat zij vaak een mix hanteren van bestaande en/of meer door ervaring en onderzoek onderbouwde aanpakken en van proefondervindelijke of zelf- of in samenwerking met partners - ontwikkelde interventies. Er wordt ook veel geleerd van andere buurtsportcoaches binnen het team, of vanuit andere gemeenten.

“Nee, het was eigenlijk wel een beetje een proefondervindelijk zo tot stand gekomen.” (7R15918327, man, 33 jaar)

“We hebben bijvoorbeeld ook een cursus gedaan. De cursus wordt gegeven door een speciaal bureau, dat buurtsportcoaches scholing geeft. Het gaat bijvoorbeeld over veranderprocessen, dus hoe breng je iets op een vereniging, wat is jouw beste strategie? Want ieder mens is anders. Ben je een denker, ben je een doener, ben je een ziener? Waarom doe je dingen zoals je ze doet? En soms lukken dingen niet en misschien is het wel omdat jouw aanpak niet goed is. Laat er nou eens een collega naar kijken die een ziener is [...]. Daar leer je weer van, ook hoe je een nieuw plan ontvouwt. Hoe je samen een nieuw product bedenkt of ontwikkelt of hoe je een bestaande interventie inzet. MBvO [...] is ook een erkende interventie, specifiek voor ouderen. Dat is gym of dans of yoga met een bepaalde gedachte erachter. [...]. Dus je gaat samen iets uitvoeren, waardoor het leuker is en waardoor je meer uitgedaagd wordt en waardoor je met elkaar verbindt. Dus je werkt ook op samenwerking, op ontspanning, op vaardigheid. En zo'n groep gaat na afloop samen koffiedrinken.” (7R15918612, vrouw, 56 jaar)

Zoals eerder aangegeven zijn er veel buurtsportcoaches die in hun gemeente de behoefte op het gebied van bewegen bij ouderen peilen. Vervolgens passen ze daar hun aanbod op aan. Het feit dat ze inspelen op deze behoeften maakt dat de buurtsportcoaches er vertrouwen in hebben dat hun aanpak werkt.

“We laten de doelgroep zelf vertellen wat ze willen, het moet immers lokaal maatwerk zijn.” (7R15918444, man, 27 jaar)

De website allesoversport.nl wordt door verschillende buurtsportcoaches gebruikt om ideeën over bruikbare aanpakken op te doen. Wanneer gebruikgemaakt wordt van bestaande interventies, zien sommige buurtsportcoaches wel dat daar ook haken en ogen aan zitten, onder andere vanwege de financiën.

“Wij werken sowieso vanuit het motto: ‘beter goed gejat, dan slecht verzonnen’. Alleen erkende interventies vanuit Sportimpuls zijn vaak heel duur. Waar wij vooral naar kijken, is hoe zit zo'n interventie in elkaar en welke medewerkers van samenwerkingsverband x kunnen wij inzetten om kosten te besparen. Meestal zijn de kosten van die interventies gebaseerd op: ‘je hebt een jongerenmedewerker nodig [...], je hebt een diëtiste nodig, je hebt een docent nodig’. Zo is het meestal opgebouwd en wij kijken gewoon: ‘dat hebben wel al, die kunnen we van een lokale welzijnsorganisatie vragen en die van stichting Y en die van de GGD. Daarin proberen we de kosten te drukken, want als jij ieder jaar een Sportimpulsproject van een ton zou moeten uitvoeren, waar gaan we dat geld dan vandaan halen? [...] We financieren vaak door middel van cofinanciering; door de gemeente, of beschikbare fondsen. We werven intussen ook wel voor onze eigen projecten altijd cofinanciering, omdat we niet anders kunnen want het is er niet.” (7R15918586, vrouw, 25 jaar)

Veel buurtsportcoaches bouwen in hun aanpak ook voort op kennis die zij hebben opgedaan in hun opleidingen en hun ervaringen met de doelgroep. Drie respondenten hebben bijvoorbeeld ervaring als (geriatisch) fysiotherapeut. Op basis van de kennis die ze vanuit deze achtergrond hebben, bijvoorbeeld over trainingsleer en fysieke belastbaarheid bij ouderen, kiezen ze voor bepaalde trainingsmethoden.

Een enkele buurtsportcoach verdiept zich ook in externe studies naar bestaande beweeginterventies en methoden. Dit lijken vooral buurtsportcoaches te zijn die hbo of hoger opgeleid zijn en/of een paramedische achtergrond hebben. Binnen sommige teams zijn er ook specifieke rollen, bijvoorbeeld buurtsportcoaches die specifiek op zoek gaan naar goed onderbouwde, effectieve aanpakken.

“Door mijn master weet ik hoe het werkt binnen de gemeentelijke kaders, daar heb ik voor geleerd. Daarom word ik wel vaak gevraagd: kan jij eens kijken? Ik zit bijvoorbeeld ook in de ontwikkelteams samen met nog een jongen, die is ook hbo’er en we hebben nog twee halo’ers. We hebben een soort clubje dat het leuk vindt om in dit soort dingen te duiken. Sommige zeggen: ‘Nou echt geen zin in, ik hoor het wel hoe of wat’. Daar zeg je tegen: “Dit en dat is een goede interventie, die bijdraagt aan onze doelstellingen. Hier is het plan van aanpak wat ik dan heb van Sportimpuls Netwerk in Beweging, en bouw het maar om naar de situatie van hier’. Ik zoek dat soort dingen dan op en geef het door. Bijvoorbeeld allesoversport.nl vind ik echt een briljante website. Alles is daar nu samengevoegd in de website, dus dat is gewoon heel fijn. En ik kijk altijd op Netwerk in Beweging met welke interventies er zijn. En ook gewoon googelen, of via netwerk Sport in de buurt, of Facebook. Ik heb bijvoorbeeld zelf ook allerlei buurtsportcoaches van andere gemeenten geliked en dan kijk ik wat ze doen.” (7R8586, vrouw, 25 jaar)

Zoals eerder aangegeven worden valpreventie- en MBvO-projecten vaak ingezet. Dat zijn volgens de buurtsportcoaches al langer bestaande en bewezen effectieve interventies. Ondanks dat lang niet iedereen exact weet wat de werkzame principes uit dit soort interventies zijn - een reden waarom veel proefondervindelijk wordt geïmplementeerd - denken de buurtsportcoaches wel degelijk na over hoe je iets het beste zou kunnen aanpakken en wat werkzame principes daarin zijn.

“Je kunt niet zomaar iets gaan doen. Stel dat je iets voor overgewicht of obesitas opzet, dan kan je er niet een stunt van maken onder het motto van ‘gevecht tegen de kilo’s’. Je kunt daar niet zo cru mee omgaan, dus je moet heel goed weten waar je mee bezig bent. Zodat je de doelgroep die je wilt gaan bereiken niet van tevoren al kwetst of van te voren eigenlijk al ontmoedigt om te gaan doen wat jij eigenlijk wil wat ze gaan doen. [..]. Bij een aantal projecten zal je heel goed moeten zorgen voor zorg en nazorg. Dus als je een doelgroep uitkiest, bijvoorbeeld eenzame ouderen, dat je niet de handen van ze af trekt als ze hier weglopen. Je moet zorgen dat er een sociaal netwerk gevormd is, zodat ze ook als ze uit het zwembad weglopen dat ze niet dan weer in een gat vallen. [...]. Je kunt niet op los zand even beginnen en denken dat dat wel goed komt.” (7R15918647, vrouw, 49 jaar)

Wanneer de buurtsportcoaches gevraagd wordt naar waarom zij denken dat hun aanpak werkt, noemen ze vaak voorbeelden van individuen of groepen mensen die ze zien veranderen door hun aanpak en positieve reacties die ze vanuit deelnemers krijgen. Hierover wordt meer beschreven in het hoofdstuk resultaten.

Tekstkader 7.4 Onderbouwing aanpak ouderen

Verwachtingen waarom aanpak werkt:

- Aanpak is gebaseerd op behoefte van doelgroep
- Proefondervindelijk
- Eigen ervaring
- Ervaring van collega’s
- Ervaring van samenwerkingspartners
- Ervaringen in andere gemeenten
- Websites waar aanpakken beschreven worden
- Kennis vanuit opleiding
- Kennis vanuit (effect)onderzoek

Samenwerken en delen van aanpakken met partners

In de uitvoering van de bovengenoemde aanpakken/activiteiten werken de buurtsportcoaches veelvuldig samen met zowel interne collega's als externe partijen. Het verschilt vaak per gemeente, maar ook per project of activiteit wie de samenwerkingspartners zijn en hoe intensief wordt samengewerkt.

De interne samenwerking krijgt op veel verschillende manieren vorm, mede afhankelijk van het werkgeverschap van de betreffende buurtsportcoach. Wanneer de buurtsportcoaches voor ouderen bijvoorbeeld in dienst zijn van een welzijnsorganisatie of zorginstelling, zijn de contacten buiten de sport vaak wat uitgebreider en meer divers. Wat opvalt is dat buurtsportcoaches, die werken met de doelgroep ouderen, in sommige gemeenten wel wat geïsoleerd werken ten opzichte van de andere buurtsportcoaches. Er zijn echter ook buurtsportcoaches die opereren in teams, en wel regelmatig contact hebben met andere buurtsportcoaches die zich richten op andere doelgroepen. Zij springen bijvoorbeeld ook bij als er grote evenementen worden georganiseerd voor andere doelgroepen, zoals jongeren, en verwijzen cliënten naar elkaar door. In grote gemeenten sturen buurtsportcoaches die zich richten op ouderen (bijvoorbeeld de uitvoerders van activiteiten, zoals docenten die yogaklasjes en wandelgroepen voor ouderen begeleiden) aan. In de wat kleinere gemeenten voeren de buurtsportcoaches zelf soms ook activiteiten uit en werken daarin samen met andere (externe) partijen.

Externe partijen waarmee wordt samengewerkt zijn onder andere zorginstellingen, welzijnsorganisaties, maatschappelijk werk, sportverenigingen, beweeggroepjes voor ouderen, de fitnessbranche, fysiotherapeuten, gezondheidscentra, huisartsen en praktijkondersteuners, diëtisten, de diabetesvereniging, de alzheimervereniging, revalidatiecentra, wijk/ buurtteams, wijkverplegers, de gemeente, ouderenbonden, dorpsraden, cultuurinstellingen, Rotary en Lions clubs en buurtsportcoaches uit andere gemeenten die zich ook richten op ouderen. Met name op het gebied van 'bereiken van de doelgroep' wordt veel samengewerkt. Buurtsportcoaches sluiten bijvoorbeeld met hun beweegactiviteiten aan bij activiteiten die al door partners worden georganiseerd, zoals koffieochtenden in verzorgingstehuizen en bridgeavonden vanuit de ouderenbond. Vanuit de eerstelijnszorg, gezondheidscentra en buurt/wijkteams worden ouderen met een beweegvraag regelmatig doorwezen naar de buurtsportcoaches. Op hun beurt verwijzen buurtsportcoaches ouderen soms weer door naar sportverenigingen, beweeggroepjes of ander sportaanbod dat zij geschikt achten. In sommige gevallen is in samenwerking met partners ook een beweegloket ingericht, waar beweegvragen van ouderen binnenkomen die vervolgens aan geschikt aanbod worden gekoppeld.

Over het algemeen zijn de geïnterviewde buurtsportcoaches erg tevreden over de samenwerking tussen de verschillende partijen en personen waar zij mee te maken hebben.

“We werken samen om een goede strategie te ontwikkelen, om het netwerk in te laten zien wat ze aan elkaar hebben, de samenwerking daarin is verrijkend en niet concurrerend.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

Het kost vaak wel even tijd een netwerk op te bouwen of in een netwerk thuis te raken. Weten bij wie je moet zijn is niet altijd van meet af aan duidelijk. Sommige buurtsportcoaches geven ook aan dat ze in de samenwerking soms ook tegen de bureaucratie binnen andere organisaties aanlopen, waardoor niet altijd snel geschakeld kan worden. Anderzijds geven twee buurtsportcoaches ook aan dat partners vanuit de sport, zoals bijvoorbeeld de sportverenigingen, soms iets te 'snel' willen, wanneer het gaat om het actief krijgen/houden van ouderen. Zorgvuldige intakes en het goed leren kennen van de ouderen als persoon en hun fysieke capaciteiten is belangrijk voordat ze naar passend beweegaanbod kunnen worden geleid. Verenigingen lijken soms te snel 'zieltjes te willen winnen', waardoor ouderen niet deelnemen of soms vroegtijdig afhaken. Ook noemt een aantal buurtsportcoaches dat de doorverwijzing vanuit de eerstelijnszorg niet altijd soepel verloopt.

Huisartsen en praktijkondersteuners weten de buurtsportcoaches nog niet altijd te vinden en waar dit wel het geval is, kan de overdracht soms nog wel wat beter, zo geven sommige respondenten aan. Toch is een aantal buurtsportcoaches, met name degenen die al langer werkzaam zijn voor de doelgroep ouderen en in gemeenten waarin al langere tijd een connectie is tussen huisartsen(praktijken) en de buurtsportcoaches, juist tevreden over de samenwerking met huisartsen.

Wanneer het gaat om het delen van verschillende aanpakken met elkaar, komt uit de interviews een wisselend beeld naar voren. Echt structurele systemen of overleggen om aanpakken met elkaar te delen, komen we niet vaak tegen. Toch wordt, vooral op informele basis, wel veel uitgewisseld. Sommige buurtsportcoaches registreren ook wel zaken, zoals bijvoorbeeld het bijhouden van een logboek met wie waarover contact is geweest en met projectplannen van verschillende projecten.

“Ik houd zelf een lijst bij wie contact gezocht heeft, wanneer, welke gezondheidsklachten hij/zij heeft en welke vervolgstappen genomen worden. Ook wordt het netwerk gedocumenteerd en alle overleggen.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

Collega's en samenwerkingspartners lopen soms met elkaar mee, en overleggen in teamvergaderingen om van elkaar te leren. Ook hebben sommige buurtsportcoaches overleg met buurtsportcoaches uit andere gemeenten om aanpakken te delen. Door een aantal buurtsportcoaches wordt aangegeven dat de landelijke buurtsportcoachdagen heel zinvol zijn om ervaringen uit te wisselen, alhoewel het in verband met tijdgebrek of een verre reisafstand niet altijd mogelijk is dit soort dagen te bezoeken.

“Het zit hem wel in ervaring, maar ook het vergelijken met anderen. Bijvoorbeeld ‘lerende netwerken’ dat georganiseerd wordt door Sport en Bewegen in de Buurt: dan kom je anderen tegen en kan je zien hoe zij dingen doen. [..]. Als je zelf niet kritisch blijft, dan heb je kans dat je hetzelfde riedeltje blijft doen.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

Zoals eerder aangeven, zijn er ook veel buurtsportcoaches die samenwerkingspartners (bijvoorbeeld in verzorgingstehuizen) trainen om beweegactiviteiten voor ouderen te begeleiden. Op deze manier worden aanpakken ook met elkaar gedeeld. Zoals echter uit een van de voorgaande citaten bleek, gaat in de overdracht naar en samenwerking met externe partners ook weleens wat mis. Hierover meer in de volgende paragraaf ‘belemmerende en bevorderende factoren.’

Tekstkader 7.5 Samenwerkingspartners van buurtsportcoaches die werken met ouderen

Interne samenwerkingspartners:

- Andere buurtsportcoaches
- Collega's

Externe samenwerkingspartners (of soms ook intern, afhankelijk van werkgeverschap buurtsportcoaches)

- Zorginstellingen
- Welzijnsorganisaties
- Maatschappelijk werk
- Sportverenigingen
- Beweeggroepjes voor ouderen
- Fitnessbranche
- Fysiotherapeuten
- Gezondheidscentra
- Huisartsen en praktijkondersteuners
- Diëtisten
- Patiëntverenigingen (zoals de diabetesvereniging en de alzheimervereniging)
- Revalidatiecentra
- Wijk/buurtteams
- Wijkverplegers
- Gemeente
- Ouderenbonden
- Dorpsraden
- Cultuurinstellingen
- Rotary en Lionsclubs
- Buurtsportcoaches uit andere gemeenten die zich ook richten op ouderen

7.5 Bevorderende en belemmerende factoren

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van factoren die een bevorderende dan wel belemmerende invloed hebben op het werk van de buurtsportcoaches en de resultaten die zij behalen.

Bevorderende factoren

Aan de buurtsportcoaches is gevraagd welke factoren bevorderend zijn bij hun werk en de resultaten die zij behalen. Ook is aan de buurtsportcoaches gevraagd over welke kennis, vaardigheden en eigenschappen een succesvolle buurtsportcoach moet beschikken om zijn/haar werk goed te kunnen uitvoeren. Deze persoonlijke factoren lijken volgens de buurtsportcoaches het meest van belang bij hun aanpak. Ook interne factoren in bijvoorbeeld de organisatie en externe factoren zoals de samenwerking, kunnen bevorderend werken in het bereiken van mooie resultaten.

Persoonlijke factoren buurtsportcoach

Zoals in bovenstaande paragrafen valt te lezen, is het heel belangrijk dat de buurtsportcoaches zich goed kunnen verplaatsen in de ouderen. Er moet duidelijk een klik zijn met de ouderen, anders werkt het niet. Dit vraagt uiteraard om bepaalde capaciteiten en kennis bij de buurtsportcoaches, die over het algemeen aangeven hier ook over te beschikken. Een aantal geeft aan dat ervaring met de doelgroep helpt.

“Ik ben 28 jaar en was 7 toen mijn moeder met senioren ging werken. Ik ging altijd met haar mee en vond het onwijs leuk. En nu geef ik de seniorengroep les die zij 20 jaar geleden is gestart. Daar zijn dus nog mensen die mij als klein meisje zien. We maken vaak samen de lessen (red: moeder en ik) en dat heeft mij geholpen bij mijn opleiding. Naast de officiële opleiding dus ben ik al van jongs af aan met die doelgroep bezig geweest.” (7R15918430, vrouw, 29 jaar)

De vrouw uit bovenstaand citaat is zelf nog jong, maar heeft dus al wel ruime ervaring met de doelgroep. Sommige buurtsportcoaches geven aan dat het helpt als jezelf ook al wat op leeftijd bent, dan is de klik met ouderen gemakkelijker te maken. Hoewel verschillende buurtsportcoaches aangeven dat ze (ook) werken met ouderen met dementie, geeft geen enkele buurtsportcoach aan dat het van belang is om kennis te hebben over deze doelgroep. Meestal ligt de expertise over dit specifieke aspect bij de samenwerkingspartners.

Naast kennis van de doelgroep, is kennis over de sociale kaart in de directe omgeving ook heel belangrijk. Daarnaast geven de buurtsportcoaches aan dat het een pré is als je reeds een netwerk hebt, of dit zo snel mogelijk opbouwt. Kennis over hoe je goed plannen maakt, en vervolgens doelstellingen en resultaten monitort en evalueert, wordt door één van de geïnterviewde buurtsportcoaches genoemd. Buurtsportcoaches noemen diverse eigenschappen die een buurtsportcoach ouderen in zijn werk nodig heeft. De buurtsportcoach lijkt een duizendpoot te moeten zijn, die over een breed scala aan kennis, vaardigheden en persoonlijke eigenschappen beschikt. In tekstkader 7.6 een greep uit wat we in de interviews terugvonden.

Tekstkader 7.6 Wat maakt een goede buurtsportcoach ouderen

Kennis

- Kennis van de doelgroep ouderen
- Kennis van het menselijk lichaam, de fysieke belastbaarheid van ouderen
- Kennis van geschikt aanbod voor de doelgroep ouderen
- Samenwerkingspartners en hun belangen kennen/kunnen doorgronden
- Kennis van financiën en het werven van fondsen en middelen
- Kennis van projectmatig werken

Vaardigheden

- Goed les kunnen geven wat betreft methodische opbouw, didactische vaardigheden, mensen enthousiast kunnen maken en houden
- Mensen en partijen aan elkaar kunnen verbinden, een verbinder zijn
- Analytisch kunnen denken
- Kunnen improviseren, creatief zijn
- Digitale vaardigheden om recente ontwikkelingen te kunnen volgen
- Sportieve vaardigheden/ affiniteit hebben met sport
- Kunnen communiceren; o.a. gesprekstechnieken zoals *motivational interviewing* kunnen toepassen
- Geduld hebben
- Accepteren dat kleine stapjes ook stapjes zijn
- Kunnen organiseren
- Snel kunnen schakelen
- Zichtbaar zijn als aanspreekpunt
- Zelf een goed voorbeeld zijn wat betreft bewegen en gezond gedrag

Persoonlijke eigenschappen

- Enthousiast en energiek zijn
- Toegankelijk zijn
- Empathisch zijn
- Kunnen luisteren, oppakken wat mensen nodig hebben
- Ondernemend zijn

Onderstaand citaat illustreert wat van de buurtsportcoach wordt verwacht wanneer het om communiceren gaat.

“Je komt eigenlijk met alle lagen van de bevolking in aanraking [...]. Je moet op gelijke hoogte met een directeur bezig zijn, maar ook met de mensen die de meeste zorg nodig hebben. Je moet iedereen als gelijkwaardige, op hun niveau, kunnen aanspreken. Dat is als buurtsportcoach denk ik een van de belangrijkste dingen. Je moet snel kunnen schakelen, want het zijn allemaal verschillende mensen waar je mee omgaat. In een bepaalde vergadering moet je weer heel anders reageren en moet je weer wat officiëler zijn. Bij een directeur van een stichting moet je het dan weer net anders aanpakken dan bij de voorzitter van de vereniging, dus dat maakt het heel leuk. Dat maakt dat je echt een mensenmens moet zijn.” (7R15918647, vrouw, 49 jaar)

De hierboven genoemde zaken zijn door de buurtsportcoaches zelf aangedragen functie-eisen voor hun eigen werkzaamheden. Slecht twee buurtsportcoaches benoemden ook expliciet dat ze op (verschillende van) deze eigenschappen ook geselecteerd zijn en worden beoordeeld. In de meeste gevallen lijkt het echter te gaan om ‘ongeschreven verwachtingen/functie-eisen’. Van één van de buurtsportcoaches ontvingen we een functieprofiel vanuit zijn/haar werkgever. Daarin werden bijvoorbeeld resultaatgebieden als klantgerichtheid, conflicthantering, mondelinge vaardigheden, strategisch optreden, sociabiliteit, netwerken, plannen en organiseren en ondernemerschap benoemd.

Interne factoren (wijze van organisatie/inbedding en de aanpak)

Een leuk team hebben en in een prettige interne cultuur werken, noemen verschillende buurtsportcoaches als bevorderend in de aanpak die zij hanteren.

“Iedere organisatie heeft een andere cultuur, een andere werkmentaliteit, een andere houding, andere ongeschreven regels over wat je wel en niet tegen elkaar kan zeggen. Wij zijn hier echt heel eerlijk naar elkaar. We geven elkaar ook gewoon feedback, eerlijk, ook als het niet goed gaat. Dat zijn sommige organisaties niet gewend. Hier werkt het bevorderend, want op het moment dat we dat niet doen dan ga je een soort van conflicten krijgen. Maar in de samenwerking met een andere organisaties moet je toch altijd weer afstemmen. En toch altijd weer kijken een soort van hoe de hazen lopen of zo, of wie bepaalde invloed heeft en welk belang.” (7R15918586, vrouw, 25 jaar)

Het krijgen van waardering (van zowel collega's, leidinggevende, samenwerkingspartners, als de doelgroep zelf) werkt volgens verschillende buurtsportcoaches ook erg bevorderend.

Externe factoren (partners in het veld en lokale context)

Het werkt fijn en makkelijk als er met de gemeente en andere samenwerkingspartners korte lijntjes zijn. Ook is het prettig als partners (ongeveer) dezelfde doelstellingen hebben als de buurtsportcoaches.

“Bij een aantal zorginstellingen en wijkcentra, daar zit ook de stichting x, die ongeveer dezelfde doelstelling heeft als wij. En met hen samenwerken, dat werkt echt subliem.” (7R15918444, vrouw, 30 jaar)

Ook geven verschillende buurtsportcoaches aan dat een prettige leercultuur goed werkt. Zo kunnen de buurtsportcoaches die vooral binnen een sportcontext werken, leren van partners uit zorg en welzijn die meer specifieke kennis van de doelgroep hebben. Anderzijds leren mensen in de zorg van de hands-on-mentaliteit van de buurtsportcoaches.

Belemmerende factoren

Factoren die in de vorige paragraaf bevorderend werken, kunnen andersom ook een belemmerende invloed hebben op de resultaten en aanpak van de buurtsportcoach.

Persoonlijke factoren buurtsportcoach

Opvallend genoeg benoemen de buurtsportcoaches vooral buiten zichzelf liggende factoren die belemmerend werken. Eén aspect wordt wel door vier buurtsportcoaches genoemd: namelijk het feit dat zij geen of weinig kennis van een deel van de doelgroep hebben en ook weinig tot geen ingangen daartoe. Bijvoorbeeld wanneer het gaat om ouderen met een migratieachtergrond.

Interne factoren (wijze van organisatie/inbedding en aanpak)

Een belemmerende factor binnen de wijze van organiseren die verschillende keren wordt genoemd, is het hebben van te weinig tijd en te veel taken. Zoals in eerdere paragrafen reeds is benoemd, moeten veel buurtsportcoaches verschillende doelgroepen bedienen en een divers palet aan verschillende taken uitvoeren in te weinig tijd.

“Mijn functie is eigenlijk zo groot dat het niet met die 18 uur te behappen is. Mijn taken zijn zo groot, als coördinator seniorensport, dat ik daarnaast geen administratie kan doen. Ik doe het nu nog wel, maar eigenlijk kan het niet. Ik ben nu met het afdelingshoofd aan het kijken of hier een oplossing voor is. Anders is het niet mogelijk.” (7R15918615, man, 54 jaar)

Daarnaast noemen vier buurtsportcoaches ook dat er te weinig middelen zijn om activiteiten te kunnen organiseren en dat zij zelf de tijd en/of de vaardigheden (persoonlijke factor) niet hebben om meer fondsen te werven. Eén van de buurtsportcoaches spreekt bijvoorbeeld over het ontbreken van goede communicatiemiddelen zoals flyers. Een ander heeft het over de slechte accommodatie waarin hij beweegactiviteiten voor ouderen moet organiseren.

“De zaal waarin wij sporten is echt ontzettend glad. [...] Nu heb ik gelukkig redelijk fitte ouderen, die best wel goed ter been zijn. Zaterdag is er wel iemand onderuitgegaan. Gelukkig was het een fitte man, dus die wist wel hoe die moest vallen. [...] ik heb het een aantal keer aangegeven of we die vloer niet beter kunnen schoonmaken, maar het is een bepaald soort vloer en die is gewoon sneller glad. Dus dat vind ik wel nadelig. Daarnaast ik heb hier alle spullen staan en die moeten we steeds meenemen daarheen, dat is vervelend. Gelukkig komen de meeste mensen eerst hier heen en die helpen mij dan met spullen.” (7R15918427, man, 29 jaar).

Daarnaast spreken buurtsportcoaches ook van een moeizame samenwerking, waarbij samenwerkingspartners (intern) allemaal op hun eigen eilandje zitten. Ook vinden sommigen dat ze niet voldoende financieel worden gewaardeerd. Daarnaast speelt de onzekerheid over de continuïteit van de Bic en het beleid van de gemeente daarin (en dus hun baan) een rol.

“Ik word op mbo-niveau uitbetaald. Toch zijn veel taken die ik moet doen hbo-waardig: initiatief nemen, verslag leggen, netwerk bij elkaar roepen, voorzitten allemaal hbo. Heb ik wel wat over gezegd maar mijn organisatie kijkt meer naar gemeente wat zij hebben aangegeven als niveau en inschaling. Cofinanciering is echt onzeker, de gemeente beslist jaarlijks over buurtsportcoach en mijn werkgever en daar zit ik ook in. Ze kijken dan voor een paar jaar tegelijk wat ze over hebben voor buurtsportcoaches.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar).

Ook benoemen drie buurtsportcoaches de schaduwzijde van de vele vrijheid die ze krijgen; ze ontvangen naar hun idee daardoor weinig ondersteuning wanneer ze (scholings)vragen hebben, omdat de leidinggevende niet precies weet waar ze mee bezig zijn. Eén respondent noemt dat hij vrijheid op financieel vlak mist; bij bijvoorbeeld het eenvoudig belonen van een vrijwilliger, door middel van een bloemetje of cadeaubon, veroorzaakt veel administratieve rompslomp.

Externe factoren (partners in het veld en lokale context)

Verschillende buurtsportcoaches noemen de soms terughoudende opstelling of weerstand bij samenwerkingspartners, zoals zorginstellingen. Ook ligt het tempo bij sommige samenwerkingspartners wat trager dan wat de buurtsportcoaches vanuit een sportcontext gewend zijn. Sommige buurtsportcoaches zijn zich er ook van bewust dat zij zelf weleens ‘te snel’ willen gaan.

“Ik ben iemand die het meteen wil aanpakken en vol erin wil gaan. Dat heeft ervoor gezorgd dat ik bij sommige mensen op de tenen ben gaan staan en dat heeft tot frustratie geleid. Dat heeft ervoor gezorgd dat mensen soms zelfs de samenwerking wilden opzeggen, of in ieder geval dat ze hebben gezegd: ‘ik wil zo niet verder’. Dat heeft erin geresulteerd dat ik in de spiegel ben gaan kijken en heb ik gezien ‘oké ik ben veel te hard gegaan’. [...] achteraf gezien had ik dat veel rustig moeten aanpakken en veel beter naar die partijen moeten luisteren waarmee ik samenwerk.” (7R15918344, man, 27 jaar)

Bij de vertragende werking, waar sommige buurtsportcoaches overgevoelig voor lijken te zijn, hoort ook het begrip bureaucratie, iets dat verschillende buurtsportcoaches noemen als kenmerk van de gemeentelijke context waarin ze werken of binnen de organisatiecultuur van samenwerkingspartners. Het kost de buurtsportcoaches vaak behoorlijk wat tijd om de organisatiestructuur en cultuur van samenwerkingspartners te doorgronden. Ook kan het zijn dat de verschillende belangen tussen samenwerkingspartners de samenwerking in de weg staan.

“Het is soms lastig de mensen vanuit daar [betreffende samenwerkingspartner, red] te motiveren voor het project. We hebben andere belangen en dat is het lastige soms. Kijk bijvoorbeeld eens naar [betreffende samenwerkingspartner, red]. Die hebben daar andere belangen bij, die willen dat de beweegpas meer een paradepaardje wordt van hen. Om hun organisatie meer op de kaart te zetten. Ja, dat is soms moeilijk en loopt niet altijd goed, want dat moet natuurlijk niet de hoofdinsteek zijn.” (7R15918344, man, 27 jaar)

Drie buurtsportcoaches noemen dat ze graag intensiever en prettiger zouden willen samenwerken met huisartsen. Sommige ouderen nemen het advies van een huisarts mogelijk serieuzer dan bijvoorbeeld dat van een beweegcoach. Er liggen mooie kansen voor meer samenwerking, maar in verschillende gevallen loopt deze nog niet soepel. Ook de vergoedingsstructuur vanuit zorgverzekeraars (Bewegen Op Recept wordt niet vergoed) zorgt voor knelpunten en soms ook dat met elkaar wordt geconcurrereerd in plaats van dat wordt samengewerkt.

“Het is belemmerend dat bijvoorbeeld fysio's ook geld moeten verdienen en de deelnemers niet altijd naar ons willen sturen. Het welzijn van de mensen staat niet op één, maar het welzijn van hun bedrijf.” (7R15918549, vrouw, 57 jaar)

Een andere belemmerende factor die buurtsportcoaches noemen zijn volle agenda's bij partners en het feit dat niet altijd prioriteit bij bewegen en sport wordt gelegd.

“Bijvoorbeeld het project waarin ik werk met zorgmedewerkers die sport willen integreren in hun dagelijkse zorg naar patiënten. Die medewerkers hebben een hele lijst aan dingen die zij dagelijks moeten doen. Dan vraag ik ook weer iets van hen, wat vaak zorgt voor weerstand. Ik los dit op door te kijken naar wat we samen kunnen doen en te erkennen dat ze het druk hebben. Ik probeer gedeelde betekenis te vinden, dat zij ook de waarde van sport in gaan zien. Dat is wel een uitdaging en die moet ik nog goed aangaan. Ik schuw die uitdaging niet maar zal wel het meest lastige zijn aan de samenwerking. De mensen die ermee aan de slag moeten vormen de belemmering.” (7R15918618, man, 28 jaar)

Tekstkader 7.8 Factoren die van invloed zijn op werk en resultaat (+ positief, - negatief)

Persoonlijke factoren buurtsportcoaches:

- + Zie tekstkaders 7.6 en 7.7
- Te weinig kennis over deel van de doelgroep (o.a. migrantouderen)
- Te weinig ingangen bij deel van de doelgroep (o.a. 'jonge' ouderen, migrantouderen, eenzame op zichzelf wonende ouderen)

Interne factoren (wijze van organisatie/inbedding en aanpak):

- + Prettige werkcultuur
- + Waardering van collega's, leidinggevenden, collega's en doelgroep
- Veelheid aan taken en doelgroepen in te weinig uur
- Te weinig financiële middelen of andere faciliteiten
- Moeizame samenwerking binnen organisatie omdat 'iedereen op eigen eilandje' zit
- Te weinig financiële waardering (uitbetaald op mbo-niveau, terwijl verwachtingen hoog zijn)
- Te weinig steun van leidinggevende en interne collega's
- Grote bulk aan 'administratieve werkzaamheden'
- Onzekerheid over continuïteit van financiering (en dus eigen baan)

Externe factoren (partners in het veld en lokale context)

- + Korte lijntjes met gemeente en samenwerkingspartners
- + Zelfde doelstellingen als partners
- + Zelfde 'werkcultuur als partners'
- + Een prettige leercultuur waarin partners van elkaar kunnen leren
- Terughoudendheid of 'logge' werkcultuur bij samenwerkingspartners (o.a. uit de zorg)
- Bureaucratie van de gemeentelijke context of bij samenwerkingspartners
- Verschillende belangen bij partners
- Volle agenda's bij partners
- Prioriteit bij partners niet bij bewegen en sport

7.6 Resultaten

In deze paragraaf wordt ingegaan op de ervaren resultaten van de aanpak van buurtsportcoaches door de buurtsportcoaches.

Doelen uit paragraaf 7.3 worden door buurtsportcoaches soms in cijfers vertaald bij het beschrijven van bereikte resultaten, andere keren worden andere doelen vaak weinig concreet vermeld. Deze lijn wordt voortgezet bij het benoemen van de resultaten. Ook hier geldt dat buurtsportcoaches weinig tot geen concrete cijfermatige resultaten kunnen overleggen over het aantal ouderen dat bijvoorbeeld meer of minder is gaan bewegen, vitaler is geworden of minder eenzaam is. Wel zijn de meeste buurtsportcoaches positief gestemd over wat zij als positieve resultaten ervaren. De woordkeuze van de buurtsportcoaches is positief als het om de doelgroep gaat. Meestal beschrijven buurtsportcoaches voorbeelden over individuen of kleine groepjes om aan te tonen dat hun aanpak werkt.

“Mensen worden blij van ons, ze worden sterker zonder dat ze het doorhebben. Dat laten we ook echt weten aan ze. Ook mensen met overgewicht en mensen die depressief zijn, die veranderen helemaal door de projecten en de dingen die we organiseren. Ook door groepjes te maken help je mensen sociaal en worden ze sterker en gelukkiger door elkaar te helpen. Ook mensen met psychische klachten die niet weten wat ze hebben. We trainen dan met ze, we geven ze aandacht en als het niet lukt sturen we ze door naar dokters en werken we daar nauw mee samen. Je merkt aan alles dat dit werkt. De klik met mensen is ook belangrijk. Kom je vertrouwelijk over, dan komt het vanzelf goed. Als je geen klik hebt dan kan je er beter mee kappen en dan stuur ik ze door naar iemand anders. Dan geef ik dat ook gewoon aan en zeg ik dat.” (7R15918496, vrouw, 63 jaar)

“Samen sta je sterker en leer je van elkaar, ik denk dat dat het mooiste resultaat is eigenlijk dat niet alleen dat mensen je weten te vinden en een keer meedoen, maar ook dat ze blijven komen.” (7R15918543, vrouw, 51 jaar)

Het ervaren resultaat kan worden benoemd als een gevoel van trots. De buurtsportcoach is blij en trots met het werk dat wordt uitgevoerd, en met het directe contact met de doelgroep. Dat wordt afgemeten aan de veelal positieve feedback van ouderen, zoals dat ook al even ter sprake kwam in paragraaf 7.3.

Buurtsportcoaches geven aan dat het werken met ouderen een voldaan gevoel geeft, de buurtsportcoaches worden er blij van, voelen zich gewaardeerd als ze tijd in ouderen steken en bijvoorbeeld resultaat boeken met een voor ouderen succesvolle bewegingsactiviteit als *Walking Football*.

“Meest trots ben ik op het project van de dorpsdagvoorzieningen. Ik train medewerkers en vrijwilligers over hoe je mensen kunt laten bewegen. Hier kan ik op het moment ook veel mensen benaderen. Trots ben ik ook op het feit dat ik verschillende partijen met elkaar in contact heb kunnen brengen, zoals die school en de zorggroep. De school kan dan ook uitstralen dat ze breder denken dan alleen de lessen. Ik heb laatst ook iemand gesproken die een wandelclubje op wilde richten. Drie dagen later kwam een collega van mij met hetzelfde idee. Dus die twee mensen breng je dan met elkaar in aanraking en daar ontstaan dan competities uit. Het leukste en uitdagendste vind ik is het verbinden van partijen, en daar ben ik wel trots op.” (7R150918618, man, 28 jaar)

Bijna alle buurtsportcoaches vinden het meest belangrijke resultaat dat ouderen gaan bewegen en/of blijven participeren in beweegactiviteiten. Een individuele casus wordt vaak als bijzonder resultaat naar voren gebracht waarmee het ervaren resultaat wordt benadrukt.

“Ik werk hier nog niet heel lang. Ik vind het heel tof dat als je iemand naar buiten krijgt, nadat ze niet meer naar buiten is geweest sinds vijf jaar geleden haar man is overleden. Het kost wat tijd en energie, maar het lukt wel. Ik ben bezig om daar een maatje/vrijwilliger voor te vinden omdat ik het zelf niet oneindig kan blijven doen, die heb ik waarschijnlijk gevonden.” (7R150918430, vrouw, 29 jaar)

Enkele buurtsportcoaches werken wel concreet met het overleggen van resultaten en daarbij is niet alleen sprake van ‘het eigen gevoel’ van de buurtsportcoach. Sommige buurtsportcoaches leggen hun doelen duidelijk vast in projectplannen en meten achteraf ook of de resultaten zijn behaald.

“Ja, we maken projectplannen - ik werk nog niet zo heel lang hier - en daar komen grote doelen, subdoelen uit. Deze week heb ik een deadline om een projectplan af te hebben. Ik vind dat fijn werken want dan weet je dit en dat moet er gehaald worden. Dan weet je waar je aan toe bent. De doelen en resultaten zijn deels opgebouwd uit cijfers. Bijvoorbeeld fittest was vorig jaar 130 deelnemers en dan willen we dit jaar minimaal 140, 150. Dus dat is op aantallen. Bij het project waar elke maand een andere activiteit wordt georganiseerd, dat is nieuw voor ons dus daarin proberen we wel aantallen te noemen, maar dat moeten we nog een beetje zien. Om met aantallen te werken is wel fijn, want dan kun je meten en eigenlijk moet je elk doel kunnen meten.” (7R150918430, vrouw, 29 jaar)

Geen enkele buurtsportcoach noemt echter hele concrete cijfers, zeker niet op effectniveau (bijvoorbeeld een x-percentagage van de ouderen scoort na het volgen van een programma beter op bepaalde gezondheidswaarden, of zoveel procent ouderen geeft aan door activiteit x minder eenzaam te zijn geworden). Een enkele buurtsportcoach benoemd wel dat er binnen hun gemeente, sinds de invoering van een buurtsportcoaches ouderen, meer ouderen zijn die voldoen aan de beweegnorm.

De buurtsportcoaches lijken wel uitspraken te kunnen doen over wat in hun ogen werkt, met name om grotere deelnemersaantallen te creëren. Bijvoorbeeld een laagdrempelige toegang, werken op inloopbasis, zonder lidmaatschap, maar bijvoorbeeld met een strippenkaartsysteem.

Een buurtsportcoach noemt het voorbeeld van de doelstelling om meer ouderen lid te krijgen bij sportverenigingen die niet is gelukt. Er werd bijvoorbeeld een instuif georganiseerd met inzet van Olga Commandeur en plaatselijke sportverenigingen. Daar kwamen ongeveer 400 ouderen op af. Daarna werden door verenigingen verschillende workshops gegeven, die ook nog door zo'n 200 ouderen werden bezocht. Uiteindelijk zijn van deze 200 deelnemers maar enkele ouderen lid geworden van een vereniging. Daarna is geconcludeerd dat lidmaatschap van een vereniging wellicht ook niet het doel moet zijn bij de doelgroep ouderen.

Of ook de echt inactieve ouderen worden bereikt, lijken de buurtsportcoaches niet goed te weten. Eén van de buurtsportcoaches geeft aan dat ongeveer een kwart van de deelnemers aan activiteiten voorheen inactief was. Iemand anders noemt weer 20 procent actief en 80 procent inactief. Totaalaantallen van het aantal bereikte senioren variëren enorm. Getallen van 20 tot 800 worden genoemd, maar het verschilt ook per buurtsportcoaches wie zij zien als de 'bereikte' doelgroep. Sommigen gaan uit van deelname (ook bij eenmalige activiteiten), anderen van hoeveel mensen de informatie over de activiteiten tot zich hebben genomen.

Hoewel aantal goed kunnen worden benoemd, bereiken de buurtsportcoaches wel degelijk resultaten en benoemen ze daarvan ook veelvuldig de voorbeelden. Enkele van deze voorbeelden hebben we in de vorige paragrafen ook gezien. Bijvoorbeeld het nieuwe activiteitenaanbod dat is gecreëerd, meer samenwerkingspartners en betere verbindingen, vrijwilligers die nu ook getraind zijn om beweegaanbod voor ouderen te verzorgen, betere lijntjes met én meer doorverwijzingen vanuit de eerstelijnszorg, ouderen die zijn ondergebracht bij geschikt beweegaanbod en meer begrip voor elkaar binnen bepaalde samenwerkingsverbanden.

7.7 Monitoring en evaluatie

In deze paragraaf beschrijven we wat de buurtsportcoaches ouderen hebben verteld over de manier waarop ze resultaten van hun gehanteerde aanpakken al dan niet in kaart proberen te brengen.

Een van de redenen waarom niet altijd concreet inzichtelijk is wat de resultaten van de gehanteerde aanpakken zijn, is het feit dat resultaten lang niet altijd (goed) geregistreerd worden. Ook lijken de buurtsportcoaches niet per se te worden afgerekend op de behaalde (meetbare) resultaten.

“Geen idee, we hebben nu weer subsidie gehad voor twee jaar dus blijkbaar doen we iets goed.”
(7R150918543, vrouw, 51 jaar)

Buurtsportcoaches zelf lijken ook niet altijd veel waarde te hechten aan een cijfermatige registratie van resultaten.

“Het belangrijkste is dat ik mensen in beweging breng, dat ik ze een lach op hun gezicht geef en dat ik dat ik die mensen die nog nooit gesport hebben laat zien dat sport heel leuk kan zijn en dus ook in beweging komen.” (7R15918547, vrouw, 47 jaar)

Als er wel iets wordt geregistreerd, dan is dit vooral de omvang van de participatie van ouderen via een presentielijst: wie zijn de deelnemers, hoe groot is de groep deelnemers, hoe vaak doen de ouderen mee, hoeveel afmeldingen zijn er? Het registreren om te meten of er een toename dan wel afname is op individueel niveau, krijgt niet of nauwelijks aandacht. Metingen van BMI, gewicht, coördinatie van motoriek (trappen en gooien in een vak, bukken en lopen) vinden in beperkte mate plaats. Een buurtsportcoach geeft ook aan dat bijzondere persoonlijke omstandigheden wel worden genoteerd en worden opgevolgd. Ook noteren diverse buurtsportcoaches in hun eigen agenda bij welke activiteiten ze betrokken waren. Zij erkennen overigens dat dit weinig evaluatief is. Een enkele buurtsportcoach vormt de uitzondering op de regel, en registreert en evalueert bijvoorbeeld fittesten wel op een grondige wijze.

“Ik vond de fittest wel een goed resultaat: van de 130 die daaraan meededen zijn er een groot aantal gaan bewegen of willen gaan bewegen (30-40). Dan heb je gewoon een goed resultaat. De resultaten worden geregistreerd en geëvalueerd. Bijvoorbeeld na de fittest maak ik een heel overzicht hoeveel eruit welke wijk zijn gekomen, hoe de score is inclusief man/vrouw verhouding, wie, wat is gaan doen, etc. En daarnaast nog een verslag hiervan. Want het is leuk als we het nog een keer doen, om te kijken hoe er dan gescoord wordt. Het wordt dus ook gedocumenteerd.” (7R15918430, vrouw, 29 jaar)

Gemeente en teamleider of een collega beleidsmedewerker worden als logische partijen genoemd waaraan de buurtsportcoach cijfermatige verantwoording (vooral de presentieoverzichten) verschuldigd is. De verantwoording gebeurt dan periodiek. Andere eisen vanuit deze partijen dan de presentieoverzichten worden niet genoemd.

Ook tussen buurtsportcoaches en betrokken docenten vinden evaluaties plaats. Heel concreet worden deze evaluaties overigens niet. Deze gesprekken hebben veel meer het karakter van afstemming, dan het bespreken van bereikte resultaten.

“Een keer per jaar heb ik een evaluatie met docenten. Dan hebben we allebei agendapunten, maar vooral een stukje evaluatie van het afgelopen seizoen. Zijn er wensen, is de locatie nog wel goed, enzovoorts. Heb je een grote gymnastiekzaal? Vind je het prettiger om een kleinere zaal te hebben? Voor het einde van het seizoen doen we dit.” (7R15918615, man, 54 jaar)

Niet alle buurtsportcoaches ‘evalueren’. Wel onderkennen diverse buurtsportcoaches het belang ervan. Een gebrek aan tijd is vaak de reden waarom de deelname niet wordt bijgehouden. Of een buurtsportcoach vindt dat het geen onderdeel is van zijn functieprofiel. Een andere buurtsportcoach geeft aan dat weliswaar het doel is om 10 procent meer te laten sporten, maar niet weet hoe deze monitoring dient plaats te vinden.

“Ik doe nu geen meting van hoe de inzet is geweest en of ik dingen anders had kunnen doen. Bijvoorbeeld de cliënten die ik al een x-aantal maanden niet heb gezien contact opnemen en hun bevragen of ze nog steeds sporten en naar hun zin hebben en als ze dat niet doen waarom niet etc. Dit hoort ook niet bij mijn functieprofiel, maar ik zou het zelf graag weten om die mensen te kunnen helpen.” (7R15918495, vrouw, 47 jaar)

Het verhogen van meer sociale cohesie en veiligheid vormt regelmatig onderwerp van gesprek tussen buurtsportcoaches, gemeenten en teamleider, maar er wordt geen evaluatiemiddel ingezet waarmee objectief een stijging, dan wel daling, hiervan kan worden vastgesteld. Als reden wordt bijvoorbeeld het gebrek aan tijd en de organisatie ervan opgegeven.

Tekstkader 7.9 Behaalde resultaten en manieren van registreren bij doelgroep ouderen

Resultaten op activiteitsniveau:

- Een x-aantal nieuwe activiteiten introduceren, initiëren (niet gemeten, vele voorbeelden van benoemd in interviews)
- Een x-aantal anderen trainen om beweegaanbod te kunnen verzorgen (niet gemeten, verschillende malen benoemd in de interviews)
- Een x-aantal activiteiten overdragen aan andere partijen (niet gemeten, verschillende malen benoemd in interviews)
- Een x-aantal bestaande activiteiten in kaart brengen en bekendmaken onder ouderen (niet gemeten, verschillende malen benoemd in interviews)

Resultaten op prestatieniveau:

- Een x-aantal inactieve ouderen die starten met deelnemen aan beweegactiviteiten
- X-aantal deelnemers bij bepaalde activiteit (gemeten via presentielijsten)
- Verbinden van een x-aantal verschillende partijen met elkaar (niet gemeten of benoemd in evaluaties)
- Vertrouwen hebben van een x-aantal ouderen (door persoonlijke en behoeftegerichte benadering: niet gemeten maar vaak benoemd in de interviews)
- Een x-aantal ouderen blijven volgen bij het bewegen (niet gemeten maar regelmatig benoemd in de interviews)
- Een x-aantal goede doorverwijssystemen opzetten en in stand houden (niet gemeten, twee keer genoemd in de interviews)

Resultaten op effectniveau (zoals ervaren, niet altijd gemeten)

- Ouderen zijn gelukkiger (niet gemeten)
- Ouderen zijn sterker (niet gemeten)
- Ouderen zijn gezonder (niet of slechts deels gemeten)
- Ouderen zijn minder eenzaam (niet gemeten)
- Ouderen blijven bewegen (gemeten via presentielijsten over de jaren heen)
- Ouderen stromen door naar sportvereniging (slechts in hele kleine aantallen)
- Meer ouderen voldoen aan de beweegnorm (gemeten via vragenlijsten)
- Beter scores op fittesten voor ouderen (gemeten via betreffende testen)

7.8 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk blikken we terug op de belangrijkste resultaten, komen we met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen in het licht van de vraagstelling van het onderzoek:

Wat 'doet' de buurtsportcoach om zijn/haar doelgroep te bereiken (aanpak), waarop baseert hij zijn 'aanpak', welk resultaat levert dat volgens hem op en welke factoren hebben invloed op zijn handelen en resultaat?

In dit hoofdstuk zullen we, voor zover mogelijk, kijken naar de 'werkzame principes' van de aanpak van de buurtsportcoaches die zich bezighouden met de doelgroep ouderen en naar wat er nodig is om deze buurtsportcoaches (nog) beter te laten functioneren. Wat maakt dit type nu zo specifiek?

Veel taken met veel vrijheid en een zeer diverse doelgroep in relatief weinig tijd

Op basis van de interviews met 29 buurtsportcoaches die zich (onder andere) richten op de doelgroep ouderen, kunnen we concluderen dat deze groep in relatief kleine aanstellingen, met daarbinnen vaak weer beperkte aandacht voor de doelgroep ouderen, veel verschillende taken op zich neemt.

Buurtsportcoaches zijn betrokken professionals die hun werk doen met de riemen die ze hebben. De diversiteit van de doelgroep maakt het werk soms complex. 'Jongere', vitale ouderen vergen een andere aanpak dan kwetsbare, eenzame ouderen met een beperking of chronische aandoening. Belangrijk is dat er dus goed wordt nagedacht over wie de doelgroep nu is. Segmentatie zou niet alleen moeten gebeuren op basis van leeftijd, maar ook op basis van leefstijl. Niet alle 'ouderen' voelen zich aangesproken met het begrip 'ouderen' en ook het begrip bewegen en sport moet voor deze doelgroep breed worden geïnterpreteerd.

Persoonlijke aandacht en oog voor behoeften zorgen voor positieve resultaten op het niveau van het individu

Bijna alle buurtsportcoaches werken vanuit een zeer op het individu gerichte aanpak waarbij de behoeften van de ouderen voorop staan. Het feit dat ze deze behoefte zo sterk centraal stellen, maakt dat de buurtsportcoaches vertrouwen hebben in de werking van hun aanpak. Dit levert met name tevreden ouderen en legio voorbeelden van goede praktijkvoorbeelden op, waarbij het veelal niet gaat om de kwantiteit (aantallen ouderen) maar kwaliteit (betekenis die de inzet van de buurtsportcoach heeft voor de individuele oudere). Eigen positieve ervaringen en die van collega buurtsportcoaches (zowel binnen als buiten hun eigen gemeente) versterken het gevoel van werkzaamheid. Een enkele buurtsportcoach is ook op een andere manier bezig met de onderbouwing van hun aanpak, met name door in externe studies naar bestaande beweeginterventies en methoden te kijken. Dit lijken vooral buurtsportcoaches te zijn die hbo- of hoger opgeleid zijn en/of een paramedische achtergrond hebben. Binnen sommige teams zijn er ook specifieke rollen, bijvoorbeeld buurtsportcoaches die specifiek op zoek gaan naar goed onderbouwde, effectieve aanpakken, terwijl anderen zich meer op de uitvoering richten. Dit is een goede strategie die mogelijk ook op andere plekken goed kan werken. Bij het formeren van teams moet een goede mix zijn van mensen met verschillende opleidingsachtergronden en benaderingstypen. Wanneer denkers en doeners zoeken naar synergie werkt dit goed.

Vooraf persoonlijke eigenschappen en *soft skills* van belang bij succesvolle aanpak

Om een goede buurtsportcoach te zijn voor de doelgroep ouderen, zijn bepaalde kennis, vaardigheden en persoonlijke eigenschappen nodig. Genoemde kennisaspecten specifiek gericht op de doelgroep ouderen zijn onder andere: kennis van de doelgroep zelf, kennis over de fysieke belastbaarheid van ouderen, kennis over geschikt aanbod voor ouderen en kennis van werkwijzen van partners die zich ook op deze doelgroep richten. Vaardigheden die met name belangrijk zijn bij het werken met de doelgroep ouderen zijn goed kunnen luisteren naar de hulpvraag van ouderen, goed met ouderen kunnen communiceren, geduld hebben, ouderen kunnen motiveren, accepteren dat kleine stapjes ook stapjes zijn en je goed kunnen verplaatsen in de context van de (ouderen)zorg. Persoonlijke kenmerken die daar weer bij horen zijn empathisch en enthousiast. Daarnaast noemen de buurtsportcoaches nog een reeks aan andere kennisaspecten, vaardigheden en persoonlijke eigenschappen die meer gelden voor de buurtsportcoaches in het algemeen (dus ook voor hen die zich op andere doelgroepen richten), zoals projectmatig kunnen werken, kunnen verbinden, creatief zijn, proactief zijn, analytisch kunnen denken, affiniteit hebben met bewegen en sport enz. Kortom, als goede buurtsportcoach moet je een duizendpoot zijn.

Specifieke kennis en ervaring van complexe doelgroepen lijkt te ontbreken, kansen liggen in samenwerkingen met partners uit de zorg

Ondanks dat de buurtsportcoaches aangeven over veel van bovenstaande persoonskenmerken te beschikken, geven verschillende buurtsportcoaches ook aan te werken met/voor ouderen met een redelijk complexe (psychische dan wel fysieke) zorgproblematiek. Een enkeling heeft hierin specifiek een opleiding gehad, bijvoorbeeld als geriatrisch fysiotherapeut, maar de meesten lijken vanuit hun opleiding niet volledig te zijn toegerust om alle aspecten van deze doelgroep te kennen. Ook ouderen met een migratieachtergrond lijkt een doelgroep te zijn waarover te weinig kennis is. Op redelijk wat plekken wordt reeds intensief samengewerkt met partners vanuit de zorg, die deze doelgroep beter kennen, maar zelf bijvoorbeeld geen achtergrond hebben op het gebied van bewegen en sport.

Hoewel de samenwerking niet altijd even vlekkeloos verloopt, lijken hier veel kansen te liggen om van elkaar te leren en op die manier alle benodigde expertise te kunnen bundelen. Uit de interviews blijkt ook een toenemend belang van verbindingen tussen de buurtsportcoaches en de eerste- en tweedelijnszorg. Het elkaar goed kennen en het kweken van wederzijds begrip en samen optrekken in plaats van concurreren, is hierin zeer van belang.

Hoge verwachtingen van buurtsportcoaches, financiële waardering en acceptatie van de intrinsieke waarde van sport zijn laag

Naast het ontbreken van bepaalde kennis (een persoonlijke factor) zijn er ook interne en externe factoren die het werk van de buurtsportcoaches soms lastig maken. Intern zijn dit vooral de veelheid aan taken en doelgroepen in te weinig uur (o.a. te veel administratieve zaken) en weinig (financiële) waardering. Veel buurtsportcoaches noemen ook de terughoudendheid of ‘logge’ werkcultuur bij samenwerkingspartners (o.a. uit de zorg) en de daarmee samenhangende bureaucratie in de gemeentelijke context of bij samenwerkingspartners. De buurtsportcoach ouderen moet bovendien vaak erg zijn best doen om de rol/waarde van sport aan partners te verkopen, die veel van sport lijken te verwachten, maar die het zelf niet altijd hoog op de agenda hebben staan. Al met al worden hele hoge eisen gesteld aan de buurtsportcoaches, terwijl je moet afvragen of die eisen realistisch zijn gezien hun opleidingsachtergrond, kleine aanstellingen, grote takenpakket en grote vrijheid in werken. Het is logisch dat dan niet altijd prioriteit gelegd kan worden bij de juiste zaken en dat doelen wellicht niet altijd worden bereikt.

Meer ondersteuning gewenst om vermindering eenzaamheid beter in kaart te brengen

Aandacht voor doelen, resultaten en monitoring en evaluatie is er wel, maar lijkt heel gefragmenteerd en redelijk ongestructureerd te gebeuren. De vraag is dan ook: hoe doe je dat goed? Wie is daar verantwoordelijk voor? Moet die verantwoordelijkheid wel bij de buurtsportcoach liggen? In de monitoring is een eenzijdige focus op deelnemersaantallen terwijl daar weinig mee wordt gedaan. Ondersteuning op het gebied van bijvoorbeeld het meten van verbetering van beweeggedrag, vermindering van de eenzaamheid en meer sociale veiligheid in de buurt is gewenst, zonder dat de focus daar te sterk op komt te liggen. Ook moet afgevraagd worden of dit wel de verantwoordelijkheid moet zijn van de buurtsportcoach zelf, of meer van de opdrachtgever, zoals een gemeente. Helderheid over wat op dit gebied van de buurtsportcoaches ouderen zelf verwacht kan/mag worden, is wenselijk.

Tot slot

De buurtsportcoach die met ouderen werkt, hanteert vooral een persoonlijke en zeer vraag- en behoeftegerichte aanpak en beïnvloedt daarmee op individueel niveau vaak de levens van mensen. Hoe groot het bereik is en wat de effecten daarvan zijn in kwantitatieve zin, valt uit deze deelstudie niet op te maken. Het lijkt voor deze doelgroep wel de aanpak te zijn, waaraan niet te veel moet worden getornd en waarvoor buurtsportcoaches eigenlijk meer tijd zouden moeten hebben. Een prettige leercultuur waarin samengewerkt wordt met partners uit de zorg werkt zeer bevorderend in het bereiken van betere resultaten. Hierin liggen kansen voor de toekomst, evenals in het meer kwalitatief monitoren van de betekenis die de inzet van buurtsportcoaches in de levens van ouderen heeft.

Praktijkvoorbeeld: “Bewegen voor 50+, gezonde en gezellige activiteiten in Haarlem”

Rob Lansbergen, Hogeschool Inholland

In dit artikel is Lucy van Rooyen geïnterviewd: een 84-jarige deelneemster aan bewegen voor 50+. Een concept opgezet vanuit de buurtsportcoach, voor iedereen boven de 50 jaar in Haarlem. Het is bedoeld om mensen boven de 50 jaar in beweging te houden en om hun sociale kring te vergroten. Lucy is dan wel bijna 85 jaar, maar zo ziet zij zichzelf zeker niet. Ze heeft nog veel plannen en bewegen is daar elke dag weer een onderdeel van. Lucy woont nog op zichzelf en is erg fit, ze kookt bijna elke dag en vindt dit ook fijn om te doen. Ze heeft twee kinderen en vier kleinkinderen en vijf achterkleinkinderen.

Lucy doet aan zwemmen voor 50+, iets wat zij al geruime tijd wilde doen. Via haar buurvrouw is ze bij deze activiteit terechtgekomen. Ze zwemt inmiddels al jaren mee met een gezellige groepje dat bestaat uit ongeveer 15 vrouwen. Aan het eind gaan ze altijd samen koffiedrinken en hebben ze een gezellig praatje met elkaar. De lessen zijn opgezet door Lucia Grooff vanuit SportSupport Haarlem, maar worden verzorgd door Helga, de zwemlerares die 81 jaar is. De meeste deelnemers zijn rond de 70 à 75 jaar. Lucy is zeker de oudste, maar dat valt volgens haar niet op. Ze gaat in de ochtend rond half tien weg en is rond één uur weer thuis. Een prachtige besteding van de ochtend. Sociale contacten, sporten en een kopje koffie, is dat niet geweldig?

Op de vraag wat de invloed is van sport op haar leven, zegt ze:

“Bewegen maakt je gelukkiger. Al ben je niet erg lekker, dan moet je niet op de bank blijven zitten, je moet je zinnen verzetten. Je pakt de fiets op en fietst lekker naar de stad. En je bent dat kwijt waar je over inzit en dan voel je je weer beter. En al heb je nog zo’n pijn, het is beter als je loopt, dan dat je blijft zitten, want die spieren moeten los blijven. Want alles wat vast roest, daar heb je niks aan. Ook als ik heb gezwommen, dan voel ik me heerlijk. Ik kan bijna de hele wereld aan, maar ja dat lukt niet meer op mijn leeftijd.”

Na al die jaren heeft het zwemmen een grote invloed gekregen op het leven van Lucy. Ze zou het zeker gaan missen als ze niet meer zou kunnen zwemmen. Ze zou zowel de sport als de sociale contacten missen.

Hieronder vertelt Lucy over de invloed van Lucia Grooff, de buurtsportcoach uit Haarlem waar Lucy contact mee heeft gehad en die de activiteit heeft opgezet.

“Ze klinkt altijd heel gezellig door de telefoon en ze helpt me als ik dat nodig heb. Weet je, als je ouder wordt gaat alles achteruit maar vergeten gaat steeds beter. En ik zou van de gemeente 100 euro krijgen vanwege het sportfonds 50+. En dat lukte me maar niet dus ik dacht: ‘nou ja laat maar zitten hoor’. En toen had ik Lucia aan de lijn en zij heeft toen wat dingen geregeld en zij heeft het echt voor elkaar gekregen. Laatst moest ik mijn Haarlempas hebben omdat ik alleen AOW heb. Ik belde de gemeente en dat lukte weer allemaal niet, ik werd er bijna gek van, en zei Lucia [...] dat het niet lukte. Vervolgens werd ik de volgende dag teruggebeld door iemand van de gemeente en toen bood ze haar excuus aan en is het opgelost. Ze laat niet iemand vallen en ze doet moeite voor me, terwijl ze me niet eens kent, en dat respecteer ik zo aan haar.”

8. Buurtsportcoach voor sportverenigingen

“Ik denk dat je op die verenigingsondersteuning meer de specialist moet hebben dan de generalist. Ik ben van mening dat het andere vaardigheden vergt.”

Anne de Schutter-Bulsink

Hogeschool Inholland i.s.m. Hogeschool van Amsterdam, Lectoraat Kracht van Sport

8.1 Samenvatting

In deze deelrapportage wordt antwoord gegeven op de vraag: wat ‘doet’ de buurtsportcoach om zijn/haar doelgroep te bereiken (aanpak), waarop baseert hij zijn ‘aanpak’, welk resultaat levert dat volgens hem op en welke factoren hebben invloed op zijn handelen en resultaat? Achttien buurtsportcoaches die zich primair richten op sportverenigingen zijn hiervoor geïnterviewd. De transcripten daarvan zijn geanalyseerd met het programma MAXQDA.

Dit type buurtsportcoach houdt zich voornamelijk bezig met het versterken van sportverenigingen zodat deze verenigingen een bredere maatschappelijke rol op zich kunnen nemen (en daarmee kunnen bijdragen aan het behalen van maatschappelijke overheidsdoelen). De sportvereniging wordt in die zin gezien als instrument om doelen, die zijn gesteld met betrekking tot sport als middel, te behalen. Daartoe stelt dit type buurtsportcoach zich op als verbinder van diverse lokale partijen. Zij slagen er daarbij in diverse lokale partijen te verbinden en duurzame samenwerkingsverbanden te smeden, waardoor een stevig netwerk van partijen binnen sport-, welzijns- en onderwijspartijen ontstaat waaraan uiteenlopende vragen op het terrein van maatschappelijke- en sportparticipatie kunnen worden gesteld. De aanwezigheid van de buurtsportcoach versterkt dit netwerk met sportspecifieke kennis en is een stevige schakel in het geheel. Eén van de resultaten die de buurtsportcoaches boeken is de zichtbaarheid in hun netwerk. Zij steken veel energie in het aan andere partijen laten zien van de meerwaarde die zij kunnen hebben.

De buurtsportcoaches zijn overtuigd van de kwaliteiten en eigenschappen die zij bezitten om hun werk goed te kunnen doen. Zij vinden wel dat voor dit type buurtsportcoach specialistische kennis en vaardigheden nodig zijn met betrekking tot adviesvaardigheden en procesbegeleiding. Over deze vaardigheden zijn zij minder zelfverzekerd. Kennisuitwisseling en het delen van ervaringen met collega’s wordt erg belangrijk gevonden. Een groot deel van de buurtsportcoaches baseert zijn handelen voornamelijk daar op.

De buurtsportcoaches voelen zichzelf de aangewezen personen om te kunnen zien wat nodig is. Zij willen graag een rol bij het formuleren van doelen. Die ruimte krijgen zij, dat leidt er wel toe dat doelen vaak niet concreet of vastgelegd zijn. De vrijheid die dat oplevert wordt niet door iedere buurtsportcoach als prettig ervaren. Het voelt soms ook als een gebrek aan aansturing of betrokkenheid. De erkenning van het vakmanschap van de buurtsportcoach, en dan in het bijzonder van de buurtsportcoach als verenigingsadviseur, is belangrijk voor het behalen van doelen. De erkenning van de buurtsportcoach als vakman binnen de organisatie en binnen de externe samenwerking kan zorgen voor focus in de werkzaamheden en meer zichtbaarheid als specialist in het veld.

De aanbevelingen die worden gedaan richten zich op de erkenning van de buurtsportcoach als vakman, aandacht voor het onderbouwen van contextgericht handelen, uitbreiding van specialistische kennis met betrekking tot verenigingsadvies, aandacht voor het geven van kritische feedback en inzet van indicatoren voor sterke verenigingen.

8.2 Inleiding

In deze deelrapportage worden de buurtsportcoaches die werken met en voor sportverenigingen besproken. De geïnterviewde buurtsportcoaches in deze deelrapportage zien de sportverenigingen, net als bijvoorbeeld kinderen of ouderen, als doelgroep waarvoor zij zich als buurtsportcoaches inzetten. Zij ondersteunen en/of adviseren sportverenigingen bij veranderingsprocessen, brengen (sport)specifieke kennis in over onderwerpen als ledenbehoud of het werven van vrijwilligers en schrijven subsidieaanvragen. Naar aanleiding van de hoofdvraag wordt in de volgende paragrafen ingegaan op welke wijze en met welke doelen de buurtsportcoaches zich voor deze doelgroep inzetten, met wie zij samenwerken om doelen te bereiken, welke resultaten zij behalen, hoe zij die monitoren en wat beïnvloedende factoren zijn bij het al dan niet behalen van doelen.

Van de in totaal 295 geïnterviewde buurtsportcoaches hebben 120 buurtsportcoaches aangegeven vanuit hun werk met een doelgroep, zoals jongeren of ouderen, een combinatie te maken met de *setting* 'sportorganisaties'. Achttien buurtsportcoaches gaven aan zich expliciet bezig te houden met de sportvereniging als doelgroep.

De uitgewerkte transcripten zijn gecodeerd en geanalyseerd met behulp van het data-analyseprogramma MAXQDA. Fragmenten uit de interviews van de achttien 'buurtsportcoaches sportverenigingen' zijn binnen de vooraf samengestelde codeboom geplaatst. Daarnaast zijn nieuwe codes gevonden waarmee de bestaande codeboom is aangevuld.

Deze deelrapportage begint in paragraaf 8.3 met een profielschets van de 'buurtsportcoach sportverenigingen' waarbij gebruikgemaakt is van meer kwantitatieve gegevens zoals leeftijd, opleiding, contracturen en soort aanstelling. Deze gegevens zijn aangeleverd door de buurtsportcoaches zelf. Daarna worden de resultaten gepresenteerd die vanuit de semigestructureerde interviews naar voren zijn gekomen over de organisatie van het werk en de doelen die worden gesteld, de aanpak en de activiteiten die de buurtsportcoach inzet om doelen te bereiken (paragraaf 8.4), belemmerende en bevorderende factoren op het behalen van doelen (paragraaf 8.5), resultaten van de aanpak (paragraaf 8.6) en de wijze waarop activiteiten en resultaten geregistreerd, gemonitord en worden geëvalueerd (paragraaf 8.7). In paragraaf 8.8 zal kort gereflecteerd worden op de resultaten en worden voor deze categorie buurtsportcoaches aanbevelingen gedaan voor de toekomst.

8.3 Het profiel van de buurtsportcoach

De geïnterviewde buurtsportcoaches die zich voornamelijk bezighouden met de doelgroep sportverenigingen, zijn dertien man en vijf vrouw. De jongste buurtsportcoach was 25 jaar, de oudste twee waren 62 jaar. De meerderheid, veertien personen, zijn tussen de 25 en 41 jaar. Acht van de geïnterviewde buurtsportcoaches zijn tussen 2008 en eind 2011 in hun functie begonnen, twee daarvan begonnen daadwerkelijk in 2008. Tien buurtsportcoaches werden aangesteld tussen 2012 en 2017.

De buurtsportcoaches die werken met en voor sportverenigingen hebben voornamelijk een sportopleiding op hbo-niveau gevolgd, zoals een opleiding aan een Academie Lichamelijke Opvoeding (ALO) of een Sportkunde-opleiding. Geen enkele respondent heeft een universitaire opleiding afgerond. Drie van de vier personen die als hoogst genoten opleiding havo/vwo of mbo opgaven, zijn geboren tussen 1955 en 1964. Andere opleidingen die gevolgd werden waren bijvoorbeeld opleidingen met betrekking tot welzijn, gezondheid, cultuur en maatschappij.

De geïnterviewde buurtsportcoaches binnen deze doelgroep zijn werkzaam in de provincies Noord-Holland, Noord-Brabant, Groningen, Limburg, Drenthe, Gelderland, Overijssel en Utrecht. Van drie buurtsportcoaches is de provincie waarin zij werken onbekend. Deze steekproef is niet representatief voor de verspreiding van dit type buurtsportcoach in Nederland, maar dient vooral om te achterhalen op welke manier een dergelijk type buurtsportcoach te werk gaat.

De buurtsportcoaches die met en voor verenigingen werken zijn voor diverse doelgroepen actief. Daarbij ligt de nadruk op kinderen, jongeren én (vrijwilligers van) sportverenigingen. Zij werken daarin samen met partijen binnen de sport, het onderwijs en in mindere mate met de buurt of welzijnsorganisatie. Eén buurtsportcoach kan zich op meerdere doelgroepen richten en met meerdere sectoren samenwerken. Opvallend is dat deze buurtsportcoaches de sportvereniging nadrukkelijk zien als de doelgroep waarop zij zich richten. Daarnaast is het opvallend dat Jeugdzorg, de gezondheidszorg, het bedrijfsleven en de kinderopvang geen enkele keer genoemd worden als sector waarmee wordt samengewerkt. De gehandicaptenzorg en de ouderenzorg worden beide maar één keer genoemd als sector waarmee wordt samengewerkt.

Bij acht van de achttien buurtsportcoaches is een gemeente verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing. De anderen werden door diverse organisaties aangestuurd zoals een commercieel bedrijf, een welzijnsorganisatie, een gemeentelijk of provinciaal sportbedrijf, sportbond of sportvereniging. In totaal hebben elf buurtsportcoaches een vaste aanstelling. Zes daarvan zijn bij de gemeente werkzaam, twee bij een provinciaal sportservicebureau, de andere drie bij een sportbond, een welzijn- of gezondheidsorganisatie en een detacheringbureau. Zes buurtsportcoaches hebben een tijdelijke aanstelling en één werkt als zzp'er.

De meeste (13) buurtsportcoaches kunnen alle beschikbare contracturen besteden aan het werk dat zij doen voor en met sportverenigingen. Eén van de buurtsportcoaches zegt slechts één uur van zijn 40-urig contract te besteden aan werkzaamheden voor de sportvereniging. Van één persoon is onbekend voor hoeveel contracturen hij werkzaam is als buurtsportcoach, maar is wel bekend dat hij 26,6 uur besteedt aan de doelgroep sportverenigingen.

Organisatie en doelen van het werk

Zoals besproken in paragraaf 8.2 is bij een groot deel van de buurtsportcoaches de gemeente verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing. Een nuance is dat buurtsportcoaches zich vaak begeven in een verband van organisaties waar de buurtsportcoach werk voor uitvoert: zeven van de vijftien buurtsportcoaches die konden aangeven hoe het werkgeverschap georganiseerd was, gaven aan te werken in een gefragmenteerd werkgeverschapsverband: gemeenten, sportservices en andere lokale partijen voorzien de buurtsportcoaches gezamenlijk van werk. In zes van deze zeven gevallen heeft de gemeente de rol van opdrachtgever en stuurt via de opdracht die zij geeft de buurtsportcoaches indirect aan.

“Organisatie x is een ondersteunende organisatie voor de provincie. In meerdere gemeentes zit een consulent van ons. Dat is eigenlijk de sportambtenaar, dus gemeentes besteden dat uit aan ons, die hebben zelf geen ambtenaar sport. Daaronder zijn vaak ook de buurtsportcoaches geplaatst, vakdocenten en wij hebben diverse projecten ten aanzien van gezondheid, zorg, sportdorp.” (8R15918388, man, 37 jaar)

Aansturing

Als verantwoordelijke voor de Brede impuls combinatiefuncties fungeert de gemeente vaak als opdrachtgever en stelt, al dan niet in overleg met de organisatie of mensen die uitvoering geven aan de Bic, prestatieafspraken op en overleggen een programma van eisen. Op die manier wordt het werk van de buurtsportcoach enigszins gestuurd.

“We krijgen een programma van eisen vanuit de gemeente. Daarin staat bijvoorbeeld hoeveel contactmomenten je minimaal moet hebben dus die moeten we ook registreren; welke hulpvragen komen er uit de verenigingen; hoeveel activiteiten zijn er georganiseerd en hoeveel kinderen heb je daarmee bereikt, hoeveel zijn er van doorgestroomd of zijn die bij een vereniging komen kijken? Dat soort dingen zijn wel redelijk geïjkt, maar per wijk ligt er het er een beetje aan hoe je dat invult.” (8R15918387, vrouw, 32 jaar)

De directe aansturing van de buurtsportcoach gebeurt doorgaans door een coördinator of teamleider. De coördinator of teamleider is niet uitsluitend verantwoordelijk voor de verdeling van taken onder de buurtsportcoaches uit zijn team. Deze lijkt vaak op een vanzelfsprekende wijze tot stand te komen als het gaat om een verdeling van taken op basis van specialisme, thema of wijk/regio. Soms ontbreekt een team en daarmee de mogelijkheid om taken te verdelen op specialisme.

“De gemeente heeft een aantal speerpunten waar wij ons op moeten richten. Vanuit die speerpunten kijk ik welke projecten taken et cetera er gedaan moeten worden. Hierin word ik aangestuurd door onze coördinator.” (8R15918474, man, 25 jaar)

“We hebben eigenlijk een hele platte organisatie. We hebben een bestuurder die als het ware de lijnen van de stichting uitzet, voor de rest is iedereen daarna gelijk. We hebben een afdeling vrijwilligers en mantelzorg, een afdeling jongeren met jongerencoaches en straatwerkers. We hebben een afdeling participatie en een afdeling gezonde leefstijl en die bestaat uit drie buurtsportcoaches waarvan ik er één ben. Waarvan één dame zich richt op onderwijs en één dame ouderen en zorg en ik op de verenigingen.” (8R15918682, man 30 jaar)

Bij bijna alle buurtsportcoaches kwam naar voren dat de diversiteit aan taken die zij in hun pakket hebben heel groot is. Niet alle buurtsportcoaches ervaren dat als prettig. Zodoende wordt in het laatste citaat (van buurtsportcoach 8R15918682) bijvoorbeeld benoemd dat hij veel moet schakelen tussen veel verschillende onderwerpen tegelijk. Dat vindt hij lastig, omdat hij niet van elk onderwerp evenveel kennis heeft. De meningen lopen uiteen over wat de beste manier is om de taken te verdelen. De ene buurtsportcoach is erg enthousiast over de verdeling over portefeuilles op kennisgebied, anderen zien juist een meerwaarde in een buurtsportcoach die aanspreekpunt is van de wijk, ziet welke problemen spelen en vervolgens waar nodig specifieke kennis ophaalt.

“Wat je weleens merkt binnen de organisatie is dat drie of vier verschillende mensen contact hebben met een vereniging vanuit een verschillende invalshoek. De één is met sportplezier bezig, de andere is met talentontwikkeling bezig, de andere is weer met een bepaalde activiteit in die wijk bezig. Waar we nu naar toe willen is dat we het veel efficiënter willen inrichten. Mijns inziens zou dat kunnen zijn door een aantal wijkgerichte buurtsportcoaches binnen de wijk actief te laten zijn, die met het onderwijs contact hebben, die met zorg contact hebben, die met welzijnsorganisaties contact hebben. Dat zij dus de vraag ophalen uit de wijk. [...] Vervolgens als wij zeggen ‘we hebben vraagstukken die gerelateerd zijn aan talentontwikkeling’ dat ik dan als soort expert ingevlogen word om te kijken waar ik dan bijvoorbeeld iets voor hen kan betekenen.” (8R15918654, man, 36 jaar)

Doelstellingen

Uit de interviews komt naar voren dat gemeentelijke beleidsplannen voornamelijk dienen als richtingskader voor de buurtsportcoach of zijn coördinator voor het formuleren van doelstellingen. Een enkele keer worden de doelen meer ‘top-down’ bepaald:

“De gemeente x heeft een sportbeleid. Daarin past het [sport en leefstijl-, red] project en de stuurgroep daarvan legt elk jaar, de gemeente legt elk jaar een programma van eisen neer per deelnemer van het sport- en leefstijlprogramma; organisatie A, organisatie B, de vakdocenten en op basis daarvan wordt een plan van aanpak geschreven. Dus wij hebben in die zin niet heel veel invloed op welke doelstellingen dat gaan zijn. Wij zijn echt uitvoerende tak.” (8R15918387, vrouw 32 jaar)

Vaker worden doelstellingen in gemeentelijke beleidsplannen op effectniveau geformuleerd (bijvoorbeeld het verhogen van de sportparticipatie) die dienen als kader waarbinnen concretere doelen worden geformuleerd door teamleiders, coördinatoren en/of de buurtsportcoaches zelf.

“De gemeente heeft een accountmanager en die staat in contact met onze accountmanager, die maken een soort overall prestatieafspraken format, dan wordt er aan ons gevraagd om een deel voor onze werkvloer in te vullen met wat we het komende jaar gaan doen. Daarmee gaan wij naar de beleidsambtenaar sport, die bekijkt dat en daar praten we wat over en uiteindelijk komt er een mooi stuk uit.” (8R15918682, man, 30 jaar)

Een aantal buurtsportcoaches heeft een sterk idee over hun rol bij het formuleren van doelen. Zij stellen dat zij op basis van kennis van de wijk of hun ervaring het beste kunnen overzien wat in een wijk of bij een vereniging nodig is en dat zij dan ook een rol moeten hebben bij het formuleren van doelen.

“Er worden wel doelen gesteld vanuit de gemeente. Zo wordt er bijvoorbeeld gesteld dat er tien sterke sportverenigingen moeten worden gerealiseerd. Als je het mij vraagt zijn het wel doelen, maar is het soms maar de vraag of de doelen realistisch zijn. Wij als combinatiefunctionaris en buurtsportcoach weten hoe het ervoor staat in de buurt en weten wat haalbaar is. Dit is iets wat de gemeente niet weet. [...] De gemeente kan wel kaders stellen maar de invulling daarvan vind ik dat dat door de professionals of door het team moet gebeuren.” (8R15918474, man 25 jaar)

Tekstkader 8.1 Doelstellingen ‘sport als middel’ als leidraad voor werkzaamheden buurtsportcoach

Effectniveau

- Het terugdringen van vandalisme
- De sportvereniging inzetten als middel om mensen met een chronische aandoening langer te laten bewegen
- Sport als integratiemiddel
- Gezonde leefstijl
- Mensen weer activeren door sport (mensen terug naar werk/school leiden en uit sociaal isolement halen)
- Positief opgroeien in de sport
- Leefbaarheid dorpen, wijken, steden vergroten
- Zichtbaarheid sport als middel vergroten
- Sterke sportverenigingen*
- Mensen met afstand tot de arbeidsmarkt participeren in sportverenigingen
- Een x-aantal sportverenigingen zijn een open club/een maatschappelijk betrokken vereniging/brede sportvereniging*

Prestatieniveau

- Vrijwilligers beter betrekken bij vereniging
- Verenigingen onderling en andere partijen met elkaar verbinden
- Versterken sportverenigingen*

Activiteitsniveau

- Het beter benutten en inzetten van sportaccommodaties/in de wijk x-aantal verenigingen per maand bedienen

* Sommige doelstellingen kunnen zowel een doel op effectniveau zijn als een randvoorwaarde om een effect te bereiken. Zodoende kunnen sterke sportverenigingen het effectdoel zijn, maar tegelijkertijd een randvoorwaarde om sportverenigingen een open club te maken (prestatiedoel) en daarmee de leefbaarheid van de wijk te vergroten (effectdoel).

De doelstellingen waarmee deze buurtsportcoaches werken kunnen onderverdeeld worden naar doelstellingen in de categorie ‘sport als doel’ en ‘sport als middel’ (zie tekstkaders 8.1 en 8.2). De doelgroep waar deze buurtsportcoaches mee werken, zijn sportverenigingen en hun vrijwilligers. Impliciet wordt deze doelgroep gebruikt in de doelstellingen als een middel om andere doelgroepen, zoals kinderen of kwetsbare burgers, te leiden naar structurele sportdeelname of naar participatie in de maatschappij. Om deze doelgroepen een plek te kunnen bieden, moeten sportverenigingen op organisatorisch vlak worden versterkt en moeten vrijwilligers worden opgeleid. Doelen die samenhangen met het versterken van verenigingen en hun vrijwilligerskader, en/of hen begeleiden naar een open club of brede sportvereniging, worden dan ook vaak genoemd.

“Want wat willen we graag? We willen graag verenigingen die ook maatschappelijk georiënteerd zijn, die ook buiten hun vereniging gaan kijken. Daar moet ook weer een linkje tussen zitten, want de vereniging krijgt dat ook vaak niet voor elkaar. Dus dan help ik ze mee om te kijken vanuit de interne organisatie, wat zijn dan de externe mogelijkheden? Maar eigenlijk ook andersom, want als een maatschappelijke organisatie, geen sportorganisatie, iets wil met een sportvereniging: hoe kom je er binnen? [...] we zien wel dat verenigingsadvisering wel heel belangrijk is, omdat verenigingen wel heel veel willen, maar het vaak niet kunnen of niet voor elkaar gaan krijgen.” (8R15918613, man, 48 jaar)

In de tekstkaders 8.1 en 8.2 is een weergave te zien van de doelen die door buurtsportcoaches worden genoemd en die zij gebruiken als leidraad bij het uitvoeren van hun werkzaamheden. Te zien is dat de doelen zich voordoen op verschillende niveaus: zij richten zich op het bereiken van een bepaald effect, op het op gang brengen van een proces, op activiteiten die uitgevoerd moeten worden of op een prestatie die moet worden geleverd. Deze laatste categorie, doelen op activiteitsniveau, worden opvallend weinig genoemd door de buurtsportcoaches. Zij hebben vooral het versterken van verenigingen (prestatieniveau), om daarmee impliciet of expliciet verenigingen te begeleiden naar een vereniging die een bredere maatschappelijke functie aankan, op hun netvlies staan. Vanuit een ander perspectief kunnen sterke verenigingen als effectdoel worden gezien, met als beoogd effect een vereniging die een brede maatschappelijke rol vervult dat op langere termijn kan leiden tot een hogere sportdeelname in de gemeente.

Doelen worden niet altijd concreet opgesteld. Effectdoelen, zoals het verbeteren van de leefbaarheid in een wijk door sport, zijn soms moeilijk te concretiseren. Dat wordt door de buurtsportcoaches wisselend ervaren. Sommigen worstelen ermee dat hun inzet niet vertaald kan worden naar meetbare resultaten. Er zijn ook buurtsportcoaches die bewust zijn dat resultaten van hun inzet vooral terug te zien zijn in processen die teweeggebracht worden, en zich daar tevreden mee stellen.

“Het doel is om sterke en vitale sportverenigingen binnen gemeente x te krijgen. Daar zit geen termijn aan, het beleid is vastgesteld voor vier jaar, maar het is wel een doorlopend doel. Het is een heel breed en wazig doel, daar heb ik weleens moeite mee. De resultaten zijn moeilijk concreet te benoemen. Langsgaan is de eerste stap die werkt, dan komen de vragen vanzelf. Als er geen vragen zijn is het ook prima, dan ga ik ervan uit dat het goed gaat binnen een vereniging. Maar het is belangrijk dat ze weten dat ik er ben en dat ze bij mij terecht kunnen.” (8R15918614, vrouw, 31 jaar)

Tekstkader 8.2 Doelstellingen ‘Sport als doel’ als leidraad voor werkzaamheden buurtsportcoaches

Een weergave van de doelstellingen die buurtsportcoaches noemen als leidraad voor hun werkzaamheden, gesorteerd op niveau doelstelling:

Effectniveau

- Mensen meer laten bewegen
- Doorstroom bevorderen jeugd naar een sportvereniging

Prestatieniveau

- Zichtbaarheid sportaanbod
- Aandacht voor ongeorganiseerde sport
- Kennismaken inwoners met sport
- Passend aanbod bij sportverenigingen voor diverse doelgroepen
- X-aantal kinderen bereiken met activiteiten

Activiteitenniveau

- X-aantal evenementen organiseren
- X-aantal naschools aanbod creëren
- X-aantal verenigingen per maand bedienen
- Uitbreiden sportaanbod/extra sportmomenten creëren
- Lesprogramma's schrijven
- Aanbod in kaart brengen

Ervaren vrijheid

Een groot deel van de buurtsportcoaches ervaart veel vrijheid bij de invulling en uitvoering van hun taken. Naar aanleiding van de gestelde kaders door de opdrachtgever(s) kunnen zij vaak, al dan niet in overleg met hun leidinggevende, doelen opstellen voor hun werkzaamheden en hun tijd zelf indelen.

“Die doelen stel ik zelf op, de functie is heel vrij, daar ben ik heel blij mee. [...] Ik maak mijn eigen taken. Ik heb een teamleider, we kijken wel samen naar speerpunten vanuit het beleid.”
(8R15918614, vrouw, 31 jaar)

De vrijheid die het werk met zich meebrengt, brengt ook verantwoordelijkheden met zich mee. De buurtsportcoaches voelen wel verantwoordelijkheid om te verantwoorden en zichtbaar te maken wat zij doen.

“We hebben niet echt iemand die ons op de vingers kijkt. Wat we wel proberen te doen is zoveel mogelijk zichtbaar te maken wat we doen. Dus we nodigen heel vaak de beleidsambtenaar en wethouders uit bij de activiteiten bij bijeenkomsten.” (8R15918682, man, 30 jaar)

Niet alle buurtsportcoaches ervaren de grote mate van vrijheid als prettig en plaatsen kanttekeningen bij de mate waarin zij worden vrijgelaten. Een grote mate van vrijheid kan ook ervaren worden als een gebrek aan aansturing of betrokkenheid.

Eén buurtsportcoach (8R15918626) ervaart weinig betrokkenheid van zijn leidinggevende bij zijn werkzaamheden. Hij wijt dat aan een gebrek aan kennis van zijn leidinggevende op het gebied van verenigingsadvies en interesse om daar meer over te weten te komen. Hij betreurt het dat er daardoor op dit gebied nooit inhoudelijke discussies zijn. Andere buurtsportcoaches verlangen meer aansturing, zodat het voor hen duidelijker is wat er van hen wordt verwacht en waar zij zich op richten.

“Ik heb wel heel veel vrijheid in de functie die ik heb. Dat zal met de sportvisie misschien iets minder worden, maar wel op een prettige manier. Dat er ook iets meer grote lijn zichtbaar is. [...] Ik heb redelijk vertrouwen in mezelf dat ik de goede dingen doe, maar soms is het wel lastig als je het niet echt aan beleid kan spiegelen.” (8R15918347, man, 38 jaar)

Samenvattend kan over de organisatie van het werk en de doelen waarmee buurtsportcoaches werken worden gezegd dat de verdeling van de taken per organisatie verschilt, maar dat buurtsportcoaches wel werken met een zeer divers takenpakket waardoor zij generalistisch werken en over een brede kennis moeten beschikken. Doelen kunnen onderverdeeld worden in het inzetten van sport als doel en sport als middel. De sportvereniging kan worden gezien als instrument om doelen met betrekking tot sport als middel te behalen. Doelstellingen worden vaak gebaseerd op algemene kaders die gemeenten aandragen. Buurtsportcoaches hebben een rol bij het formuleren van doelen. Zij voelen zich daartoe ook de aangewezen personen met de juiste kennis van zaken om op doelen invloed uit te oefenen. Tot slot ervaart de buurtsportcoach veel vrijheid bij de uitvoering van zijn werkzaamheden. Niet iedereen vindt dat even prettig werken, zij hebben juist behoefte aan meer aansturing op taken en doelstellingen.

8.4 Aanpak en activiteiten van de buurtsportcoach

De buurtsportcoach als verbinder

De meeste buurtsportcoaches sportverenigingen voelen zich een echte verenigingsadviseur of -ondersteuner en werken vanuit die gedachte aan hun doelen die voornamelijk te maken hebben met het versterken van verenigingen, en verenigingen begeleiden naar organisaties die een nog bredere maatschappelijke taak op zich kunnen nemen. Ook hier is weer terug te zien dat de doelgroep sportverenigingen in feite een middel is om een andere doelgroep te bereiken.

“Dat [de doelgroep waarvoor de buurtsportcoach werkt, red] zijn de verenigingsbestuurders direct en de kinderen indirect. Daarnaast ook de kinderen die deelnemen aan onze activiteiten van de basisschool of die uit de gemeente komen. De kinderen die sporten bij de vereniging, omdat wij die verenigingen indirect steunen. Het gaat om zowel actieve en inactieve kinderen. Enerzijds doe ik mijn best om kinderen aan het sporten te krijgen die nog niet sporten, anderzijds doe ik het ook voor kinderen die al sporten.” (8R15918474, man, 25 jaar)

In tekstkaders 8.3 en 8.4 zijn voorbeelden te zien van de activiteiten die zij ontplooiën om dit te bereiken. Duidelijk te zien is dat deze activiteiten onder te verdelen zijn in activiteiten die te maken hebben met procesbegeleiding en het inbrengen van specifieke kennis in een vereniging. Hiermee denken de buurtsportcoaches de verenigingen te versterken. Om een vereniging te begeleiden naar een vereniging met een bredere maatschappelijke functie, stellen de buurtsportcoaches zich daarnaast op als verbinder van partijen binnen het sportdomein en tussen het sportdomein en partijen uit de zorg en welzijnshoek.

Zij steken veel energie in het bereiken van verenigingen, het opbouwen van een netwerk en het zichtbaar maken van de mogelijkheden die een buurtsportcoach biedt voor verenigingen en samenwerkingspartijen.

“Verder is het vooral het kennismaken met de rest van het sociale domein in het stadsdeel, want dat is nou eenmaal best wel aardig wat. Dus op het moment is het vooral het zaaien van contacten en proberen te kijken wat ik nou precies kan betekenen voor wie.” (8R15918302, man, 35 jaar)

De energie die hierin gestoken wordt, ervaren de buurtsportcoaches als noodzakelijk. Zij werken zo aan hun zichtbaarheid en hopen op die manier dat verenigingen uiteindelijk uit zichzelf naar hen toe komen.

“Ik ben zelf echt wel iemand van de contacten, dus toen ik net bij de gemeente begon ben ik bij heel veel clubs geweest. Dat is het halve werk. Want de clubs moeten je weten te vinden, dat het heel laagdrempelig is om een mailtje te sturen” (8R15918318, vrouw, 58 jaar)

Tekstkader 8.3 Activiteiten om verenigingen te versterken

Doel: sportverenigingen begeleiden naar clubs met een bredere maatschappelijke rol

Subdoel: Versterken verenigingen

- Vraag achter de vraag achterhalen
- Vertrouwensband opbouwen
- Inschatten hoe verenigingscultuur in elkaar zit
- Samen met de vereniging doelen formuleren
- Kritische vragen stellen
- Gesprek op gang brengen binnen de vereniging
- Creëren van eigenaarschap bij verenigingen
- Kwaliteit verhogen verenigingskader (vrijwilligers zoals trainers, coaches en bestuurders)
- Ondersteunen bij het opstellen van beleid
- Ondersteunen of het schrijven van subsidieaanvragen
- Kennis inbrengen zoals het schrijven van ledenbehoud- of vrijwilligersbeleid, lesprogramma's maken, adviseren over specifieke problemen, workshops organiseren op thema
- Bijeenkomsten organiseren voor meerdere verenigingen tegelijk zodat kennis en ervaringen kunnen worden gedeeld
- Samenwerkingen opstarten en fusies tussen sportverenigingen begeleiden

Tekstkader 8.4 Activiteiten om sportverenigingen en andere lokale partijen te verbinden

Doel: sportverenigingen begeleiden naar clubs met een bredere maatschappelijke rol

Subdoel: Sportverenigingen en andere lokale partijen verbinden

- Contacten leggen met partijen in de wijk, het dorp, de stad
- Zichtbaar maken van mogelijkheden en nut van de buurtsportcoach bij sportverenigingen en andere lokale partijen
- Bijeenkomsten organiseren waar sportverenigingen en andere lokale partijen elkaar kunnen ontmoeten
- Draagvlak creëren binnen sportverenigingen voor het aannemen van bredere maatschappelijke rol
- Nieuw sportaanbod creëren voor bij de vereniging onbekende doelgroepen
- Ondersteunen bij duurzamer inzetten sportaccommodaties voor de wijk

De meeste respondenten werken vanuit hun organisatie met en voor meerdere verenigingen (slechts één persoon werkt voor één vereniging). Contact met de verenigingen, scholen en andere partijen in het sociaal domein wordt voornamelijk gelegd door bij deze partijen langs te gaan. Dat werkt beter dan uitsluitend contactleggen per mail, zo geven buurtsportcoaches aan. De ervaring bij de buurtsportcoaches is dat e-mails bij clubs vaak lang onbeantwoord blijven en dat ze er niet goed genoeg achter kunnen komen welke personen ze moeten hebben om goed en efficiënt te werken. De juiste mensen bij de vereniging kennen is voor hen belangrijk, omdat de buurtsportcoaches vaak een langdurige relatie opbouwen. Zij ondersteunen hen bij (veranderings)processen die enige tijd in beslag nemen of komen regelmatig terug bij een vereniging om hen bij diverse vraagstukken te ondersteunen. Buurtsportcoaches halen vragen op bij de sportverenigingen en werken op die manier heel vraaggestuurd of ze hanteren een vorm van vraaggestuurd werken waarbij zij hun aanbod bekend maken en vervolgens peilen waar interesse voor is.

De buurtsportcoach als verenigingsadviseur

In tekstkader 3 is een weergave te zien van de genoemde activiteiten die deze buurtsportcoaches ontplooiën om verenigingen te versterken. Een versterking die nodig is om een hoger liggend doel, verenigingen met een brede maatschappelijke rol, te kunnen bereiken. Breed gedeeld door de buurtsportcoaches is de aandacht die wordt besteed aan het zelfstandig maken van de vereniging; de vereniging in staat stellen onafhankelijk van de professional te blijven werken aan door hen geformuleerde doelen.

“Als je helemaal terug doorrekent is het altijd om het klimaat veiliger te maken bij sportverenigingen of om meer mensen in beweging te krijgen of een nieuwe doelgroep aan te boren. Dat doen we dan meer op een coördinerend niveau. Uiteindelijk moeten de sportverenigingen het wel zelf doen, maar proberen wij ze alle tools te geven om het ook te kunnen doen. Als het nodig is dan gaan we ook nog langs om ze echt fysiek te helpen.”
(8R15918682, man, 30 jaar)

“Ik bewaak de kaders en de mensen uit de verenigingen vullen het beleid in. Zo goed ken ik ze ook weer niet, het moet hun beleid zijn, zij moeten die input gaan geven. Soms zeg je dan dat doe ik wel even, omdat je met vrijwilligers te maken hebt en ik net een iets beter netwerk heb. Het moet wel gewoon terugkomen bij de vereniging, als ik eruit stap moeten ze zelf kunnen en er zelf een vervolg aan geven.” (8R15918626, man, 41 jaar)

Dat er veel aandacht aan wordt besteed, betekent niet dat het ook altijd lukt om plannen te laten beklijven of verenigingen blijvend zelfstandig te laten opereren. Bewustwording van het belang daarvan is soms een kwestie van ervaring met het begeleiden van een vereniging of het treffen van de juiste kwalitatief goede vrijwilligers (zie ook paragraaf 8.5):

“In mijn hoofd wil ik natuurlijk altijd dat het werkt, maar uit de praktijk weet ik dat het of instort na een paar jaar of dat het maar een beetje doorsijpelt. Dat het maar weinig effect heeft. Dus ik probeer daar juist nu ook echt mee bezig te zijn, ook met die Sportimpuls wat echt iets is wat beklijft. Daarom is de opstartfase nu ontzettend moeizaam, maar heb ik wel de hoop dat dan beter blijft hangen. [...] Wat je wil, is dat je niet meer nodig bent, dit heb ik helaas nog nooit mogen ervaren dat dat ook echt zo is. Daarom ben ik nu intensief bezig met het creëren van eigenaarschap, dat iedereen zich verantwoordelijk voelt voor een bepaald onderdeel van het project. Dat als ik inderdaad weg stap, het project gewoon doorgaat. Ik durf niet te zeggen dat ik zo goed ben dat dat gaat werken. Tot nu toe heb ik dat nog nooit gehad, dus zou moet je ook gewoon eerlijk in zijn. Zo goed ben ik nog niet geweest.”

(8R15918551, vrouw, 31 jaar)

“In dat project was een dusdanig goede samenwerking dat onze rol steeds minimaler werd. Dat wil je. Vaak zijn interventies gericht op een tijdelijke periode waarna het structureel zelfstandig door moet gaan. Dus als je het dan voor elkaar krijgt om in drie jaar tijd om die partijen zo goed samen te laten werken [...] en je hoort dat ze voor 50.000 euro echt een groot pleintje hebben neergelegd, zonder dat wij van organisatie x daar veel in hoefden te doen, dan is je doel geslaagd. Maar kijk naar een gemeente x, waar we het ook hebben geprobeerd, die waren ook hartstikke enthousiast, maar bij de eerste vergadering was maar een iemand aanwezig. Dus dat schiet dan niet op. Want dan verwacht men dat jij wel alles voor hen gaat doen, dan vergeten ze dat wij ondersteunen. Er wordt ook iets van ons als vereniging verwacht [...]. Dus het varieert heel erg in het werk.” (8R15918388, man, 37 jaar)

Naast het versterken van verenigingen en het begeleiden van verenigingen naar het vervullen van een bredere maatschappelijke rol, zijn er ook buurtsportcoaches die daarnaast bezig zijn met het organiseren van activiteiten, gericht op voornamelijk kinderen of jongeren, die eraan bijdragen dat zij kennismaken met sporten en daardoor mogelijk doorstromen naar een sportvereniging. Voorbeelden daarvan zijn naschoolse sportactiviteiten organiseren in achterstandswijken, het organiseren van grote sportevenementen waar in een keer veel kinderen komen sporten en clinics organiseren waarbij kinderen kennismaken met een sport en de vereniging. Vaak ondersteunt de buurtsportcoach dan ook bij de uitvoering. Sommige buurtsportcoaches stellen zich hier primair op als uitvoerend en organiserend buurtsportcoach, maar er zijn ook buurtsportcoaches die dit naast hun verbindende rol doen.

Verwachtingen met betrekking tot gekozen aanpak

Daar waar de buurtsportcoaches met een concreet project met een relatief korte looptijd aan de slag zijn, hebben zij over het algemeen ook de verwachting dat ze positieve resultaten boeken. Een buurtsportcoach zegt daarover:

“Er is na evenement x een groei geweest, nu moeten we ledenbehoud creëren om deze leden te behouden. Hiermee ben ik veel bezig en dit is wel een verwacht resultaat in ledengroei.”

(8R15918541, man, 30 jaar)

Een buurtsportcoach investeert in het opleiden van de trainers en werkt zo aan ledenbehoud voor de vereniging:

“Uiteindelijk het doel is natuurlijk dat ze zich gewoon beter en meer gelukkig voor de groep voelt, maar dat die kinderen ook gewoon een heel goed training krijgen.” (8R15918318, vrouw, 58 jaar)

Over de meer langdurige projecten, zoals adviseringstrajecten, kunnen buurtsportcoaches de verwachte resultaten minder goed inschatten.

“Voor mezelf heb ik bij verenigingsadvisering een paar doelstellingen gesteld: ik wil minimaal zoveel verenigingen bereiken. Van die verenigingen wil ik dat zoveel verenigingen ook iets in het maatschappelijk werkveld gaan doen of met andere partijen gaan samenwerken. De doelstellingen heb ik zelf verzonnen hoor. De vraag is natuurlijk hoe reëel is dat allemaal.” (8R15918613, man, 48 jaar)

“De verenigingen gezond maken zowel financieel als [...] kader, enzovoort. Daar streven wij naar en wat de verwachting is, is altijd wat lastig. Tot nog toe gaat dat goed.” (8R15918319, man, 62 jaar)

Dat buurtsportcoaches de verwachte resultaten niet altijd onder woorden kunnen brengen, betekent niet dat buurtsportcoaches zomaar wat doen en hun verwachtingen nergens op baseren. Zij geven alleen aan dat de vraagstukken per vereniging echt maatwerk verdienen en dat een succesvolle aanpak of interventie bij de ene vereniging, niet automatisch gekopieerd kan worden naar de andere vereniging in een andere stad of wijk. Zij proberen vaak gewoon dingen uit en kijken dan of het werkt.

“Ik maak wel een projectplan voor mezelf. Ik maak wel een analyse, kijk wel waar we naartoe gaan maar soms weet je niet helemaal waar je gaat eindigen, is het echt experimenteren en pilots draaien en dan kan het inderdaad nog weleens afwijken van wat je oorspronkelijk voor ogen had.” (8R15918347, man, 38 jaar)

Er wordt wel gekeken naar bestaande interventies, ook proberen buurtsportcoaches op de hoogte te blijven van trends en ontwikkelingen door bijscholingen en cursussen over dit thema te bezoeken, die worden georganiseerd door bijvoorbeeld NOC*NSF. Maar er wordt vooral veel belang gehecht aan overleg en uitwisselen van ervaringen met collega's.

“In het teamoverleg hebben we altijd een rondje waar iedereen vertelt waar die mee bezig is en welke successen er zijn. Ik heb niet het idee dat ik zelf het wiel uitvind. Dat het nodig is om onze projecten open te stellen voor anderen. Het zijn meestal aanpakken die al een keer effectief zijn bewezen. Die gebruiken we dan ook, misschien net op onze manier.” (8R15918682, man, 30 jaar)

Buurtsportcoach 8R15918318 beschikt met haar 58 jaar over veel ervaring in dit werkveld. Zij laat zien dat niet alleen kennis die je opdoet van anderen belangrijk is, maar dat een buurtsportcoach ook zelf moet ervaren wat wel of niet werkt en daarbij fouten moet kunnen maken.

“Daar leer je vaak het meeste van [...]. Dat is juist het leermoment dat mensen gaan nadenken. Soms gaan ze [onervaren en jonge buurtsportcoaches] eerst iets neerzetten ‘zo moet het’, als dan vervolgens niemand komt, dan vraag je je af hoe dat kan. Dan kom je erachter dat als ik het de volgende keer doe... Op je bek gaan is gewoon het beste.”

(8R15918318, vrouw, 58 jaar)

Samenvattend kan gesteld worden dat de respondenten zich voornamelijk opstellen als verbindende buurtsportcoach en daarbij veel tijd besteden aan het opbouwen van een sterk netwerk en proberen hun zichtbaarheid als buurtsportcoach bij diverse lokale partijen te vergroten. Er zijn ook buurtsportcoaches die deze verbindende functie combineren met uitvoerend of coördinerend werk waarbij zij voornamelijk activiteiten organiseren om kinderen bekend te maken met sporten en naar de sportverenigingen door te laten stromen. De meerderheid van de buurtsportcoaches kan gezien worden als verenigingsadviseur, en is in die functie voornamelijk bezig met het versterken van de organisatorische kracht van verenigingen zodat verenigingen bredere maatschappelijke functies kunnen vervullen. Van concrete projecten hebben buurtsportcoaches heldere verwachtingen met betrekking tot resultaten, maar bij vaak langduriger trajecten zoals verenigingsadvisering kunnen zij minder concreet maken wat zij als resultaat verwachten. Zij onderbouwen hun gekozen aanpak op een mix van kennis die zij bijvoorbeeld opdoen in cursussen of bijscholingen, maar hechten erg veel waarde aan de uitwisseling van succesvolle en minder succesvolle ervaringen met collega's.

8.5 Belemmerende en bevorderende factoren

In deze paragraaf worden factoren besproken die van invloed zijn op het al dan niet behalen van doelen en resultaten waarmee buurtsportcoaches werken en die van invloed zijn op het kiezen van de juiste aanpak. Deze zijn grofweg te onderscheiden in factoren die samenhangen met de interne organisatie waarin de buurtsportcoach zich beweegt, de externe samenwerkingen waarbinnen hij functioneert en de kwaliteiten en vaardigheden van de buurtsportcoach zelf. Naast de beïnvloedende factoren die op het niveau van interne organisatie, factoren uit de externe omgeving en de buurtsportcoach zelf te maken hebben, lijken er factoren te zijn die op alle niveaus terug te zien zijn en daarmee de niveaus overstijgen en zo als randvoorwaardelijk gezien kunnen worden om het werk als buurtsportcoach goed te kunnen uitoefenen.

Randvoorwaardelijke factoren

Als belangrijke randvoorwaarden kunnen toewijding en enthousiasme worden gezien. Op alle niveaus komt terug dat toewijding en enthousiasme van alle betrokkenen voor en in een project een grote rol spelen bij het behalen van succes.

“Als je samenwerkingspartners hebt die enthousiast zijn, die graag willen en ook graag iets met jou willen dan is het ook echt leuk. Enthousiasme bij je samenwerkingspartners is echt het belangrijkste.” (8R15918682, man, 30 jaar)

Betrokkenen die toegewijd zijn aan het project, en enthousiasme vanuit wethouders en opdrachtgevers voor een project en niet in de laatste plaats van de buurtsportcoaches zelf, openen deuren en maken daarmee het werk een stuk makkelijker. De volgende citaten illustreren dat:

“Ik vind het hartstikke mooi, het is een pracht beroep en daarbij zet je je voor 100 procent, meer dan 100 procent voor in, en als jij laat zien dat je betrokken bent ook naar verenigingen toe dat je te vertrouwen bent, dan kom je al een heel eind.” (8R15918319, man, 62 jaar)

“Als je zou zeggen waarom het hier zo goed werkt, dan zou ik zeggen dat dat komt omdat mensen een hart hebben voor verenigingen, weten wat er speelt en samen met verenigingen de weg bewandelen.” (8R15918626, man, 41 jaar)

De buurtsportcoaches tonen een grote passie voor het werk dat zij doen en verweven privé en werk vaak met elkaar. Hiermee samenhangend lijkt ook het draagvlak van en voor de buurtsportcoach op deze verschillende niveaus en binnen (externe) samenwerkingsverbanden voorwaardelijk voor het behalen van succes.

De buurtsportcoaches werken met veel verschillende partijen samen. Zij hebben te maken met hun werkgever als opdrachtgever, met lokale partijen uit andere sectoren (zoals onderwijs en welzijn) waar zij mee samenwerken en de sportverenigingen die zij ondersteunen. Bewustzijn over de verschillende belangen die bij de verschillende partijen spelen is van grote waarde.

“Iedere partij heeft natuurlijk zijn eigen doelen en de manier om daar naartoe te komen, maar het is altijd aan de voorkant dat we het eens moeten zijn over de aanpak. Een x [commerciële organisatie, red] heeft een hele andere doelstelling als wij van de y [sportserviceorganisatie, red]. Natuurlijk willen ze dat mensen gaan hardlopen, maar ze willen natuurlijk ook gewoon verkopen. Als we dan samen een evenement opzetten, dan kijken we waar we elkaar kunnen ondersteunen, door bijvoorbeeld een kortingskaartje te verkopen van x maar aan de andere kant geven we ook een kaartje van y zodat de naamsbekendheid stijgt.” (8R15918474, man, 25 jaar)

Buurtsportcoaches benadrukken het belang van communiceren tussen de partijen over de verwachtingen die iedereen van elkaar en een project heeft. Openheid over motieven en doelen van deelname hebben de aandacht van deze buurtsportcoaches, maar het maakt het werk soms wel lastig.

“Via de waarderingssubsidie voor jeugdleden kunnen we tot jaren terugzien hoe de aantallen jeugdleden van verenigingen zich ontwikkelen en of dat een landelijke ontwikkeling is of specifiek voor gemeente x. Als daar heel opvallende dingen in zitten, dan ga ik met die specifieke vraag naar een vereniging om ze te helpen. We hebben geen inzage in hun financiën. Dat is vaak lastig, want ik ben toch van de gemeente. Bijvoorbeeld voetbalclubs dalen in het aantal leden, maar hebben wel nog evenveel velden en kleedkamers, die ze eigenlijk niet meer nodig hebben. Verenigingen zijn dan huiverig om informatie te geven over bijvoorbeeld de bezettingsgraad, omdat de vraag vanuit de gemeente komt en wij misschien hun velden afnemen en willen laten fuseren. Ik kan wel vragen naar de financiën, maar daar hebben we het niet vaak over.” (8R15918614, vrouw, 31 jaar)

Tot slot is het nemen van tijd voor het opbouwen van een netwerk, en het netwerk van personen te onderhouden, noodzakelijk om uiteindelijk doelen te kunnen behalen.

“Na één jaar heb ik ook echt rust en overzicht van wat er allemaal speelt, wat er allemaal loopt, en wat je netwerk is. Ik heb nu ook echt goede contacten met verenigingen. Daar moet je echt de tijd voor nemen om dat goed op te bouwen. Ik heb daar toch wel een jaar voor nodig gehad om er echt goed helemaal in te zitten en goed je netwerk te kennen, goed weten waar dingen spelen, goede contacten te maken, dus dat heeft wel aardig wat tijd gekost.”
(8R15918654, man, 36 jaar)

Het kost deze buurtsportcoaches veel tijd om de juiste personen binnen een vereniging te lokaliseren. Daarnaast wisselen vrijwilligers en besturen nogal eens, waardoor weer nieuwe inspanning geleverd moet worden om met de vervangende vrijwilliger in contact te komen en een relatie op te bouwen.

Interne organisatie

De respondenten zijn in verschillende organisaties werkzaam en kennen elk hun eigen werkwijze, bijvoorbeeld in taakverdeling. Ze noemen het al dan niet hebben van korte lijntjes binnen de organisatie van groot belang. Buurtsportcoach 8R15918576 zegt daarover dat korte lijntjes essentieel zijn omdat er anders werk blijft liggen:

“Hier worden veel mensen uit het werkveld aangeschoven bij overleggen. De lijn met ambtenaar sport is heel kort, die spreek ik via mijn leidinggevende en ook weleens zelf. Dat is de werkwijze die ook de ambtenaar heel graag wil. Ik probeer zelf mijn leidinggevende wel mee te nemen zodat ze weet wat er aan de hand is en wat er gebeurt.” (8R15918626, man, 41 jaar)

Bij alle respondenten is te zien dat zij werken met een zeer divers takenpakket en vaak werken zij daarin op een ad-hoc manier. Ze reageren op vragen vanuit verenigingen en andere partijen. Als er wordt gewerkt met een heldere visie vanuit gemeente of opdrachtgever met betrekking tot de inzet van de buurtsportcoach, dan helpt dat de buurtsportcoach in zijn positionering in zijn werkveld en het aanbrenge van focus.

“Op het moment dat er ook maar iets met verenigingen was, dan was het van ‘daar hebben we verenigingsadviseur voor’. Dat is aan de ene kant heel goed, want je kunt heel veel oppakken, maar van de andere kant kan je ook geen nee zeggen. De enige reden die wij hadden om nee te zeggen tegen opdrachten was capaciteit [...] Doordat we geen visie hadden waren we eigenlijk overal verantwoordelijk voor [...]. Op het moment dat je overal van bent en je niet duidelijk positioneert... dan ben je ook een bedreiging.” (8R15918347, man, 38 jaar)

Buurtsportcoaches hebben vaak heel erg hun eigen ‘winkel’. Buurtsportcoach 8R15918551 noemt het “individualistisch werken”. De buurtsportcoaches zijn bezig met het probleem van hun eigen vereniging of activiteit. Ze geeft aan dat dit het lastig maakt om behaalde resultaten met elkaar te bespreken. Aandacht voor de momenten waarop buurtsportcoaches kennis kunnen delen, ervaren zij als erg waardevol.

“Ze willen van de situatie van georganiseerd overleg naar ongeorganiseerd overleg, dat we elkaar natuurlijk informeren. De samenwerking is al verbeterd, maar kan nog heel veel beter. [...] Degene die hiervoor de kar trekt zijn wij zelf. Wij moeten het goede voorbeeld geven en onze collega's opzoeken. Mijn leidinggevende is bezig om het binnen de organisatie veel meer in te bedden. Het is mooi dat wij het doen van onderaf, maar het is ook goed dat ervan bovenaf het een en ander over gezegd wordt en dat het positieve daar ook van wordt uitgedragen door de directie.” (8R15918626, man, 41 jaar)

De buurtsportcoaches hebben veel behoefte om kennis, successen en mislukkingen te delen met collega's. Het draagt eraan bij dat zij gebruikmaken van elkaars kennis, kwaliteiten en functie.

“Als je een moeilijk traject ingaat. Bijvoorbeeld met de zwemsporten, met de bestuurlijke trajecten, dan betrek ik daar bijvoorbeeld mijn leidinggevende bij, om een stukje senioriteit mee te krijgen. Om elkaar aan te vullen op bepaalde stukken.” (8R15918347, man, 38 jaar)

“Ook als we met verenigingsondersteuners bij elkaar zitten wordt alles vastgelegd wat we bespreken. We hebben een vaste agenda. Ik ben met die ouderen bezig met het opstellen van een fittest. Ik weet dat mijn collega die fittesten heeft uitgevoerd, dus kan ik vragen hoe heb je dat gedaan, wat waren succespunten en valkuilen.” (8R15918627, man, 62 jaar)

Of buurtsportcoaches elkaar in deze overleggen ook kritisch bevragen en op die manier ook feedback op hun handelen krijgen is niet altijd zeker.

“Wij kunnen elkaar altijd steunen en ook kritisch bevragen. Dit laatste gebeurt naar mijn mening ook vaak genoeg. Misschien mogen we nog wel meer vragen van elkaar, maar dat vind ik nog een beetje lastig te zeggen.” (8R15918302, man, 35 jaar)

Factoren uit de externe omgeving

Buurtsportcoaches zijn werkzaam voor en met sportverenigingen. De sportverenigingen zijn een nadrukkelijke samenwerkingspartner om maatschappelijke doelen te bereiken. Daarnaast werken buurtsportcoaches samen met scholen en in mindere mate met welzijnsorganisaties. In die samenwerking ligt volgens de respondenten een grote kracht. Zij zien mogelijkheden om financiering door deze partijen breder mogelijk te maken, zij hebben profijt van de korte lijnen met deze partners buiten de sport waardoor zij, net als binnen de interne samenwerkingsverbanden, goed gebruik kunnen maken van elkaars kennis. Welzijnswerkers hebben bijvoorbeeld andere kennis van bijvoorbeeld gedragsproblematiek bij kinderen. Buurtsportcoach 8R15918318 maakte daar dankbaar gebruik van en vroeg om hulp bij het buurtteam toen een sportvereniging hulp vroeg bij grensoverschrijdend gedrag van een jeugdlid:

“Dit werk komt bij mij nu in een breder perspectief nu ik in een buurtteam zit met mijn maatschappelijk werk, dan heb je het er vaak wel over. Ik heb ze nog om advies gevraagd. [...] doe je direct het gesprek met de ouders en het kind? Dat had namelijk de moeder gevraagd: het gaat om de zoon, dus de zoon moet erbij. Toen dacht ik: dat moet niet. Maar ik ben geen maatschappelijk werker, dus dan vraag ik even wat is jullie advies? Nou toen gaven ze mij ook netjes terug, wat denk jezelf? Ik denk zelf eerst met de ouders, ja dat zou ik maar doen. [...]. Dat is wel de winst. Je eigen vaardigheden worden vergroot, omdat je met andere disciplines werkt.” (8R15918318, vrouw, 58 jaar)

Dat de partijen allemaal een verschillende cultuur en werkwijze hebben, wordt wel als uitdaging gezien en vereist continue afstemming.

“De grootste uitdaging is natuurlijk, dit is dan een mooi voorbeeld, als je ziet wat hierin allemaal in zit. Dit is kinderopvang, het is cultuur, aanbod verstandelijk gehandicapten, stichting welzijn ouderen en voor mensen die aangepast sporten. Een sportcentrum, sportaanbieders en andere buurtsportcoaches. Dit zijn verschillende organisaties die ook verschillende culturen hebben, maar ook verschillende werkwijzen en verschillende denkwijzen hebben.” (8R15918613, man, 48 jaar)

Als het gaat om de specifieke samenwerking met de sportverenigingen zijn belangrijke elementen: de kwaliteit van de vrijwilligers, waaronder de besturen, waarmee wordt samengewerkt en de spanning tussen de tijd die een vrijwilliger tot zijn beschikking heeft en de tijd van de professionals. Geduld hebben, de tijd nemen en accepteren dat vrijwilligers niet altijd mee kunnen in het tempo dat buurtsportcoaches zouden willen aanhouden, komt bij veel respondenten terug als factor waar zij rekening mee houden.

“Je moet het geduld hebben om met verenigingen aan de slag te gaan. Soms moet je drie kwartier over de sport kletsen en 5 minuten over daar waar je voor komt. Dat zijn kleine stapjes om vooruit te komen en dat moet je wel kunnen.” (8R15918626, man, 41 jaar)

Buurtsportcoach 8R15918551 geeft aan dat zij *“de goede formule”* nog niet heeft gevonden voor het verschil in tempo van de buurtsportcoach en de vereniging. Een kritische kanttekening van de druk op vrijwilligersorganisaties die sportverenigingen zijn, komt van buurtsportcoach 8R15918319. Hij vindt dat er te veel gevraagd wordt wat betreft het bijdragen aan het behalen van maatschappelijke overheidsdoelen:

“Ik probeer ook wel met sociale samenhang, hoe kan je sport naar welzijn brengen? Maar we willen ook wel zien dat het welzijn naar sport gebracht wordt, die omgekeerde beweging. Het is vaak dat sport naar welzijn moet, maar die clubs die zijn er al. Ik zeg weleens binnen het buurtteam [...], het is heel mooi waar jullie het allemaal over hebben, maar weet je wel dat sportverenigingen de grootste vrijwilligersorganisaties zijn?” (8R15918319, man, 62 jaar)

Dat een professional aanwezig is, die kennis inbrengt in de vereniging, is al een positieve factor in het ondersteunen van verenigingen in hun ontwikkeling.

“Omdat toch iedere dag een stukje kennis bij ons zit die, verenigingen zullen ook wel mensen hebben, maar dan moeten ze er weer naar gaan zoeken. En ja, wij zijn makkelijker bereikbaar, makkelijker vindbaar, zijn bekend.” (8R15918319, man, 62 jaar)

De buurtsportcoach zelf

De kwaliteiten, vaardigheden en ervaring die de buurtsportcoach inzet om zijn doelen te behalen zijn van groot belang bij het behalen van doelen en het kiezen van de juiste aanpak. Veel buurtsportcoaches brengen in dat iedereen een eigen aanpak hanteert en dat persoonlijkheid een grote rol speelt. In tekstkaders 8.5 en 8.6 is een opsomming gegeven van de persoonlijke eigenschappen en vaardigheden die de respondenten van waarde achten voor het goed uitvoeren van het beroep.

Grofweg is een onderscheid te maken tussen drie types buurtsportcoaches: de buurtsportcoach als ondersteuner, als verbinder en in mindere mate de buurtsportcoach als uitvoerder. Daar waar gewerkt wordt met combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches, of daar waar een verandering is geweest van combinatiefunctionaris naar buurtsportcoach, wordt de combinatiefunctionaris vooral als uitvoerder van beleid gezien. Deze wordt weer aangestuurd door een type buurtsportcoach dat nog meer fungeert als schakel tussen beleid en uitvoerder, zoals het citaat hieronder weergeeft.

“Daarbij heb je natuurlijk de combinatiefunctionarissen die echt de uitvoerders, handen en voeten, in de wijk zijn met de doelgroep. Wij als sportregisseurs zijn de tussenlaag tussen de uitvoering en het managementteam. Je kan het dus zien als de verbindende schakel tussen het beleid zoals het door de gemeente is opgelegd en de werkvloer die het daadwerkelijk uitvoert. Ik zie het dus zelf echt als een ‘tussenlaag’ waarin ik werk.” (8R15918302, man, 35 jaar)

Soms lopen de rollen door elkaar, maar binnen deze groep respondenten ziet de meerderheid zichzelf als verbinder en ondersteuner.

“Ja we hebben contact met verenigingen en we proberen ze overal in te adviseren. Op veel gebieden, van vrijwilligers tot jeugdwerking.” (8R15918576, man, 35 jaar)

Deze rol vraagt specifieke vaardigheden van een buurtsportcoach. Zij staan niet altijd met een bal op het veld, maar denken mee met vraagstukken van verenigingen, adviseren in beleidsprocessen en schrijven subsidieaanvragen.

“Ik vind het lastig, want vaak doe je meerdere dingen tegelijk. Advisering is bijvoorbeeld niet alleen maar ondersteuning. Ik kom denk ik op jaarbasis drie keer in trainingspak naar kantoor. Normaal loop ik in gewone kleren op kantoor. Ik sta minder op het veld.” (8R15918626, man, 41 jaar)

De verbindende buurtsportcoaches bouwen een netwerk op en onderhouden dat. Zij zien dit als belangrijke opdracht waar geen gemeente aan ontkomt. Het netwerk is nodig om uiteindelijk doelen te bereiken. Ondernemend, sociaal vaardig en proactief zijn, strategisch kunnen denken en zien bij welke partijen kansen liggen, zijn kwaliteiten die hierbij van belang zijn.

“Het moet echt een verbinder zijn, dat is denk ik echt heel belangrijk. Ik denk dat dus echt wel de belangrijkste eigenschap is inderdaad. Ook de mogelijkheid om verschillende dingen te signaleren zeg maar. Als er in het werkveld bepaalde dingen spelen dat je die signaleert, en dan kijkt waar kan ik dan op inspelen, waar kunnen wij vanuit de organisatie op inspelen.”

(8R15918654, man, 36 jaar)

Tekstkader 8.5 Persoonlijke eigenschappen van belang in werk als buurtsportcoach

Persoonlijke eigenschappen:

- Stressbestendig
- Flexibele instelling
- Eerlijk en betrouwbaar
- Passie en toewijding
- Enthousiast en positief
- Inspirerend
- Sociaal vaardig
- Toegankelijk
- Creatief
- Geduldig zijn
- Jezelf willen verbeteren

Tekstkader 8.6 Vaardigheden van belang in werk buurtsportcoach

Vaardigheden:

- Proactief zijn
- Ondernemend zijn
- Beschikken over visie
- Een open houding hebben
- Kennis over het verenigingsleven
- Sport specifieke kennis
- Professionele houding
- Je bewust zijn van je rol en verhoudingen
- Generalistisch kunnen werken
- Adviesvaardigheden
- Veranderingsproces kunnen begeleiden
- Kunnen doorpakken, kansen omzetten in actie
- Strategisch denken
- Draagvlak kunnen creëren
- Voor een groep kunnen staan
- Subsidieaanvragen schrijven
- *Feeling* hebben met doelgroep
- Kennis hebben van handelen, omgang en communicatie met verschillende doelgroepen
- Een netwerk kunnen opbouwen en onderhouden
- Verbindingen leggen

De meeste buurtsportcoaches hebben plezier in deze rol en hebben ook het gevoel dat zij de juiste persoon zijn op de juiste plek: zij zijn overtuigd van hun eigen effectiviteit in hun functie. Zij voelen zich in hun functie groeien en maken gebruik van ervaring.

“Ik merk gewoon dat het me goed af gaat. Ik merk dat het gewaardeerd wordt door de gemeente en de verenigingen. Als er eens onvrede is dan is het nooit richting mij, dus ik denk wel dat ik die eigenschappen heb.” (8R15918682, man, 30 jaar)

Hoewel zij zich zeker voelen over het werk dat zij doen, lopen zij ook tegen een aantal zaken aan. De diversiteit aan taken en de ad-hoc werkzaamheden brengen met zich mee dat de buurtsportcoach over een brede kennis moet beschikken. *“Ik merk dat ik, in mijn geval, heel veel aan het schakelen ben, dus echt heel veel verschillende onderwerpen tegelijk aan het doen ben. Ik merk dat dat vele schakelen wel lastig is, omdat je met zoveel verschillende dingen bezig bent dat het heel erg moeilijk is om ergens heel veel kennis van te hebben.” (8R15918682, man, 30 jaar)*

Deze buurtsportcoaches als verenigingsondersteuners voelen zich een *“aparte tak van sport”*, zoals buurtsportcoach 8R15918319 het omschrijft. Zij hebben specifieke kennis nodig over verenigingsondersteuning en procesbegeleiding en hebben behoefte aan kennisontwikkeling op dit terrein. Zo af en toe maken ze daar ook al gebruik van. Zo geeft buurtsportcoach 8R15918551 aan dat ze recent scholing heeft gevolgd om in plaats van het puur ondersteunen van verenigingen met klusjes, verenigingen beter in een proces te kunnen ondersteunen. Buurtsportcoach 8R15918474 wil juist meer kennis ontwikkelen op het gebied van verenigingsondersteuning *“Het is toch anders dan alleen kindjes enthousiast maken”*. Hij doelt dan op kennis over de organisatie van sport in Nederland: hoe zijn verenigingen en sportbonden georganiseerd en welke plek heeft sport binnen de gemeente? Er worden cursussen en bijscholingen aangeboden voor buurtsportcoaches, toch worstelt een aantal respondenten met zaken als procesbegeleiding en hebben zij kennelijk geen weet van mogelijke opleidingen daarin:

“Ik zou voor mezelf een methodiek willen bijbrengen, zoeken als het gaat om de verenigingen die niet vitaal zijn. Ik ben daar star in, ik ga niet aan een dood paard trekken. Maar ik denk dat voor vastgelopen besturen er een methode moet zijn om die in beweging te krijgen en ik vind die in een aantal gevallen niet. Maar dat is misschien vergezocht.” (8R15918627, man, 62 jaar)

De respondenten zien de buurtsportcoach als verenigingsondersteuner of -adviseur als een echt vak. Als de organisatie waarin zij werken en de organisaties waarmee zij werken hen ook zo zien, helpt hen dat te focussen in hun werk en helpt het hen om binnen hun werkveld zichtbaarder te worden.

“Wat bevorderend werkt is dat er specifiek uren zijn voor de sportvereniging, dit hebben we ook zo gelabeld. [...] Omdat het toch een vak is en je het daardoor niet even hapsnap doet. [...] In veel gemeenten hebben buurtsportcoaches een link tussen buurt en sport. Kies je voor een specialist of voor een generalist. Ik denk dat je op die verenigingsondersteuning meer de specialist moet hebben dan de generalist. Ik ben van mening dat het andere vaardigheden vergt, dat verschil is nu nog niet goed uitgewerkt.” (8R15918626, man, 41 jaar)

“Ik hoop gewoon dat het een logische lijn gaat worden dat wij in beeld gaan komen wanneer er over sport en sport als middel gepraat gaat worden. Want met alle respect, maar bijvoorbeeld een welzijnsorganisatie weet niet veel van sport af. Dat geeft natuurlijk niet, maar er moet dan wel het besef komen dat juist wij hier iets voor kunnen betekenen en wij ingevlogen zouden moeten worden. Wij zijn en blijven namelijk wel gewoon de personen die hierin de juiste expertise hebben.” (8R15918302, man, 35 jaar)

In deze paragraaf zijn factoren besproken die van invloed zijn op het behalen van doelen en het kiezen van een juiste aanpak. Dit type buurtsportcoaches ziet zichzelf voornamelijk als verbinder, verenigingsondersteuner en -adviseur. Voor die rollen heeft de buurtsportcoach specifieke sportkennis nodig over bijvoorbeeld het opbouwen van netwerk, het begeleiden van (veranderings)processen en kennis over de organisatie van de sport in Nederland. De mate waarin een buurtsportcoaches in de gelegenheid wordt gesteld om die kennis op te doen is van invloed op het kiezen van een juiste aanpak. De buurtsportcoaches hebben veel vertrouwen in hun eigen basiskwaliteiten als buurtsportcoach, maar geven wel aan behoefte te hebben aan het ontwikkelen van kennis op het gebied van het begeleiden van processen en adviesvaardigheden. De erkenning van het vakmanschap van de buurtsportcoach, en dan in het bijzonder van de buurtsportcoach als verenigingsadviseur, is belangrijk voor het behalen van doelen. Als de partijen die de buurtsportcoach aansturen dit erkennen, geeft dat focus in de werkzaamheden en geeft dat hen meer zichtbaarheid als specialist in het veld. Korte lijntjes met collega's binnen de organisatie van de buurtsportcoach en met de politiek worden van belang gezien om doelen te kunnen behalen. Dit maakt het mogelijk om kennis te delen.

Het gevaar van de buurtsportcoach is dat zij vaak een focus hebben op hun eigen verenigingen en vraagstukken. Kennis delen en ervaringen uitwisselen wordt van belang gezien voor het leren van buurtsportcoaches. Als er te veel individualistisch gewerkt wordt, bestaat de kans dat in het team te weinig gedeeld wordt en er geen leerproces op gang komt. Overigens is het de vraag of de buurtsportcoaches elkaar in zulke overleggen kritisch genoeg bevragen en of er dus wel van mindere successen wordt geleerd. Van groot belang is dat binnen de organisatie een visie wordt ontwikkeld waar de buurtsportcoach bij zijn handelen op kan teruggrijpen. Belemmerende factoren in de externe omgeving zijn de verschillende cultuur en werkwijze die elke partij heeft en het verschil tussen professionals en vrijwilligers van sportverenigingen. Een succesfactor in de externe samenwerkingen is de mogelijkheid om bij specifieke vraagstukken hulp te vragen bij andere disciplines. Daarnaast kan het feit dat er binnen de vereniging een sportprofessional aanwezig is die de vereniging kan voorzien van sportkennis en ervaring bevorderend werken. Succesfactoren die op elk niveau van kracht zijn, zijn het belang van het bewustzijn dat verschillende partijen verschillende belangen hebben en de open communicatie. Alle buurtsportcoaches geven aan dat tijd nemen om een netwerk op te bouwen en te onderhouden van groot belang is om uiteindelijk tot goede samenwerkingen te komen en dat enthousiasme en toewijding van alle betrokken personen en partijen de basis is voor succes.

8.6 Resultaten van de aanpak

De respondenten praten met veel trots over de resultaten die zij behalen. Van een vereniging die zelfstandig verder gaat met een beleidsplan dat samen opgesteld is, tot mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt die dankzij de sportvereniging weer meedoen in de maatschappij.

“Aan de andere kant is het ook mooi met die projecten wat ik net zei waar je bij betrokken bent dat ook mensen gaan participeren weer in de maatschappij, dat is ook mooi, de sociale kant. Ik vind het ook mooi dat de verenigingen weer handjes hebben om het gebouw van een kwastje verf te voorzien zodat het er allemaal weer een beetje netjes uitziet.” (8R15918319, man, 62 jaar)

“Hier zit een man uit de bijstand die nu ondersteunend buurtsportcoach is. Ik hoop aan de ene kant dat hij heel lang mag blijven, maar aan de andere kant hoop ik dat hij heel snel weg is want dan heeft hij werk gekregen. Dat is fantastisch hoe dat gaat, want die man leefde redelijk geïsoleerd, maar als je nu ziet hoe blij die man kijkt en hoe die meedenkt en zelf activiteiten doet. Hij is lid geworden van de schaakvereniging hier in de gemeente, dus hij is compleet opgeleefd die man. Door deze stap. Dat lijken kleine dingen maar eigenlijk zijn ze heel groot.” (8R15918613, man, 48 jaar)

Tekstkader 8.7 Resultaten ‘sport als doel’

Een weergave van de resultaten die buurtsportcoaches zien van hun werk

- Lokaal sportaanbod in beeld
- X-aantal kinderen met sport in aanraking door naschools aanbod, evenementen en clinics
- Kinderen zijn doorgestroomd naar verenigingen

Tekstkader 8.8 Resultaten 'sport als middel'

Een weergave van de resultaten die buurtsportcoaches zien van hun werk

- Buurtsportcoach is zichtbaar als aanspreekpunt voor verenigingen en lokale partijen
- Aantal incidenten op voetbalvelden gemeente x gereduceerd
- Participatie kwetsbare groepen in de sportvereniging
- Duurzame samenwerkingsverbanden in de wijk
- Sociale samenhang in dorp door sport

Versterkte verenigingen:

- X-aantal verenigingen begeleid
- Duurzame accommodaties
- Verenigingen hebben diverse soorten beleidsplannen gemaakt en geïmplementeerd
- Vrijwilligersaantal uitgebreid bij vereniging
- Kwaliteit aanbod bij verenigingen verhoogd
- Verenigingen kunnen zelfstandig verder met advies
- Kwaliteit vrijwilligers verhoogd

De respondenten hebben grote moeite om de behaalde resultaten in aantallen om te zetten. Zij houden wel bij hoeveel uur zij besteden aan welke activiteiten, leggen plannen van aanpak vast en houden bij hoeveel deelnemers aan een clinic meedoen. Maar als het gaat om het begeleiden en ondersteunen van verenigingen waarbij per vereniging andere vraagstukken spelen, wordt het voor hen moeilijk om resultaten te overleggen.

“Toen hadden we het nog over deelnemersaantallen, bezoekersaantallen bij de verenigingen, dus daar zijn zeker wel wat dingen van geregistreerd en dat gaat straks bij de Sportimpuls ook zo zijn, maar echt geregistreerd wordt er niet. Dat ik nu een nieuw bestuur heb bij vereniging A, dat is geen resultaat wat echt op zichzelf staand is, want dat was ook niet het doel. Dat is meer een weg ernaar toe, dus dat wordt niet als dusdanig gezien denk ik.” (8R15918551, vrouw, 31 jaar)

De respondenten zien wel degelijk resultaten, maar of zij een resultaat naar tevredenheid hebben behaald, baseren zij meer op hun eigen gevoel.

“Als ik een traject met een vereniging heb gezien en je merkt... Soms is het letterlijk echt een bedankje natuurlijk, maar soms zie je gewoon dat een vereniging echt verandert. Waar je de eerste keer binnenkwam bij een vereniging en dat het misschien soms bedrukt was en dat de sfeer gewoon heel anders was. Dat nu weer een nieuwe energie in die vereniging komt en dat er dingen gebeuren, dat vind ik een hele belangrijke.” (8R15918347, man, 38 jaar)

Er zijn twee soorten resultaten die de buurtsportcoaches in het algemeen benoemen als randvoorwaarde om verder aan allerlei doelen te kunnen bouwen. Enerzijds benoemen zij de zichtbaarheid van de buurtsportcoach in de wijk en voor de verenigingen; de buurtsportcoach als sportloket waar iedereen bij terecht kan voor allerlei vragen en als verbinder van diverse partijen. Anderzijds gaat het om het behalen van stevige samenwerkingsverbanden in de buurt.

“Dat is dat de verenigingen en de trainers willen afspreken met mij, voor alle zaken. Dus binnen een jaar tijd willen ze met mij om de tafel zitten. Dat is denk ik mijn grootste mijlpaal, want toch binnen een jaar tijd zoeken ze mij op, omdat ze mijn meerwaarde zien. Ze hebben het idee, die jongen kan mij helpen. [...] Als ze het gevoel niet hebben dat je meerwaarde hebt of niet kennen, dan zullen ze je nooit contacten.” (8R15918470, man, 28 jaar)

De buurtsportcoaches zijn trots over en halen voldoening uit het feit dat zij samenwerkingsverbanden hebben opgezet die *“bijdragen aan verbeteringen van de sportverenigingen of de relatie van de sportverenigingen met de wijk”*, zoals buurtsportcoach 8R15918347 (man, 38 jaar) verwoordt.

Na deze paragraaf kan worden geconcludeerd dat buurtsportcoaches stuk voor stuk erg trots zijn op de resultaten die zij behalen. Zij kunnen dit niet vertalen naar aantallen, maar zien resultaat in de dingen die zij doen, die soms heel erg individueel zijn. Zij noemen wel een tweetal resultaten die voorwaardelijk zijn voor verder succes: de zichtbaarheid van de buurtsportcoach en het tot stand komen van duurzame samenwerkingsverbanden.

8.7 Monitoring en evaluatie

Zoals in de voorgaande paragraaf besproken, hebben buurtsportcoaches moeite om de resultaten die zij zien naar cijfers te vertalen. Zij registreren wel het één en ander, maar dan gaat het meer om projectplannen en plannen van aanpak. Nadat evenementen zijn georganiseerd, wordt wel bijgehouden hoeveel mensen deelnamen en wordt door deelnemers af en toe ook een evaluatieformulier ingevuld. Buurtsportcoaches proberen wel de resultaten van een meetinstrument inzichtelijk te maken of ontwikkelen zelf een meetinstrument.

“Wat we wel doen is zelf een enquête naar de verenigingen toe. Een soort verenigingsmonitor wat we proberen te meten, de tevredenheid over de verenigingsondersteuning, laat ik het zo maar zeggen, en dat we te weten komen wat de verenigingen willen en waar wij ons op kunnen inzetten de komende periode. Even de thermometer erin steken: hoe sta je ervoor?” (8R15918319, man, 62 jaar)

Maar zoals ook al in voorgaand hoofdstuk naar voren kwam, hecht de buurtsportcoach ook sterk aan zijn eigen gevoel.

“Je merkt vaak al een beetje of je het goede aan het doen bent, als de verenigingen blij zijn met wat we opzetten of als de opkomst groot is. Het is heel lastig als wij een bijeenkomst organiseren om seksuele intimidatie op verenigingen tegen te gaan. Dan is het heel lastig om te meten wat het effect daarvan is. We moeten het echt doen met de dingen die we terug horen van de clubs. Je kunt moeilijk aantonen dat er minder misbruik is. Wat je wel kan zien is een van de adviezen die daaruit voortkwam dat verenigingen voor al hun vrijwilligers VOG's kunnen aanvragen, dat is wel iets wat we terugzien. Dat is naar aanleiding van die bijeenkomst echt gestegen bij de clubs. Als het meetbaar is, dan is het mooi, maar verder moet ik het vooral doen met de positieve reacties. Die zijn er genoeg gelukkig.” (8R15918682, man, 30 jaar)

De respondenten vragen bij de verenigingen die zij begeleid hebben vaak na hoe zij de inzet waarderen en of zij tevreden zijn met de resultaten.

“Ik houd bij hoeveel verenigingen per maand met een vraag komen. Als ik een vereniging ondersteund heb, dan wordt dat daarna met die vereniging samen geëvalueerd. Dan vraag ik wat ze ervan vonden en wat er beter kon. Verder weinig. Die aantallen geeft de teamleider door voor maandelijkse rapportages vanuit de gemeente. Daar staat bijvoorbeeld in dat ik per jaar vijftien verenigingen langdurig moet ondersteunen. Er wordt dan ook wel geëvalueerd of we die doelen halen en of ze haalbaar zijn. Van de evaluatie met de vereniging maak ik wel een verslag. Dat wordt teruggekoppeld met de vereniging en dat sla ik op. De goede dingen pik je eruit en onthoud je. Dingen die niet goed gingen, probeer ik de volgende keer anders te doen, maar ik ga niet bij de volgende klus zo'n verslag nog een keer teruglezen. Dat zou ik misschien wel moeten doen.” (8R15918614, vrouw, 31 jaar)

Deze buurtsportcoach (8R15918614) geeft aan dat ze leert van dat wat ze van verenigingen terugkrijgt. Vaak worden successen en mislukkingen ook gedeeld in het team waar de buurtsportcoach werkt. Meerdere buurtsportcoaches geven echter aan dat daar nog een slag in gemaakt kan worden. De vraag is of collega buurtsportcoaches wel de evaluaties van een vorige keer teruglezen of dat de leerpunten uit een evaluatie te veel bij de betreffende buurtsportcoach is blijft liggen. Ook is het niet duidelijk voor iedereen wat verder gebeurt met informatie die uit evaluaties komt. Zo moet buurtsportcoach 8R15918387 elk jaar een straatvoetbaltoernooi organiseren, maar zij vraagt zich af of dit wel de juiste activiteit is omdat de meeste jongens die daaraan meedoen al bij de voetbalvereniging zitten. Over de voorbereiding daarvan zegt ze:

“Wij moeten wel elk jaar een evaluatie en per wijk een jaarplan aanleveren en dan maken we zelf een begroting. Die hoeven we dan niet in te leveren, dus je hebt wel per wijk: wat gaan we doen. Maar ik kan niet zeggen dat ik het idee heb dat er heel veel mee wordt gedaan. Want het duurt best wel een tijdje. [...] Maar bij een jaarplan per wijk is het eerste stuk altijd hetzelfde, dat knip en plak je. Vervolgens beschrijf je ‘deze activiteiten gaan we doen’, ‘dit is de jaarplanning van vorig jaar’ en ‘gaan we er nog iets nieuws in doen’. [...] Maar als je dan naar die voetbaldingen kijkt, dat geven we al jaren aan en dat blijft hetzelfde.” (8R15918387, vrouw, 32 jaar)

In de ene organisatie waarin buurtsportcoaches actief zijn is de terugkoppeling van resultaten en een vervolg daarop, een zogenaamd feedbackproces, beter geregeld dan in een andere organisatie. Zie de voorbeelden hieronder:

“Dan heb je een 0-meting gehad, een middenmeting en aan het eind, nu voorjaar 2017, nu komt een eindmeting en die gegevens zijn natuurlijk heel belangrijk. Die kunnen wij weer meenemen. Kijk stel je nou voor dat in de wijk waar ik nu zit, dat er weer een enorme hoge sportparticipatie is van 95 of 96 procent wat doe je dan? Is het dan nog nodig dat wij daar allemaal activiteiten organiseren? Nee. Misschien kunnen we juist in de andere buurten wat doen, maar misschien zijn er andere dingen nodig. Ik vind dat wel het heel belangrijk dat je soms toetst. Je kunt niet alles op gevoel doen, dat kan niet. Je moet echt toetsen van wat is er nu bereikt?” (8R15918318, vrouw, 58 jaar)

“Natuurlijk gaan wij ook evalueren en dan vragen wij ook wel collega's die daar geweest zijn. Dan vragen we om terugkoppeling, maar daar wordt verder niet echt zo veel mee gedaan. Het is meer voor intern gebruik.” (8R15918319, man, 62 jaar)

Dit type buurtsportcoach registreert voornamelijk projectplannen en plannen van aanpak. Daar waar evenementen worden georganiseerd, worden ook deelnemersaantallen en af en toe deelnemerevaluaties geregistreerd. Een klein deel van de respondenten is wel bezig om door middel van bijvoorbeeld verenigingsmonitoren resultaten in beeld te brengen. Feedbackprocessen zijn intern niet altijd goed op orde. Er wordt wel geëvalueerd met collega's, maar het is niet inzichtelijk wat er met schriftelijke of mondelinge feedback wordt gedaan.

8.8 Reflectie, conclusie en aanbevelingen

In deze paragraaf zal een antwoord gegeven worden op de hoofdvraag van deze deelrapportage: *‘wat doet’ de buurtsportcoach om zijn/haar doelgroep te bereiken (aanpak), waarop baseert hij zijn ‘aanpak’, welk resultaat levert dat volgens hem op en welke factoren hebben invloed op zijn handelen en resultaat?* Als we antwoord geven op de hoofdvraag, zien we dat dit type buurtsportcoach zich voornamelijk bezighoudt met het versterken van sportverenigingen zodat deze verenigingen een bredere maatschappelijke rol op zich kunnen nemen (en daarmee kunnen bijdragen aan het behalen van maatschappelijke overheidsdoelen). Daartoe stelt dit type buurtsportcoach zich op als verbinder van diverse lokale partijen. Zij slagen er daarbij in diverse lokale partijen te verbinden en duurzame samenwerkingsverbanden te smeden, waardoor een stevig netwerk van partijen binnen sport-, welzijns- en onderwijspartijen ontstaat waaraan uiteenlopende vragen op het terrein van maatschappelijke- en sportparticipatie kunnen worden gesteld.

De aanwezigheid van de buurtsportcoach versterkt dit netwerk met sportspecifieke kennis en is een stevige schakel in het geheel. Om de sport als partner van de lokale partijen uit andere sectoren te kunnen laten optreden, besteedt de buurtsportcoach veel aandacht aan het versterken van de organisatorische kracht van sportverenigingen. De buurtsportcoaches boeken resultaten bij verenigingen in de zin dat zij meer beleidsmatig gaan werken en dat de kwaliteit van het vrijwilligerskader verhoogd wordt.

De geïnterviewde buurtsportcoaches steken veel tijd in het zichtbaar maken van hun functie. Andere partijen laten zien waar zij een meerwaarde kunnen leveren. Veel van hen zijn overtuigd van de meerwaarde van hun functie in de samenleving en voelen zich zeker over de kwaliteiten die zij hebben om deze functie goed te kunnen invullen. Zij bouwen aan een groot sterk netwerk om dat zij dat nodig hebben om hun functie goed te kunnen vervullen.

Als de buurtsportcoach de opdracht krijgt om zich als verbinder op te stellen, dan wordt impliciet ook verwacht dat een buurtsportcoach zich binnen het veld van lokale partijen met een diversiteit aan belangen en strategieën makkelijk beweegt. Dit wordt door de respondenten ook benoemd als een kwaliteit waarover zij beschikken en een aanpak die zij kiezen. Zij kiezen voor een persoonlijke benadering van de mensen en partijen die zij denken nodig te hebben voor het bereiken van, al dan niet concrete, doelen. Zij steken veel energie en tijd in het benaderen en het opbouwen van een vertrouwensrelatie met deze partijen, vaak buiten de kantooruren omdat zij veel te maken hebben met vrijwilligers van sportverenigingen. De vertrouwensrelatie is noodzakelijk omdat de buurtsportcoaches

vaak een langdurig adviserings- of ondersteuningstraject met elkaar aangaan waarin feedback wordt gegeven op het handelen van de vertegenwoordigers van een sportvereniging.

Na de analyse van de interviews blijkt dat buurtsportcoaches zich in meer of mindere mate bewust zijn van de verschillende belangen van samenwerkingspartners, maar sommigen ervaren dit wel als een lastig onderdeel van het werk. Ook geven veel buurtsportcoaches aan wat meer vaardigheden op te willen doen op het gebied van het begeleiden van veranderingsprocessen. Gegeven deze twee zaken, lijkt het dat buurtsportcoaches zich nog niet altijd voldoende bewust zijn van strategieën binnen samenwerkingen of nog onvoldoende kennis en kunde hebben om afwegingen te maken en interventies te doen om partijen met uiteenlopende doelen, belangen en strategieën bij elkaar te brengen. De respondenten zien dat dit type buurtsportcoach, naast generalistische kennis over sport, specialistische kennis nodig heeft met betrekking tot het begeleiden en ondersteunen van verenigingen. Zij voelen zich in sommige gevallen echt de specialist, maar er zijn ook veel respondenten die nog worstelen met hun rol als adviseur en de kennis en kunde die ze daarvoor nodig hebben. Erkenning van de buurtsportcoach als vakman en inzichtelijk maken welke vaardigheden en competenties nodig zijn, kan hem inhoudelijk beter in staat stellen om zijn werk goed te doen, maar kan ook helpen in de zichtbaarheid naar andere partijen toe.

Aanbevelingen

Aanbeveling 1: erkenning van het vak buurtsportcoach

Buurtsportcoaches voor sportverenigingen hebben baat bij de erkenning van hun werk als een echt specialisme. De buurtsportcoach als vakman. Het helpt bij hun positionering in het veld en de focus die zij in hun werk kunnen aanbrengen. Aandacht vanuit het Rijk en opleidingen voor de buurtsportcoach als beroepsgroep is wenselijk. Zichtbaar zijn als wijkprofessional met specifieke sportkennis kan helpen om bij partijen uit andere sectoren binnen te komen en in zijn taak serieus genomen te worden.

Aanbeveling 2: aandacht voor het verantwoording op basis van het context gericht handelen

Goede resultaten behalen begint bij het ontwikkelen van een heldere visie en doelen. Dit zorgt voor een focus in de taken die buurtsportcoaches uitvoeren. Daarbij moet ook een nieuwe visie worden ontwikkeld over het inzichtelijk maken van de context waar de buurtsportcoach in opereert. Het centraal stellen van de context waarin de buurtsportcoach werkt: de sportvereniging. Elke vereniging en context is anders, heeft verschillende normen en waarden en vraagt om een andere afweging van belangen. Er moet steeds opnieuw bekeken worden wat nodig is. *“Besluiten vloeien niet automatisch of deterministisch voort uit het ‘beste bewijsmateriaal’”* (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS), 2017, p. 58). Dat betekent onzekerheid in de bewijsvoering (een bestaande interventie is geen garantie voor succes in een andere context), maar de buurtsportcoach moet wel leren hoe de context in kaart te brengen en de aanpak te bepalen. Opleiding, bijscholingen en cursussen kunnen zich hierop richten zodat de buurtsportcoach die graag onderbouwd werkt, zich hierdoor ook genoeg gesteund voelt om naar eigen inzicht te kunnen doen wat nodig is. Daarin zou aandacht kunnen worden besteed aan de wijze waarop handelingen binnen het ‘context based’ werken worden verantwoord. Een aanzet daarvoor wordt gegeven in de publicatie ‘Zonder context geen bewijs’ (2017) van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. Zij stellen daarin onder andere gezamenlijke besluitvorming, het verbinden van verschillende kennisbronnen en het organiseren van leerprocessen centraal.

Aanbeveling 3: inzetten op specialistische kennis met betrekking tot verenigingsadvies

Buurtsportcoaches sportverenigingen vervullen in veel gevallen de rol van verenigingsadviseur of ondersteuner. Daarbij moeten zij vaak complexe processen kunnen begeleiden. Dit vraagt vaardigheden zoals het achterhalen van de vraag achter de vraag, goede gesprekstechnieken, het omgaan met weerstand, het creëren van draagvlak. Er zijn al publicaties verschenen die zich specifiek richten op het adviseren van sportverenigingen, zoals het boek *'Verenigingen veranderen. Handboek voor het succesvol begeleiden van sportverenigingen'* (Klijn, 2015) en op verschillende plekken worden cursussen aangeboden. Een voorbeeld daarvan is 'Omgaan met weerstand bij veranderen', aangeboden via www.sportindebuurt.nl. Toch lijkt niet iedere buurtsportcoach dit aanbod te vinden; het aanbod rondom dit thema is via deze site ook niet snel te vinden. Verenigingsadvies inzetten als thema en informatie en cursussen over dit thema gebundeld aanbieden helpt wellicht bij de vindbaarheid. Aandacht voor het aanbieden van kennis over verenigingsadvies en -ondersteuning vanuit de leidinggevende kan eraan bijdragen dat de buurtsportcoach gebruikmaakt van cursusaanbod dat er al is. Buurtsportcoaches maken naast cursussen op dit gebied veel gebruik van elkaar om kennis op te doen. Het is wenselijk om deze adviesvaardigheden op de agenda van teamoverleggen te zetten. Casussen kunnen met elkaar worden besproken en uitgewerkt zodat van elkaars ervaringen kan worden geleerd.

Aanbeveling 4: indicatoren voor het ontwikkelen van verenigingen

Buurtsportcoaches zetten ze zich in om verenigingen sterker te maken. Bij het monitoren van doelstellingen die daar op gericht zijn, kan gebruik worden gemaakt van al bestaande meetinstrumenten zoals de verenigingsmonitor van het Mulier Instituut waar al een aantal respondenten gebruik van maakt. Dit is een vragenlijst waarmee de ontwikkelingen binnen verenigingen met betrekking tot organisatiekracht, maatschappelijke oriëntatie en vitaliteit in kaart kunnen worden gebracht en gevolgd. Daarnaast helpt het de buurtsportcoach om concrete indicatoren te formuleren voor wat een sterke vereniging is en wat er gedaan moet worden om deze verder te versterken. Een handreiking daarvoor doen Lucassen en Van Kalmthout (2015) in de publicatie 'Vitale clubs voor sport en samenleving'. Zij bespreken de vitaliteitsindex, ontwikkeld vanuit de bovengenoemde verenigingsmonitor. Met behulp van de vitaliteitsindex kan snel een beeld worden verkregen van de organisatiekracht en de maatschappelijke functie van verenigingen. Dat levert inzicht in de vraag of een vereniging nu en in de toekomst goed in staat is om zijn sport(en) aan zijn leden aan te bieden, hoe de samenwerking met andere (niet) sportorganisaties verloopt, en meet hoe het op de sportvereniging is gesteld met duurzaamheid, gezondheid en normen en waarden.

Afkortingen- en begrippenlijst

Afkortingen

BAAS	<i>Be Active After School</i>
BHV	Bedrijfs HulpVerlening
Bic	Brede impuls combinatiefuncties
bsc	Buurtsportcoach
BVO	Betaald Voetbal Organisatie
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
cf	Combinatiefunctionaris
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
JOGG	Jongeren Op Gezond Gewicht
KVLO	Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding
LVB	Licht Verstandelijke Beperking
MBVO	Meer Bewegen Voor Ouderen
NNGB	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
RVS	Raad voor Volksgezondheid en Samenleving
SES	Sociaaleconomische status
SMART	Opstellen van doelstellingen: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden
STAR-methode	Sportiviteit, Teamwork, Acceptatie en Respect
VOG	Verklaring Omtrent het Gedrag
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
ZMLK-school	Een school voor Zeer Moeilijk Lerende Kinderen
zpz'er	Zelfstandigen Zonder Personeel

Begrippenlijst

Middelen (input):

Hierbij gaat het om de **middelen** die nodig zijn voor het starten en uitvoeren van een interventie, proces of beleidsinstrument, in dit geval de Bic op landelijk en lokaal niveau. Denk aan personeel, geld, materialen.

Activiteiten (throughput):

Het gaat hier om de **activiteiten** die met de inzet van de middelen worden uitgevoerd/gefinancierd om bepaalde prestaties te bereiken. Het gaat hier om het zogenaamde **productieproces**. Denk aan de activiteiten die buurtsportcoaches uitvoeren om lokaal gestelde doelen te behalen, zoals het (laten) organiseren van sportactiviteiten of het aangaan van gesprekken met organisaties om hen aan elkaar te verbinden. Bij proces gaat het om de wijze waarop dat gebeurt (denk aan de manier waarop buurtsportcoaches lokaal worden aangesteld, de besluitvorming, de samenwerking en tevredenheid daarover).

Prestaties (output):

Bij prestatieniveau gaat het om de producten, diensten en activiteiten die de buurtsportcoach levert om de doelstellingen te bereiken. Ze zijn het rechtstreekse gevolg van de uitgevoerde activiteiten en worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen. Resultaten op outputniveau kunnen worden

gezien als voorbode of tussentijds resultaat voor het bereiken van de beoogde effecten op effectniveau. Denk aan het aantal activiteiten dat is georganiseerd en het bereik daarvan bij doelgroepen. Vaak zijn resultaten op dit meetniveau telbaar. Op dit niveau kan gekeken worden naar de **doelmatigheid** van de interventie, oftewel: in welke mate de ingezette middelen hebben geleid tot de geleverde prestaties.

Effecten (outcome):

Hier gaat om de effecten of gevolgen van de geleverde prestaties. Het doel is om veranderingen bij bepaalde doelgroepen, in de samenleving of in een bepaald beleidsveld, teweeg te brengen. Er wordt ook wel onderscheid gemaakt in korte-, middellange- en langetermijneffecten. Bij kortetermijneffecten kan het gaan om veranderingen in de kennis en houding van het individu (bijv. verandering in de houding t.a.v. sport bij het individu). Bij middellangetermijneffecten kan het gaan om veranderingen in het gedrag van het individu of groepen in de wijk of hele gemeente (bijv. het individu is gaan sporten, de sportdeelname in de wijk of gemeente is toegenomen). Bij langetermijneffecten kan het gaan om maatschappelijke effecten, zoals bijvoorbeeld een verbetering van de gezondheid door sport, vermindering van overgewicht. Dit wordt ook wel **impact** genoemd. In dit onderzoek maken we bij effecten onderscheid in **sport als doel** (sportdeelname) en **sport als middel** (maatschappelijke effect, impact).

Referenties

- Burghart, R. (2015). *Rapport inzet Combinatiefunctionarissen en Buurtsportcoaches. Case study Gemeente Zwolle* (Bachelor). Zwolle: Hogeschool Windesheim.
- Hoogendam, A. (2010). Evaluatie van sportstimuleringsprogramma's 'nieuwe stijl'. *De Lichamelijke Opvoeding*, 4(april 2010), 14-17.
- Hover, P., Lindert, C. van & Poel, H. van der (2015). *Gehandicaptensport in Noord-Brabant. Stand van zaken en blik vooruit*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Klijn, D. (2015). *Verenigingen veranderen. Handboek voor het succesvol begeleiden van sportverenigingen*. Rotterdam: Uitgever Trichis Publishing.
- Leeuwen, J. van (2010). De doorgaande leerlijn. De brug slaan in de relatie school en sport *De Lichamelijke Opvoeding*, 4(april 2010), 10-12.
- Lindert, C. van, Brandsema, A., Scholten, V. & Poel, H. van der (2017). *Evaluatie Buurtsportcoaches: De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Loket Gezond Leven (z.d.). *Buurtsportcoach*. Geraadpleegd op 30 juni 2017, van van <https://www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/gezonde-gemeente/sport-en-bewegen/samenwerken-sport-en-bewegen/buurtsportcoach>.
- Lucassen, J. & Van Kalmthout, J. (red) (2015). *Vitale clubs voor sport en samenleving. Kennisbron voor de stimulering van vitale en open sportverenigingen*. Utrecht/Deventer: Mulier Instituut/ Sport en Kennis.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) (2012). *Junicirculaire gemeentefonds*. Den Haag: Ministerie van BZK.
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2007). *Beleidsbrief "De kracht van sport"*. Tweede Kamer 2007-2008 (30234). Den Haag: Ministerie van VWS.
- Pot, N. (2014). *Sport socialisation and the role of the school*. 's-Hertogenbosch: BOXPress.
- Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) (2017). *Zonder context geen bewijs. Over de illusie van evidence-based practice in de zorg*. Den Haag: Raad voor Volksgezondheid en Samenleving.
- Tijdelijke Commissie Brede Analyse (TCBA) (2007). *TCBA - Eindrapport*: SLO.
- Vries, S. de, Ooijendijk, W., Stiggelbout, M. & Hopman-Rock, M. (2005). *Club Extra. Effectevaluatie van een beweegprogramma voor kinderen met een motorische achterstand*. Leiden: TNO Kwaliteit van leven.
- Williams, P. (2013). We are all boundary spanners now? *International Journal of Public Sector Management*, 26(1), 17-32.

Consortium onderzoek naar (student)onderzoekers

Tabel B1.1 Consortium onderzoek naar (student)onderzoekers (betrokken bij kwalitatief onderzoek buurtsportcoaches)

Organisatie/Hogeschool	Naam		Functie
Mulier Instituut	Suzanna Overtoom		Junior onderzoeker
	Jolijn Bosch		Werkervaringsplek
	Eveline Dollee (USBO)	Corine van Ravenhorst (WUR)	Stagiair
Hogeschool Windesheim	Willine Esselink	Nick Kutscher	Student
	Daphne van Loo	Daan van Velsen	Student
Fontys Eindhoven	Pim Chermin	Bernadeth Heijenk	Student
	Renee Cuenen	Ruud Janssen	Student
De Haagse Hogeschool	Sarah van den Hout	Joeri Kampijon	Student
Hanzehogeschool Groningen	Rink Bakker	Dylan Goslinga	Student
	Anne-Miek van Steenbergen	Richard Wiltjer	Student
	David Winckler		Student
Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN)	Bram Brouwers	Guus Leenders	Student
	Wendy Wiersma	Jesse van Wijlick	Student
Hogeschool Inholland / Hogeschool van Amsterdam	Shemara van der Bijl	Richard Dijkstra	Student
	Bianca van Geldorp	René de Jong	Student
	Rob Lansbergen	Marieke Vels	Student
HZ University of Applied Sciences	Nigel Kleeman	Jordi Lievens	Student
	Kaylee Steijaert	Teuntje Voermans	Student

Lijst met benoemde interventies door buurtsportcoaches

Erkende interventies waar buurtsportcoaches gebruik van maken

<i>Naam</i>	<i>Website</i>
Be a Basketball STAR	http://bit.ly/2hYlxe6
B-Fit	http://bit.ly/2ybHbCC
Beweegkriebels	http://bit.ly/2gr0nme
BuurtSportVereniging (BSV)	http://bit.ly/2wK2Aj0
Liever Bewegen dan Moe (LMdM)	http://bit.ly/2y9TM7y
Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO)	http://bit.ly/2zcEWNN
Rots en Water (R&W)	http://bit.ly/2zcEDT9
Sociaal Vitaal	http://bit.ly/2tE9BTa
Walking Football	http://bit.ly/2fZcSom

Overige 'interventies' waar buurtsportcoaches gebruik van maken

Athletic Movement
BAAS (Be Active After School)
Basislessen Bewegingsonderwijs (Gelder, W. van & Stroes, H.)
Club Extra
Connecting Friends
Hockeyfactory
Lean-methode
Pannenkoekmethode
Special Heroes
Valpreventie-projecten
www.allesoversport.nl
Zwemkriebels

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl